

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

GÖLBAŞI (ADİYAMAN) AĞZI

Yüksek Lisans Tezi

Ali DEMEZ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Süleyman AYDENİZ

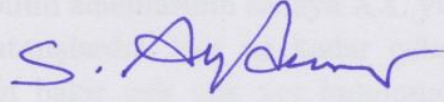
Erzincan 2013

EK 3: TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalının Türk Dili Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

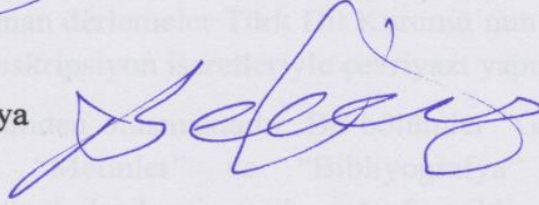
Danışman / Jüri : Yrd. Doç. Dr. Süleyman
AYDENİZ

Jüri: Prof. Dr. Mukim SAĞIR

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Bekir Sarıkaya

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. 18 / 11 / 2013

.....
Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Adem BAĞI BÜYÜK

GÖLBAŞI (ADİYAMAN) AĞZI

Ali DEMEZ

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Kasım 2013

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Süleyman AYDENİZ

ÖZET

Ağız çalışmaları ülkemizde XIX. yüzyılın sonlarında yabancı bilim adamlarınca yapılmaya başlanmıştır. Ülkemiz bilim adamlarının sahaya XX. yüzyılın ortalarında yönelmeleriyle önemli bir adım atmışlardır. Her ne kadar çalışmalar başlamış olsa da Türkiye Türkçesi ağızlarında bakır pek çok yer bulunmaktadır. Yöneldiğimiz Adıyaman yöresi ağızları hakkında birkaç yüksek lisans çalışması mevcuttur. Ancak Gölbaşı ilçesi ile ilgili herhangi bir ağız çalışması söz konusu olmadığından bu ilçe tez çalışması olarak ortaya konuldu.

Yaptığımız çalışmada Adıyaman yöresinin Gölbaşı ilçe merkezi, belde ve köylerinden 30 kayıt alınarak derlenmiştir. Gölbaşı ilçesi Adıyaman'ın batısında yer alıp, 8 ilçesinden biridir. Alınan derlemeler Türk Dil Kurumu'nun benimsediği ve A. B. Ercilasun'un önerdiği transkripsiyon işaretleriyle çevriyazı yapılmıştır.

Tez çalışmam 5 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler “Giriş”, “Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi”, “Sonuç”, “Metinler” ve “Bibliyografya” şeklinde ortaya konulmaktadır. “Giriş” bölümünde ilçenin tarih, coğrafya, iklim, nüfus ve iktisadi özelliklerinin ağız yapısını etkiledikleri yönleriyle bilgiler sunulmaktadır. “Ses Bilgisi” bölümünde “Aybastı Ağız” dikkate alınarak, Prof. Dr. Mehmet Aydın'ın yaptığı çalışma ve “Şekil Bilgisi” bölümünde de “Kütahya ve Yöresi Ağızları” Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un yaptığı çalışma örnek alınıp kapsamlı bir inceleme yapılmıştır. Üçüncü bölümde, Gölbaşı ağzının inceleme neticesinde Türkiye Türkçesi ağızlarındaki yeri, konumu belirlenmiş ve çıkan sonuçlar maddeler hâlinde sıralanmıştır. Dördüncü bölümde ise çevriyazı yapılmış metinlerin alındığı yerler, isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Son bölümde yararlandığımız kaynaklar sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gölbaşı, Türkiye Türkçesi ağızları, Türk dili, ağız, ses bilgisi, şekil bilgisi.

THE DIALECT OF GÖLBASI (ADİYAMAN)

Ali DEMEZ

Erzincan University, Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language

M.A. Thesis, November 2013

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Süleyman AYDENİZ

ABSTRACT

Dialect studies in Turkey were initiated by foreign scholars at the end of 19th century. An important step was taken, when Turkish scholars approached to the field in the midst of 20th century . Even though dialect studies in Turkey had already been started, there is still a plenty of regions that have not been studied in terms of Turkish dialects. Dialect studies in relation to Turkish language have been among important research. There exists a few master theses regarding dialects of Adıyaman region that we focused in this study. However, since there is not any research concentrating on Gölbaşı, this county is selected as the focus of this study.

This thesis consists of 30 speech records from central Gölbaşı, its towns and villages. Gölbaşı, one of eight counties of Adıyaman, is located in the west of Adıyaman. Records are transcribed according to transcription style suggested by A. B. Ercilasun, which is also adopted by Turkish Language Association.

This thesis is composed of five chapters. These chapters are “introduction”, “phonology-morphology”, “result”, “texts” and “bibliography”. In the introduction, we provide some information about how history, geography, climate, population and economic features of the county affect its dialect. In phonology chapter, a comprehensive examination is employed toward “Aybastı Dialect” by taking the study of Prof. Dr. Mehmet Aydın as an example. In morphology chapter, a comprehensive examination is employed toward “Kütahya Dialect” by taking the study of Prof. Dr. Tuncer Gülensoy as an example. In the third chapter, the role and position of Gölbaşı dialect in Turkish dialects of Turkey is determined and results are enumerated. In the fourth chapter, places that records were taken from are presented in alphabetic order. The last chapter includes references.

Key words: Gölbaşı, Turkish dialects of Turkey, Turkish language, Dialect, Phonology-Morphology.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	XXI
KISALTMA İŞARETLERİ.....	XXIII
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	XXIV
I. GİRİŞ.....	1
A. BÖLGENİN COĞRAFYASI.....	1
1. İlçenin Yeri	1
2. İklim.....	1
3. Bitki Örtüsü	2
4. Nüfus ve Yerleşme.....	3
5. Eğitim	5
6. İktisadi Yapı.....	7
B. TARİH	8
C. GELENEK VE GÖRENEKLER	10
D. DAHA ÖNCE YAPILMIŞ AĞIZ ARAŞTIRMALARINDA BÖLGENİN YERİ	11
II-I. SES BİLGİSİ.....	13
A. ÜNLÜLER.....	13
1. Ünlü Çeşitleri.....	13
a) /a/ Ünlüsü ve Çeşitleri	13
b) /e/ Ünlüsü ve Çeşitleri	14
c) /ı/ Ünlüsü ve Çeşitleri.....	15
d) /i/ Ünlüsü ve Çeşitleri.....	16
e) /o/ Ünlüsü ve Çeşitleri	16
f) /ö/ Ünlüsü ve Çeşitleri	17
g) /u/ Ünlüsü ve Çeşitleri.....	17

2. Ünlülerde Uzunluk Kısalık	18
a) Uzun /a/ Ünlüsü: /ā/.....	18
b) Uzun /e/ Ünlüsü: /ē/	19
c) Uzun /o/ Ünlüsü: /ō/	20
d) Uzun /ö/ünlüsü : /ō/.....	21
e) Uzun /ı/ ünlüsü: /ī/.....	22
f) Uzun /i/ ünlüsü: /ī/	22
g) Aslında Uzun Olan Ünlülerin Normalleşmesi.....	23
h) Aslında Normal Uzunlukta Olan Ünlülerin Kısalması.....	23
ı) Hece Kaynaşmasıyla Oluşan Uzun Ünlüler	24
i) Ünsüz Düşmesiyle Oluşan Uzun Ünlüler	24
3. İkiz Ünlüler	25
a) Yükselen İkiz Ünlüler.....	25
b) Eşit İkiz Ünlüler.....	25
c) Alçalan İkiz Ünlüler	26
4. Ünlü Uyumları ve Ünlü Benzeşmeleri.....	26
a) Önlük-Artlık Uyumu	26
(1) Alıntı Kelimelerde Önlük-Artlık Ünlü Uyumu	27
(2) Önlük-Artlık Uyumunun Bozulması	28
(3) Kökte Ünlü Değişmesine Dayanan Önlük-Artlık Uyumu	30
b) Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	30
(1) Düzlük-Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması.....	31
c) Genişlik-Darlık Uyumu	32
5. Ünlü Değişimleri.....	33

a) Art Ünlülerin Önlüleşmesi	33
b) Ön Ünlülerin Artılılaşması.....	34
c) Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	35
d) Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	37
e) Geniş Ünlülerin Daralması.....	39
f) Dar Ünlülerin Genişlemesi	41
6. Ünlülerde Düşme ve Türeme	42
a) Ünlü Düşmesi	42
b) Ünlü Türemesi	43
B. ÜNSÜZLER.....	44
1. Ünsüz Çeşitleri.....	44
2. Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması	47
3. Ünsüz Değişimleri	47
a) Ünsüzlerde Ötümlüleşme.....	47
(1) Kelime Başında Ötümlüleşme.....	48
Karakteristik olan değişimler	48
p/->/b/- değişimi.....	48
-/k/- > -/g/- değişimi	48
k/->/ğ/- değişimi.....	48
k/->/ğ/- değişimi.....	48
ç/->/c/- değişimi	49
s/->/z/- değişimi	49
Karakteristik olmayan değişimler	49
k/->/ç/- değişimi.....	49
k/->/ğ/- değişimi.....	49
(2) Kelime Ortasında Ötümlüleşme	49

Karakteristik olan değişimler	49
-/p/->-/b/- değişimi	49
-/k/->-/g/- değişimi	49
-/k/->-/g/- değişimi	49
-/ç/->-/c/- değişimi.....	49
-/t/->-/d/- değişimi	50
-/f/->-/v/- değişimi.....	50
Karakteristik olmayan değişimler	50
-/f/->-/l/- değişimi.....	50
-/h/->-/y/- değişimi	50
-/k/->-/v/-, [v̥] değişimi	50
-/k/->-/y/- değişimi	50
-/k/->-/y/- değişimi	50
-/ş/->-/j/- değişimi.....	50
-/s/->-/z/- değişimi	50
(3) Kelime Sonunda Ötümlüleşme.....	50
Karakteristik olan değişimler	50
-/p/>-/b/ değişimi.....	51
-/k/>-/g/ değişimi.....	51
-/k/>-/g/ değişimi.....	51
-/t/>-/d/ değişimi.....	51
Karakteristik olmayan değişimler	51
-/h/>-/y/ değişimi.....	51
-/k/>-/g/ değişimi.....	51
-/k/>-[ñ] değişimi	51
-/s/>-/z/ değişimi	51
b) Ötümsüzleşme	51
(1) Kelime Başında Ötümsüzleşme	51

Karakteristik olan değişimler	51
d/->/t/- değişimi.....	52
b/->/p/- değişimi.....	52
g/->/k/- değişimi.....	52
Karakteristik olmayan değişimler:	52
ğ/->/k/-,/k/- değişimi.....	52
n/->/h/- değişimi.....	52
v/->/f/- değişimi	52
v/->/h/- değişimi.....	52
z/->/s/- değişimi	52
y/->/ç/- değişimi	52
y/->/ř/- değişimi	52
y/->[T]- değişimi.....	53
(2) Kelime Ortasında Ötümsüzleşme	53
Karakteristik olan değişimler	53
-/b/->-/p/-,-[P]- değişimi	53
-/c/->-/ç/- değişimi.....	53
-/d/->-/t/- değişimi	53
-/v/->-/f/- değişimi.....	53
-/z/->-/s/- değişimi.....	53
Karakteristik olmayan değişimler	53
-/j/->-/ç/- değişimi	53
-/l/->-[T]- değişimi	53
-/r/->-/t/- değişimi.....	53
-/y/->-/ř/- değişimi.....	53
(3) Kelime Sonunda Ötümsüzleşme	54
-/j/>-/ř/ değişimi.....	54
-/r/>-/k/ değişimi	54
-/z/>-/ř/ değişimi	54

c) Sızıcılışma.....	54
(1) Kelime Başında Sızıcılışma.....	54
ç/->/ş/- değişimi	54
d/->/l/- değişimi.....	54
k/->/h/- değişimi.....	54
l/->/n/- değişimi.....	54
m/->/v/- değişimi.....	54
n/->/h/- değişimi.....	55
n/->/l/-, [l]- değişimi.....	55
(2) Kelime Ortasında Sızıcılışma	55
Karakteristik olan değişimler	55
-/ç/->/ş/- değişimi.....	55
-/k/->/h/- değişimi	55
-/k/->/y/- değişimi	55
-/l/->/n/- değişimi	55
-[l]->/n/- değişimi.....	55
Karakteristik olmayan değişimler	55
-/b/->/v/- değişimi	55
-/c/->/j/- değişimi	55
-/c/->/ş/- değişimi.....	56
-/c/->/z/- değişimi.....	56
-/ç/->/s/- değişimi	56
-/d/->/l/- değişimi	56
-/d/->/y/- değişimi	56
-/g/->/v/- değişimi	56
-/ğ/->/y/- değişimi	56
-/ğ/->/v/- değişimi	56
-/k/->/f/- değişimi.....	56
-/k/->/v/- değişimi	56
-/k/->/h/- değişimi	56

-/k/->-/h/- değişimi	56
-/k/->-/ř/- değişimi.....	57
-/n/->-/y/- değişimi	57
-/n/->-/l/- değişimi	57
-/n/->-/ł/- deęiřimi	57
-/n/->-/v/- değişimi	57
-/t/->-/l/- değişimi.....	57
-/t/->-/s/- değişimi.....	57
(3) Kelime Sonunda Sızıcılaşma.....	57
Karakteristik olan değişimler	57
-/ç/>-/s/ değişimi	57
-/ç/>-/ř/, -[ř] değişimi.....	57
-/k/>-/h/ değişimi.....	57
Karakteristik olmayan değişimler:	57
-/k/>-/h/ değişimi.....	58
-/ç-ř/>-/ç/ değişimi	58
d) Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler	58
Yöre ağzında örnekleri mevcuttur.	58
(1) Kelime Başında Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler	58
Karakteristik olan değişimler	58
f/->/h/- değişimi	58
r/->[l]-, /l/- değişimi.....	58
s/->/z/- değişimi	58
ř/->/h/- değişimi	58
v/->/m/- değişimi.....	58
Karakteristik olmayan değişimler	58
l/->/n/- değişimi.....	58
m/->/v/- değişimi.....	59
n/->/h/- değişimi.....	59

n/->[ɫ]-, /l/- değişimi.....	59
n/->/m/- değişimi.....	59
p/->/m/- değişimi.....	59
v/->/f/- değişimi	59
y/->/l/- değişimi.....	59
y/->/ř/- değişimi	59
y/->/z/- değişimi.....	59
z/->/s/- değişimi	59
(2) Kelime Ortasında Sürekli nszler Arasındaki Değişimler	
Karakteristik olan değişimler	
-f/->-v/- değişimi.....	59
-h/->-f/-, -F/- değişimi	60
-h/->-y/- değişimi	60
-l/->-n/- değişimi	60
-n/->-m/- değişimi	60
-n/->-z/- değişimi	60
-n/->-[ɲ]- değişimi.....	60
-r/->-l/-, -l/- değişimi	60
-r/->-y/- değişimi.....	60
-v/->-f/-, -F/- değişimi	60
-z/->-s/- değişimi.....	60
Karakteristik olmayan değişimler	
-f/->-h/- değişimi.....	60
-f/->-l/- değişimi.....	61
-h/->-v/- değişimi	61
-l/->-r/- değişimi.....	61
-l/->-s/- değişimi.....	61
-m/->-n/- değişimi	61
-[ɲ]->-m/- değişimi.....	61
-p/->-m/- değişimi	61
-[ɲ]->-y/- değişimi.....	61

-/n/>-/l/- değişimi	61
-/n/>-/v/- değişimi	61
-/n/>-/y/- değişimi	62
-/r/>-/v/- değişimi	62
-/r/>-/n/- değişimi	62
-/s/>-/z/- değişimi	62
-/ř/>-/j/- değişimi	62
-/s/- >-/ř/- değişimi	62
-/v/>-/m/- değişimi	62
-/v/>-/y/- değişimi	62
(3) Kelime Sonunda Sürekli nszler Arasındaki Değişimler	62
Karakteristik olan değişimler	62
-/n/>-/m/ değişimi	62
-/n/>-[n̄] değişimi	62
-/r/>-/l/ değişimi	63
Karakteristik olmayan değişimler:	63
-/h/>-/y/ değişimi	63
-/j/>-/ř/ değişimi	63
-/l/>-/r/ değişimi	63
-/m/>-/n/ değişimi	63
-/r/>-/n/ değişimi	63
-/r/>-/y/ değişimi	63
-/s/>-/z/ değişimi	63
-/h/>-/z/ değişimi	63
-/ř/>-/s/ değişimi	63
-/v/>-[F] değişimi	63
-/z/>-/ř/ değişimi	64
-/z/>-/y/ değişimi	64
-/y/>-/v̄/ değişimi	64
e) Süreklileşme	64

Karakteristik olan değişimler:	64
ç/>ş/ değişimi	64
ğ/>y/ değişimi	64
ķ/>ı/ değişimi	64
Karakteristik olmayan değişimler:	64
b/>m/ değişimi	64
c/>ş/ değişimi	65
c/>j/ değişimi	65
c/>t/ değişimi	65
c/>z/ değişimi	65
ç/>s/ değişimi	65
d/>l/ değişimi	65
d/>t/ değişimi	65
d/>y/ değişimi	65
ğ/>v/ değişimi	65
g/>[ñ] değişimi	65
k/>f/ değişimi	65
k/>v/ değişimi	65
k/>h/ değişimi	66
k/>y/ değişimi	66
k/>ş/ değişimi	66
k/>[ñ] değişimi	66
k/>[v] değişimi	66
p/>h/ değişimi	66
t/>l/ değişimi	66
t/>s/ değişimi	66
f) Süreksizleşme	66
f/>p/ değişimi	66
h/>k/ değişimi	66
h/>t/ değişimi	67
j/>c/ değişimi	67

j/>/ç/ değişimi	67
l/>/t/ değişimi	67
m/>/b/ değişimi	67
n/>/d/ değişimi	67
r/>/k/ değişimi	67
r/>/t/ değişimi	67
ş/>/ç/ değişimi	67
v/>/b/ değişimi	67
z/>/c/ değişimi	67
y/>/ç/ değişimi	67
y/>[T] değişimi	68
g) Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişimler	68
Karakteristik olan değişimler	68
g/->!//- değişimi	68
k/->/k/- değişimi	68
-/k/->-/k/- değişimi	68
-/k/>-/k/ değişimi	68
Karakteristik olmayan değişimler:	68
g/->/ğ/- değişimi	68
-/g/->-/d/- değişimi	68
ğ/->/k/- değişimi	68
ğ/->/g/- değişimi	68
g/->/k/- değişimi	68
-/k/>-/t/ değişimi	69
k/>/t/ değişimi	69
4. Kelime İçinde Ünsüz Benzeşmesi	69
a) İlerleyici Benzeşme	69
Karakteristik olan değişimler:	69
-ly->-ll- benzeşmesi	69
-nl->-nn- benzeşmesi	69

-şy->-şş- benzeşmesi.....	69
Karakteristik olmayan değişimler	69
-çc->-çç- benzeşmesi	69
-kr->-kk- benzeşmesi.....	70
b) Gerileyici Benzeşme	70
Karakteristik olan değişimler	70
-rl->-ll- benzeşmesi	70
-zs->-ss- benzeşmesi.....	70
Karakteristik olmayan değişimler	70
-çs->-ss- benzeşmesi.....	70
-gn->-nn- benzeşmesi	70
-hç->-çç- benzeşmesi.....	70
-hk->-kk- benzeşmesi	70
-ht->-tt- benzeşmesi.....	70
-kş->-şş- benzeşmesi.....	70
-ls->-ss- benzeşmesi	71
-ns->-ss- benzeşmesi.....	71
-ny->-yy- benzeşmesi	71
-şç->-çç- benzeşmesi	71
-şs->-ss- benzeşmesi.....	71
-ts->-ss- benzeşmesi	71
-yz->-zz- benzeşmesi.....	71
-nc->-ng- benzeşmesi.....	71
-nç->-ş- benzeşmesi.....	71
5. Benzeşmezlik.....	71
6. Ünsüz İkizleşmesi	72
7. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	72
8. Ünsüz Düşmesi	72
a) Kelime Başında Ünsüz Düşmesi	73

b) Kelime Ortasında Ünsüz Düşmesi.....	73
-/b/- düşmesi	73
-/c/- düşmesi.....	73
-/d/- düşmesi	73
-/f/- düşmesi	73
-/g/- düşmesi	73
-/ğ/- düşmesi	73
-/h/- düşmesi	73
-/k/- düşmesi	74
-/k/- düşmesi	74
-/l/- düşmesi	74
-/l/- düşmesi	74
-/m/- düşmesi	74
-/n/- düşmesi	74
-[ñ]- düşmesi	74
-/r/- düşmesi	74
-/t/- düşmesi	74
-/v/- düşmesi	75
-[v]- düşmesi	75
-/y/- düşmesi	75
-/z/- düşmesi.....	75
c) Kelime Sonunda Ünsüz Düşmesi	75
-/g/ düşmesi.....	75
-/ğ/ düşmesi.....	75
-/h/ düşmesi.....	75
-/k/ düşmesi.....	75
-/k/ düşmesi.....	75
-/l/ düşmesi.....	75
-[l] düşmesi	76
-/n/ düşmesi.....	76
-/r/ düşmesi	76
-[v] düşmesi	76

-/z/ düşmesi	76
9. Ünsüz Türemesi	76
a) Kelime Başında Ünsüz Türemesi	76
h/- türemesi	76
y/- türemesi	76
-/m/ türemesi	76
b) Kelime Ortasında Ünsüz Türemesi.....	76
-/c/- türemesi	76
-/ç/- türemesi	77
-/ğ/- türemesi.....	77
-/k/- türemesi.....	77
-[-l]- türemesi	77
-/m/- türemesi.....	77
-/n/- türemesi.....	77
-[-ñ]- türemesi	77
-/p/- türemesi.....	77
-/r/- türemesi	77
-/ş/- türemesi	77
-/t/- türemesi.....	77
-/v/- türemesi.....	77
-/y/- türemesi.....	78
-/z/ türemesi	78
c) Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi	78
-/ç/ türemesi	78
-/g/ türemesi	78
-/k/ türemesi.....	78
-/n/ türemesi	78
-[-ñ] türemesi.....	78
-/y/ türemesi	78
10. Göçüşme	79
11. Hece Kaynaşması.....	79

12. Hece Düşmesi	80
13. Kelime ve Cümle Vurgusu.....	81
II-II. ŞEKİL BİLGİSİ	83
A. İSİMLER:	83
A.1. TÜRETME (YAPIM) EKLERİ	83
A.1.a. İsimden isim, sıfat ve zarf türeten ekler	83
A.1.b. İsimden Fiil Yapma Ekleri	84
A.1.c. Fiilden İsim Yapma Ekleri	84
A.1.d. Fiilden Fiil Yapma Ekleri	85
A.2. Hâl Ekleri	85
A.2.a. İlgi Hâli Eki	85
A.2.b. Yükleme Hâli Eki	85
A.2.c. Yönelme Hâli (Yönelme Durumu) Eki.....	86
A.2.d. Bulunma Hâli Eki	86
A.2.e. Ayrılma Hâli Eki.....	86
A.2.f. Eşitlik Hâli Eki.....	87
A.2.g. Vasıta Hâli Ekleri	87
A.2.h. Yön Gösterme Ekleri	88
A.2.1. Sebep Gösterme.....	88
A.3. İsimlerde Çokluk.....	88
A.4. İyelik Ekleri	88
A.5. İlgi (aitlik) eki	89
A.6. Soru eki	89
B. ZAMİRLER	89
B.1. Şahıs Zamiri	89
B.2. Dönüşlülük Zamiri	90

B.3. İşaret Zamirleri.....	90
B.4. Soru Zamiri	91
B.5. Belirsizlik Zamiri	92
C. SIFATLAR.....	92
C.1. Vasıflandırma Sıfatları	92
C.2. Belirtme Sıfatları.....	92
C.2.a. İşaret Sıfatları.....	92
C.2.b. Sayı Sıfatları	92
C.2.c. Sıra Sayı ve Üleştirme Sıfatları	94
C.2.d. Soru Sıfatları.....	94
C.2.e. Belirsizlik Sıfatları	94
D. ZARFLAR	94
D.1. Yer, yön Zarfları	95
D.2. Zaman Zarfları	95
D.3. Niteleme ve Durum (Nasıllık-Nicelik) Zarfları	95
D.4. Azlık-Çokluk Zarfları	95
E. FİİLLER	95
E.1. Fiil Çekimi.....	95
E.2. Şahıs Ekleri.....	95
E.2.a. Birinci Tip Şahıs Ekleri	96
E.2.b. İkinci Tip Şahıs Ekleri	96
E.2.c. Üçüncü Tip Şahıs Ekleri	96
E.3. Fiillerin Basit Zaman Çekimleri.....	97
E.3.1. Bildirme Kipleri	97
E.3.1.a. Şimdiki Zaman	97
E.3.1.b. Geniş Zaman.....	97

E.3.1.c. Görülen Geçmiş Zaman	98
E.3.1.d. Öğrenilen Geçmiş Zaman	99
E.3.1.e. Gelecek Zaman	100
E.3.2. İsteme Kipleri	100
E.3.2.a. Emir kipi	100
E.3.2.b. Dilek-Şart Kipi	101
E.3.2.c. İstek Kipi	101
E.3.2.d. Gereklilik Kipi	102
E.4. Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri	102
E.4.a. Hikâye	102
E.4.b. Rivayet	103
E.4.c. Şart	103
F. Cevher Fiili	103
G. Sıfat Fiil	104
H. Zarf Fiil	104
I. Edatlar	105
I.1. Ünlem Edatları	105
I.2. Bağlama Edatları	106
III. SONUÇ	108
IV. METİNLERLE İLGİLİ NOTLAR	111
IV-1. KADIN ve ERKEKLERİN YAŞ ORTALAMALARI	111
IV-2. GÖLBAŞI İDARİ HARİTASI KÖY ve BELDELER	112
IV-3. KONUŞMACILARIN İSİMLERİ ve BULUNDUKLARI YÖRELER	113
IV-4. METİNLER	115
V. BİBLİYOGRAFYA	227

ÖN SÖZ

Ağız çalışmaları, var olan dil üzerinde ortaya konulması ve konuşmacılar bakımından çok büyük önem taşır. Saha araştırmaları gün geçtikçe azalmaktadır. Bu sebeple konuşmacılara ulaşılamamaktadır. Dil varyantları ve var olan dil özellikleri konuşmacılarıyla birlikte yok olmaya yüz tutmuştur. Günümüz şartlarında iletişim ve haberleşmenin çokça geliştiği bu dönemde yöreye has ağız özellikleri kaybedilmektedir. Ağız özelliklerinin tespit edilemeden toprak altında kalmasına engel olmak için bu çalışmalar gidilememiş, araştırılmamış yerlerde başlamalıdır.

XX. yüzyıla kadar çalışmaların, yabancı bilim adamları tarafından ortaya konduğunu görmekteyiz. Türkiye Türkçesi ağızları ile ilgili, 1940'larda yerli araştırmacıların da sahada buldukları dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu tarihlerle beraber araştırmacıların ağız çalışmalarına yönelmeleri önem arz etmektedir. Elbette araştırma yapılamamış birçok saha vardır. Bunlardan biri de Adıyaman ve yöresidir.

Çalışmamızda Adıyaman iline bağlı Gölbaşı'nın ağız özellikleri ortaya koymaya çalışıldı. Bunun için dar saha yöntemi ile idari yapılanmayı da göz önüne alarak ilçe merkezi ile bütün belde ve köylerden derlemeler alındı. Derlemelerle birlikte soruşturma ve anket yöntemi de kullanıldı. Derlemelerde yöre ağzını tam olarak yansıtabilmek için yoğun çaba sarfederek genellikle köyden dışarıyla bağlantısı olmayan 60 yaşını geçkin kişilerden kayıtlar alınmıştır. Daha çok bayan konuşmacıların dil özelliklerini koruduğu bilinmekle beraber ilk olarak onlar tercih edilmiştir. Köylerin bazılarında ise yaşça büyük erkek kişilerden de kayıt alındı.

Yaklaşık olarak 30 kayıt alındı ve 27'si üzerinde dil incelemeleri yapıldı. Metinlerin transliterasyonunda Ahmet Bican Ercilasun'un (ERCİLASUN 1999) teklif ettiği, Türk Dil Kurumunun da önerdiği çeviriyazı işaretleri kullanıldı. İşaretlerin yeterli gelmediği zamanlarda farklı tercihlerde bulunuldu. Tezin transkripsiyonlu metinler haricindeki kısımlarında ise Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu esas alınmıştır.

Bu tez çalışması; elde edilen malzemelerin incelenmesiyle ekonomik, sosyolojik, stratejik, tarihî, millî ve siyasi olarak Türkçenin zenginliğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşturuldu: “Giriş”, “Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi”, “Sonuç”, “Metinler” ve “Bibliyografya”. Çalışma “Giriş” kısmında Gölbaşı ile ilgili tarihî, coğrafi birtakım bilgiler sunmaktadır. “Ses Bilgisi” bölümünde Prof. Dr. Mehmet AYDIN’ın “Aybastı Ağzı” adlı doktora çalışması örnek alınarak Gölbaşı’nın ses özellikleri, “Şekil Bilgisi” bölümünde de Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY’un “Kütahya ve Yöresi Ağızları” adlı çalışması örnek alınarak yöre ağzının şekilsel özellikleri incelendi. “Sonuç” kısmında Gölbaşı’nın Türkiye Türkçesi ağızlarındaki yeri tespit edilmeye çalışıldı ve elde edilen neticeler maddeler hâlinde sıralandı. “Metinler” kısmında çevriyazı yapılan metinler köy/belde/mahalle isimleri alfabetik sunuldu. “Bibliyografya” bölümünde ise çalışmada faydalandığımız eserler alfabetik olarak verildi.

Çalışmalarına başladığım sırada ilk danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM’e deşifreler ve kayıt dönemindeki yardımlarından dolayı çok müteşekkirim.

Bana çalışmalarında çok yardımcı olan hocalarım Prof. Dr. Turgut KARABEY’e, Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ’a ve danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Süleyman AYDENİZ’e teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak da derlemeler alınırken bizlere büyük destekleri olan köylere birlikte gittiğimiz babam Ahmet DEMEZ’e, Gölbaşı Belediye Başkanı Yusuf ÖZDEMİR’e, Fatih ÖZDEMİR ve Ruhi ÖZDEMİR’e Yrd. Doç. Dr. Bülent ŞİĞVA’ya teşekkür ederim.

Ali DEMEZ

ERZİNCAN

KISALTMA İŞARETLERİ

AA	Aybastı Ağzı
Ank.	Ankara
bk.	Bakınız
C	Cilt
çev.	Çeviren
DBA	Dünden Bugüne Adıyaman
DTCF	Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
ed.	Editör
EİA	Erzurum İli Ağızları
FÜ	Fırat Üniversitesi
GÜ	Gazi Üniversitesi
ha	Hektar/alan
hzl.	Hazırlayan
İK	İçel Kültürü
İst.	İstanbul
İÜ	İstanbul Üniversitesi
KİA	Kars İli Ağızları
km	Kilometre
mm	Milimetre
MÖ	Milattan önce
mez.	Mezuniyet
NYA	Nevşehir ve Yöresi Ağızları
OMÜ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi

s.	Sayfa
S	Sayı
TDAD	Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi
TDAY	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TF	Türk Folkloru
TKAE	Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TTK	Türk Tarih Kurumu
TUDOK	Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi
UDDTS	Uluslar Arası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu
Ü	Üniversite
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
Yay.	Yayımları

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ¹

- [á] : /a/ile /e/ arası düz, geniş, yarı art orta damak ünlüsü
- [â] : /a/ile /ı/ arası düz, art, yarı geniş ünlü
- [ã] : /a/ile /o/ arası art, geniş, yarı düz ünlü
- /ê/: /e/ ile /i/ arası düz, ön, yarı geniş ünlü
- [é] : /e/ ile /i/ arası düz, ön, yarı açık ünlü
- [ä] : /e/ ile /a/arası düz, yarı art ünlü
- [ê] : /e/ ile /ö/ arası geniş, ön, yarı yuvarlak ünlü
- [í] : /ı/ ile /i/ arası düz, dar, yarı art ünlü
- [î] : /ı/ ile /u/ arası dar, art, yarı yuvarlak ünlü
- [ï] : /i/ ile /ü/ arası dar, ön, yarı yuvarlak ünlü
- [ó] : /o/ ile /ö/ arası yuvarlak, geniş, yarı art ünlü
- [ô] : /o/ ile /u/ arası yuvarlak, art, yarı geniş ünlü
- [õ] : /ö/ ile /ü/ arası ön, yuvarlak, yarı geniş ünlü
- [ú] : /u/ ile /ü/ arası yuvarlak, dar, yarı art ünlü
- [b] : /b/ ile /v/ arası ötümlü, çift dudak ünsüzü
- [Ç] : /c/ ile /ç/ arası katı, patlayıcı, yarı ötümlü bir diş eti ünsüzü
- [F] : /f/ ile /v/ arası katı, sızıcı, yarı ötümlü bir diş-dudak ünsüzü
- /ğ/ : Art ünlülerle hece kuran katı, patlayıcı, ötümlü art damak ünsüzü
- // : Yarı art ünlülerle hece kuran katı, patlayıcı, ötümlü orta damak ünsüzü
- /h/ : Katı, sızıcı, ötümlü, hırıltılı, art damak ünsüzü
- /k/ : Art veya yarı art ünlülerle hece kuran, katı, patlayıcı, ötümsüz, art damak ünsüzü

¹ Mehmet Aydın, *Aybastı Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)*, TDK Yay., Ankara 2002, s.VIII-X.

- [K] : Ön ve art ünlülerle hece kuran, /k/ ile /g/ arasında katı, patlayıcı, yarı ötümlü ünsüz
- [K̟] : /k̟/ ile /h/ arasında katı, yarı sızıcı, yarı ötümlü bir art damak ünsüzü
- [l] : Art veya yarı art ünlülerle hece kuran akıcı, sızıcı, ötümlü art damak ünsüzü
- [ñ] : Art ve ön ünlülerle hece kuran akıcı, patlayıcı, ötümlü, genizsi /n/ ünsüzü
- [P] : /b/ ile /p/ arası katı, patlayıcı, yarı ötümlü bir dudak ünsüzü
- /r̥/ : Düşmeye yaklaşmış, gevşek oynaklanmalı /r/ ünsüzü
- [S] : /s/ ile /z/ arası katı, sızıcı, yarı ötümlü bir diş ünsüzü
- [ʃ] : /ʃ/ ile /j/ arası katı, sızıcı, yarı ötümlü bir diş eti ünsüzü
- [T] : /d/ ile /t/ arası katı, patlayıcı, yarı ötümlü diş ünsüzü
- [v̟] : Katı, yarı sızıcı, ötümlü çift dudak /v/ ünsüzü
- ˉ : Ünlüler üzerinde uzunluk işareti
- ˘ : Ünlüler üzerinde kısalık işareti
- ˈ : Hecelerden önce kelime vurgusu işareti
- ◌◌ : İki ünlü altında ikili ünlü işareti
- ◌◌ : İki biçim birimi altında ulama işareti
- ◌◌ : Ünsüzler altında erime işareti
- // : Fonem işareti
- [] : Altfonem işareti

I. GİRİŞ

A. BÖLGENİN COĞRAFYASI

1. İlçenin Yeri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan Gölbaşı ilçesi Orta Fırat Bölümü² içerisinde, 37° 25' ile 38° 11' kuzey enlemleri ve 37° 25' ile 39° 15' doğu boylamı³ arasında yer alan düz ve geniş ova üzerine kurulmuştur. Gölbaşı ilçesi genel bir ifadeyle 37.78 ° enleminde 37.64 ° boylamlarında yer alan coğrafi kordinatlara sahiptir.⁴ Batısında Kahramanmaraş ilinin Çağlayancerit ilçesi, doğusunda Adıyaman Tut ve Besni ilçeleri, kuzeyinde Malatya ilinin Doğanşehir ilçesi ve Kahramanmaraş'ın Nurhak ilçesi, güneyinde Kahramanmaraş ilinin Pazarcık ilçesi ve Gaziantep ili bulunmaktadır.⁵

Gölbaşı ilçesi ortası ovalarla, etrafı dağlarla çevrilidir. Kuzeydoğu ile güneybatı arasında geçiş yolu üzerindedir. İlçe Malatya ile Kahramanmaraş-Gaziantep bağlantı yolu üzerinde bulunur. Malatya ili ile tüm doğu ve kuzey yollarını güneye aktarır.⁶

2. İklim

Gölbaşı ilçesi etrafında çeşitli yükseltiler bulunması sebebiyle merkez çukur bir vadide bulunmaktadır. Yazı sıcak havanın ilçeye gelişini güney yükseltileri engellemektedir. Kışın oluşan yüksek basınç sıcaklığı iyice düşürmektedir.⁷ İlçenin iklimi Akdeniz iklimi ve Doğu Anadolu iklimi arasında geçiş özelliği göstermektedir.⁸ Gölbaşı ilçesinde en soğuk ay ocak ayı, en sıcak ayı ise temmuzdur.

² Dilek Öztokmak, “*Adıyaman İlinin Nüfus Coğrafyası*”, Lisans Bitirme Ödevi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Niğde, 2000, s.2.

³ Orhan Gündüz, “*Adıyaman İli İklim Verilerinin Değerlendirilmesi*”, Lisans Bitirme Ödevi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Niğde, 2000, s.3.

⁴ Şerafettin Biçici, “*Gölbaşı (Adıyaman) İlçesi Coğrafyası*”, Lisans Bitirme Ödevi, Lisans Bitirme Ödevi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümü, Niğde, 1999, s.2.

⁵ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.38.

⁶ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.3.

⁷ Gölbaşı Belediyesi, Yayınlanmamış kitap, Numan HATİPOĞLU, Memet KÖSELER, Mehmet ULUÇAY, Mustafa ERKENEKLİ, Ali Şeyh ÖZDEMİR, Kadir ÇAKIR, Cemil SEZER, İdris ZENGİN.

⁸ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.1.

İlçeyi yazın Basra alçak basıncı, kışın ise Sibiryaya yüksek basıncı etkilemektedir.⁹
Aşağıdaki sıcaklık tablosu son 9 yılın ortalamasını göstermektedir.¹⁰

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Ortalama*	
2003										
Ort Sıcaklık	14,4	14,5	14,7	14,9	11,6	16,1	14,5	13,1	13,8	13,09
Max Sıcaklık	38,8	39,0	40,2	42,3	39,3	35,5	36,9	36,3	21,3	36,62
Min Sıcaklık	- 10,7	- 10,5	-8,4	- 13,4	- 13,4	-4,9	-2,1	1,4	1,7	-9,05

Kış ayları Doğu Anadolu ilimine göre daha yumuşak geçmektedir. Güneydoğu Toroslar kuzeyden gelen soğuk havaların ilçeye gelişini engeller. Akdeniz ikliminin etkileri görülmektedir.¹¹

3. Bitki Örtüsü

Genellikle bitki örtüsünü oluşturan faktör iklimdir. İklim yörede bitki örtüsünün şekillenmesinde çok önemli bir faktördür.¹² Gölbaşı ilçesinin bitki örtüsünün bozkır oluşu ormanların tahrip edilmesi ile açıklanabilir. İlçe bulunduğu konum itibarıyla ve dağların uzanışı sonucu deniz etkisini hissettirmez.¹³

Gölbaşı ilçesinde pek çok ağaç türü bulunmaktadır. Var olan ağaçların genel özelliği soğuğa dayanıklı olmalarıdır. Kızılcım, karaçam, gürgen, meşe, kayın, ceviz, çınar, söğüt, menengiç vs. ağaçlar yörede çok sayıda bulunmaktadır.¹⁴

⁹ Gölbaşı Belediyesi, Yayınlanmamış kitap, Numan HATİPOĞLU, Memet KÖSELER, Mehmet ULUÇAY, Mustafa ERKENEKLİ, Ali Şeyh ÖZDEMİR, Kadir ÇAKIR, Cemil SEZER, İdris ZENGİN.

¹⁰ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.1.

¹¹ CebraİL GÖKSU, *Adıyaman İli Gölbaşı İlçesi'nin Tarihi, Sosyo-ekonomik, Kültürel Yapısı*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2008, s.109.

¹² bk. Göksu, s.103.

¹³ bk, Göksu, s.104.

¹⁴ bk, Göksu, s.104.

İlçe ormanlık alanı il ormanlık alanlarının dörtte birini kapsamaktadır. Yaklaşık olarak % 24.6 civarlarında bir orana sahiptir. 43.718 ha arziyi ormanlık alanlar kapsamaktadır. Gölbaşı ilçesinin toplam ormanlık alanlarının yaklaşık olarak % 80'i bozulmuştur. Bozulma sebepleri insan kaynaklıdır. En önemli tahribatı yangınlar vermektedir.¹⁵

4. Nüfus ve Yerleşme

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre; ilçe nüfusunun toplamı 47.284'tür. Toplam nüfusun 26.993'ü, ilçe merkezine aittir. (2.124 Belören beldesi, 2.372 Balkar beldesi, 2.258'i de Harmanlı beldesi olmak üzere) toplam 6.754'ü beldelerdedir. 13.537'sini köylerde yaşayan insanlar oluşturmaktadır.¹⁶ 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımına göre D.İ.E. tarafından ortaya koyulan nüfus sayımı sonuçları ile Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre tespit edilen ilçe merkezindeki nüfus arasındaki değişim oranı ise -5,8 ' dir.¹⁷

Aşağıdaki tabloda nüfus verilerine göre Gölbaşı ilçesi artış hızının altında kalmaktadır.¹⁸

İLÇEMİZİN TOPLAM NÜFUSU				İLÇEMİZ TOPLAM HANE SAYISI		
1990	1997	2000	2007	1990	1997	2000
58.542	59.529	52.988	47.906	12.213	12.213	12.975

¹⁵ bk, Göksu, s.104.

¹⁶ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.2.

¹⁶ Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) *Türkiye İstatistik Kurumu*, 2012 Sonuçları ; www.tuik.gov.tr.

¹⁸ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.2.

2012 YILI NÜFUS DAĞILIMI

S.NO	KURUM VE KÖYÜN ADI	KADIN NÜFUSU	ERKEK NÜFUSU	TOPLAM
1	Gölbaşı Merkez	13899	14757	28656
2	Balkar Beldesi	1545	1454	2999
3	Belören Bucağı	1666	1652	3318
4	Harmanlı Bucağı	1676	1706	3382
5	Akçakaya Köyü	114	103	217
6	Akçabel Köyü	391	413	804
7	Aktoprak Köyü	115	98	213
8	Aşağı Azaplı Köyü	267	196	463
9	Aşağı Nasırlı Köyü	227	231	458
10	Aşağı Karakuyu Köyü	218	209	427
11	Bağlarbaşı Köyü	74	68	142
12	Cankara Köyü	127	101	228
13	Çatalağaç Köyü	205	201	406
14	Çataltepe Köyü	292	306	598
15	Çelik Köyü	194	223	417
16	Gedikli Köyü	304	282	586
17	Hacılar Köyü	166	152	318
18	Hamzalar Köyü	372	380	752
19	Haydarlı Köyü	245	218	463
20	Karabahşılı Köyü	87	88	175
21	Karaburun Köyü	567	591	1158
22	Kösüklü Köyü	162	145	307
23	Küçükören Köyü	126	143	269
24	Meydan Köyü	358	339	697
25	Ozan Köyü	556	558	1114

26	Örenli Köyü	43	64	107
27	Savran Köyü	545	484	1029
28	Yarbaşı Köyü	267	215	482
29	Yaylacık Köyü	89	107	196
30	Yeniköy Köyü	115	115	230
31	Yeşilova Köyü	316	293	609
32	Y.Çöplü Köyü	124	129	253
33	Yukarı Karakuyu Köyü	213	240	453
34	Yukarı Nasırlı Köyü	544	518	1062
	TOPLAM	26.209	26.779	52.980

Yukarıdaki veriler son araştırmalara göre açıklanmıştır.¹⁹

5. Eğitim

Gölbaşı ilçesi diğer ilçelere nazaran eğitim durumu en iyi olan ilçelerden birisidir. Sınav sonuçları ve genel manada il ortalamasının üzerindedir. İlçede yüksekokula varıncaya kadar pek çok örgün eğitim kurumu mevcuttur.²⁰

¹⁹ Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) *Türkiye İstatistik Kurumu*, 2012 Sonuçları ; www.tuik.gov.tr.

²⁰ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.7.

Aşağıdaki tabloda bitirilen okul türleri ve bitirenlerin sayısı verilmiştir.²¹

Yerleşim Yeri	Bitirilen Okul	Kadın Nüfusu	Erkek Nüfusu	Toplam
G Ö L B A Ş I	İlkokul	3.789	3.771	7.560
		405	548	953
	İlköğretim			
	Ortaokul	665	1.572	2.237
	Ortaokul Dengi Meslek Okulu	23	25	48
	Lise	1.022	1937	2.959
	Lise Dengi Meslek Okulu	211	335	546
	Yüksek Öğretim	279	685	964
	Mezuniyeti Bilinmeyen	11	2	13

İlçede okur-yazar oranı verileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.²²

Yerleşim Yeri	Okur	Yazarlık Durumu	Kadın Nüfusu	Erkek Nüfusu	Toplam
GÖLBAŞI					
	Okuma-Yazma Bilmeyen		2.847	951	3.798
	Okuma-Yazma Bilen		9.257	11.859	21.116
	Okuma-Yazma Durumu Bilinmeyen		14	1	15

Gölbaşı meslek yüksek okulu, Gazi Antep üniversitesine bağlı olarak kuruldu. Meslek yüksekokulunda birinci ve ikinci öğretim programları var. Aynı zamanda

²¹ DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı Verileri, s. 93.

²² DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı Verileri, s. 93.

bilgisayar programcılığı, işletme yönetimi, muhasebe ve vergi uygulamaları, büro hizmetleri ve yönetici asistanlığı, ve yerel yönetimler bölümleri yer almaktadır.²³

İlçede taşımali eğitim mevcut olup, öğrenciler okullara servislerle getirilmektedir.²⁴

6. İktisadi Yapı

Gölbaşı ilçesinin ekonomisi ve ilçe olma durumu kara ve demir yolları üzerine kurulu oluşuyla açıklanabilir. İlçe büyük kuruluşlara sahip değildir. Önemli sektörler arasında inşaat yer almaktadır. İlçede küçük sanayi sitesi ve organie sanayi bölgesi bulunmaktadır. İlçede yer alan işletmeler; Civkur, Mass Tekstil, İmako Tekstil, Akber Tekstil, Güvenalgaz, Torf leonardid Madencilik, Genpa Trafo, Balkarlı köme pestil, soğuk hava deposu olarak küçük işletmeler yer almaktadır. Bu işletmelerin işçi çalıştırma sayısı 50'yi geçmemektedir.²⁵

İlçe tarım toprakları açısından 23.256 ha alanını kapsamaktadır. Tarımsal faaliyetler olarak ilçede dikimi ve ekimi yapılan ürünler içerisinde buğday, arpa, nohut baklagiller olarak; şeker pancarı sanayi bitkisi olarak; Antep fıstığı, üzüm, Trabzon hurması, elma, ceviz ve badem meyve olarak yetiştirilmektedir.²⁶

Hayvancılık ilçede az sayıda hane olarak hayvan besiciliği şeklinde yapılmaktadır. Aşağıdaki tabloda da işletmelerden aile işletmecisini de kapsayan hayvan sayıları verilmiştir.²⁷

İşletmedeki Hayvan	Besi Hayvanı	Süt Hayvanı	Et-Süt Hayvanı
Büyükbaş Sayısı	İşletme Sayısı	İşletme Sayısı	İşletme Sayısı
20-50 (Adet)	5	15	50
50-100 (Adet)	6	1	
100 ve Üzeri (Adet)	2	2	

²³ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.8.

²⁴ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.8.

²⁵ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.13.

²⁶ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.14.

²⁷ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.14.

İlçede Civkur adında bir işletmede kümes hayvancılığı yapılarak çok sayıda yumurta ve tavuk kapasitesine ulaşılmıştır. 3.900.000 yumurta ve 69.000 tavuk üretme kapasitesine sahip bir işletmedir.²⁸

B. TARİH

Gölbaşı ilçesi çok önemli bir coğrafi konuma sahiptir. İlçede yer alan tarihi eserler buralarda eski medeniyetlerin yaşadığına kanıt olarak gösterilebilir. Bu eserler sur, kale, tapınaklardır.²⁹

Prof. Dr. Fuat KÖPRÜLÜ, Anadolu'nun Türkleştirilmesi konusuna şu şekilde değinmektedir: “Doğudan bitmez tükenmez bir insan seli gibi gelerek Selçuklu hükümdarlarının azimli idaresi altında Anadoluyu birkaç yüzyıl içinde baştan başa Türkleştiren Türkler tamamen Oğuzlardır.”³⁰

Gölbaşı ilçesi, Osmanlı hâkimiyetinden sonra baskından ve savaşlardan kurtulmuştur. Türk aşiretlerinin iskân politikasıyla farklı yerlerde bulunmaya zorlanmaları, çeşitli sorunları ve ayaklanma türünden hadiseleri de beraberinde getirmiştir. Bazı ayaklanmalar olmuş ve bastırılmıştır.³¹

Eyalet sistemi ile yönetilen Türkiye devleti XI. asırda 19 eyaletten oluşmaktaydı. Eyaletlerin içerisinde 19.'sunu Mehmet Bey idâre etmekteydi. Bu eyalet Dersim beyliği olarak merkezi Harput'tu. Beylik içerisinde Adıyaman, Elazığ, Tunceli, Malatya ve Bingöl'ü kapsamaktaydı.³²

Kürtlerle çetin savaşlar yapan Türkmenler yörede hâkimiyeti sağlamışlardır. Kürtler Türkmenlere karşı galibiyet elde edememiş ve sürekli mağlubiyet yaşamışlardır. Süryani Mihail'in açıklamalarına göre Suriye ve Irak'ta Kürt ırkının tamamen ortadan kalktığı yönündedir. Yöre çevresinde Kürtlere yardım eden Hristiyanlar para ile satılmıştır. 20.000 Hristiyan tutsak düşmüş ve Türkmenler bu esirleri satmıştır.³³

²⁸ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.14.

²⁹ Gölbaşı Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.1.

³⁰ Kemal Vehbi GÜL, *Anadolu'nun Türkleştirilmesi ve İslâmlaştırılması*, İstanbul 1971, s. 42-72.

³¹ Mustafa SUCU, *Adıyaman İli ve İlçeleri*, Adıyaman 1985, s.18.

³² Yılmaz ÖZTUNA, *Büyük Türkiye Tarihi*, I. Cilt, İstanbul 1977, s.425-428.

³³ Faruk SÜMER, *Oğuzlar (Türkmenler)*, Ankara 1972, s.135-137.

Türk akınları sürekli devam etmiştir. Anadolu Selçuklular ve beylikler döneminde akınlar artmıştır. Orta Asya'dan gelen Türk boylarını Selçuklu Sultanları uç ve sınır boylarına yerleştirmişlerdir. Toplu toplu gelen Türk boyları sınır boylarında akınlar düzenleyerek çok çabuk sürede Anadolu'nun Türkleşmesini sağlamışlardır. Sonraları Bizans döneminde Hristiyanlaşan Peçenek, Kuman boyları tekrar İslâmlaşma sürecine girmiştir.³⁴

Gül Anadolu'nun Türkleşmesi hakkında şunları dile getirir: “Büyük Selçuklularının Anadolu'yu istilâları sırasında Melikşah (1072-1092) devrinden başlayarak aşiret halinde bulunan Oğuzların çeşitli boylarından önemli bir kısmı Anadolu'ya sevk edilerek yeni elde edilen yerlere yerleştirmek sûretiyle buraları Türk nüfusu ile doldurmak siyaseti takip edilmiştir.”³⁵

Evliya Çelebi de Hısn-ı Mansur (Adıyaman) ve çevresini şöyle anlatır:

“Oradan kuzeye doğru çıkarak Kâhta kasabasına geldik. Burası da Kömür dağı eteğinde bağlı, bahçeli, eski tip evleri olan bir kasabadır. Halkı hep Türkmendir. Hakimleri Malatya paşasının subaşıdır. Yüz elli akçelik şerif kazadır. Halkı şeriat kurallarına son derece bağlıdır. Kethûdâ yeri gibi hâkimleri vardır. Bu şehrin yaslandığı Kömür dağı'nın arkası Malatya aspozusunun irem bağlarıdır. Bu şehir de Fırat nehrine uzaktır. Birçok cami, hamamı, hanı, sultan çarşısı vardır. Buradan kalkarak Hısn-ı Mansur kalesine geldik.”³⁶

Yağınlı, yörenin tarihi seyrini şu şekilde açıklar: “M.Ö 3000-120 yılları arasında Tunç çağı, Hititler ve daha sonrası Asurlar (M.Ö. 900-700), Firigler (M.Ö. 750-600), Persler (M.Ö. 600-334), Makedonlar (M.Ö.334-69), Kommagene Krallığı (M.Ö. 69-M.S. 72), Roma İmparatorluğu (72-395), Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu (395-670), Emeviler (670-758), Abbasiler (758-926), Hamdaniler (926-958), Bizanslar (958-1114), Türk akınları (114-1181), Eyyubiler (114-1204), Anadolu Selçukluları (1204-1218), Moğollar (1230-1250), Memlükler (1298-1393), Beylikler dönemi (1393-1516), Osmanlı İmparatorluğu 1516'dan itibaren Türkiye

³⁴ Sadi H. NAKİBOĞLU, *Adıyaman ve Yöresi Ağzları (İnceleme-Metinler-Sözlük-İndeks)*, Niğde 2001, s.9.

³⁵ Kemal Vehbi GÜL, *Anadolu'nun Türkleştirilmesi ve İslâmlaştırılması*, İstanbul 1971, s.78-79 ve 105.

³⁶ Evliya ÇELEBİ, *Tam Metin Seyahatnamesi* III-IV. Cilt, İstanbul 1986, s.133-134.

Cumhuriyetinin kuruluşuna kadar egemenliğe girmiş ve bir sancakla Beylerbeyliğine bağlanmıştır.”³⁷

Günay da yöre için şöyle der: “Eski devirlerden itibaren yörede önemli yerleşim hareketleri olduğu görülmektedir. Bu coğrafyada, Kummuh Krallığı, Asur Krallığı, Saka-İskit İmparatorluğu, Babilliler, Medler, Persler, Helenistik Dönem, Selökit Krallığı, Kommagene Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Emeviler, Abbasiler hüküm sürmüştür.”³⁸

C. GELENEK VE GÖRENEKLER

Gölbaşı ilçesinde gelenek ve görenekler yaşanmakta ve varlığını sürdürmektedir. Doğumlarda yöre halkı kendi yöntemlerini uygulamaktadır. Kısır olan kişilerin batıl inanç olarak kabul ettiği “ocak” adı verilen yerlere gitmeleri tavsiye edilir. Bir başka inanılan âdet kısır olan kadının elbiselerini yıkayıp o suda kendisinin yıkanması bu şekilde şifa umarak çocuğunun olacağını düşünmesi olayıdır.³⁹

Yörede halk hekimliği kapsamında ise “kocakarı ilaçları” olarak da bilinen bitkisel yöntemlere başvurulmaktadır. Bu bağlamda yaşlı ve bilge insanların yanına gidilerek tedavi umulmaktadır. Bu tarz tedavilere günümüz insanları da rağbet göstermekte ve bunun tescilli satışını yapmaktadırlar. Yine kısır bir bayana sakız ağacının yakılarak dumanını teneffüs ettirirler ve kısır bayan çocuğunun olacağını düşünmeye başlar.⁴⁰

Yörede hamile bayanların “aşerme” dönemi çocuğun 3-4.5 ay olduktan sonra sona ereceğine inanılır. Hamilelik döneminde bayanların her türlü meyve ve et yemeleri, kil ve toprak yemeleri değişik inançlara göre çocuğun cinsiyetini etkileyeceği düşünülmektedir. Anne adayının canı ne isterse temin edilir ve çocuğa faydalı olduğu düşünülür.⁴¹

Hamilelikle ilgili pek çok inanış vardır. Hamile bayan mezara gitmemeli, dış çektirmemeli, başka biri doğum yaparsa yanında olmamalı şeklinde telkinler bulunmaktadır. Hamile bayan zeki birine bakarsa çocuğun zeki olacağına inanılır.

³⁷ Ahmet Akil YAĞINLI, *Adıyaman Ağzı ve Kültürü*, Adıyaman 2004s.2.

³⁸ Esra Gülin GÜNAY, *Adıyaman-Merkez, Kâhta, Gerger, Samsat Yöresi Ağzı*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2008, s.1.

³⁹ bk, Göksu, s.436.

⁴⁰ bk, Göksu, s.436.

⁴¹ bk, Göksu, s.438.

Bayanın karnı sivri olursa kız, yuvarlak olursa da erkek çocuğun dünyaya geleceğine inanılır.⁴²

Yörede sünnet için kesin zaman tayin edilmemektedir. Çocukların sünnet ettirilme yaşı genelde 7-9 aylıkken sünnet uzvuna zarar vermeyecek kadar büyümüş olmasıyla belirlenir. Çocuk 10 yaşına gelinceye kadar sünnet ettirilmektedir. Sünnet için kirve seçilir. Kirve genelde en yakın arkadaşlardan seçileceği gibi akrabalar arasından da seçilir. Kirvelik teklifi kardeşlik gibidir.⁴³

Gölbaşı ilçesinde evlenme genelde görücü üsûlü ile olduğu gibi tanışıp görüşülerek de olmaktadır. Son zamanlarda görücü üsûlü giderek azalmıştır. Yörede evlenme yaşı git gide yükselmektedir. Yörede kızlar evlenmek istediklerini yemeği tuzlu yaparak ve işlemelerinde sevdiği gencin ismini oyalayarak dile getirirler. Yörede “eşek” espirisi vardır. Çocuğun babası “eşeği satalım da çocuğu evlendiririz” der. Erkek annesine “anne babamla eşek lafi etmiyo musun?” sorarak evlenmek istediğini belirtir.⁴⁴

Ölümcül hastalar için ölmek üzere olanlar için hazırlıklar yapılır. Hazırlıklar kapsamında ziyarete gelenler genelde süt ve süt ürünleri getirirlerdi. Şimdilerde de kolonya ve bisküvi getirilmektedir. Ölmek üzere olan kişiye gelenler dua ederler ve Kur'an-ı Kerim okurlar. Kendisini iyi hissetmesi için teselli ederler. Hasta öldükten sonra ise büyük bir yardımlaşma ve dayanışma örneği sergilenir.⁴⁵

D. DAHA ÖNCE YAPILMIŞ AĞIZ ARAŞTIRMALARINDA BÖLGENİN YERİ

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine var olan çalışmalar iki bölümde incelenir. Bunu 1940 öncesi ve sonrası olarak isimlendirmek mümkündür. 1867'den 1940'a kadar -bir iki örnek dışında- yabancı araştırmacıların çalışmalarından bahsedebiliriz.⁴⁶ Yapılan çalışmaların ülkemiz bilim adamlarınca ortaya konması büyük önem teşkil eder.⁴⁷

⁴² bk, Göksu, s.440.

⁴³ bk, Göksu, s.456, s.457.

⁴⁴ bk, Göksu, s.466, s.467.

⁴⁵ bk, Göksu, s. 515-517.

⁴⁶ Zeynep Korkmaz, “Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, *TDAY-Belleten 1975-1976*, Ankara 1976, s. 143.

⁴⁷ Zeynep Korkmaz, “Anatolian Dialect”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C II, TDK Yay., Ankara 1995, s. 249.

1. BİÇİCİ, Şerafettin 1999. “**Gölbaşı (Adıyaman) İlçesi Coğrafyası**”, Lisans Bitirme Ödevi, Lisans Bitirme Ödevi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümü, Niğde, s.2
2. ÖZTOKMAK, Dilek 2000. “ **Adıyaman İlinin Nüfus Coğrafyası**”, Lisans Bitirme Ödevi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Niğde, s.2.
3. GÖKSU, Cebrail 2008. **Adıyaman İli Gölbaşı İlçesi'nin Tarihi, Sosyo-ekonomik, Kültürel Yapısı**, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
4. Gölbaşı Belediyesi, Yayınlanmamış kitap, Numan HATİPOĞLU, Memet KÖSELER, Mehmet ULUÇAY, Mustafa ERKENEKLİ, Ali Şeyh ÖZDEMİR, Kadir ÇAKIR, Cemil SEZER, İdris ZENGİN.
5. GÜNAY, Esra Gülin 2008. **Adıyaman–Merkez, Kâhta, Gerger, Samsat Yöresi Ağzı**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, s.1.
6. GÜNDÜZ, Orhan 2000. “**Adıyaman İli İklim Verilerinin Değerlendirilmesi**“, Lisans Bitirme Ödevi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Niğde, , s.3.
7. NAKİBOĞLU, Sadi H. 2001. **Adıyaman ve Yöresi Ağzları (İnceleme-Metinler-Sözlük-İndeks)**, Niğde, s.9.
8. SUCU, Mustafa 1985. **Adıyaman İli ve İlçeleri**, Adıyaman, s.18.
9. YAĞINLI, Ahmet Akil 2004. **Adıyaman Ağzı ve Kültürü**, Adıyaman, s.2.

II-I. SES BİLGİSİ

A. ÜNLÜLER

1. Ünlü Çeşitleri

Gölbaşı ağızında Standart Türkiye Türkçesinde ünlülerin haricinde, başka ünlü ve ünsüzlerle etkileşim yaşanması neticesinde oluşan farklı oynaklanma noktalarına sahip olan ünlüler vardır. Farklı ünsüzlerde oynaklanma noktalarının değişmesiyle yazı dilimizde ünlüler meydana gelmektedir, bu ünlüler şunlardır: [á], [á], [á], [á], /é/, [é], [é], [í], [í], [í], [ó], [ó], [ó], [ú].

a) /a/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[á] ünlüsü: Gölbaşı ağızında çoğunlukla kullanılan [á] sesi orta damak ünlüsüdür.⁴⁸ İlerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmeleri sonucunda oluşan bu ses, değindiğimiz özellikleriyle beraber bazı ünsüzlerin artılıştırıcı ve önlüleştirci baskısıyla da oluşmaktadır. [á] sesi oluşurken /y/ sesi önlüleştirci olarak etkin rol üstlenir. Buna ek olarak [á] ünlüsü /c/, /ç/, /d/, /h/, /m/, /p/, /ş/, /y/, /z/ sesleri ile birlikte ön damak /g/ ve /k/ ünsüzleri aynı zamanda ön avurt akıcı /l/ sesi ile akıcı /r/ sesinin yanında meydana gelmektedir. Bu tür farklılaşmalar yöre ağızında alıntı kelimelerde de varlığını sürdürmektedir. Çalışmamızda bölge ağızında /y/ sesi birlikte [á] ünlüsü sistematize olmuştur.

/a/>[á]: çáyıñız 1/1, çektirecáın 1/93, hayát 2/32, gazāyá 2/37, köpáını 4/10, yátaḥ 4/29, eşşáláırını 5/26, fałáqayá 6/32, milyárlárca 6/57, yássı 7/15, yáyılası 16/4, kırmáy 16/60, ordáydım 18/11, kıymaķáma 18/189, sáyıyólár 19/15, yáḥásından 23/11, yáyán 26/95, ayáķķábı 27/24.

/e/>[á]: köpáını 4/10, erkáğise 6/37, gáde 6/127, yámámızı 14/39, yiyáḥ 16/20, hávās 16/31, ékmáı 16/75, hızmát 17/66, ikán 22/8, cáhannām 23/12.

[á] ünlüsü: Dudak ünsüzleri ile birlikte [á] ünlüsü varlığını Gölbaşı ağızında sürdürmektedir. Bu ünlünün ortaya çıkış aşamasında ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler etkin rol üstlenirler. [á] ünlüsü anlam ayırıcı özelliği bulunmamakla

⁴⁸ Ahmet Bican Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, GÜ Yay., Ank. 1983, s. 51.

beraber bir ara sestir. Metinde örneği pek yoktur. Genellikle konuşurlara ait tespitler olup sistematik bir temayül görülmemiştir. [â] ünlüsü yuvarlaklaşmalar sonucu hafif dudak bükümleriyle ovallık neticesinde boğumlanmıştır. Pek çok çalışma kapsamında /a/ sesi ile /o/ sesi arasında bir ses olarak karakterize edilir.

14/86, âlunca 25/52, ân 27/5.

/â/ ünlüsü: Gölbaşı ağzında gördüğümüz bu ses genellikle /a/>[â] şekliyle varlığını sürdürür. /a/ ünlüsüne göre çene açıklığının daha kapalı oluşuyla boğumlanarak ortaya çıkan bir ünlüdür. /a/>[â] değişiminde /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisini görmekteyiz. [â] sesinin anlam ayırıcı özelliğinin olmadığı ve bölge ağzında ara ses olduğu tespit edilmiştir. Bu ses konuşurların bazılarında farkedilmiş olup, şahsi kullanımları barındırmaktadır.

yāvraılmışlar 6/125, zâman 11/38, dutmâyân 26/17.

b) /e/ Ünlüsü ve Çeşitleri

/ê/ ünlüsü: Gölbaşı ağzında bu sese sıkça rastlamaktayız. /ê/ sesi, /e/ ile /i/ arasında boğumlanmış kapalı bir ünlü özelliği taşır. İlk hece kullanımlarında sistematize olmuştur. Değişim yönü; yöre ağzında /e/>ê/, /i/>ê/ şeklindedir.

/e/>ê/: şeyler 1/1, yêtmiş 1/3, sène 2/7, çevreye 2/9, kênârı 2/21, cennet 3/4, egebey 5/23, évvel 6/30, emir 7/6, zengin 7/53, meselese 8/55, hele 9/48, gêm 10/19, kël 11/4, sêskenin 21/26, cêrît 23/50, kële 26/87.

/i/>ê/: fêlan 1/6, nênem 5/1, ênemedim 5/30, hêç 6/93.

[ê] ünlüsü: Yöre ağzında oynaklanma noktası /e/ ile /ö/ arasında olan bir sestir. [ê] sesi, ünlülerin yuvarlak olanlarıyla girdikleri etkileşim sonucunda değişim yaşar. [ê] sesi, /ö/ ünlüsünün düzleşmesiyle yuvarlaklaşma yönünü kısmî olarak yansıtmaktadır.⁴⁹ Özellikle yöre ağzında /e/>[ê] ve /ö/>[ê] şekliyle değişime uğrar. Bu eğilimde dudak ünsüzleri de rol oynamaktadır. Bu ses farklılaşmasında şahsi kullanımlar da önemlidir.

bêle 1/38, bêyle 5/49, bêlik 7/9, bêle 7/68, êle 17/96.

⁴⁹ bk. Muzaffer Tansu, *Durgun Genel Ses Bilgisi ve Türkçe*, TDK Yay., Ank. 1963, s. 47.

[é] ünlüsü: Bölge ağızında /i/ sesini anımsatan yakınlaşp, daralan ve /e/ ile /i/ arasında tanımlanan oynaklanma noktasına sahip bir ünlüdür. [é] ünlüsü Gölbaşı ağızında sıkça kullanılmaktadır. [é] ünlüsü, /y/ ünsüzüyle birlikte kullanımlarında ünsüzün darlaştırıcı ve önlüleştirci özelliğiyle bu sesi meydana getirmektedir. Böylelikle /y/ ünsüzünün yakınında bulunan bu farklılaşmalar sistematize edilebilir. Sadece /y/ ünsüzü bu sesi etkilemez aynı zamanda /p/ gibi dudak ünsüzü, /g/ gibi damak ünsüzü /ş/, /t/ gibi diş sesleri de bu ünlüyü etkiler. Değişim yönü ise /e/>[é], /i/>[é] şeklinde olmaktadır.

/e/>[é]: şé 1/123, köpég 4/9, télafôn 7/36, *bésniyé* 11/44, yiyéh 13/37, dédelerimiz 20/21.

/i/>[é]: élân (< ilan) 1/102, géttik 5/11.

[ä] ünlüsü: Gölbaşı ağızında birkaç örneği mevcuttur. Bulunduğu sözcüklerin ilk hecesinde yer alır. Yöre ağızında tespit edilen [ä] ünlüsü /e/'ye göre daha açık ifade edilmektedir.⁵⁰ Birkaç örnekte rastladığımız [ä] ünlüsü /e/>[ä] değişimiyle meydana gelmektedir.

/e/>[ä]: *älbistāndan* 16/81, äştik 21/68.

c) /ı/ Ünlüsü ve Çeşitleri

/ı/ ünlüsü: [ı] ünlüsü, /i/'dan /i/'ye yaklaşan ve /ı/-/i/ arası boğumlanan ara ses özelliği taşımaktadır. Bu ünlünün tam olarak oluştuğu yer, damağın orta kısmında /i/ sesinin oynaklanmasına yakın olarak /ı/ şekliyle önlüleşerek veya /i/ şekliyle arthlaşmış halinin neticesinde çıkış noktasında tanımlanan bir /i/ ünlüsü diyebiliriz.⁵¹ Yöre ağızında sıkça bu ünlüye rastlamak mümkündür. Tam olarak /ı/ ünlüsü yarı önlülüleşme özelliği ile tanımlanan bir ünlü olmuştur.⁵²

Gelişim yönü tayinin de ise /ı/>[ı], /i/>[ı] şekliyle karşılaşmaktayız. [ı] ünlüsü de diğer ünlüler gibi /y/ ünsüzüyle etkileşim hâlinde olup, darlaştırma ve önlüleştirme özellikleriyle değişim yaşar.

⁵⁰ Selâhattin Olcay, *Erzurum Ağızı*, TDK Yay., Ankara 1995, s. 20.

⁵¹ bk. Zeynep Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994a.

⁵² bk. Zeynep Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi(Fonetik)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994b.

Buna ek olarak, sadece /y/ ünsüzünün değil, /m/ dudak ünsüzü ile /k/ damak ünsüzünün de /ı/>[i] farklılaşmasında etkisi vardır.

ğoniş kí 6/128, gibi 7/17, *sevli* 9/1, *sevimli* 9/1, hemî 20/26, orayı 23/66.

[i] ünlüsü: [i] ünlüsü, /ı/-/u/ arası boğumlanıp, yarı bir yuvarklaşma gerçekleştiren bir ses olarak tanımlanabilir. Değişim yönü Gölbaşı ağzında /ı/>[i], /u/>[i] şeklidir. Bu ünlü meydana gelirken /m/, /b/ dudak ünsüzünün, /c/, /r/, /n/ diş ünsüzü ve /ğ/ damak ünsüzünün etkisi önem teşkil etmektedir.

Verilen örneklerde, genellikle ikinci hecede yuvarlak ünlülerin düzleştiği fark edilmektedir. /ı/>[i] bu gelişim yönünde tek örneğimiz mevcuttur, pundunî 93/83.

komitân 3/27, namısızlara 6/120, çocukların 7/43, yavrım 9/61, dorğiydu 10/2, pundunî 17/83, komitân 25/31, bidâma 18/93.

d) /i/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[i] ünlüsü: Kullanılan [i] ünlüsü sadece bir konuşurun lisanında tespit edilmiştir ve örneği tektir. Değişim yönü, /o/>[i] şeklidir. Bir geçiş aşamasında /i/ ve/o/ sesleri arasında boğumlanarak oluşur. /y/ ünsüzünün etkisi vardır.

bağırıyî 13/14.

e) /o/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[ó] ünlüsü: Gölbaşı ağzında, /ö/ oynaklanma noktasına yakın ve /ö/-/o/ arası bir sestir. Değişim yönü /o/>[ó], /u/>[ó] şeklidir. /u/>[ó] değişimine örnek yöre ağzında nadirdir, yóhârî 81/46. Bu ünlü oluşumu sürecinde /y/ ünsüzünün önlüleştirme etkisi ve şimdiki zaman çekimleri önemli rol oynamaktadır.

ëkiyók 1/11, atyó 1/12, diyókı 1/13, alıyóm 1/13, yóh 1/16, yók 1/36, bağırıyó 1/50, yóldan 1/57, dolāşiyó 1/135, ëkiyók 2/5, ëkiyóz 2/10, ałamıyóz 2/12, yó 3/11, yóh 3/14, gèliniyó 3/16, çok 5/49, yóhârî 5/46, góvālî 6/25, yóg 6/60, gèliyór 8/2, yápyólār 8/8, yóhsa 16/35, kamyónların 16/4, *dörtýó*da 18/9.

[ó] ünlüsü: Gölbaşı ağzında, genellikle oynaklanma noktası /o/-/u/ arasında bir ünlüdür. /o/>[ó] ve /u/>[ó] değişim yönü bu şekilde olup sadece bir örnekte /ö/>[ó]

değişimine şahit olunmaktadır, şömine 20/56. Konuşura ait bir kullanım olarak göze çarpmaktadır.

/o/>[ö]: môtūra 1/34, önā 1/43, bômbā 5/21, çöbānġār 9/6.

/u/>[ü]: şôrda 4/13, namôs 9/47.

/ö/>[ö]: şömine 20/56,

f) /ö/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[ö] ünlüsü: [ö] ünlüsü tanımlanması /ö/-/ü/ arası kaynaklı Türkiye Türkçesi ağızlarında pek örneğine rastlanmayan /ö/ sesi olarak karşımıza çıkar.⁵³ Yöre ağızında genellikle değişim yönü /ö/>[ö] ve /ü/>[ö] şeklindedir. Yine Gölbaşı ağızında /d/, /n/ dış ünsüzü, /b/ dudak ünsüzü ve /k/, /g/ damak ünsüzlerinin etkilerinden söz edilebilir.

/ö/>[ö]: ölese 14/26, öbür 18/260, nöbetçi 23/9, köy 26/21, dönüm 26/39.

/ü/>[ö]: göbre 1/12.

g) /u/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[ú] ünlüsü: Yöre ağızında tespit edilen /u/-/ü/ arasında damak ortası bir ünlü olarak ifade edebiliriz. Değişim yönünün /u/>[ú], /ü/>[ú] şekliyle olduğu dile getirebilir. Ancak bir örnekte de /o/>[ú] değişim yönüyle karşımıza çıkmaktadır, úy 90/26. [ú] ünlüsünün oluşumunda /y/ ünsüzünün önlüleştirci ve daraltıcı etkisinden bahsedebiliriz. Aynı zamanda /t/ dış ünsüzü ve /g/ damak ünsüzünün etkileri de görülmektedir.

goyún 1/9, suyú 2/42, mezunuyúm 3/37, ġuyú 6/53, oyúm 7/69, gúnündeydim 12/6, úy 14/26, túnelin 17/56, boyúmuz 23/60.

h) /ü/ Ünlüsü ve Çeşitleri

[ü] ünlüsü: Yöre ağızında ü ünlüsü ve çeşitleri bulunmamaktadır.

⁵³ Mukim SAĞIR, “Anadolu Ağızlarında Ünlüler”, *TDAY-Bellekten 1995*, TDK Yay., Ankara 1997a, s. 386.

2. Ünlülerde Uzunluk Kısıklık

Ünlülerin kapsamlı olarak bir tasnifinden söz etmek mümkün değildir. Ancak uzun ve kısa ünlüler olarak üzerinde çalışılmış nitelikli çalışmalar yok denecek kadar azdır. Sorun olarak uzun ünlüler dile getirilmektedir.⁵⁴ Bu konuda bazı bilim adamlarının açıklamaları mevcuttur. Bu bağlamda Faruk K. Timurtaş, inceleme yapılan ağızlarda sistematizenin olmadığı ve bu uzun ünlülerin birkaç ağız dışında yer almadığını ifade etmektedir.⁵⁵

Yine diğer araştırmacılarında dikkate değer ifadeleri göze çarpmaktadır. İlk hecede Ana Türkçede var olan uzun ünlüler olduğunu Gabain dile getirmektedir.⁵⁶ Kapsamlı çalışmalara doğru atılan adımlar bünyesinde araştırmacıların Irak Türkmen ağızlarında, Afganistan Türkmen ağızları ve Avşar ağızında, Kuzey Türkçesinin konuşulduğu Bulgar Türk ağızlarında da tespitlerinin var olduğu gözlenmiştir.⁵⁷ Ülkemizde, Anadolu toprakları üzerinde, Türkiye Türkçesi ağızlarında ilk çalışmayı yaparak bu kapsamda uzun ünlülerin var olduğunu Zeynep Korkmaz ifade etmektedir.⁵⁸

Giderek kapsam alanı artan çalışmalar ortaya konmaktadır. Yapılan çalışmalar göz önünde bulundurularak Gölbaşı ağızında tespit ettiğimiz asli uzunlukların yer aldığı örnekleri çalışmamızda ayrı ayrı ortaya koymaya çalıştık.

a) Uzun /a/ Ünlüsü: /ā/

aç: āç 7/45.

ak: ākarsunun 17/32.

hal: hāl 18/170.

⁵⁴ Talât Tekin, *Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*, Ankara 1975, s. 34.

⁵⁵ Faruk K. Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul Üniv. Yay., İstanbul 1977, s. 46.

⁵⁶ A. M. Von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, çev. Mehmet AKALIN, TDK Yay., Ankara 1988, s. 33.

⁵⁷ Daha geniş bilgi için bk. Alkaya 2008, Tabaklar 1996, 145; Buluç 1972, 181; Bozkurt 1978, 206-207; Bozkurt, 1981, 39-79; Dalı 1991,72.

⁵⁸ bk. Zeynep Korkmaz, "Batı Anadolu Ağızlarında Asli Vokal Uzunlukları Hakkında", *TDAY-Belleten 1953*, TDK Yay., Ankara 1953, s. 197-203.

pat: pātdıdanā 23/2.

rahmetlik: rāmetligin 6/2.

var: vār 6/4.

haber: hāber 9/8.

çare: çāresine 13/4.

hane: hānekene 16/1.

tapu: dāpısız 16/23.

kaç: kâc 16/24.

kar: kār 17/31.

vade: vādesi 18/53.

tamam: tāmām 18/69.

tabi: tābi 18/86.

karşı: kārşı 19/1.

zaten: zāten 21/126.

sap: sāp 23/44.

hala: hālen 24/84.

tahlil: tālil 25/26.

can: cānı 26/49.

gaz: gāsı 27/18.

b) Uzun /e/ Ünlüsü: /ē/

de: dē 1/2.

her: hēr 1/5.

hepsi: hēpsinden 1/37.

hem: hēm 1/163.
he: hē 4/7.
besni: *bēsni* 2/53.
herkes:hērkeşin 3/13.
eylül: ēlülde 4/9.
hemşeri: hēmşerilerimizi 4/33.
sergi: sērgi 13/34.
hepimiz: hēpımızın 5/5.
ben: bēn 5/40.
ne bileyim: nēblīm 5/50.
memiş: *mēmīşler* 8/1.
yeğen: yēçenim 8/32.
hemen: hēmen 10/53.
epey: ēpey 18/49.
fes: fēs 21/186.
cep: cēp 24/70.
yemek: yēmen 26/111.
evlenmek: ēvlendim 27/5.

c) Uzun /o/ Ünlüsü: /ō/

çok: çōk 1/1.
sol: sōl 1/4.
ol-: ōldu 1/9.

zor: zōr 2/11.

hoş: hōş 8/78.

kolordu: kōlarduda 16/58.

koy-: kōrlar 17/76, ğōr 25/55.

sor-: sōr 17/36.

olarak: ōlaraḥ 19/2.

oğul: oḡum 19/16.

don-: dōn 25/92.

lokma: lōkma 27/35.

d) Uzun /ö/ünlüsü : /ō/

öyle: ōle 1/13.

köy: kōy 1/22, kōlerin 2/52.

böyle: bōle 1/110.

öl-: ōlü 1/124.

götür-: gōtūdüm 1/134.

öğren-: ōreniyó 2/61.

söyle-: sōleye 6/1.

kör ol-: kōr 7/23.

öğretmen: ōretmenler 7/112.

tövbe et-: tōbe 9/64.

şöyle: şōle 15/7.

öp-: öper 18/85.

öğlenci: ölencı 18/190.

e) Uzun /ı/ ünlüsü: /ĩ/

çık-: çĩhtı 9/29, çĩhtıhtan 3/41.

f) Uzun /i/ ünlüsü: /ĩ/

iğne: ĩne 1/99. yirmi: yĩmi 16/27.

hile: hĩle 25/22. din: dĩn 23/11.

g) Aslında Uzun Olan Ünlülerin Normalleşmesi

Gölbaşı ağızında alıntı kelimelerde var olan uzunlukların tam olarak yörede yaşamadığı tespit edilmiştir.

kátip 5/4, fałáqayá 6/32, hikáye 14/1, kárdan 14/54, Őikáyet 17/81, *ésgisaráy* 26/59.

h) Aslında Normal Uzunlukta Olan Ünlülerin Kısılması

Yöre ağızında kullanımları normal olan bazı ünlülerin daha kısaldığını görülmektedir. Gölbaşı ağızında konuşma çabukluğuyla ve kelimelerin vurgulu söylenmemesiyle normal ünlülerin kısaldığı düşünülmektedir.⁵⁹

Yabancı kelimelerde yöre ağızında ünlü türemesiyle kelime başlarındaki /ı/- ile /u/- ünlüleri genelde kısa şekliyledir.⁶⁰

űrusyāyá 5/2, ırāmetlīk 14/20.

Yine kullanmakta olduğumuz ve yazı dilinde düştüğü için yansıtılmayan cevher fiilinin /r/ ünsüzünden sonra genellikle kısaldığını görmekteyiz.

varıdı 1/4, yáparımış 20/22, ıadarınān 27/23.

Gölbaşı ağızında teklik şahıs eklerinden birinci ve üçüncü şahıs iyelik ekini ve hāl eklerinden yükleme ve yönelme eklerini alan kelime kökünde bazı kelimelerdeki birkaç ünlünün - /ı/, /i/, /u/ ve /ü/ - kısalma eğiliminde olduğunu söyleyebiliriz.

patosünān 1/28, öküzünēn 1/28, arazıda 12/4, erkágıse 6/37, bile 17/131.

Yöre ağızında yabancı kelimelerde vugunun orta hecede söylenmeyişi ünlülerin kısalmasına yol açmıştır.

hőő 25/72, hatıp 1/153.

Genellikle Gölbaşı ağızında ek fiillerin bulunduğu kelimelerde de kısalma vardır.

zayıfımış 9/35, inzibātıdı 28/21, ğassabıdım 28/21, çavüşüdü 5/22.

⁵⁹ Gerhard Doerfer, "İran'daki Türk Dilleri", *TDAY-Belleten 1969*, TDK Yay., Ank.1989, s. 5.

⁶⁰ Mehmet Aydın, *Aybastı Ağızı (İnceleme-Metin-Sözlük)*, TDK Yay., Ankara 2002, s.15.

Hâl eklerinden vasıta hâli ekinin alıntı kelimelerle beraber kullanımında /u/ ünlüsünün kısaldığına şahit olmaktayız. Az sayıda örnekte karşımıza çıkmaktadır. Genellikle “ile”nin kelimelerle beraber kullanımı konuşurlara has özellikler göstermektedir.

patosünān 1/28, otobozünān 5/9, otünān 16/19.

i- fiili Gölbaşı ağzında Eski Oğuz Türkçesinde olduğu gibi varlığını sürdürmektedir. Ancak yöre ağzında kısalma eğilimiyle göze çarpmaktadır.

varıdı 1/4, uffāğımışım 5/2, yāhınıdıķ 5/36, ağalıhımış 6/30, zayıfımış 9/35, yóhımış 9/35, ormānlığımış 16/16, torpağıdı 16/41, yáparımış 20/22, yázıcısıdıım 22/2, genişıdı 1/22, yoğúdu 19/121, çoğúdu 23/18, bölügúdü 28/20.

1) Hece Kaynaşmasıyla Oluşan Uzun Ünlüler

Ünsüzlerin yan yana gelişleri sırasında iki ünlü ortasındaki ünsüzün erimesi sonucu iki ünlüden birini uzun hâle çevirir.⁶¹ Yöre ağzında bazı ünsüzlerin - /ğ/, /h/, /ķ/ - erimesi sonucu uzun ünlülerin ortaya çıktığını görmekteyiz.

rāmetligin 6/2, aşşāı 19/24, buçū 18/17, oļūm 25/19, aūstosta 26/19, fistūnı 1/20, hastalū 1/139, káıt 2/10, deļlig 3/6, gıdecāım 5/27, köpeı 6/75, çıırdı 13/8, éteıne 14/8, alļāım 14/17, diyecēın 18/45, aırlık 18/70, şuncaıız 26/111, deıımın 27/38, érkeneē 17/56, köē 1/68, mesleē 3/41, ekmē 26/4, ĩne 1/99, évlilıı 2/2, deıışık 2/28, deııştirin 4/19, çiçeıde 8/7, vaıt 25/47, öreniyó 2/61, ölencı 18/190, düünlerimiz 1/7.

Yine yörede iki kelime birleşmelerinden de uzun ünlüleri fark etmekteyiz.

hānekene 16/1, arķaūn 12/3, nēblım 8/47, nēdım 17/83.

i) Ünsüz Düşmesiyle Oluşan Uzun Ünlüler

Bazı ünsüzler, yöre ağzında düşmesiyle uzun ünlülerin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu ünsüzler şunlardır: /g/, /ğ/, /r/, /v/, /y/. Düşen ünsüzler üstlendikleri

⁶¹ Aydın, s.15.

rolünü yanındaki diğer ünlüye bırakır. Ünsüzler düşerek görevini bırakır veya devreder. Sonuç olarak bu ünsüz, ünlüyü daha çok güçlendirmesine daha belirgin uzun bir oynaklanma süresine sahip bir ses olmasına yol açar.

nūmālide 25/28, yīmi 16/27, tōbe 9/64, şōle 15/7, ōretmendi 18/129, ōlenci 18/190.

3. İkiz Ünlüler

Yazı dilinde ikiz ünlüler alıntı kelimeler haricinde bulunmamaktadırlar. Türkiye Türkçesi ağızlarında bazı ünsüzlerin kelime ortası düşüşleri sonucu ünlülerde bir ikizleşme meydana gelmektedir.⁶² Bu ünsüzler şunlardır: /ğ/, /g/, /k/, [ñ], /y/.

Üç farklı başlık altında ikiz ünlüleri inceleyeceğiz. Bunlar : yükselen, eşit ve alçalan ikiz ünlülerdir.

a) Yükselen İkiz Ünlüler

Kelime bünyesinde biri diğerinden daha dar olarak yan yana yer alan ünlülere ikiz ünlüler denir. Gölbaşı ağzında /ğ/, /y/ ünsüzlerinin erimesiyle meydana gelmektedirler.

kiāḷār 8/1, *ēlektiriā* 18/122.

b) Eşit İkiz Ünlüler

Kelimede ikiz ünlülerin her biri aynı genişlik ve darlığa sahipse bu tür ikiz ünlülere eşit ikiz ünlüler denilmektedir. Yöre ağzında /ğ/, /k/, [ñ] ünsüzlerinin düşme sonrası meydana gelirler.

⁶² Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s. 61; Efrasiyap Gemalmaz, *Erzurum İli Ağızları*, (1.Cilt). Atatürk Ün. Yay. Erzurum 1978, s. 119-125; Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, s.42-44; Tuncer Gülensoy, *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, Ankara 1988, s. 29-31; Emin Kalay, *Edirne İli Ağızları*, TDK Yay., Ank. 1998, s. 20-21; Cemil Gülseren, *Malatya İli Ağızları*, TDK Yay, Ank. 2000, s. 49-50; Fatma Özkan, *Osmaniye Tatar Ağzı*, TDK Yay., Ank. 1997, s. 12-13; Ahmet Günşen, *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yay, Ank. 2000, s. 29-31; Sağır, *Erzincan ve Yöresi Ağızları*, TDK Yay., Ank. 1995, s. 72-74.

vlil 2/2, ba 5/45, ziratte 6/73, rdı 13/8, mesle 3/41, rkene 17/56, düünlerimiz 1/7, nziken 20/83.

Eit ikiz ünlülere verdiğimiz örnekte de ba 5/45 kelimesinde baa>baa>ba değişim yönüne sahip bir kullanımla ulaıldıı tahmin edilebilir.⁶³

c) Alçalan İviz nller

Alçalan İviz nller ise ikiz ünlülerde iki ünlüden ilki ikinciye nazaran daha geniş olan ünlüler olarak tanımlanabilir.⁶⁴ Yöre ağzında //, /g/ damak ünsüzlerinin erimesiyle alçalan ikiz ünlülerin oluştuğu grlmektedir.

krnn 16/37, km 16/75, a 19/24, astosta 26/19, delig 3/6, kpe 6/75, tene 14/8, am 14/17, arlık 18/70, topra 21/68, Őuncaz 26/111, demin 27/38, değişik 2/28, vat 25/47.

4. nl Uyumları ve nl Benzemeleri

nllerdeki en önemli ses olaylarıdır. Kelimelerdeki nlk ile artlık ve düzlük ile yuvarlaklık bakımından birbirleriyle uyum içinde olularının adıdır. Yaşayan Anadolu azlarının pek çoğunda ünlü uyumları hl güçlü bir Şekilde korunmaktadır.⁶⁵

nl uyumlarını yöre ağzında  farklı bakımdan inceleyeceğiz. Bunlar: Önlük-artlık, düzlük-yuvarlaklık ve genişlik-darlık uyumudur. Genişlik-darlık uyumu azlarda gelişim sürecinde yeni bir çığır açmıştır.

a) nlk-Artlık Uyumu

Önlük-artlık bakımından vokal uyumu, Türkçede her devirde sağlamdır.⁶⁶ Standart Türkiye Türkçesinde yabancı dillerden dilimize giren ve önlük-artlık uyumuna aykırı kelime ve eklerin Gölbaşı ağzında uyuma girdikleri görülür. Ancak /y/ ünsüzünün nlletirici ve daraltıcı etkisiyle önlük-artlık uyumuna aykırı biçimler

⁶³ bk. Aydın, s. 26; Saadet Çağatay, “Türkçede n~g Deimesine Dair”, *TDAY-Bulleten 1954*, TDK Yay., Ank. 1988, s. 20.

⁶⁴ bk. A. Buran, *Kban, Baskil ve Aın Yöresi Azları*, TDK Yay., Ank. 1997, s.30.

⁶⁵ Tuncer Gülensoy, “Rumeli Azlarının Sesbilgisi zerine Bir Deneme”, *TDAY-Bulleten 1984*, TDK Yay., Ank. 1987, s.99.

⁶⁶ F. Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul nv. Yay., İst. 1977, s.26.

ortaya çıkmıştır. Genel olarak Gölbaşı ağzında önlük-artlık uyumu yerleşmiş durumdadır.

(1) Alıntı Kelimelerde Önlük-Artlık Ünlü Uyumu

Yöre ağzındaki bu uyum alıntı kelimelerde ve özellikle Arapça-Farça sözcüklerde tespit edilmiştir. Farklı nedenlerle yöre ağzına girmiş ve yerleşmiş kelimelerin bazılarında konuşurlarca kullanılan benzeşmeler ilerleyici-gerileyici yolla oluşmuştur.

İlerleyici Benzeşme Yoluyla:

/a/-/i/>/a/-/a/: caḥāl 15/9.

/a/-/e/>/a/-/a/: raḥmatlīḥ 6/25.

/a/-/e/>/a/-/i/: patatīs 17/115.

/e/-/a/>/e/-/e/: mēkereci 7/32.

/e/-/a/>/e/-/e/: télafōn 7/36, mezel 7/38.

/i/-/a/>/i/-/e/: pēyádelik 7/7, felāndan 17/34.

/u/-/i/>/ö/-/i/: möhīt 21/27.

/u/-/a/>/ö/-/a/: möhtāc 26/21.

Gerileyici Benzeşme Yoluyla:

/ü/-/u/>/ü/-/ı/: ğurıyíncă 11/26.

/a/-/e/>/e/-/e/: dene 28/70.

/e/-/a/>/a/-/a/: tamāşa 17/76.

Nadir ve tek bir örneği bulunan çift yönlü benzeşmede bulunmaktadır.

“barabār 13/5”

Bir örneği bulunan alıntı kelimedede ise ilk ses ön ünlülü iken art ünlüye dönmüştür. “hızmat 17/66”

Yabancı kelimelerin bazılarında /l/ ünsüzünün olduğu ön ve art avurt /l/ ünsüzüne göre ünlülerin farklı olarak uyuma girdiği yazı dilinde tespit edilmiştir. Yöre ağızında bu durum ise kelime bünyesinde bulunan son ünsüzün art avurt /l/ olmasıyla bu ünsüzle biten kelimeye gelen ekteki ünlülerin de art ünlülü olarak uyuma girmesiyle şekillenir.

haḷā 2/91, nayḷīn 1/35, aḷḷājm 14/17, öḷḷda 21/96.

“yāḥnīsī 8/89, yámājnī 14/62” gibi kelimelerin Türkiye Türkçesi yazı dilinde ünlüleri benzeşmemektedir. Ancak Gölbaşı ağızında uyuma girdiği görülmektedir.

Yazı dilinde -ken ve -daş eklerinin uyuma girmediği hâlde yöre ağızında kimi örneklerde uyuma girdiği göze çarpmaktadır.

-daş eki, “ḡardaş 1/1, ḡardaşım 1/110, ḡardaşlarım 2/40, ḡardaşız 12/13, ḡardaşımñān 27/48” kelimesinde bölge ağızında uyuma girmiştir.

-ken zarf-fiil ekinin Gölbaşı ağızında kullanım şekli değişerek, uyuma -kan şekliyle girdiği bir örnekte saptanmıştır. sorārḡan 1/61.

aitlik eki –ki de uyuma girmediği hâlde yöre ağızında birkaç örnekte uyuma girdiği görülmektedir.

adanādaḡı 1/116, ḡızınḡı 13/22.

Yöre ağızında -ile-n ekinin uyuma girdiği saptanmıştır.

ḡabāḷaman 9/7, yāḡmayñān 8/71, baḡñān 13/32, ḡadarññān 27/23.

Gölbaşı ağızında i- fiilinin uyuma girdiği tespit edilmektedir.

varīdı 1/4, uffāḡımışım 5/2, yāḡñıdıḡ 5/36, aḡaḷıḡımış 6/30, ormāñlıḡımış 16/16, torpaḡıdı 16/41, yáparımış 16/22, yázıcısıdı 22/2, inzibātıdı 28/21, ḡassabıdı 28/21.

(2) Önlük-Artlık Uyumunun Bozulması

Bu uyumun bozulma sebeplerinden biri olan /y/ ünsüzü önemli bir etkidir. Çünkü özellikleri itibariyle darlaştırıcı ve önlüleştiren etkisi bulunmakta ve uyumu bozmaktadır. /y/ ünsüzü genellikle geniş ünlüleri belirli kaidelerle darlaştırır. /y/ sesi,

/e/, /a/ ünlülerini /i/, /ı/ ünlülerine dönüştürmektedir.⁶⁷ Yöre ağzında şimdiki zaman ekinin aynı konuşurda bile istikrarsız bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Bozulma iki şekilde cereyan etmektedir. Bunu önlük-artlık bağlamında ön ünlülere art, art ünlülere ön ünlülerin gelmesiye iki şekilde açıklayabiliriz.⁶⁸ Şimdiki zaman eki uyuma girmediği için ekin oluşumunun yeni olmasına bu sonucu bağlayabiliriz.⁶⁹

èdiyorlãrdı 1/4, gèdiyo 1/34, yüklüyö 1/34, götürüyodum 1/42, gètiriyołãr 1/67, vèriyodu 7/29, görmüyöłãr 9/61, bilmiyom 16/26, gèdiyo 21/40, biliyo 21/52, diyo 21/60, genişlendiriyö 21/101, gèrekiyo 21/153, vèriyo 26/16, göremiyom 26/26, gèlemiyom 26/26, bèkliyo 26/27, èsirgemiyo 26/41, biliyoñnu 26/59, gariştiriyöłãr 26/66, gidiyo 26/75.

Yöre ağzında her iki şekilde uyuma girdiği ve girmediği örnekler tespit edilmektedir. Uyuma girmeyen örnekler aynı ve farklı konuşurlarda tespit edilmiştir.

bırãhmiyo 1/50, oturuyodu 1/68, gãiyö 4/21, tutuyoruz 4/33, tãniyordü 4/34, alıyöz 25/53, tãniyordü 7/34, yãiyö 15/11, añlıyoñ 19/2, gãlıyo 26/25, dutmuyö 26/27, çãlışıyo 26/34, doğuduyon 26/85.

-ınca/-ince zarf-fiil ekinin yöre ağzında uyuma girdiği örnekler görülmektedir. diyince 1/102, 1/168, gèderince 1/4, gèçince 2/61, gèlince 2/64, vèrince 2/88, kèsilince 4/21, bişirince 13/35, èdince 16/81, kèsmeyince 18/36, ininceye 18/63, sõeleyince 18/136, gidince 19/25, isteyince 25/80, çekilince 28/40.

Bölge ağzında -ki aitlik ekinin uyuma girmediği bazı örneklerde tespit edilmiştir.

tarafındaki 2/29, antebinkinden 2/77, orãnıncinde 2/77, urfãnınci 2/77, ordaki 2/94, baştaki 11/55, onunki 14/15, dağdaki 16/24, yaşındaki 18/68, dışarıdaki 22/27, sınırdaki 24/88.

⁶⁷ Ömer Asım Aksoy, *Gaziantep Ağzı*, C I, TDK Yay., İstanbul 1945, s.87.

⁶⁸ Aydın, s.18.

⁶⁹ Mecdut Mansuroğlu, "Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu", *TDAY-Bellekten 1959*, TDK Yay., Ankara 1988, s. 89.

Gölbaşı ağzında -ken zarf-fiil ekinin uyuma aykırılık gösterdiği tespit edilmiştir. duktürkene 2/99, yáparken 15/4, kaydedilirken 18/154, yapıılırken 18/233, oynārken 18/238, oynārken 18/256, çıkardırken 24/38, yátılıđayken 25/79.

-daş ekinin yöre ağzında uyuma girdiği ve girmediği örnekleri bulunmaktadır: ğardaşım 1/110, ğardaşız 12/13, ğardaşımıla 18/55, ğardeşim 2/55, ğardeş 11/49, ğardeşik.

Bir örnekte vasıta hâli eki olan “ile”nin uyuma girmediği gözlenmiştir:

sabāle 18/80.

Gölbaşı ağzında isim cümlesi yüklemi oluşturan cevher fiilinde, /y/ foneminin etkisiyle önlüleşme eğilimi görülür.

maħfeldéymiş 5/26, oraymış 6/63, biriymiş 14/10, éşiymiş 14/10.

/y/ fonemi bir örnekte önlüleştirici etkisiyle, yönelme hâli ekinin uyuma girdiği hâlde önlük artlık uyumuna aykırılaştırmıştır.

bureye 6/102.

(3) Kökte Ünlü Değişmesine Dayanan Önlük-Artlık Uyumu

Birkaç kelimedede yöre ağzında art ve ön ünlülerin yer değiştirdiği görölmektedir.

hızmat 17/66, rahmatlıh 6/25, emmē 3/8.

b) Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna dudak benzeşmesi de denilmekte olup, ek ve kökteki hecelerin ilkine göre bakılıp ayarlanması hadisesidir.⁷⁰ Kelimenin ilk hecesi düz bir ünlü ile başlıyorsa devamında da düz ünlüler gelir. Ancak yuvarlak bir ünlü ile ilk hece başlıyorsa devamında ya düz-geniş veya dar-yuvarlak ünlü gelmesiyle tanımlayabiliriz.⁷¹

⁷⁰ Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağzları*, s.53.

⁷¹ Nurettin Demir ve Emine Yılmaz, *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara 2006, s. 161.

Türkçenin ilk devirlerine bakacak olursak önlük-artlık uyumu gibi genel bir kaide olarak düzlük-yuvarlaklık uyumu yer almamaktadır.⁷² Uyumun kaideleşmeye doğru yönelişi Osmanlı Türkçesinin orta dönemlerine rastlamaktadır.⁷³

Uyum yöre ağzında yazı dili ile farklılık gösterir. Düzlük-yuvarlaklık uyumu yöre ağzında korunmuştur.

temām 9/73, cağāltısı 17/136, mısāfirā 23/35, deḡlig 3/6, gidecāīm 5/27, raḡmatlīh 6/25, çırdı 13/8, éteḡne 14/8, ġırıḡ 21/166, annadīn 13/2, deḡmın 27/38, yāḡmīr 28/50, patatīs 17/115, mōhtāc 26/21, *kıāḡār* 8/1, sahtekārḡıḡ 8/85, imkānı 15/12, kāhyām 27/45, élān 1/102.

Yabancı bir kelime uyuma yöre ağzında girmiştir.

telefon 25/67.

aitlik eki olan –ki'nin Gölbaşı ağzında uyuma girdiği örnekler bulunmaktadır.

orānınde 2/77, baştaki 11/55, onunki 14/15, daḡdaki 16/24, sınırdaki 24/88.

(1) Düzlük-Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna şimdiki zaman eki yöre ağzında uyuma girer ve aykırılaştır:

édiyorlārdı 1/4, gēdiyo 1/34, yüklüyō 1/34, götürüyodum 1/42, gētiriyoḡār 1/67, vēriyodu 7/29, bēkliyo 26/27.

Gölbaşı ağzında gelecek zaman çekiminde uyumun aykırılaştığı görülür:

vuracoḡtım 3/37, uçacoḡtı 21/93.

Yöre ağzında bazı dönemlerde de düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırılaştırma tespit edilmiştir. Eski Tükiye Türkçesi dönemi de bu dönemler içerisinde zikredilebilir.⁷⁴

⁷² Aydın, s.19.

⁷³ Hayati Develi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, TDK Yay., Ankara 1995, s. 49.

⁷⁴ F.K. Timurtaş, “Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları I Ses Bilgisi”, *TDAY-Belleten 1960*, Ankara 1960, s. 95-144.

getürecek 17/117, getirürdük 27/20.

Birleşik fiillerin çekimlerinde ver- fiili bir örnekte uyuma girmemiştir:

boşivérde 23/6.

Yöre ağzında bir örnekte geniş zamanın rivayeti çekiminde aykırılışma görülmüştür: baķārımış 1/71.

Yine nedenini tespit edemediğimiz uyuma aykırı kullanımlar var ve bunlar konuşurlara has özellikler taşımaktadır.

düşüyō 6/92, deppō 8/92, *mamō* 9/67, amō 11/28, sakō 17/121, yüklüyō 1/34, dođduruyō 1/35, bıravō 1/109, *süļō* 18/204, *sanķō* 24/3, davūļlu 3/13, *savūrda* 3/21, *yávūz* 4/16, çavüşdum 5/22, *mamūtlar* 8/2.

c) Genişlik-Darlık Uyumu

Yöre ağzında Türkiye Türkçesi genel ağızlarında genişlik-darlık uyumu⁷⁵ birçok örnekte kendini gösterir.

vèresesi 6/127, dēdem 26/2, kēle 26/87, bēyáz 28/2, ğuyú 6/53, hávās 16/31, yáķmaynān 8/71, ayáķtan 8/82, *ádáná* 7/53, hayāt 17/69, cáhannām 23/12, ķarārgáķ 24/92, ğeçen 3/6, yemek 3/32, nēnem 5/1, *çekmecede* 5/25, évvel 6/30, kēsme 6/35, tēfek 8/98, ğerek 8/93, zēksen 16/4, ğarā 1/9, harām 5/46, barabār 13/5, bağnān 13/32, avrātļār 13/34, sanā 14/1, samān 17/49, aķşām 17/3.

Bir örnekte normal bir kullanımda uyumun görüldüğü kelime, konuşura has olarak aykırılıştır.

patatīs 17/115.

⁷⁵ bk. Aydın, s.21.

5. Ünlü Değişimleri

a) Art Ünlülerin Önlüleşmesi

Ön ünsüzlerin oynaklanma noktaları ağzın ön kısmında oluşmaktadır. Bu ünsüzler art ünlüleri ön ünlü hâline getirmektedir. Yine /y/ ünsüzünün özellikleriyle alakalı olarak art ünlüleri o da ön ünlüleşmelere dönüştürür.

/a/>/e/ değişimi: Yabancı kelimelerde gelişim yönü gerileyici ve ilerleyici olarak meydana gelir.

emmē 13/23, haste 13/27, ğadeyif 3/17, jendirme 7/8, vèriyóler 7/30, pencar 7/34, *köristenin* 18/234, bamye 20/82, birez 26/34.

/a/>[é] değişimi: Bir örnekte rastlanmaktadır.

hasté 13/26.

/a/>[á] değişimi: *balliyánlı* 9/7, yalnız 10/8.

/a/>[í] değişimi: ğırınca 2/4.

/ı/>[i] değişimi: Gelişim yönü /ı/>/i/ şekliyledir. Ekleşme esnasında /y/ ünsüzünün önlüleştirici özelliğiyle meydana gelir.

orayí 23/66.

/ı/>/i/ değişimi: ğılicini 9/18, *ğılıç* 9/41.

/o/>[ó] değişimi: Bazı ünsüzler bu değişime yol açmaktadır. Bu ünsüzler /ç/, /ğ/ ve /y/ ünsüzleridir. /ç/ ve /ğ/ ünsüzünün örneği tektir: çok 9/49, ğóvālī 6/25.

ėkiyók 1/11, atıyó 1/12, diyókı 1/13, alıyóm 1/13, yóh 1/16, yók 1/36, bağıryó 1/50, yóldan 1/57, doġāşıyó 1/135, ġkiyók 2/5, ġkiyóz 2/10, aġamıyóz 2/12, yó 3/11, yóh 3/14, ġeliniyó 3/16, çok 5/49, yóhārı 5/46, ğóvālī 6/25, yóg 6/60, ġeliyór 8/2, yápyóġār 8/8, yóhısa 16/35, kamyónġārın 18/4, *dörtıyó*da 18/9.

/o/>/ö/ değişimi: Yabancı kelimelerde konuşurlara ait özelliklerle ortaya çıkmaktadır.

doġtör 1/73, şöfer 10/25.

/o/>/i/ değişimi: Şimdiki zaman ekinde ve tek bir örnekten karşımıza çıkmaktadır.

kişi 24/29.

/u/>[u] değişimi: Bu değişimde de /y/ ünsüzü etkin rol oynamaktadır.

ęoyn 1/9, suy 2/42, mezunuym 3/37, ęuy 6/53, oym 8/69, boymuz 23/60.

/u/>/ değişimi: Tek örnekten önlük-artlık uyumu sonucu oluşmuştur. breye 4/4.

/u/>/i/ değişimi: oliy 3/20.

/u/>[i] değişimi: Bir örnekten tespit ettiğimiz değişimin /u/>/i/ yönüyle geliştiği düşünülebilir.

paładi 22/14.

b) n nllerin Artlılaşması

Art nszler, n ünlülerle yan yana kullanıldıklarında ünlüleri etkileyerek, onları n oluşlarından artlılaştırmaya çalışırlar. n nllerin artlılaşmasındaki diğer bir faktör ise benzeşmelerdir.

/e/>/a/ değişimi: Yabancı kelimelerde meydana gelen ünlü benzeşmeleri sonucu oluşur.

hbar 14/21, niy 14/25, ymmızı 14/39, yiyh 16/20, hvs 16/31, *ałbistndan* 16/81, hızmt 17/66, yeř 22/8, channm 23/12, dene 28/70, mkereci 7/32, vıma 7/47, begmaz 20/90, hmen 20/93, lavhesı 21/128, hałl 24/63, ink 28/26, mařřrda 28/41.

/e/>[] deęiřimi: blediye 7/50, bnı 7/55, yiycahłr 7/55, hylan 4/4, niy 14/25, ymmızı 14/39, hızmt 17/66 .

/e/>[] değişimi: vlerinin 21/176.

/e/>[ä] değişimi: Sadece iki kelimedede rastlamaktayız. Konuşurlara ait hususiyetlerdir.

älbistāndan 16/81, *äřtik* 21/68.

/i/>/ı/ değişimi: Yabancı kelimelerin başında ortasında ve sonunda yer almaktadırlar. *yáhnıřı* 8/89, *hızmat* 17/66, *emrin* 7/57.

/i/>[i] değişimi: *dévır* 10/1, *gıbí* 7/17, *sevli* 9/1, *sevimli* 9/1, *hemı* 20/26.

Bir örnekte /k/ ünsüzünün oynaklanma noktasının art oluşuyla ünlüyü de artılaştırmıştır.

ęonıř kı 6/128.

/ö/>/o/ değişimi: Konuşurlara ait bir kullanımdır.

söfor 18/3.

/ö/>[ó] değişimi: Diş ünsüzlerinden /r/ ünsüzü bu değişime yol açmaktadır.

órenli 21/168.

/ö/>[ö] değişimi: Diş ünsüzü /ř/'nin ve dudak ünsüzü /m/'nin etkisiyle bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

şömine 20/56,

/ü/>/u/ değişimi: /y/, /z/, /c/ ünsüzlerinin inceltici etkisine rağmen kalınlışma görölmüştür: *yuz* 25/1, *uê* 14/2.

/ü/>[ú] değişimi: Konuşurlara ait kullanımlar bu değişime yol açar.

gúnüneydim 12/6, *tünelin* 17/56.

Bu değişim yönünde /g/ damak ünsüzünün düşmesi de önemli rol oynar.

düünlerimiz 1/7.

c) Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

/i/>/ü/ değişimi: Yöre ağzında diş ünsüzlerinden olan /n/'nin yabancı bir kelimedede bu değişimle karşımıza çıktığı görölmektedir.

üniversitesinde 4/7.

/i/>/u/, [ú] değişimi: Gölbaşı ağzında tek bir örnekte Eski Tükçedeki varlığıyla süregelmiştir. Değişim yönü ise uçun>üçün>içün>için şeklini almıştır.⁷⁶

ıçun 7/18.

/a/>[ó] değişimi: Art damak ünsüzü /ğ/, bu değişimde etkilidir.

ğóvāī 6/25.

/a/>/o/ değişimi: Gölbaşı ağzında yabancı kelime ve dudak ünsüzü /b/'nin düşmesiyle oluşmuştur.

musto 17/95, *ğodrolu* 18/184, *toanca* 18/264, *yuğōrı* 19/24.

/a/>[å] değişimi: Tek bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

çukurovādayım 20/43.

/a/>[ê] değişimi: Yöre ağzında konuşura ait tek bir örnekte varlığını sürdürür.

hêcının 6/19.

/a/>/u/ değişimi: Gölbaşı ağzında bu değişim dış ünsüzü /c/'nin ve yine dış ünsüzü /r/'nin etkisiyle iki örnekte tespit edilmiştir.

urvādın 7/12, *sokuncu* 14/77.

/e/>[ê] değişimi: Tek bir örnekte konuşura ait hususiyet gösterir.

tenênin 20/125.

/e/>/o/ değişimi: Bir örnekte karşımıza çıkar.

pohnik 21/33.

/e/>/ö/ değişimi: Yöre ağzında konuşura ait bir değişimdir.

cömeātlere 18/21, *çömçe (kepçe)* 18/271.

/e/>[ô] değişimi: Gölbaşı ağzında dudak ünsüzü [v]'nin düşmesi sonucu bu değişim tek bir örnekte görülür.

⁷⁶ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul 1998, s. 370.

töbe 28/3.

/i/>[i̇] değişimi: Yöre ağızında /l/ dış ünsüzünün etkisiyle oluşur.

elhāmdulillāh 28/22.

/i/>[i̇] değişimi: Bu değişimde dudak ünsüzü [v̇] etkilidir.

vîlāyetler 22/16.

/ı/>[i̇] değişimi: /h/ ünsüzü bu değişimde etkin rol oynar.

hıdırın 14/36.

/ı/>/u/ değişimi: Şahsi bir kullanım sonucu tek örnekte görülür.

ķapsunda 12/2.

/e/>/ü/ değişimi: /r/ dış ünsüzü ö-e > ö-ü değişimine sebebiyet verir.

görüceksin 24/17.

d) Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Gölbaşı ağızında düzleşme temayülü, şimdiki zaman çekimlerinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna girme gayretiyle, yuvarlak ünlülerin düzleşme eğiliminde olmalarıyla açıklanabilir. Yine Türkçe ve yabancı kelimelerde düzleşme görülmekte olup, yöre ağızı için önemli bir özellik olarak değerlendirilebilir.

/u/>/ı/ değişimi: İki farklı alıntı kelimeye karşımıza çıkmaktadır.

mısā 1/161, *ķomitānı* 7/9.

/u/>[i̇] değişimi: Yabancı bir kelimeye damak ünsüzü /y/'nin inceltici ve darlaştırıcı etkisinin bu değişime yol açtığı görülmektedir.

yımurta 13/35.

/u/>[i̇] değişimi: Yöre ağızında düzleşmeye bağlı olarak uyum sonucu /u/>/ı/ yönünde bir değişim olarak söylenebilir.

ķomitān 3/27, *namısızlāra* 6/120, *ķocihlārın* 7/43, *yávrim* 9/61, *dorĝıydu* 10/2, *pundunı* 17/83, *ķomitān* 25/31, *bıdāma* 18/93.

/u/>/i,[i̇] değişimi: Kouşurlara ait hususiyetler ön planda olup, düzlük-yuvarlaklık uyumunun etkisiyle ortaya çıkar.

ęoniřiyum 5/6.

/o/>[â] değişimi: Gölbaşı ağzında /o/>/a/ değişiminin uyum sonucu tam olarak bitmemiş bir temayülü diyebiliriz.

tâplârdı 14/41.

/o/>[â] değişimi: Gerileyici benzeşmenin etkisi bu değişime yol açar.

ârâlar 8/21.

/o/>/a/ değişimi: Yöre ağzında uyuma girmek çabasıyla ve konuşura ait hususiyetler sonucu yabancı birkaç kelimedede bu değişim yaşanır.

toqtâra 14/105, ęolarduda 16/58.

/o/>[â] değişimi: Damak ünsüzü /y/'nin etkisiyle uyum sonucu değişim gerçekteşir.

övüdüyâ 6/82.

/o/>/e/ değişimi: Gölbaşı ağzında uyum sonucu düzlük-yuvarlaklık ve önlük-artlık özellikleriyle şimdiki zaman ekinin bir örnekte çekime girmesiyle oluşur.

diyesa 5/50.

/o/>/ê/ değişimi: Damak ünsüzü /y/'nin etkisiyle oluşur.

ęediye 17/27.

/o/>[ê] değişimi: Gölbaşı ağzında uyum sonucu ve damak ünsüzü /y/'nin etkisiyle değişim gerçekteşir.

yyieḣ 13/37.

/o/>/i/ değişimi: şimdiki zaman çekimlerinde /y/ damak ünsüzünün daraltıcı ve inceltici etkisiyle oluşur.

diyî 5/7, dutiyi 11/28, ęeliyi 28/1.

/o/>[i̇] değişimi: Yöre ağzında tek örnekte konuşura ait bir kullanımdır.

bağırığı 13/14.

/o/>[í] değişimi: Gölbaşı ağzında düzleşme temayülü ve uyuma girme gayretiyle şimdiki zaman ekinde karşımıza çıkmaktadır.

yètiyi 6/47.

/o/>/ı/ değişimi: Yöre ağzında yabancı kelimelerde ve konuşurlara ait kullanımlarda karşımıza çıkar.

mıllâ 7/30, saroz (sarızca) 2/97.

/ö/>/e/, /è/ değişimi: Çok sayıda örneği yoktur ve birkaç örnekte değişim görülmüştür.

bèle 6/1, bëleydi 7/58, şöfer 10/25.

/ö/>[ê] değişimi: Gölbaşı ağzında konuşurlara ait kullanımlarda karşılaşmaktayız.

bèle 1/38, bëyle 5/49, bëlik 7/9, êle 17/96.

/ü/>[î] değişimi: Yöre ağzında diş ünsüzü /n/'nin ve damak ünsüzü /g/'nin sebep olduğu bir değişimdir.

gününden 25/4, gîn 17/6.

/ü/>/i/ değişimi: Diş ünsüzlerinden /l/ ve /d/'nin etkisiyle oluşur.

usuli 2/2, geçemedük 14/35.

/u/>/a/ değişimi: Gölbaşı ağzında konuşurlara ait kullanımlarla meydana gelmiştir. tutanımyolar 6/107, mafaza 20/70.

e) Geniş Ünlülerin Daralması

/a/>[â] değişimi: Tamamlanamayan ünlü daralması olarak ifade edebiliriz. Yöre ağzında örnekleri vardır.

parayı 7/33, arâba 8/71, zâmanında 16/7, amcânın 17/42.

/a/>/ı/ değişimi: Gölbaşı ağzında ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler sonucu bu değişim gerçekleşir.

ısırınıcı 13/9, ganaıncı 13/11, jendirme 7/8, zıman 7/10.

/e/>/è/ değişimi: Yöre ağzında örneği olan ve Türkiye Türkçesi yazı dilinde - /e/- ile başlayan hecelerin çoğunda bu kelimeler /è/ ünlüsü ile söylenir.

şeyler 1/1, geldi 1/1, yeşillik 1/2, geçiyó 1/2, nè 1/3, yetmiş 1/3, ediyorlardı 1/4, *évrem*in 1/5, békçisi 1/6, évde 3/4, cennet 3/4, dèrler 3/5, geçen 3/6, zèhirlenik 3/7, belediyelik 3/10, hèves 3/12, yere 3/15, gèndi 3/29, yemek 3/32, belgemde 3/35, gèzim 3/35, demir 4/39.

/e/>[é] değişimi: /ş/, /p/ ve /d/ ünsüzlerinin etkisiyle meydana gelmiştir.

şé 1/123, köpég 4/9, gèttik 5/11, télafón 7/36, dédelerimiz 20/21.

/e/>/i/ değişimi: Konuşurlara ait kullanımlar sonucu ortaya çıkmaktadır.

diyîm 2/2, şîsini 9/36, öpîm 7/56.

/e/>[î] değişimi: Gölbaşı ağzında dudak ünsüzü /v/'nin etkisiyle bu değişim oluşur.

evirdijn 1/26.

/e/>/ı/ değişimi: Bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. “şeyh” kelimesinde görülür, konuşura ait bir kullanımdır.

şih 13/19.

/ö/>[ö] değişimi: Yöre ağzında diş ünsüzü /n/ ve /d/'nin etkilediği örneklerde vardır.

õlese 14/26, õbür 18/260, nõbetçi 23/9, kõy 26/21, dõnüm 26/39.

/ö/>/u/ değişimi: şumine 20/56.

/ö/>/ü/ değişimi: Tek bir örnekte tespit edilmiştir.

güzterdiyú 6/75.

/o/>[ö] değişimi: Örnekler az olamkla beraber konuşurlara ait hususiyetler taşımaktadır.

mõtúra 1/34, õnā 1/43, bõmbā 5/21, çõbānlar 9/6.

/o/>/u/ değişimi: Yöre ağzında nadir olarak görülür.

mtra 1/34, dokturu 1/80, buynuzunu 20/40, hatırlamıyım 20/41.

/o/>// değişimi: Damak ünsüzü /y/'nin etkisiyle konuşura ait bir kullanım söz konusudur.

dönüyü 21/115.

f) Dar nllerin Genişlemesi

Gölbaşı ağzında dar ünlülerin genişleme gayreti içerisinde olmalarıyla değerlendirilebilir. Bunu genişlik-darlık uyumu kapsamında ifade edebiliriz.

/i/>/e/ değişimi: rneği pek yoktur. Birkaç örnekten uyum etkisi görülür.

flan 1/6, nemedim 5/30, gdiy 6/67, h 23/1.

/i/>/[] değişimi: Tek örnekten tespit edilen bu değişim uyum etkisini barındırır.

gülüp 21/1.

/i/>// değişimi:

pydelik 7/7, gtmeyin 9/54.

/ı/>/a/ değişimi:

saħın 21/3.

//>/[] değişimi: Gölbaşı ağzında konuşurlara ait özelliklerle birlikte yabancı bir kelimedede karşımıza çıkmaktadır.

hükmüne 17/68.

//>// değişimi:

byğ 13/8.

//>/[] değişimi:

gbre 1/12.

/u/>/o/ değişimi:

borda 21/52.

/u/>[ó] değişimi:

şorda 4/13, namós 9/47.

/u/>[ó] değişimi:

yóhāri 5/46.

/u/>/ö/ değişimi:

mōhtāc 26/21.

/u/>/o/ değişimi:

ōrařıyon 25/52.

6. Ünlülerde Düşme ve Türeme

a) Ünlü Düşmesi

Ünlü düşmesi yöre ağzında farklı şekilde geręekleřmektedir. Verilen örneklerde kelime ortası ve sonu ünlü düşmeleri açıklamalarla belirtilmiştir.

Gölbaşı ağzında yabancı kelimelerde orta hece ünlüsü düşer.

birni 9/38, yanna 9/41, ayırımı 6/57, telezon 6/75, *hatçe* 14/1, hāpse 14/82, gaste 18/19, haękātında 18/135, ğaynam 27/24.

Kelime köküne gelen eklerle vurgusuz orta hece ünlüsü genelde düşme eğilimi göstermektedir. Türkiye Türkęesinde orta hecelerin vurgusunu diğer heceye aktardıkları ve bu yüzden düştüğü görölmektedir.⁷⁷

orda 9/8, tarafna 5/40, kāynı 18/171.

Tek bir örnekte karşılaştığımız ulama nedenli düşme olayı, ilk kelimeye ünlü ile başlayan başka bir kelime geldiği zaman ilk kelimenin son vokali düşmektedir.

paz~imāt 18/108.

Gölbaşı ağzında bir örnekteki birleşik isimde vurgusuz olan ünlü düşmektedir.

çağnatalı 11/2.

⁷⁷ Timurtaş, *Eski Türkiye Türkęesi*, s.40.

Damak ünsüzü /y/ cevher fiilinin ekleştiği sırada görevi üzerine alır.

ordaymış 1/54,

Yöre ağzında vasıta hâli eki “ile”nin ekleşmesi esnasında, ilk hecesi düşmektedir.

rāmazanla 18/262,

Bölge ağzında “ile”nin bazen /y/ türemesine sebep olduğu görülmektedir.

şeynen 23/59, izniyen 23/68, eliyen 20/23, vatandaşınān 2/14, yardımıyan 25/65.

Birkaç örnekte şimdiki zaman ekinde /o/ ünlüsünün düştüğü tespit edilmektedir. çekiyār 28/68, ğalīydum 25/97.

b) Ünlü Türemesi

Yöre ağzında ünlü türemesi kelime başında ve ortasında görülür. Yabancı kelimelerde de kelime başında türeme tespit edilmektedir.

Alıntı kelimelerde /r/ ve /l/ ünsüzleri kelime başında bulunuyorsa ünlü türemesi meydana gelir.⁷⁸ Ancak Gölbaşı ağzında alıntı kelimeler birkaç örnekte /r/ ünsüzü ile başlıyor ve türemeden dolayı kelime başına dar bir ünlü gelmektedir. Bu akıcı ünlülerin tüm Türk lehçelerinde kurallı bir şekilde bulunmadığını kanıtlar niteliktedir.⁷⁹

ırahmatlık 13/17, urusyáyá 5/1.

Bölge ağzında yabancı kelime başlarında iki ünsüz yan yana bulunur. Ancak araya dar bir ünlü yerleşir.

tırāhtör 6/78, *tırakya* 5/17, tirektöre 11/11, pılastik 3/33, tırafik 28/21, pıratisyen 25/59, *hırıstiyán* 8/40, elektriá 18/122, kontrole 1/15, tiren 16/40.

⁷⁸ Gemalmaz, s.143.

⁷⁹ bkz. Cevdet Şanlı, “Kırklareli Ağzlarında Ses Olayları”, *TDAY-Belleten 1994*, TDK Yay, Ank 1996, s 119.

Türkiye Türkçesi yazı dilinde orta hecelerin vurgusuz söylenmesinden dolayı ünlü düşmesi gerçekleşmektedir. Ancak bölge ağzında birkaç örnekte düşmediği görülmüştür, bunu konuşura ait bir özellik olarak düşünebiliriz.

milyónālarca 8/58, yálanız 4/37.

Birkaç örnekte yine kelime vurgusu nedeniyle kelime ortasında ünlü türemesiyle karşılaşılır.

genciken 14/46, *hamızalar* 21/2.

Yöre ağzında birkaç kullanımda birleşik kelimelerde ünlü türemesi vardır.

nasılısan 17/60, abdasehāne 17/9.

Gölbaşı ağzında cevher fiilinin düştüğü durumlar olduğu gibi düşmediği durumlar da göze çarpmaktadır.

yóhımiş 9/35, varıdı 9/70, ağalıhımiş 6/30, uffağımışım 5/2.

B. ÜNSÜZLER

1. Ünsüz Çeşitleri

Yöre ağzında Türkiye Türkçesi yaz dilinde kullanılan 21 ünsüzden farklı olarak kullanılan ünsüzlere yakınlık gösteren ve yakın oynaklanma noktaları ile 16 ünsüz daha yer alır: [b], [Ç], [F], /ğ/, //, /h/, /k/, [K], [K̄], [I], [ñ], [P], [S], [Ş], [T], [v] ünsüzleridir. Gölbaşı ağzında çoğunlukla özel tanımlı ünsüzlerin bazıları düzenli bir biçimde oluşmuş bazıları ise konuşmacılara has özellikler taşıyarak yer almıştır.

[b]: Bölge ağzında /b/ ile /v/ arasında sızıcı bir çift dudak ünsüzüdür.

bārdır 1/84.

[Ç]: Gölbaşı ağzında katı, patlamalı, tonlu diş eti ünsüzü /c/ ile yine katı, patlamalı, tonsuz diş eti ünsüzü /ç/ arasında bir yerde boğumlanan, diğer bir deyişle /c/'den /ç/'ye doğru tamamlanmış, ortak oynaklanma noktasına sahip bir ünsüzdür.⁸⁰ Konuşura has özellikler çerçevesinde bu ünsüz kullanılmaktadır.

⁸⁰ Sağır, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", *TDAY-Belleten 1995*, TDK Yay., Ankara 1997b, s. 391-409.

Çihârdı 22/5.

[F]: /v/-/f/ arası oynaklanma noktasına sahip ve /f/ ünsüzüne doğru bir sestir.⁸¹

öFkeleniyo 1/125.

/ğ/: Yöre ağzında çokça görülmektedir. Genellikle /ğ/ art damak ünsüzünün ön damak ünsüzü /k/'nın ve art damak ünsüzü /k/'nın yerine kullanılmasıyla oluşur.

doğāyā 219, ğāde 6/127, ğāfe 9/73, yāğlāllārdı 20/55, ğabālamān 9/7, ğadinlārdā 9/50, ğarābahşılıyā 21/122, ğazānç 22/34, doğālı 27/4, ğarpūz 26/11, bađlıyđı 2/73, ğōvālı 6/25, sayđılılar 8/34, ğalıyōdum 25/97, yāğmīr 28/50.

//: Gölbaşı ağzında bu ünsüz ön ünlülerle yan yana geldiğinde onların oynaklanma noktasını geri çekerek tam art değil de yarı art ünlüler haline getiren damak ortası ünsüzüdür.

diyōkı 1/13, kazmāyı 18/239, kıymākāma 18/189 .

/h/: Bölge ağzında sistematik olarak karşılaştığımız ve art damak /k/'sı yerine sistemli olarak kullanılıp dönüştüğü bir art damak ünsüzü diyebiliriz.⁸²

yātaḥ 4/29, ḥocām 7/35,yiyācaḥlār 7/55, ḥızmat 17/66,yāḥāsından 23/11, bēsliyōduḥ 7/34,yōḥārı 5/46, çociḥlārın 7/43.

/k/: Bölge ağzında sıkça görülmekle beraber genellikle kelime başında /k/ ünsüzünün art damak /k/, [K] fonemine veya /g/ ünsüzüne dönüştükleri görülür.

ēkiyōk 1/11, ḳomītān 3/27, toḳāt 22/42, yōḳtūr 1/135, sulūyōduḳ 20/17, çalıḳ 8/12, tarımcıḳ 20/74, yāḥinidıḳ 5/36.

[K]: Gölbaşı ağzında ön damak /k/ tonsuz ve patlayıcı ünsüzü ile ön damak /g/ tonlu ve patlayıcı ünsüzü arasında yer almaktadır.⁸³ Pek görülmeyen bir fonemdir.

güççüK 13/3, çēktiK 13/25, ğēldiK 28/11, ğōnderdiK 28/11, ğēttiK 28/14.

⁸¹ Sağır, “Anadolu Ağzlarında Ünlüler Ünsüzler”, 3. *Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, TDK Yay., Ankara 1999, s. 995.

⁸² bk. Selâhattin Olcay, *Erzurum Ağzı*, TDK Yay., Ankara 1995, s.29.

⁸³ Gülseren, s.73.

[K]: Bölge ağızında kullanım alanı çok dar olup, bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Art damak ünsüzlerinden /k/-/g/ arasında bir ünsüzdür. Art damak /g/'sine daha yakındır.

yáKlaşık 18/259.

[I]: Gölbaşı ağızında kullanılan art avurt /l/si oynaklanması gevşek akıcı bir fonem olup⁸⁴ yanına da art ünlüleri almaktadır.

yóldan 1/57, ałamıyöz 2/12, çöbāñlār 9/6, namısızlāra 6/120, *istānbuđ*da 12/1, havālara 14/31, anālārı 17/135, muhtārılığını 24/1, oıacāh 26/83, doğālı 27/4, yóruđdün 18/100, bulgūr 23/22, hastañık 1/24, maıcıñık 8/10, saygıñılār 8/34, hañılārdan 14/45.

[ñ]: Türkçenin bütün dönemlerinde karşımıza çıkmaktadır. Eski, Orta ve Yeni Türkçe dönemlerinde metinlerde imlali barınmaktadır. “ng”, “ñ” veya “ñ” şekliyle gösterilen bir fonemdir.⁸⁵ Türkiye Türkçesi ağızlarında “sağır nun” [ñ] olarak bilinir ve oldukça yaygındır.⁸⁶ Dilin yumuşak damakla birleşmesi ile [ñ] ünsüzünün oynaklanması oluşmaktadır.⁸⁷ Gölbaşı ağızında da örnekleri bulunmaktadır.

bunuñ 13/3, götürüñ 13/5, ğabileñiz 9/21, *gara yılanıñ* 9/48, babamıñ 9/56, görüyöñ 11/23, dönderebiliyöñ 23/28, ğeliñi 14/1, babaannemiñ 14/2, mezārıñ 14/12, duyuyöñüz 18/126, çayıñız 1/1, biliyöñ 1/72, éliyiñ 1/72, veriyöñ 1/72, yapıyöñ 1/73.

[P]: Gölbaşı ağızında patlamalı çift dudak ünsüzü ve /p/-/b/ arası bir ses olup /b/ dudak ünsüzüne daha yakındır.

mePus 6/110, faPriķası 21/165.

[S]: Yöre ağızında /z/ ile /s/ ünsüzleri arasında sızıcı bir ünsüz olarak oynaklanmaktadır. Bölge ağızında pek örneği yoktur, birkaç örnek dışında.

⁸⁴ Aydın, s.45.

⁸⁵ Hâlıl Ersoylu, “Türkçenin Bazı Yabancı Kökenli Kelimelerindeki Damaksı Genizsileşme”, *İlmi Araştırmalar*, İlim Yayma Cemiyeti Yay., İstanbul 2000, s.97.

⁸⁶ bk. Hendrik Boeschoten, “Avrupa Türkçesinde Anadolu Ağızlarının Yansımaları”, *Türkçenin Ağızları Çalıştay Bilidirileri*, hzl. A. Sumru Özsoy ve Eser E. Taylan, Boğaziçi Yay., İstanbul 2000, s. 96.

⁸⁷ Sağır, “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, s. 402.

Satan 13/15, Säten 3/16.

[Ş]: Gölbaşı ağzında örneği tek olup sızıcı bir diş ünsüzüdür.

iŞte 24/20.

[T]: Diş ünsüzlerinden /t/ ile /d/ arasında bir fonem olarak değerlendirebiliriz.⁸⁸

Yöre ağzında örneği sınırlı sayıdadır.

çihTı 10/1, tutTum 13/27, Tipçiginen 9/17, taaf~etTik 5/9, gêtTik 5/36, dutTu 5/50, işTe 27/10.

[v̂]: Gölbaşı ağzında sızmalı, ötümlü, katı bir dudak [v̂] ünsüzüdür. Yöre ağzında düz ve geniş ünlülerle kullanılmaktadır, örneği sınırlı sayıdadır.

yáv 1/3, övkelendi 1/82, yávrüm 18/116.

2. Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması

Standart Türkiye Türkçesinde ünsüzlerin art damak olanların art ünlülerle, ön damak olanların da ön ünlülerle kullanılması olayıdır.⁸⁹

Yöre ağzında art damak ünsüzü /k/ ile // orta damak ünsüzü hece oluşturduğunda hecedeki ünlülerin oynaklanma noktalarını daha geriye alarak art ünlülü hâle dönüştürürler.⁹⁰

kazmayı 18/239, kıymakāma 18/189.

3. Ünsüz Değişimleri

a) Ünsüzlerde Ötümlüleşme

Gölbaşı ağzında önceden yumuşama olarak bilinen bu ses olayını ötümlüleşme adı altında üç ana başlık olarak değerlendireceğiz. Kelime başı, ortası ve sonunda ötümlüleşme olarak isimlendirildi.

⁸⁸ Bozkurt, "Kâbil Avşar Ağzı", *TDAY-Belleten 1997*, Ankara 1978, s. 211.

⁸⁹ Ercilasun, *Kars İli Ağızları*, s. 104.

⁹⁰ Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, s.73.

(1) Kelime Başında Ötümlüleşme

Yöre ağzında sistematize olarak kelime başı ötümlüleşmeler yaygındır.

Karakteristik olan değişimler

/t/->/d/- değişimi:

Diş ünsüzü /d/'nin Eski Türkçede kelime başında barınmadığı görülmektedir. Bu /t/->/d/- değişimi, Batı Türkçesi döneminin ilk zamanlarında ötümlüleşme temayülü olarak açıklayabiliriz.⁹¹ Gölbaşı ağzında yabancı kelimelerde karşımıza çıkmaktadır.

daşı 6/35, davşān 6/116, duzun 14/47, dabanca 14/74, dezzen 14/94, dēpeden 14/101, toqtāra 14/105, dapılı 6/4, duz 6/20.

/p/->/b/- değişimi:

Kelime başı /p/-'ler Eski Türkçe döneminde bulunmamaktadır.⁹² Bölge ağzında kelime başı /b/- ünsüzü Eski Türkçedeki gibi yer alır. Ancak yabancı kelimelerdeki dudak ünsüzü /p/-, ötümlüleşme eğilimi göstermiştir.

bişirdim 13/35, bazarın 7/15, begmez 20/8, bazār 18/58.

-/k/- > -/g/- değişimi:

Gölbaşı ağzında, yazı dilindeki -/k/- ünsüzü sistemli olarak -/g/- ünsüzüne dönüşmektedir.

tergledi 12/1, eşgiden 10/7.

/k/->/l/- değişimi:

diyókı' 1/13.

/k/->/ğ/- değişimi:

Bu değişim yöre ağzında alıntı kelimelerde daha çok kendini hissettirmektedir.

⁹¹ Caferoğlu, "Anadolu Ağızlarında Konson Değişimleri", *TDAY-Belleten 1963*, Ankara 1964, s. 21.

⁹² Aydın, s.28.

ğordığ 13/2, ğar 4/37, ğatırın 7/32, ğadeyif 3/17 ğıtlıh 7/29, ğılicini 9/18, ğarşı 6/57, ğırık 20/22.

/ç/->/c/- değişimi:

Örneği tek olup, konuşura ait hususiyetler teşkil eder.

cocuğa 1/100.

/s/->/z/- değişimi:

Gölbaşı ağzında bir örnekte karşımıza çıkar.

zopā 3/23.

Karakteristik olmayan değişimler

/k/->/ç/- değişimi:

çömçe 18/271.

/k/->/ğ/- değişimi:

Yöre ağzında konuşura ait bir kullanımdır.

ğöprüdü 18/234.

(2) Kelime Ortasında Ötümlüleşme

Bölge ağzında örnekleri bulunan kelime ortası ötümlüleşme olayıdır.

Karakteristik olan değişimler

-/p/->-/b/- değişimi:

yábtım 19/9.

-/k/->-/ğ/- değişimi:

doğuz 12/6.

-/k/->-/g/- değişimi:

asgeriydim 12/7.

-/ç/->-/c/- değişimi:

aḳcadah 19/21.

-/t/->-/d/- değişimi:

Gölbaşı ağzında dilimize giren yabancı kelimelerde karşımıza çıkmaktadır.

mikdār 25/28.

-/f/->-/v/- değişimi:

tarāvlarında 24/47.

Karakteristik olmayan değişimler

Konuşurlara ait kullanımlar sonucu bu değişimler görölmektedir.

-/f/->-/l/- değişimi:

ęalā 9/74.

-/h/->-/y/- değişimi:

dayā 11/54.

-/k/->-/v/-, [v̇] değişimi:

bağvürdan 22/30.

-/k/->-/y/- değişimi:

ęaytım 13/35.

-/k/->-/y/- değişimi:

döymek 8/112.

-/ř/->-/j/- değişimi:

ajiret 21/145.

-/s/->-/z/- değişimi:

gaste 18/19.

(3) Kelime Sonunda Ötümlüleşme.

Karakteristik olan değişimler

-/p/>/-b/ değişimi:

nasīb 28/17, *antebin* 1/18.

-/k/>/-ğ/ değişimi:

ğara 11/46.

-/k/>/-g/ değişimi:

böyüg 9/71,

-/t/>/-d/ değişimi:

dörd 22/12.

Karakteristik olmayan değişimler

Konuşurların kullanımı ile ortaya çıkmaktadır. Ancak örnekler sınırlıdır.

-/h/>/-y/ değişimi:

sabayleyin 13/11.

-/k/>/-g/ değişimi:

yátağ 17/113.

-/k/>/-[ñ] değişimi:

fistiñ~oımuş 1/20.

-/s/>/-z/ değişimi:

minübüz 21/76.

b) Ötümsüzleşme

Ötümsüzleşme, ötümlüleşme olayı gibi yöre ağzında hemen hemen aynı sıklıkta karşımıza çıkmaktadır.

(1) Kelime Başında Ötümsüzleşme

Karakteristik olan değişimler

Gölbaşı ağzında dilimize giren yabancı kelimelerde ve diğer kelimelerde kelime başı ötümsüzleşmeye rastlanılmaktadır.

/d/->/t/- değişimi:

toqtāra 14/105.

/b/->/p/- değişimi:

paḥırdı 13/14, pacānın 20/59.

/g/->/k/- değişimi:

kélirlerdi 17/3.

Karakteristik olmayan değişimler:

Konuşurlara ait kullanımlarda kendini göstermektedir.

/ğ/->/k/-, /k/- değişimi:

körmedi 22/21.

/n/->/h/- değişimi:

hūr 25/62.

/v/->/f/- değişimi:

farmīş 14/5.

/v/->/h/- değişimi:

hērsin 26/44.

/z/->/s/- değişimi:

satın 2/1.

/y/->/ç/- değişimi:

üç cüz 5/2.

/y/->/ş/- değişimi:

beş şüz 8/4.

/y/->[T]- değişimi:

Tüzden 21/9.

(2) Kelime Ortasında Ötümsüzleşme

Karakteristik olan değişimler

-/b/->-/p/-,-[P]- değişimi:

mePus 6/110, faPriķası 21/165, dipinden 21/37.

-/c/->-/ç/- değişimi:

gêlmeyinçe 13/31, ķarınçaladı 13/34,

-/d/->-/t/- değişimi:

dêtim 18/190.

-/v/->-/f/- değişimi:

ķahfeye 18/202.

-/z/->-/s/- değişimi:

mêrkesde 26/42.

Karakteristik olmayan değişimler

Bölge ağzında şahsi kullanımlar sonucu bu değişimler ortaya çıkmaktadır.

-/j/->-/ç/- değişimi:

barāçı 26/64.

-/l/->-[T]- değişimi:

êlTi 2/22.

-/r/->-/t/- değişimi:

soķatdım 14/63.

-/y/->-/ş/- değişimi:

şêşine 5/37.

(3) Kelime Sonunda Ötümsüzleşme

Gölbaşı ağzında Standart Türkiye Türkçesindeki gibi kelime sonundaki ötümsüzleşmelerin kaideli oldukları görülmektedir.⁹³ Türkiye Türkçesi yazı dilindeki gibi ötümsüzleşme gerçekleşmektedir. Buna ek olarak konuşurlara has özellikler sonucu da ötümsüzleşmeler meydana gelmektedir.

-/j/>-/ş/ değişimi:

sontaşda 11/26.

-/r/>-/k/ değişimi:

nacāk 17/96.

-/z/>-/ş/ değişimi:

otuş 19/3.

c) Sızıcılaşma

(1) Kelime Başında Sızıcılaşma

/ç/->/ş/- değişimi:

şerkezköy 12/16.

/d/->/l/- değişimi:

lemekki 18/66.

/k/->/h/- değişimi:

hapalı 26/76.

/l/->/n/- değişimi:

natifelerim 18/168.

/m/->/v/- değişimi:

vakine 9/17.

⁹³ Aydın, s. 30.

/n/->/h/- değişimi:

hūr 25/62.

/n/->/l/-, [l]- değişimi:

lası 23/68.

(2) Kelime Ortasında Sızıcılışma

Karakteristik olan değişimler

-/ç/->-/ř/- değişimi:

kařırıyó 9/57, aylıhşı 11/12.

-/k/->-/h/- değişimi:

çıhtı 10/1, yoh 10/2, orāh 10/12, ğavuşduh 7/5,

-/k/->-/y/- değişimi:

çeyinilerdi 11/34.

-/l/->-/n/- değişimi:

izniynēn 23/68, ēliynen 20/23, tahtaynān 20/77,cevizinen 20/109, imtihānıynān 18/185, teştnen 27/18, odunnan 27/18.

-[l]->-/n/- değişimi:

baĝnān 13/32, zornān 13/33, otobozunan 5/9, bennen 5/42, bařıynān 23/55, zorluķlārnan 20/52.

Karakteristik olmayan değişimler

Konuşurlara ait hususiyetler göze çarpmaktadır.

-/b/->-/v/- değişimi:

arava 18/250.

-/c/->-/j/- değişimi:

sajlārın 20/47.

-/c/->-/ş/- değişimi:

gétireşeklerdi 20/68.

-/c/->-/z/- değişimi:

çınzık 27/32.

-/ç/->-/s/- değişimi:

tarikātsıyığ 28/17.

-/d/->-/l/- değişimi:

èsgilen 8/11.

-/d/->-/y/- değişimi:

gèyikli 8/19.

-/g/->-/v/- değişimi:

buvüne 22/26.

-/ğ/->-/y/- değişimi:

saycılār 1/4.

-/ğ/->-/v/- değişimi:

sıvır 11/46.

-/k/->-/f/- değişimi:

sıcafta 13/2.

-/k/->-/v/- değişimi:

gövsunun 18/229.

-/k/->-/h/- değişimi:

yitenehleri 20/21.

-/k/->-/h/- değişimi:

yápacaḥlār 4/1, ḳoḥudān 3/6. çīḥtḥtan 3/41.

-/k/->-/ş/- değişimi:

erkeşler 14/71.

-/n/->-/y/- değişimi:

göynüm 9/51.

-/n/->-/l/- değişimi:

tabālca 14/73.

-/n/->-/l/- değişimi:

oıdan 1/120.

-/n/->-/v/- değişimi:

yalıvız 5/23.

-/t/->-/l/- değişimi:

olurıā 6/105.

-/t/->-/s/- değişimi:

kiıomesre 21/22.

(3) Kelime Sonunda Sızıcılaşma

Gölbaşı ağzında örnekleri sınırlı sayıdadır.

Karakteristik olan değişimler

-/ç/>-/s/ değişimi:

as 24/60.

-/ç/>-/ş/, -[Ş] değişimi:

hēř 27/22, hīř 1/143.

-/k/>-/h/ değişimi:

çahmah 7/1, olarah 4/31, yumah 6/90.

Karakteristik olmayan değişimler:

-/k/>/h/ değişimi:

emeh 8/73.

-/ç-ř/>/ç/ değişimi:

kaçta 12/9, geçmişin 10/11, seçtiler 7/7, üç 7/8, sütlaç 3/17, üçte 22/10.

d) Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler:

Yöre ağzında örnekleri mevcuttur.

(1) Kelime Başında Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler

Karakteristik olan değişimler

/f/->/h/- değişimi:

hirig 13/34.

/r/->[l]-, /l/- değişimi:

lametlig 13/17.

/s/->/z/- değişimi:

Gölbaşı ağzında yabancı kelimelerde görülür. İki örnekte tespit edilmiştir.

satā 18/274, zebze 1/49.

/ř/->/h/- değişimi:

himdi 20/4.

/v/->/m/- değişimi:

mefāt 17/57.

Karakteristik olmayan değişimler

/l/->/n/- değişimi:

nazoğlu 21/47.

/m/->/v/- değişimi:

vakine 9/17.

/n/->/h/- değişimi:

hür 25/62.

/n/->[l]-, /l/- değişimi:

lası 23/68.

/n/->/m/- değişimi:

mamludan 24/18.

/p/->/m/- değişimi:

mencarlarla 7/34,

/v/->/f/- değişimi:

farmiş 14/5.

/y/->/l/- değişimi:

loğudu 27/6.

/y/->/ř/- değişimi:

beş şüz 8/4.

/y/->/z/- değişimi:

doğuz züz 4/20.

/z/->/s/- değişimi:

satın 2/1.

(2) Kelime Ortasında Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler

Karakteristik olan değişimler

-/f/->-/v/- değişimi:

kaħfeye 18/202, tarāvlarında 24/47, müvettişlik 18/241.

-/h/->-/f/-, -/F/- değişimi:

şefir 20/65.

-/h/->-/y/- değişimi:

maysere 27/16.

-/l/->-/n/- değişimi:

ęabalarnan 9/7, *Tipęiginen* 9/17, *bunnar* 6/17, *ęsgilernęn* 6/20, *onnan* 6/21, *ęlinęn* 14/53, *ęevznęn* 14/57, *fistiknān* 14/59.

-/n/->-/m/- değişimi:

damışmış 4/18.

-/n/->-/z/- değişimi:

ęrzizcānda 18/27.

-/n/->-[ņ]- değişimi:

dōņüyó 23/32.

-/r/->-/l/-, -/l/- değişimi:

mezel 7/38, *ęrzūluma* 9/30, *ęıhālmıř* 16/3.

-/r/->-/y/- değişimi:

tutuyoyuz 4/33, *gōydüm* 13/36.

-/v/->-/f/-, -/F/- değişimi:

ęaęfeye 18/202, *ęvfel* 14/25.

-/z/->-/s/- değişimi:

mērkesde 26/42, *yęmessek* 19/83.

Karakteristik olmayan değişimler

Konuşurların kullanımlarına has özellikler gösterir.

-/f/->-/h/- değişimi:

bèyhendi 22/26.

-/f/->-/ɸ/- değişimi:

ęalālı 11/70.

-/h/->-/v/- değişimi:

muvakķāk 11/37.

-/l/->-/r/- değişimi:

elhāmdurillāh 25/62.

-/l/->-/s/- değişimi:

güsdü 10/25.

-/m/->-/n/- değişimi:

şindi 9/3, nusķā 18/111.

-[ñ]->-/m/- değişimi:

somā 20/22.

-/p/->-/m/- değişimi:

kēmçe 7/38, çömçe 18/271.

-[ñ]->-/y/- değişimi:

Gölbaşı ağzındaki bu değişim Kıpçak Türkçesinin hususiyetlerinin hālâ yörede etkisinin sürdüğünü belirtir.⁹⁴ Sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

ayadık 6/5.

-/n/->-/l/- değişimi:

bildim 11/25.

-/n/->-/v/- değişimi:

yálıvız 5/23.

⁹⁴ Leyla Karahan, *Anadolu Ağzılarının Sınıflandırılması*, TDK Yay., Ank. 1996, s.115.

-/n/->/y/- değişimi:

göynüm 9/51.

-/r/->/v/- değişimi:

tavafa 21/148.

-/r/->/n/- değişimi:

*baġkām*n 4/7.

-/s/->/z/- değişimi:

gaste 18/19.

-/ř/->/j/- değişimi:

ajiret 21/145.

-/s/- >/ř/- değişimi:

hērkeřin 3/13.

-/v/->/m/- değişimi:

mefāt 17/57.

-/v/->/y/- değişimi:

dēyletin 8/38.

(3) Kelime Sonunda Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler

Karakteristik olan değişimler

-/n/ > /m/ değişimi:

Türkiye Türkçesi ağızlarında genellikle rastladığımız diş ünsüzü /n/ ile biten bir kelimeye patlamalı ve ötümlü dudak ünsüzü /b/ ile başlayan bir kelime geldiğinde diş ünsüzü /n/'nin, dudak ünsüzü /m/'ye benzeşme sonucunda dönüştüğü görülür.

om bir 1/8, eşgidem bu 8/51, burdam *bazārcıġa* 16/38.

-/n/ > [ñ] değişimi:

satıyoñ gèliyón 1/107, biliyîñ giderdik 14/39, köyleriñ geliş 21/11.

-/r/>/-l/ değişimi:

mezel 7/38.

Karakteristik olmayan değişimler:

Gölbaşı ağzında konuşurlara ait kullanımlar, değişimlere sebebiyet verir.

-/h/>/-y/ değişimi:

sabayleyin 13/11.

-/j/>/-ş/ değişimi:

sontaşda 11/26.

-/l/>/-r/ değişimi:

asgel 16/62

-/m/>/-n/ değişimi:

gèçin 22/7.

-/r/>/-n/ değişimi:

içen 26/115

-/r/>/-y/ değişimi:

biy yâşında 9/3.

-/s/>/-z/ değişimi:

minübüz 21/76.

-/h/>/-z/ değişimi:

barışırırh 9/62,

-/ş/>/-s/ değişimi:

usanmısık 1/25.

-/v/>-[F] değişimi:

pılaFıda 18/32.

-/z/ > -/ş/ değişimi:

otuş 19/3.

-/z/ > -/y/ değişimi:

fıstımyı yóh 16/32.

-/y/ > -/v/ değişimi:

köv 18/104.

e) Süreklileşme

Konuşurlara ait kullanımlar ve benzeşmeler sonucunda süreklileşme olayı görülmüştür. İncelediğimiz değişimler yukarıdaki ötümlüleşme ve sızıcılaşma bölümlerinde yer aldığı hâlde değişimleri bu bölümde de süreklileşme olayı ile de bağlantılı oldukları için yeniden vermeyi uygun bulduk.

Karakteristik olan değişimler:

/ç/ > /ş/ değişimi:

hēş 27/22, hīş 1/143, қаşıрыó 9/57, aylıhşı 11/12, *şerkezköy* 12/16.

/ğ/ > /y/ değişimi:

saycılār 1/4.

/k/ > /h/ değişimi:

Yöre ağzında örnekleri çok sayıda bulunmaktadır. Numune olarak bazı örnekler aşağıda verildi. Sistemli olarak bölge ağzında karşımıza çıkmaktadır.

yátağ 4/29, hocám 7/35, yiyácağlār 7/55, hızmát 17/66, yáhāsından 23/11, bēslıyóduğ 7/34, yóhārı 5/46, çociğlārın 7/43.

Karakteristik olmayan değişimler:

/b/ > /m/ değişimi:

mütün 18/122.

/c/ > /ş/ değişimi:

gètireşeklerdi 20/68.

/c/ > /j/ değişimi:

sajlārın 20/47.

/c/ > /r/ değişimi:

kumarrını 18/192.

/c/ > /z/ değişimi:

işkenze 23/16.

/ç/ > /s/ değişimi:

as 24/60, tarikātsıyığ 28/17.

/d/ > /l/ değişimi:

lèmekki 18/66.

/d/ > /r/ değişimi:

èsgiren 23/18.

/d/ > /y/ değişimi:

oryan 23/71.

/ğ/ > /v/ değişimi:

peşmerve 24/13.

/g/ > [ñ] değişimi:

birliñi 23/18.

/k/ > /f/ değişimi:

sıcafta 13/2.

/k/ > /v/ değişimi:

bağvürdan 22/30.

/k>/h/ değişimi:

emeh 8/73, yitenehleri 20/21.

/k>/y/ değişimi:

döymek 8/112.

/k>/ş/ değişimi:

erkeşler 14/71.

/k>[ñ] değişimi:

fıstıñ~oılmış 1/20.

/k>[v] değişimi:

tezevlerde 28/49.

/p>/h/ değişimi:

arahgir 28/66.

/t>/l/ değişimi:

kilomelre 28/72.

/t>/s/ değişimi:

danselli 14/25.

f) Süreksizleşme:

Genellikle Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen temayül⁹⁵ Gölbaşı ağızında yok denecek kadar azdır. Verilen örnekler konuşurlara ait hususiyetleri barındırır.

/f>/p/ değişimi:

tipōyá 9/65.

/h>/k/ değişimi:

⁹⁵ bk. Aydın, s. 32.

bakşılı 17/133.

/h>/t/ değişimi:

batçeler 18/65.

/j>/c/ değişimi:

candarmadan 24/41.

/j>/ç/ değişimi:

barācı 26/64.

/l>/t/ değişimi:

katdı 26/100.

/m>/b/ değişimi:

sarbısaını 14/102.

/n>/d/ değişimi:

aydı 21/23.

/r>/k/ değişimi:

nacāk 17/96.

/r>/t/ değişimi:

sokatdım 14/63.

/ş>/ç/ değişimi:

dönüçte 24/53.

/v>/b/ değişimi:

tabşanı 24/62.

/z>/c/ değişimi:

bacılārı 25/14.

/y>/ç/ değişimi:

üç cüz 5/2.

/y/>[T] değişimi:

Tüzden 21/9.

g) Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişimler

Karakteristik olan değişimler

/g/->/- değişimi:

úy 14/26, áy 2/35

/k/->/ķ/- değişimi:

ķırāç 16/30.

-/k/->-/ķ/- değişimi:

ķorkunçluk 15/3.

-/k/>-/ķ/ değişimi:

sahtekārlik 8/85.

Karakteristik olmayan değişimler:

Konuşurlara ait kullanımlar görölür.

/g/->/ĝ/- değişimi:

sayĝılılar 8/34.

-/g/->-/d/- değişimi:

çindil 21/135.

/ĝ/->/k/- değişimi:

körmedi 22/21.

/ĝ/->/g/- değişimi:

gazān~atār 27/30.

/g/->/ķ/- değişimi:

ķibi 7/17.

-/k/>-/t/ değişimi:

gııt 11/46.

/ķ/>/t/ değişimi:

bat 22/46.

4. Kelime İçinde Ünsüz Benzeşmesi

Türkçede iki kelimenin bir araya gelmesiyle söyleyiş yakınlığı bulunan ilk kelimenin son ünsüzü diğer kelimenin ilk ünsüzü birbirlerini etki altında bırakırlar.⁹⁶ Ünsüzlerden biri diğerini daha fazla etki altında bırakır ve oynaklanma noktasına doğru yakınlaştırır. Sonuç olarak bir benzeşme meydana gelir.⁹⁷ Bu olay ünsüz benzeşmesi olarak tanımlanır.

Benzeşmeleri bölge ağzında iki başlık altında ilerleyici ve gerileyici olarak inceleyeeğiz.

a) İlerleyici Benzeşme

Karakteristik olan değişimler:

-ly->-ll- benzeşmesi:

Gölbaşı ağzında dilde tasarruf etme sonucunda ortaya çıktığı tahmin edilebilir.

millóna 7/41, millár 8/57, fasülle 20/83.

-nl->-nn- benzeşmesi:

bunnârı 18/9, yannış 27/28.

-şy->-şş- benzeşmesi:

èřřâlârını 5/26.

Karakteristik olmayan değişimler:

-c->-- benzeşmesi:

⁹⁶ Tahsin Banguoğlu, *Türk Grameri*, Birinci Bölüm: Sesbilgisi, İstanbul 1959, s. 6.

⁹⁷ bk. Korkmaz, *GBAA*, s. 72; Korkmaz, *NYA*, s. 93.

güççüğü 1/148, mıççık 4/15.

-kr->-kk- benzeşmesi:

sekketeri 1/66.

b) Gerileyici Benzeşme

Karakteristik olan değişimler:

-rl->-ll- benzeşmesi:

Türkiye Türkçesi ağızlarında yaygın olarak görülen bu değişim yöre ağzında da yer almaktadır. Diş ünsüzü /r/'nin yine diş ünsüzü /l/'ye dönüşmesi bazen kelime kökünde bazen de gelen ekler sırasında gerçekleşir.

tallana 6/188, sarallardı 18/112, soyallarmış 21/60, söleller 16/25.

-zs->-ss- benzeşmesi:

gêtirmesse 6/32, gassın 7/39, çalışmassa 8/70, olmassa 17/102, dönmessem 21/154.

Karakteristik olmayan değişimler:

-çs->-ss- benzeşmesi:

assân 11/23.

-gn->-nn- benzeşmesi:

sünnü 19/108.

-hç->-çç- benzeşmesi:

baççemiz 2/5, tariççesinde 4/25, baççası 26/35.

-hk->-kk- benzeşmesi:

makkemede 2/91.

-ht->-tt- benzeşmesi:

ittiyâr 15/10.

-kş->-şş- benzeşmesi:

aşşam 17/3.

-ls->-ss- benzeşmesi:

ossün 8/67.

-ns->-ss- benzeşmesi:

köydessiniz 8/10.

-ny->-yy- benzeşmesi:

koļayyá 18/220.

-şç->-çç- benzeşmesi:

iççiyim 7/48.

-şs->-ss- benzeşmesi:

kızmissa 15/7.

-ts->-ss- benzeşmesi:

gisseniz 18/250

-yz->-zz- benzeşmesi:

dezzen 14/94.

-nc->-nğ- benzeşmesi:

saļıngaca 13/7.

-nç->-ş- benzeşmesi:

reşberlikle 28/49.

5. Benzeşmezlik

Oynaklanma noktaları yakın iki kelimedenden birinin diğeri üzerindeki etkisi sonucu oynaklanma noktasını uzağā çekmesi olayıdır.⁹⁸ Gölbaşı ağızında örnekleri mevcuttur.

⁹⁸ Gülensoy, "Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme", *TDAY-Belleten 1984*, TDK Yay., Ankara 1987, s. 130.; Banguoğlu, *Sesbilgisi*, s. 177.

güsdü 10/25, düşdü 13/33, gördükde 17/18, dutTu 5/50, dörtdü 17/41, katdı 26/100, düşdü 1/49, ğavuşduh 7/5.

Yöre ağzında konuşurların tasarrufuna da bağlı olarak söylenme kolaylığı şeklinde düşünülen /r/ dış ünsüzünün yine /l/ dış ünsüzüne dönüştüğü görülür.

mezel 7/38, *erzüluma* 9/30, çihālmış 16/3, lametlig 13/17.

6. Ünsüz İkizleşmesi

Türkiye Türkçesi ağızlarında da görülen ünsüz ikizleşmesi, kelime bünyesinde bir ünsüzün farklı nedenlerle iki kez tekrarlanma hadisesidir.⁹⁹ Gölbaşı ağzında ünsüz ikizleşmesine yol açan farklı nedenlerden birini konuşurların tasarrufları belki de vurgulama veya kelime üzerinde tutuculuk oluşturmasıyla açıklayabiliriz.

Bölge ağzında ikizleşen ünsüzlerin /p/, /s/, /ş/, /z/ ünsüzleri olduğunu söyleyebiliriz. Örnekleri sınırlı sayıda mevcuttur.

gözzel 9/64, yāzzihlār 23/12, deppodaydım 8/91, eşşek 1/82, gêtirmissin 1/121.

7. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Türkiye Türkçesinde ikiz ünsüzlerin tekleşmesi olayı dilimize giren Arapça kelimelerden ve unsurlardan kaynaklı olarak dilde meydana gelen tasarruf sonucu çift olan ünsüzün tekleşmesidir. Alıntı kelimelerde bulunan /k/, /m/, /n/, /v/ ünsüzleri yöre ağzında tekleşmektedir.

haḳāri 24/13, cēhenem 1/82, ēvel 8/98, emē 14/102.

8. Ünsüz Düşmesi

Gölbaşı ağzında ünsüz düşmesi kelime başı, ortası ve sonunda olmak üzere üç kısımda incelenebilir.

⁹⁹ bk. Gemalmaz, *Erzurum İli Ağızları*, s. 215.

a) Kelime Başında Ünsüz Düşmesi

Kelime başı ünsüz düşmesi Türk dillerinde nadir olarak görülmektedir.¹⁰⁰ Gölbaşı ağzında düşme eğilimi gösteren ünsüzler /h/, /k/, /r/, /v/, /y/ ünsüzleridir.

üzgār 4/28, ayrıçeten 14/58, ildız 7/51, sōmedigi 17/77, *aḷlāḷm* 14/17, rāmetlīk 14/18.

b) Kelime Ortasında Ünsüz Düşmesi

Gölbaşı ağzında kelime ortası ünsüz düşmesi görülmektedir. Düşme eğilimi gösteren ünsüzler /b/, /c/, /d/, /f/, /g/, /ğ/, /h/, /k/, /k/, /l/, [l], /m/, /n/, [ñ], /r/, /t/, /v/, [v], /y/, /z/ ünsüzleridir.

-b/- düşmesi:

toqānca 18/264.

-c/- düşmesi:

īraqātı 28/31.

-d/- düşmesi:

zēhirlenik 3/7.

-f/- düşmesi:

şöēr 15/7.

-g/- düşmesi:

asgerlūmi 12/1, doqum 4/1, deḡştirin 4/19, böün 4/19, dejrmen 6/82, bölūün 5/26, öretmenler 8/113.

-ğ/- düşmesi:

nīdede 20/120.

-h/- düşmesi:

¹⁰⁰ bk. Yervand V. Sevortyan, "Türk Dillerinde Kelime Başındaki Ünsüzlerin Düşmesi", *Bilimsel Bildiriler* 1972, Ankara 1972, s. 543.

cumuriyet 7/30, *ġáfe* 9/73, *amēd* 15/27, *aļļājm* 14/17, *rāmetlīķ* 14/18, *muārrem* 18/93.

-/k/- düşmesi:

sejz 1/48.

-/ķ/- düşmesi:

kuşātan 1/62.

-/l/- düşmesi:

ķaķamiyó 5/49.

-/ļ/- düşmesi:

ānadımda 6/5.

-/m/- düşmesi:

bizikileri 28/19, *muşāba* 20/76.

-/n/- düşmesi:

sorā 5/18, *baā* 5/24, *saā* 5/52.

-[ñ]- düşmesi:

camīnin 17/2.

-/r/- düşmesi:

Türkiye Türkçesi ağızlarında genellikle düşme eğilimi gösteren /r/ diş ünsüzü bölge ağızında da düşmektedir.

diyóm 4/7, *sonā* 9/71, *nomāldē* 25/29, *yátıyóz* 25/47, *öldürürlemüş* 18/122, *götümedigimiz* 1/108.

-/t/- düşmesi:

/f/ ve /t/ ünsüzlerinden sonra düştüğü tespit edilmiştir.

rās 17/86.

-/v/- düşmesi:

taaf~etTik 5/9, sömedigi 17/77.

-[v̇]- düşmesi:

töbe 28/70.

-/y/- düşmesi:

barışamah 9/62, sobalıdı 6/1, köün 11/12, şöle 28/54, deñcek 15/24 godıār
8/100, yıldaydı 18/13.

-/z/- düşmesi:

köyümüde 1/5.

c) Kelime Sonunda Ünsüz Düşmesi:

Yöre ağzında sınırlı sayıdaki ünsüzlerin kelime sonunda düşme eğilimi gösterdiği görülür. /g/, /ğ/, /h/, /k/, /k̇/, /l/, [l̇], /n/, /r/, /v/, /z/ ünsüzü kelime sonunda düşmektedir.

-/g/ düşmesi:

peşmereler 24/14

-/ğ/ düşmesi:

olmadı 1/14.

-/h/ düşmesi:

çö 25/70.

-/k/ düşmesi:

çelihānda 25/13.

-/k̇/ düşmesi:

başa 12/4.

-/l/ düşmesi:

deı 8/32.

-[l] düşmesi:

nasī 2/40.

-/n/ düşmesi:

satā 18/274.

-/r/ düşmesi:

sölüyo 10/2.

-[v] düşmesi:

pıla 13/9.

-/z/ düşmesi:

doğu yüz 11/9, olmadı 16/44.

9. Ünsüz Türemesi

Ünsüz türemesini üç başlık altında kelime başı, ortası ve sonu olarak inceleyeceğiz. Türkiye Türkçesinde türeme iki ünlü arasına ekleşme sırasında ünsüz girmesi şekliyledir ve bunun dışında türeme pek görülmez.¹⁰¹ Belirtilen türeme dışı kullanımlar konuşura aittir.

a) Kelime Başında Ünsüz Türemesi

/h/- türemesi:

hêlbet 14/87, *ha||āh* 18/216.

/y/- türemesi:

yinek 18/59

-/m/ türemesi:

meşkıyá 22/36.

b) Kelime Ortasında Ünsüz Türemesi

-/c/- türemesi:

¹⁰¹ bk. T. Banguoğlu; *Türk Grameri, Ses Bilgisi*, TDK Yay., Ankara 1959, s. 119.

haccılara 23/55.

-/ç/- türemesi:

güççük 26/96.

-/ğ/- türemesi:

dağğār 1/13.

-/k/- türemesi:

ékrek 18/25.

-[l]- türemesi:

yıllān 21/51.

-/m/- türemesi:

hamzine 21/63.

-/n/- türemesi:

başıynān 23/55.

-[ñ]- türemesi:

bēñgezi 14/55.

-/p/- türemesi:

ippe 20/68.

-/r/- türemesi:

orrayá 2/58.

-/ş/- türemesi:

aşşay 4/2.

-/t/- türemesi:

küttük 6/1.

-/v/- türemesi:

bêlvêren (bêlören) 6/68.

-/y/- türemesi:

bölgesindeymiş 25/8, yánındaymışım 25/25, yardımıynan 25/65, deppodaydım 8/91, kötüymiş 14/90.

-/z/ türemesi:

gözzel 9/64, yázzıhıār 23/12.

c) Kelime Sonunda Ünsüz Türemesi

Yöre ağzında konuşurlara ait kullanımlar sonucu kelime sonunda bazı ünsüzler türemiştir. Bu ünsüzler /ç/, /g/, /k/, /k̄/, /n/, [ñ], ve /y/ ünsüzleridir.

-/ç/ türemesi:

üçvey 12/8.

-/g/ türemesi:

şindig 11/41.

-/k/ türemesi:

taḥık 14/71.

-/n/ türemesi:

vêrirdin (<verir idi+n) 6/29, êdiyódun 7/23, aḥıyódun 17/107.

Bölge ağzında“ile” vasıta hâli ekinin ekleşme sürecinde birkaç örnekte /i/ fonemi düşerek birleşir ve sonuna dış ünsüzü /n/ gelir.

küreklan 21/68, motornan 14/71, makinasıynan 14/71.

-[ñ] türemesi:

oḷmasıñ 14/72.

-/y/ türemesi:

hey 7/17

10. Göçüşme

Türkiye Türkçesinde göçüşme, yan yana bulunan yakın iki ünsüzün yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir.¹⁰² Yöre ağzında şahsi kullanımlarda farklılık gösteren yakın ve uzak ünsüzler arasında yer değiştirmeler tespit edilmiştir.

- br->-rb-: *ğurbızda* 7/13, *farbikāsi* 7/15,
- ps->-sp-: *tespileri* 24/65.
- nr->-rn-: *sorna* 2/35.
- ry->-yr-: *ceyrānlı* 20/51.
- rp->-pr-: *apra* 28/23.
- rh->-hr-: *mehrāba* 1/56.
- lh->-hl-: *gühlāne* 25/41.
- sp->-ps-: *ipsirto* 18/220.
- rf->-fr-: *ufrā* 19/30.
- rv->-vr-: *pavraıı* 5/49.
- pl->-lp-: *çölpü* 19/34.
- pr->-rp-: *körpüden* 21/98, *torpāh* 26/110.

Uzak ünsüzler arasında gerçekleşen göçüşme:

- ğr->-rg-: *dorguydu* 10/3.

11. Hece Kaynaşması

Kelime içi bazı ünsüzlerin eriyerek üstlenmiş oldukları rol, kelimenin son hecesinde kaynaşma sonucunda oluşan uzun ünlüler vasıtasıyla korunmaktadır. Bu ünsüzlerin erimesi sonucu hece kaynaşması olayı gerçekleşir.

- şikāt 11/13, *mistaā* 9/22.

¹⁰² bk. Aydın, s. 36.

Gölbaşı ağzında alıntı kelimelerde var olan aynı komşu ünlüler uzun tek bir ünlüye dönüşerek kaynaşmaya yol açar.

sāt 1/8, zirātte 6/73.

Yöre ağzında yakın iki kelimenin dilde tasarruf nedeniyle birleşmesi sonucu kaynaşma meydana gelmektedir.

nēblīm 7/11, nēdīm 14/68.

12. Hece Düşmesi

Hece düşmesi Gölbaşı ağzında ikinci hecenin uzun ünlüye dönüşmesiyle gerçekleşir.

çocū 12/3.

Yöre ağzında III. şahıs teklik iyelik ekinde yine uzun ünlüye görevini bırakarak hece kaybı yaşanır.

ufāna 20/3.

Türkiye Türkçesi yaz dilinde de var olan cevher fiilinin başında düşen /i/ fonemi bölge ağzında hece düşmesine yol açar.

düşerdik 1/47, gēlirdik 1/47.

Yöre ağzında konuşurlara ait tasarruf da ve yabancı birleşik kelimelerde hece kaybı görülmektedir.

mafaza 20/70, postānede 4/33.

Gölbaşı ağzında bazı kelimelerde aitlik eki –ki düşer.

hastanada dođtūrun 1/97, bizim şey 2/12.

Yöre ağzında zarf fiil ekinin ekleşme sırasında hece kaybına yol açtığı görülür.

düşē ğadar 6/92, gēldī ğadar 8/66.

Bölge ağzında bir kelimedede daha hece düşmesi görülür.

unatama¹ 20/42.

13. Kelime ve Cümle Vurgusu

Kelime hecesinin birinin diğerine göre ağızda daha çok soluk süresine sahip olması olayına vurgu diyebiliriz.¹⁰³ Ağızda tutum süresinin fazla olduğu hece farklı uzunluğa yol açarak diğerini kısaltır.¹⁰⁴

Aynı şekilde cümle içinde kelimenin diğerine göre aldığı konum ve söylenme uzunluğu, baskılı söyleyişi oluşudur denilebilir.¹⁰⁵

Gölbaşı ağızında birden çok heceli kelimelerde vurgu son hecede barınır.

nè're 6/75, sè'sım 6/93, èş'şōl 6/131, è'mir 7/6, gèl'lā 7/56, èl'bet 8/82, dèm'le 9/67.

Son heceye vurgunun kaydığını eklerin gelmesiyle de görebiliriz. Vurgunun sürekli son heceye devretmesi olayını sondan eklemeli bir dile sahip oluşumuzla ve kelime kökünün eklerle anlam kazandığı gerçeğiyle açıklayabiliriz.

yáğlālār'dı 20/55, yāhāsın'dan 23/11, hayáttay'dı 18/38, cèreyán'lā 17/8, şiká'yet 17/81, tánı'maz 24/41, amel'yát 27/51, de'ne 28/70.

Bazen ses olayları kelimenin vurgusunu üzerine alır. Hece kaynaşması bu ses olayına örnek olabilir.

élinde'dir 5/6, sévmez'miş 17/91, dérey'di 17/128, gúnündey'dim 12/6, ormāncıy'dı 23/38.

Türkiye Türkçesi yazı dilinde vurgusuz söylenen -ki, -kéne, -(ı)nan, -me ekleri bölge ağızında vurgusuzdurlar ve vurguyu kendilerinden bir önceki heceye aktarırlar.

ğabā laman 9/7, kayı'şınan 14/77, ğāl'madı 14/95, duk'türkene 1/99.

Özel isimlerin yer ve şahıs olanlarında kelime kök halindeyse vurgu ilk hecede barınır.¹⁰⁶

¹⁰³ Nevin Selen, *Entonasyon Analizleri*, Ankara 1973, s. 15.

¹⁰⁴ Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ank. 1992, s. 168.

¹⁰⁵ Aydın, s. 37.

á dáná 7/53, *gáy'sen* 7/54, *má lātyá* 2/75, *á diyáman* 2/75, *ał mānyá* 7/13, *bał lıyánlı* 9/7, *hā táyn* 18/10, *gırk' larélmın* 5/17, *é' gebey* 5/23, *tał'yéri* 7/9, *mér' sīnde* 17/51, *ér' zincānda* 18/27, *sés' kenin* 21/26.

Türkiye Türkçesi yazı dilinde vurgu yükleme en yakın kelimededir. Bunu, yükleme en yakın ögenin cümleye yön ve anlam kattığı gerçeğiyle açıklayabiliriz. Aynı şekilde konuşurun cümleye yön vererek devrik kullanımlarla vurguyu asıl anlatmak istediği öğeye doğru çekebilir.

çāvuştum, bēni astsubáy şimdi astsubáy 'diyīler 5/22.

ğanamamış, gél 'bahīm dēdi, gēri yılan 'gēri gēldi 13/10.

bēs daqqāda bī táne 'hēmen gidiyó 17/125.

küşne yēmessek 'rahāt ēdemezig 18/83.

ordan gélép 'burayá yerleşmişler tābi 21/1.

¹⁰⁶ bk. Ömer Demircan, *“Birleşik Sözcük ve Birleşik Sözcüklerde Vurgu”*, TDAY-Belleten 1977, TDK Yay., Ankara 1978, s. 275.

II-II. ŞEKİL BİLGİSİ

A. İSİMLER:

A.1. TÜRETME (YAPIM) EKLERİ

Yapım ekleri, kelime kökleri ve gövdelerine getirelerek kelimenin yeni bir anlam kazanmasına denmektedir.¹⁰⁷

A.1.a. İsimden isim, sıfat ve zarf türeten ekler :

Standart Türkiye Türkçesinde “-lık, -lik, -luk, -lük” şekillerinde kullanılan isimden isim türetme eki bölge ağzında “-lık, -lig” şeklindedir.

-lık eki yabancı kelimelere de getirilmiştir: ırahmatlık 13/17

-lık ekiyle somut isimler bölge ağzında varlığını sürdürüyor: kuraklık 19/22, birliğ 3/22.

-lig ekiyle soyut isimler türetilir : gendiligiden 1/24, acemilig 2/33, şahitlig 5/3, güzellig 6/22, özelligi 19/19, süperlig 23/71, öncelligi 26/38.

-lig eki meslek ismi olarak yöre ağzında kullanılmaktadır: çifçilig 1/12, asgeriligim 2/31, emekliliginen 2/68, peygamberligine 5/52, reşberlige 11/16, işçiligine 11/16, bekçilig 25/69.

-lig ekiyle yöre ağzında yer isimleri bildiren isimler türetirler : mezelligin 6/67, çifligi 7/48.

“-cı, -ci, -cu, -cü, -çlı, -çli, -çu, -çü” meslek ve uğraşma isimlerini yapmaktadır. Yöre ağzında da yer almakta ancak taraf olma ismi de yapmaktadırlar : saycılār 1/4, malçılık 1/21, bağcılık1/22, balcılarda 1/75, kaılıcı 1/136, hayvāncılık 2/9, davārcı 2/63, baqqālıcılār 2/76, talāncılār 6/103, savcılār 8/74, dolāndırıcılık 8/85, meyvācılık 11/26, alṡmāncısı 26/75, ayrāncı 26/102, ormāncılığ 26/106, fırıncı 28/15.

“- lı / - li, - lü / - lu eki: Sıfat olarak kullanılmaktadır. Yöre ağzında farklı kullanımlar yer almaktadır:

- lı eki geldiği eke sahiplik ve bağıllık anlamına gelir: maṡātyalıyım 6/112, ezeli 20/115.

- sız / - siz, - suz / - süz eki : Olumsuzluk bildiren bu ek yöre ağzında mevcuttur, -lı ekinin olumsuzudur.¹⁰⁸ bağımsız 2/90, namısızlara 6/120, tasdihsız 16/5, tasdihsız 24/60.

¹⁰⁷ Gülensoy, *Kütahya ve Yöresi Ağzları (İnceleme, Metinler, Sözlük)*, TDK Yay., Ank. 1988, s. 75.

- *cık / - cik* eki : Ünlü ünsüz uyumlarına bağlı olan +*Cık / + CUK* eki, adlara ve sıfatlara küçültme, pekiştirme, sevgi ve acıma ifadesi katan bir ektir.¹⁰⁹ Küçültme işlevi daha çok sıfat yaptırır. gèlincik 13/16.

- *ca / -ce* eki : Karşılaştırma, benzerlik ve eşitlik anlamlarını deruhte etmektedir.¹¹⁰ milyárlárcá 8/57.

- *cağız* eki : İsimlerden ve isim niteliğinde olan sözlerden küçültme, sevgi ve acıma ifadesi veren küçültme adları türetir.¹¹¹ adamcağız 5/35.

- *ıncı / - inci / - uncu / - üncü* eki : Sıra kavramı verilmek bağlamında sayı adlarıyla beraber kullanılmaktadır.¹¹² altıncı gün 17/14.

- *leyin / - neyin / - nan* eki : Zaman anlamını kuvvetlendirmeye yarar.¹¹³ aḡşámnan 1/8, sabahleyin 1/61, sabāhlen 1/47, düneyin 2/38.

A.1.b. İsimden Fiil Yapma Ekleri :

Bütün lehçelerde çokça kullanılan canlılık ve işlerleği fazla olan bir ek olup, nesne türeten ve geçişli fiil yapma özelliğine sahip bir ektir.¹¹⁴

- *le* : zèhirlenik 3/7, tèmizlemiş 6/31, yüklerdik 8/15, hazırılıyódum 25/75.

- *al* : boşalıyó 3/6.

- *len* : övkelendi 1/82, bireleniyóh 1/83, yásahlandı 2/9, oyálanıyóz 2/13, cèvaplandıırıyódu 24/22, rahātsizlandıım 25/17.

- *leş* : iyileştiriyołār 9/31.

A.1.c. Fiilden İsim Yapma Ekleri :

- *acak* eki : Bölge ağzında sıfat tamlaması yapmıştır. basacak yér 1/81.

- *ak* eki : Yer ismi yapmıştır. bataklıık 8/12.

- *mak* eki : okutmak 2/3, bulmak 18/37, almak 18/213, vurmađ 24/63, ołmak 18/138.

- *arağ / - erek* eki : Zarf-fiil eki yapan bu ekin işlerliği fazladır.

¹⁰⁸ Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yay., Ank. 2006, s. 354.

¹⁰⁹ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yay., Ank. 2009, s. 42.

¹¹⁰ Korkmaz, s. 36.

¹¹¹ Korkmaz, s. 41.

¹¹² Gülensoy, s. 76.

¹¹³ Eker, s. 352.

¹¹⁴ Korkmaz, s. 116.

olarak 2/42, atarak 18/64, gülerekten 1/38, yiyerek 3/24, ederek 11/28, eşeleyerek 14/11, gèlerek 22/35.

- *ma* eki : Belirli nesne ve olguları göstermede - *maç* ekine göre daha kapsamlıdır.¹¹⁵ çalışma 1/140, uzātmaıı 1/152, araştırma 4/31.

A.1.d. Fiilden Fiil Yapma Ekleri :

- *me* / - *ma* : Fonksiyonu olumsuz fiil yapmaktadır.¹¹⁶ olmadı 1/5.

- *dır* / - *dur* : Genel ettirgenlik eki olan bu ek Türkçenin işlek bir ekidir.¹¹⁷ dolđuruyō 1/35, bulđurmadı 21/50.

- *iş* / - *uş* : Türkçenin kadim eklerinden biri olan bu ek, dönüşlü ve işteş fiiller kurar.¹¹⁸ uyuştı 1/100.

A.2. Hâl Ekleri :

A.2.a. İlgi Hâli Eki : İsim ve isim soylu sözcüklere eklenerek eklendiği kelimeleri başka bir isme bağlamasıyla tamamlanmasını sağlar.¹¹⁹

- *iñ* / - *uñ* : éliyiñ altında 1/72, seniñ éviñde 7/37, çocuđuñ ilāciñ 1/117, köyüñ bilge insānlardan 4/17, *garā yilāmñ* sesi 9/48, babaannemiñ anıttığı 14/2, çamiñ arası 21/10, köyleriñ geliş şekli 21/11.

- *niñ* / - *nuñ* : babasınıñ bı émmisi 17/74, damādınıñ da damadı 24/9, bunuñ babası 13/3.

- *nan* : Tatar Türkçesindeki kullanımı ile bölge ağzında yer almıştır.¹²⁰ *baıııyánlı gabāıaman* birbirini 9/7.

A.2.b. Yükleme Hâli Eki: Cümlede fiilin etkilediği ismin takındığı belirtme belirleme görevidir.¹²¹ - *ı* / - *i*; - *u* / - *ü*; - *(y)ı* / - *(y)i*, - *(y)u* / - *(y)ü*, - *(y)ú*; - *nı* / - *ni*, - *nu* / - *nü*, - *ñı* / - *ñi* değişiklerini gösterir.

- *ı* / - *i*, - *u* / - *ü* : çayıñızı 1/1, yáanı 1/5, milleti 6/27, kütüğü 6/37, zamānı 7/30, yerleşimi 8/16, arazi 8/20, *fiyángı* 9/23, bunnārı 10/1, yimegimizi 10/16, yüzü 16/17, otu 16/20, moturu 16/45.

¹¹⁵ Eker, s. 360.

¹¹⁶ Gülensoy, s. 78.

¹¹⁷ Korkmaz, s. 126.

¹¹⁸ Gülensoy, s. 78.

¹¹⁹ Aydın, s. 41.

¹²⁰ Karaağaç, *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yay., İst, 2011, s. 80.

¹²¹ Korkmaz, s. 278.

- (y)ı / - (y)i, - (y)u / - (y)ü, - (y)ú : *mekkeyi* 5/15, *liseyi* 8/116, *suyú* 4/19, *ğuyú* 6/59, *köprüyü* 16/71, *sürgüyü* 21/148, *hastayı* 1/92, *kazmayı* 18/239.

- *ni* / - *ni*, - *nu* / - *nü*, - *ñi* / - *ñi* : *gëndini* 5/37, *gëndını* 9/19, *yêrlilerini* 11/2, *sabünü* 14/63, *öküzünü* 1/107, *bölümünü* 18/241, *mekânını* 4/18, *birliñi* 28/18.

A.2.c. Yönelme Hâli (Yönelme Durumu) Eki: Yönelme hâli eki ismin fiilin hareket yönüne doğru etkileme durumuyla ortaya çıkar.¹²² - *a* / - *e* ; - *ya* / - *ye* ekleri bölge ağzında yönelme hâli bu şekillerde mevcuttur.

- *a* / - *e* ; - *ya* / - *ye* : *yána* 1/2, *ğoyúna* 1/10, *damādına* 1/77, *dêvlet hastanasına* 1/91, *adliye subáyına* 5/32, *bena* 5/33, *başına* 9/48, *yánıma* 1/162, *boynuma* 5/26, *évıma* 7/47, *adanaya* 1/41, *koçāya* 18/129, *orāya* 27/50, *üzerine* 1/11, *hazreti hüseyinin şeyine* 5/10, *allāhın kèremine* 6/114, *êlbisesine* 8/93, *évine* 18/43, *şeye* 1/35, *üniversiteye* 2/4, *küfeye* 5/10, *cāmiye* 5/14, *bureye* 11/51.

A.2.d. Bulunma Hâli Eki: Bulunma hâli isim veya isim soylu kelimelere - *da* / - *de* ; - *ta* / - *te* getirilmesiyle yapılır.¹²³

- *da* / - *de* ; - *ta* / - *te* : *ğarā davārda* 1/9, *orda* 1/68, *yánında* 1/119, *taraflarda* 2/84, *ğarağollarda* 3/31, *káda* 13/11, *tarlada* 14/50, *serāda* 20/87, *öğulda* 21/96, *içinde* 1/1, *üstünde* 3/28, *êlinda* 7/33, *şeyde* 10/2, *esgerde* 14/20, *mêrsinde* 17/51, *halimizde* 20/104, *ałtta* 6/91, *tābutta* 7/40, *atmışta* 8/44, *sivāsta* 8/105, *doğapta* 20/71, *kitāpta* 21/11, *hastalığta* 25/17, *asfāłtta* 26/52, *iřte* 1/11, *çeltikte* 10/22, *herifte* 13/36, *ğemlikte* 19/11, *muhitte* 21/44, *dêvlette* 22/18, *cemiyette* 26/24, *tarıhte* 28/64.

A.2.e. Ayrılma Hâli Eki: Cümlede ismin yüklem ifade ettiği işin nereden çıktığını belirten uzaklaşma ayrılma bildiren hâlidir.¹²⁴ - *dan* / - *den* ; - *tan* / - *ten* ekleriyle yüklem yapıtı işin ayrılma hâlini verir.

- *dan* / - *den* ; - *tan* / - *ten* : *yöldan* 1/57, *sınırından* 2/75, *anadan* 12/13, *burāmdan* 13/11, *mezārdan* 14/5, *bedduğdan* 14/14, *ğapısından* 21/64, *meydāndan* 21/83, *ocağından* 21/115, *anğaradan* 25/66, *boğzdan* 27/8, *tānesinden* 1/38, *gözünden* 7/57, *kêsesinden* 8/77, *şirinceden* 17/136, *içinden* 23/37, *artvīnden* 24/8, *üniversiteden* 25/10, *hêleteden* 26/8, *alıden* 26/67, *şıvelerden* 28/7, *nêsilden* 28/56, *kuşāhtan* 1/67, *yıllığtan* 1/166, *çıhtıhtan* 3/41, *ayáğtan* 8/82, *ardıştan* 15/13, *vardığtan* 18/182, *oğuttuktan* 18/240, *duttan* 20/90, *hayáttan* 25/87, *bağımsızlığtan* 26/11, *uçāğtan* 28/51, *dersten* 1/142, *êrkenekten* 17/155.

¹²² Korkmaz, s. 280.

¹²³ Gülensoy, s. 82.

¹²⁴ Aydın, s. 42.

Bu ek kendisinden önce gelen geniş ünlülerin de düşmesine sebebiyet verebilir : ordan 1/99.

Zaman ifadelerinden sonra da bölge ağzında kullanılmaktadır: sonādan 2/51, èvelden 1/44, èrkenden 1/47, önceden 24/92, gününden 25/4, şimden 26/27, kaçdıktan 8/101.

Miktar zarflarıyla da beraber kullanımı görülmektedir : azından 11/44.

Durum zarfı olarak da görülen örnekler bölge ağzında mevcuttur : açıktan 17/138.

A.2.f. Eşitlik Hâli Eki: Cümlede ismin veya fiilin herhangi bir ögeyle karşılaştırılmasına dayanan farklı olarak eşitlik ilgisi kurma durumudur.¹²⁵ - *ca* / - *ce* ekini Eski Anadolu Türkçesi yoluyla günümüz Türkçesine kadar uzanan bir ek olarak niteleyebiliriz. Anadolu ağızlarında süregelmiştir. Bölge ağzında varlığını sürdürmektedir.¹²⁶

- *ca* / - *ce* : aylarca 1/33, fiıanca 6/199, milyarlarca 8/57, aylarca 18/198, yüzlerce 18/93.

Zarf görevini üstlenen bazı örnekler, bölge ağzında yer almaktadır: güzelce 7/39, iyice 25/38.

A.2.g. Vasıta Hâli Ekleri: - *ile*, - *ilen*, - *lan* / - *len* ekleri bölge ağzında kullanılan vasıta hâli ekleridir. Edatın kısmen ekleşip uyuma girmesiyle oluşmuştur.¹²⁷ İsim nesne olarak kullanılıp fiile vasıta göreviyle bağlanma hâlidir.¹²⁸

- *ile*, - *ilen*, - *lan* / - *len* : diploma ile 1/147, devlet kayıdı ile 8/99, *antep* ile 8/104, cezā èvi arābası ile 17/130, eyitimi ile 24/57, *memmēd* ilen 26/67, pullan 2/54, babamlan 9/56, *cemilen* 28/24. (Zarf göreviyle kullanılmaktadır.)

- *nan* / - *nen*, - *man* / - *inen* : Ses değişimi sonucu (*n < l*) varlığını koruyan vasıta hâli eki bölge ağzında - *ıla* / - *ile* ekleri gibi yaygın kullanılmaktadır. aşışman 1/8, *gabālan* 9/7, motornan 14/71, makinasıyan 14/71, kayışınan 14/77, rüzgārnan 21/169, emekliliginen 2/68, öldürmeynen 8/72, Tipçiginen 9/17, öküzünen 10/13, fenerlennen 14/11.

¹²⁵ Korkmaz, s. 324.

¹²⁶ Korkmaz, s. 324.

¹²⁷ Gülensoy, s. 84.

¹²⁸ Aydın, s. 42.

A.2.h. Yön Gösterme Ekleri: Gölbaşı ağzında yön gösterme ekleri genellikle – *garu* / - *gerü* Eski Türkçedeki halinin – *arı* / - *eri*, - *a* / - *e*, ekleridir¹²⁹ : yukarı 2/2, dışarıdan 18/185, doktorlara 1/71, orâlara 3/8, arhâdaşlara 4/5, bunlara 9/16, *balıyınlılara* 9/18, *miçölara* 18/101, daşlara 21/165, içeri 1/93.

A.2.1. Sebep Gösterme: Eski Türkçedeki haliyle – *uçun* / - *üçin* olarak bilinen ancak bölge ağzında - *ıçun* / - *çün* olarak karşımıza çıkmaktadır: dost için 7/17, ğardaş için 7/18, cenâza için 7/40.

A.3. İsimlerde Çokluk: İsmi birden çok varlığı belirtmesi ya da kavramını anlatan biçimidir.¹³⁰ - *ler* / - *lar*, - *lar*, - *lâr*, - *lâr*, - *lâr*, - *nar*, - *nâr*, ekleriyle bölge ağzında karşımıza çıkmaktadır: taşıtlarnân 3/42, *mamütler* 8/2, arazıların 11/43, zamânlârda 4/17, babalârı 13/13, ğadınlârın 18/106, sulârdı 20/17, boynuzlârı 20/38, davârlâr 20/65, bunları 1/3, doktorlara 1/71, ğadınlârı 9/49, *hacılar* yâylası 16/4, *balhânların* 16/62, daşları 21/43, adamlarına 23/24, saycılâr 1/4, harmânlar 1/29, arğadaşları 16/59, sulârdı 20/20, anlâr 23/1, bunnarı 5/27, onnârı 6/6, bunâr 6/17.

A.4. İyelik Ekleri: İsmi belirttiği nesnenin şahsa veya nesneye ait oluşu olarak tanımlayabiliriz.¹³¹

Teklik I. Şahıs: - *ım* / - *im*, - *um* : benim 1/57, ğardaşım 1/110, altı aylığımmışım 12/12, benim 1/73, tekim 9/33, emekliyim 24/2, çocuğum 1/37, çoğuğumu 11/52...

Teklik II. Şahıs: - *ın* / - *iñ*, - *uñ* : eliyiñ 1/72, çocuğuñ 1/117, damâdınıñ 24/9...

Teklik III. Şahıs: - *sı* / - *si*, *sî*, - *ı* / - *i* : söl davâsı 1/4, koğtuk arâbası 1/62, ğoruma békçisi 1/6, babamın rütbesini 16/61, ismini 1/100, doğum têsisi 18/98, *istânbul* şivesini 18/133, malıları 20/16, *mağlâtyânın* yâylâsına 9/5, bunun ğapısında 12/5, asğer ğışlası 19/14, onuñ torunu 1/52...

Çokluk I. Şahıs: - *miz* / - *mız*, - *imiz* / - *ımız*, - *muz* / - *müz* : şeyimiz 1/3, dedemiz 8/3, ağrabamız 13/28, zamânımızda 18/2, dedelerimiz 20/21, hër şeyimizi 20/104, düñlerimiz 1/7, bağımız 1/21, sorunumuz 3/32, suyúmuz 18/57, boyúmuz 23/60, çocuğumuz 26/50, köyümüzün 1/10, üstümüze 21/93...

Çokluk II. Şahıs: - *nız* / - *niz*, - *nuz* / - *nüz*, *ñiz* / *ñiz*, *ñüz* : nêrelisiniz 1/101, ünvanınız 4/31, köydesiniz 8/10, çayınızı 8/78, dürüstseniz 9/50, zamânınız 18/168, halındasınız 24/50, hağķınızı 8/75, arzuğarınızı 18/46, çocuğunuz 13/26, ömrünüzde 5/8, çayıñız 1/1, yeriñizi 4/18, mekânıñızı 4/18, köylüsüñüz 1/106...

¹²⁹ Gülensoy, s. 87.

¹³⁰ Ediskun, *Türk Dilbisi (Ses Bilgisi, Biçim Bilgisi, Cümle Bilgisi)*, Remzi Kitabevi, İst. 2010, s. 107.

¹³¹ Aydın, s. 42.

Çokluk III. Şahıs: - *ları* / - *leri*, -*ları* / -*leri*, : arazıların 11/43, hayvânların 28/102, düñnlerimiz 1/7, şübeleri 2/30, köyleri 5/24, evleri 5/37, ellerinde 6/79, natifelerim 18/168, hizmetlerimiz 25/63, bunları 1/3, taraflarında 11/20, ağlarım 13/36, anâları 20/31, çocuklarına 22/42, gızları 26/51, usüllerimiz 8/28 ...

A.5. İlgi (aitlik) eki: İsim soylu bir kelimeyi isim soylu kelimeyle bağdaştırıp isim tamlaması kuran bir ektir.¹³² Bu minvalde - *ki* eki de çekim eklerinden sonra gelerek iyelik ve aitlik anlamı katmaktadır.¹³³

bölvérenin harmānımın bu çélik köyü 1/16, jendırmenın orgénāraı 7/10, burānın tarīhini 11/3, akrābanın kötü bī dabancası 14/89, seniñ éviñde 7/37, *garā yııāmñ* sèsi 9/48, babasınıñ bī émmisi 17/74, damādınıñ da damādı 24/9, bizimkiler 1/19, *antebinkinden* 2/7, onunki 14/15, *adanāda*kı film 1/116, benim gızınkı 13/21 ...

A.6. Soru eki: Her çeşit kelimenin soru halini yapabilen, soru anlamını verebilen işletme ekidir.¹³⁴ *mı* / *mi*, *mu* / *mü* şekilleri bölge ağzında mevcuttur.

dédiler mi ? 1/8, reçete vār mı ? 1/109, vārdiñ mı ? 1/138, canlı mı robot mu ? 2/27, öle mi ? 6/2, başladı mı 3/1, görüştünüz mü? 4/26, éle mi ? 6/134, burā mı ? 16/4, olur mu? 11/36, burçāk mı ? 18/76, iki yüz hāne mi 1/22, evli misin? 7/49, biz mi 17/52, gitmeyin mi ? 18/99, üzümle mi 18/274, canı yóh mu 4/36, *reō* muydu? 18/4, memūr muymuş? 23/65, vurduār mı ? 18/238, durūm mu vār ? 25/27, çıkartmıyón mu? 24/38, küp müp mü vardı 14/60, öldü mü sağ mı? 26/100 ...

B. ZAMİRLER:

Ben, ol, bu kelimeleri konuşmacının çevreyle ilgili münasebetlerini kurduğundan genel bir temayül göstermektedir.¹³⁵ Bu temayülleri kapsayan kelimelere zamir denmektedir.

B.1. Şahıs Zamiri:

Varlıkları şahıslar hâlinde ve temsil suretiyle karşılayan kelimeler olarak tanımlayabiliriz. Üç grupta toplamak mümkün olup konuşan, dinleyen ve adı geçen olarak kısımlara ayrılabilir.¹³⁶ Kişilerin yerine kullanmış olduğumuz zamirlerdir.¹³⁷

Ben 9/37-benim 18/157-beni 25/25, bana 26/103-bana 27/26, bene 7/20-benden 7/55. “Ben” şahıs zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

¹³² Demir-Yılmaz, *Türk Dili (El Kitabı)*, Grafiker Yay., Ank. 2005, s. 184.

¹³³ Gülensoy, s. 87.

¹³⁴ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İst. 2005, s. 332.

¹³⁵ Grönbech, *Türkçenin Yapısı*, TDK Yay., Ank. 2011, s. 28.

¹³⁶ Ergin, s. 265.

¹³⁷ Gülensoy, s. 88.

Sen 2/57-senin 5/23, seniñ 7/37-seni 9/28-sana 4/25-senden 17/85. “Sen” şahıs zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

O 1/80-onun 15/28-onu 16/40-oña 14/5-ondan 8/1-onda 28/57. “O” şahıs zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

Biz 17/88-bizim 8/101-bizi 9/68-bize 28/35-bizden 17/26-bizde 17/27. “Biz” şahıs zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

Siz 14/2-sizin 18/81-sizi 1/76-size 9/68-sizden 21/77-sizde Ø. “Siz” şahıs zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

Onlar 23/34-onları 9/66-onlara 26/26-onlardan 7/56-onlarda 6/71. “Onlar” şahıs zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

İsimlerle kullanışı da gerek tamlama gerekse özne görevinde cümle içinde kullanımları mevcuttur: benim şeyimi 1/98, benim adım 7/3, benim babamın soyu 9/2, senin çapında 12/5, senin zamânında 12/15.

Bölge ağzında şahıs zamirlerinin edatlarla kullanımı da göze çarpmaktadır: senin dahâ ananı gèlin gètirdiler 17/21, senin gibi 17/38, onun ğarşısında 2/30.

B.2. Dönüşlülük Zamiri:

Dönüşlülük zamiri, şahıs zamirlerinin anlamını katmerleyen, iki veya daha fazla kat anlamını güçlendiren pekiştirilmiş bir zamirdir.¹³⁸

Kendim Ø-kendin Ø, kendiñ Ø -kendi Ø-kendimiz Ø-kendiniz Ø, kendiñiz Ø-kendileri Ø.

Bölge ağzında örneklerine rastlanmamıştır.

B.3. İşaret Zamirleri:

İşaret edileni göstermek maksadıyla nesnelere karşılaman kelimelerdir. Bir yer içerisinde nesnelere belirtir ve bu yerlere göre işaret ederler.¹³⁹

Bu 7/37-bunun 12/5, bunun babası 13/ 3 (“Bunun” işaret zamiri bölge ağzında bu kullanımında tamlama olarak karşımıza çıkmaktadır.)-bunu 14/27-buna 16/69-bundan 22/32-bunda 25/23. “Bu” işaret zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

¹³⁸ Korkmaz, s. 414.

¹³⁹ Ergin, s. 273.

Şu 26/23-şunun 16/28-şunu 11/49-şuna 17/85-şundan 27/35-şunda Ø. “Şu” işaret zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

O 19/35-onun 20/4-onu 18/109-ona 24/2-ondan 9/47-onda 25/42. “O” işaret zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

Bunlar 17/5, bunlā 1/143, bunā 2/37-bunların 24/36-bunları 1/3, bunnarı 5/27-bunlara 9/16-bunlardan Ø. “Bunlar” işaret zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

Şunlar Ø, şúnlar Ø-şunların Ø şunları Ø-şunlara Ø-şunlardan Ø-şunlarda Ø. “şunlar” işaret zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

Onlar 21/32, onlā 18/32-onların 14/71, onān 20/32-onları 23/8, onnāri 6/6, onlara 26/26-onlardan 7/56-onlarda 6/71. “onlar” işaret zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

İşaret zamirlerinin çekime girme şekilleriyle beraber yön belirtmelerine de bölge ağzında rastlanmaktadır.

buriye 21/104 < buraya, burdan 21/4, burda 21/34, şurāyā 27/14, şurā 11/54, oraya 13/9, orāyā 18/144, orāyā 16/78, orā 16/131, ordā 25/11, orada 19/8.

B.4. Soru Zamiri:

İsimlerin yerini soru yoluyla tutan zamirlere, soru zamirleri denir.¹⁴⁰

Soru zamirleri de hâl eklerini alarak bölge ağzında yer almaktadır.

Kim 5/48, kimi 7/17, kime 1/25, kimden Ø, kimde 18/197. “Kim” soru zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

ne doḥūrdum ? 14/45 , neye, nereye Ø, nereden Ø, nerede Ø “Ne” soru zamirinin hâl eklerine göre çekime girme şekilleri böyledir.

-“Kaç” zamiri iyelik eklerini alarak; kaç Ø , kaçımız Ø, kaçınız Ø şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Ancak örnekleri bölge ağzında yer almamaktadır.

“Hangisi” zamiri iyelik eklerini alarak; hangisi 26/91, hangileri Ø , hangimiz Ø , hanginiz Ø şekilleri olup örneklerine pek rastlanmamaktadır.

¹⁴⁰ Ediskun, 164.

B.5. Belirsizlik Zamiri:

Kişileri ve nesnelere belirsiz olarak temsil eden zamirlere, belirsizlik zamirleri denir.¹⁴¹

başkasının 14/80, birisi 16/50, bî şey 16/39, bî tanesi 17/51, bî kaç 26/23, herkes 7/55, şeyé 9/23.

C. SIFATLAR:

C.1. Vasıflandırma Sıfatları:

Nesnelerin konumlarını bildiren ona göre takındıkları görevleri belirten sıfatlara denir.¹⁴²

Büyük onluğu 10/19, gölbāşmın arazisi kısā 8/17, eşgi yerleşimlerden 8/1, qarā çalı 8/12, yaşlı anām 1/126, yohāri nasırılı 6/62, gara-āq 15/12, en eşgi köyü 16/8, yarım tohtordu 16/82, çām hasān 17/89, yuvārlaq siyāh, mercimeg 18/79, böyüg gazānlāra 20/5, yağsız pilāv 23/23.

C.2. Belirtme Sıfatları:

C.2.a. İşaret Sıfatları:

Bölge ağzında işaret sıfatları olarak “bu, şu, o” kullanılır.

bu çevrede 1/15, bu sēs 6/101, bu parā 12/14, bu kaynımı 14/78, bu köün 16/4, bu daın 16/16, şu kasaba 16/73, şu gövsunun 18/229, şu bağlar 21/119, şu çayın üstünde 26/23, o şīvelerden 28/7, o zamān 28/65, o adamlar 7/2, o zımān 7/10, o yerli ırkında 11/46.

“bu” işaret sıfatı “gün” kelimesi ile birleşince “bugün” şekline dönüşerek zarf gurubuna ait bir kelime meydana getirir. Bölge ağzında ise hece kaynaşması ile “böün”, şekliyle varlığını sürdürür.

böün 4/15.

C.2.b. Sayı Sıfatları:

Gölbaşı ağzında sayı sıfatları, kullanım özellikleriyle beraber çok farklı kullanımlara sahiptir. Bölge ağzında kullanılmış olan sayı sıfatları ve kullanım şekilleri ve ses özelliklerine sahip örnekleri sıralayacağız.

¹⁴¹ Korkmaz, 433.

¹⁴² Gülensoy, s. 92.

bir arayá 1/4, bir idāreci 8/66, bĩ istasyón 8/13, bĩ gızını 9/1, bĩr sınıf 18/155, bi su 26/35.

iki gız 26/50, ik-üç sene 28/1.

üç oğlān 14/91, üç kiļoluuna 20/3, üç dört táne doļu 21/4, üç kardeş 21/26.

dört köşe 21/65, dört sene 7/47.

běş táne inek 11/48, bėş daķķāda 17/125.

aļtı gün 17/15, aļtı áy 17/62.

yedi buçū 18/17, yedi çocūh 26/50.

sekiz on táne çocuğu 17/53, sekis táne 2/23.

doķuz áy 18/134, doķuz kiļometre 18/143.

on daķķā 18/100, on senedir 18/213.

on dört yáşında 9/73.

on bėş yáşında 9/73, on bėş táne çocūh 7/46.

on aļtı mètreydí 18/5.

yirmi bir honıttayız 7/46.

yirmi doķuz yáşında 8/25.

otuz senedir 8/60.

otuz bėş hāne 1/23.

otuş kırķ évidi 19/3.

kırķ bėş lirālık 17/118.

elli senedir 23/32.

elli yedi elli sekiz yáşındayım 20/42.

atmış metreye 24/5.

atmış yedi yáşında 17/40.

yètmış-şüçte hēyálān 4/4.

yètmış bėş yáşında 20/32.

zeksen sėksen kāk *hacılār* 16/24.

yüz küsür dönüm tarlayı 17/137.

üç yüz 11/10.

altı yüz kırk beş sene 17/32.

yüz elli iki yüz milyar 26/36.

C.2.c. Sıra Sayı ve Üleştirme Sıfatları:

Yöre ağızında bu çeşit sıfatların kullanımını çok fazla değildir.

birinci sınıfa 18/148, ikinci üçüncü göbeğ 23/63, birinci ordunun 2/30, dört beşinci sınıflar 18/189, dördüncü tarafta 2/48, üçüncü yeri 4/13, onuncu ayda 26/65, beşer 23/24.

C.2.d. Soru Sıfatları:

Soru yoluyla belirtme görevini üstlenen sıfatlara diyoruz.

kaç senedir ? 7/45, yaşı kaç ? 17/20, hangi yılda idi? 18/13.

C.2.e. Belirsizlik Sıfatları:

Nesneleri belirsiz olarak bildiren sıfatlara “Belirsizlik Sıfatları” diyoruz.¹⁴³

bir gün 1/117, bir gişi 6/127, bir idareci 8/66, bir gardaş 9/1, bir sınıf 18/155, bütün köylerin 21/11, bütün işaretleler 21/52, bütün *ermeniler* 22/25, bütün mahallukat 28/56, başka yerlere 1/26, başka ilçelerden 3/31, her an 20/70, kimi parayı 7/33, çoğu biçere 1/31.

“hiç” kelimesi *Farsçadan* dilimize geçmiş olup yöre ağızında kullanımları mevcuttur. hiç maş 4/36.

Yabancı kökenli “*fişan / fişan*” kelimeleri bölge ağızında nadiren de olsa kullanımları mevcuttur. fişan adam 7/115, fişan mezarlık 14/6.

“*fazla*” kelimesi *Arapçadan* dilimize geçmiş olup, zarf olarak miktar bildirmesine rağmen sıfat olarak da kullanımlarını Gölbaşı ağızında görmekteyiz.

D. ZARFLAR:

Fiillerin, sıfatların ve zarfların anlam olarak yer, yön, durum, nicelik ve soru nitelikleriyle belirten kelimelerdir.¹⁴⁴ Bölge ağızındaki zarflar çeşitlerine göre örneklendirilecektir.

¹⁴³ Ergin, s. 254.

D.1. Yer, yön Zarfları:

aşşajdan 11/2, aşşaj 24/83, içeri 8/44, içeri 13/33, yukarı 4/14, ileri çihî 21/116, ileri gètmek 23/53, gèri durdu 27/51, dışarı çih 27/53.

D.2. Zaman Zarfları:

aşşam 17/3, akşâm 1/125, gece 5/19, gündüz 5/19, bugün 8/56, bugün 13/27, önce 6/89, sonra 8/1, yâzın 20/88, kışın 21/138, gışın 22/11, hemen 24/36, daha 6/54, şimdi 5/22, şindik 5/16, şindi 7/16, şindig 11/41, hindi 23/26.

“*hemen*” zarfı bölge ağzında ikileme olarak da yer almıştır; hemen hemen 22/24.

D.3. Niteleme ve Durum (Nasıllık-Nicelik) Zarfları:

Fiili, sıfatı ve zarfı anlam olarak niteleyen zarflara denir.

aşşaj yuhârı 4/1, aşığı yukarı 2/2, ancak 8/11, anca 11/49, böyle 18/237, böyle 21/61, böyle 21/158, eyice 27/47, güzel olur 3/11, iyice 25/38, nasıl gazandığını 2/61, oldukça 17/77, sadece 24/16, yeni 4/1, yalnız kendini düşünme 4/37, yâyan 26/95, zornân 27/22.

D.4. Azlık-Çokluk Zarfları:

Azlık ve çokluk olarak miktar ve derece bildiren zarf türü olarak değerlendirilebilir.

èpey aradık 18/64, èpeyce bekledik 18/247, çok 18/161, pek 11/39, en fazla 1/10, èn 2/36, èn kaliteli 2/71.

bir ve *az* kelimesinin bir araya gelerek oluşturduğu zarf bölge ağzında yer almaktadır. Uyuma girdiğinde *birez* olarak karşımıza çıkmaktadır.

biraz 8/8, birez 1/131.

E. FİLLER:

E.1. Fiil Çekimi:

Cümle içerisinde fiilin kip, zaman, şahıs ve sayısal nicelik belirtmesi haline denir.

E.2. Şahıs Ekleri:

Fiili gerçekleştiren şahıs ve onu tanımlamamıza yardımcı olan eklerdir. Ekleri üç grupta toplamak mümkündür.

¹⁴⁴ Ediskun, s. 273.

E.2.a. Birinci Tip Şahıs Ekleri:

Bu şahıs ekleri şimdiki zaman, geniş zaman, duyulan geçmiş zaman, görülen geçmiş zaman, gelecek zaman, istek kipi ve gereklilik kipinde kullanılan şahıs ekleridir.

Teklik I. Şahıs: - *m* : bilmēm 1/19, ğalmadım 18/17, bilmiyom 16/26.

Teklik II. Şahıs: - *n* : görmedin deġ mı? 12/11, bilġin 14/101, etmesin 19/16.

Teklik III. Şahıs: Ø

Çokluk I. Şahıs: - *uz*, - *k* / - *k*; - *oh*; - *g* : késerdik 16/22, dönerdik 18/9, oluruz 24/16, bireleniyoh 1/83, gelirmisik 1/83, söyledig 1/97, görüşüyóruz 25/81.

Çokluk II. Şahıs: - *ñuz*, - *nuz* / - *nüz* : oturuyóñuz 26/58, diyónuz 1/3, duydunuz 20/3, 4/26.

Çokluk III. Şahıs: - *lar* / - *ler* : söleller 16/25, gönderdiler 18/141, daraltmışlar 16/23.

E.2.b. İkinci Tip Şahıs Ekleri:

İkinci tip şahıs ekleri iyelik kökenli olup Gölbaşı ağzındaki kullanımları şu şekildedir:

Teklik I. Şahıs: - *m* : söfürüydüm 18/3, yazıcıııdım 22/2.

Teklik II. Şahıs: - *ñ* : çalışmāñ 11/40, zamāniñda 12/15.

Teklik III. Şahıs: Ø

Çokluk I. Şahıs: - *h* / - *k*; - *mız* / - *miz* : şeyimiz 1/5, inzibattıh 28/20, bāġlıydık 6/111, aqlımız 7/31.

Çokluk II. Şahıs: - *ñız*, - *nız* / - *ñiz*, - *niz*; - *nuz* / - *nüz* : köylüsüñüz 1/106, çayıñızı 1/1, ğabileñiz 9/21, zamānımız 18/168, nērelisiniz 1/103, çocuġunuz 13/26.

Çokluk III. Şahıs: - *lar* / - *ler* : sorduġlarımı 8/28, sayġılılar 8/34, şahitler 24/49.

E.2.c. Üçüncü Tip Şahıs Ekleri:

Üçüncü tip şahıs ekleri, emir ekleri olup yöre ağzındaki kullanımları şöyledir:

Teklik II. Şahıs: Ø

Teklik III. Şahıs: - *sin*, - *sin*, - *sin* : baqsın 1/98, késsin 26/111, evlensin 26/25, baqsın 1/98, olmasın 14/72.

Çokluk II. Şahıs: - *ñ* : gidin 14/41.

Çokluk III. Şahıs: - *sinler*: dèmesinler 14/91, vèrsinler 8/64.

E.3. Fiillerin Basit Zaman Çekimleri:

E.3.1. Bildirme Kipleri:

E.3.1.a. Şimdiki Zaman:

Şimdiki zaman eki, eylemin geniş bir zaman diliminde sürekliliğine vurgu yapmaktadır. Şimdiki zaman eklerinde - *yor* eki zaman olarak daha geniş kapsamlıyken - *makta* / - *mekte*; - *made* / - *mede* ekleri de zaman olarak daha kesin ve sınırlıdır.¹⁴⁵

Fiil - *yor* ekinde daha başlamamıştır, hareket yoktur ancak - *makta* / - *mekte*; - *made* / - *mede* eklerinde ise fiil başlamıştır, hareket devam etmektedir.¹⁴⁶ Metinde bu kullanımlara rastlanmamıştır.

Şimdiki zaman eki olan - *yor* ekinin kökeni *yori*- “*yürüme*” fiilinin *yori-r* geniş zaman halidir.¹⁴⁷

Birinci teklik şahıs : - *(i)yórum*, -*(i)yom*, -*(i)yóm* : bilmiyom 16/26, baħıyom 1/74, göremiyom 26/26, gelemiyom 26/26, bilmiyórum 2/44, diyórum 2/81, gèliyórum 7/36, düşünyóm 7/16.

İkinci teklik şahıs : - *yon*, - *yósun* : dönderebiliyóñ mu? 23/28, çatıyón 26/105, satıyóñ 1/107, doğuduyon 26/85, düşüyon 1/104, biliyósun 18/262.

Üçüncü teklik şahıs : - *(i)yo*, - *(i)yi*, - *(i)y* : dèniyó 20/5, vèriyo 26/17, ğalıyo 26/25, gèdiyo 1/34, geçiyi 2/18, aħamıy 11/14, dutıy 11/28.

Birinci çokluk şahıs : - *(i)yoh*, - *yoz*, - *yóz* : diyoh 21/135, gidiyóz 25/35, yátıyóz 25/47, oturuyóz 2/5.

İkinci çokluk şahıs : - *(i)yoñuz*, - *(i)yonuz* : biliyóñuz deē mı? 21/123, oturuyóñuz 26/41, yápıyónuz 18/82.

Üçüncü çokluk şahıs : - *(i)yólar*: tutanımyólar 6/107.

Şimdiki zaman ekine olumsuzluk eki - *ma* - / - *me* - geldiğinde “*y*” yarı ünlüsünün daraltıcı etkisinden dolayı daralarak gelmektedir: bilmiyóm 12/10, buħamıyóm 18/119.

E.3.1.b. Geniş Zaman:

¹⁴⁵ Karaağaç, s. 112.

¹⁴⁶ Karaağaç, s. 113.

¹⁴⁷ Gülensoy, “*Anadolu Ağzlarında Şimdiki Zaman Eki*” s. 283 ve KYA, s. 102.

Geniş zaman, geçmiş-şu an-gelecek üçgeni içerisinde devir daim yapan kapsamlı oluş ve kılışları belirten bir zamandır.¹⁴⁸ Yapılan genel-geçer ifadeleri, alışkanlıkları ifade eder. Süreklilik belirten dar kapsama girmeyen fiillerin zamanını bildirir.

Kanunlar, kurallar, hikmetli sözler, vecizeler, ve atasözleri ifadeleriyle bu kipte var olur.

Kip bütün zamanların üzerinde bir zamandır, diğer zamanların kapsadığı anları da içerisine alır. Zaman kavramı olarak diğer kiplerin evrensel kümesi olarak düşünebiliriz. - r ; - ar / - er, - ır / -ir, - ur / - ür geniş zaman ekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birinci teklik şahıs : - ar / - er ve - r eklerinin yazı diline göre farklılıkları mevcuttur: ağlarım 13/36, yaparım 14/48, koşarım 27/25.

İkinci teklik şahıs : - arsin / - ersin : sıkarırsın 20/101, yaparsın 20/102, ararsın 21/165.

Üçüncü teklik şahıs : - r ; - ar / - er, - ır / -ir, - ur / - ür : olur 20/100, çıkar 20/103, döner 21/36, götürür 106, gelir 22/42, olur mu? 23/26, alır 27/11.

Birinci çokluk şahıs : - uç / - uç : korduğ 27/31, otururduğ 6/17, korduğ 14/49.

İkinci çokluk şahıs : - siniz / - sizin : yersiniz 17/16, evlenirsiniz 26/28, kağırsınız 26/111.

Üçüncü çokluk şahıs : - arlar / - erler, - irler : satarlardı 17/121, yaparlar 20/100, giderler 21/185, ederler 15/29, bindirirlerdi 16/39, kélirlerdi 17/3.

Olumsuzluk eki geniş zaman şahıs çekimlerinde şöyledir: inānmam 25/38, tanımam 19/28, vėrmem 13/31, evlenmem 26/29, tēmizledemezsin 28/70, olmaz 24/38, yağmaz 28/3, sığmaz 1/136, bitmez 7/26, düşünmez 8/38, bilmeyiz 17/134, dēmezler 18/254, vėrmezler 26/114.

E.3.1.c. Görülen Geçmiş Zaman:

Eylemin konuşma zamanından önce yapıldığını, eylemin yapılıp sona erdiğini bildiren kiptir.¹⁴⁹

Ünlü uyumuna ve ünsüz benzeşmesine göre eklerde farklılık görülmektedir. Ekler - dı / - di, - du / - dü şeklinde olup “t”tonsuz haliyle çekimleri de yöre ağzında mevcuttur.

¹⁴⁸ Korkmaz, s. 637.

¹⁴⁹ Ediskun, s. 175.

Birinci teklik şahıs : dartıldım 24/28, götürdüm 1/39, bahtım 13/18, kəstim 14/15, gəldim 14/21, annadım 17/46, buldum 18/253, başvurduğum 25/10, tuttum 13/27, unuttum 17/85.

İkinci teklik şahıs : aldın 17/124, edin 18/33, goydun 23/23, oğudun 28/63, öldürdün 1/126, yaptın 15/24, gəttin mi ? 23/48, guruttun mu ? 20/85, ürküttün 19/15.

Üçüncü teklik şahıs : gəçtin miydi ? 26/7, dədi 26/105, nə oldu ? 1/104, çözdü 5/15, gördü 5/40.

Birinci çokluk şahıs : - *ik* / - *ik*, - *ih*, - *uk* / - *ük*, - *uh* : görmedik ki 6/7, gittik 7/5, bahtık ki 13/9, kapattıh 16/15, kahtıh 7/30, bulduh 7/29, gördük 7/35.

İkinci çokluk şahıs : görüştünüz mü? 4/26, yemediniz 26/111, vərdiniz 17/110.

Üçüncü çokluk şahıs : bahtılar 9/71, attılar 18/105, gəttiler 22/3, dağıldılar 11/44, dədiler 14/21, vurduhlar 18/124, ördüler 2/86.

Görülen geçmiş zamanda olumsuzluk eki - *ma* / - *me* ortak, Türkçedeki gibi geçmektedir. görmedim ki 17/11, olmadı 22/5, çıhmadı 6/93, dəmedim 14/24, etmedim 14/86, görmedim 17/11, gətmedim 20/29, gətmedin 21/123, etmedin 22/47, gitmedin mi 23/48, uğraşmadık 3/36, uğraşmadık 18/23, daşlamadınız 23/8.

E.3.1.d. Öğrenilen Geçmiş Zaman:

Öğrenilen geçmiş zaman, geçmiş zamanda yapılan bir eylemin ona şahit olunmayarak ve gözle görülmeyerek var olduğunu bildiren kiptir.

Konuşan kişi o eylemi sonradan duymuş ve öğrenmiş olup o eylem hakkında başkalarından aldığı malumatla bilgi sahibi olmuştur.¹⁵⁰ - *mış* / - *miş*, - *muş* / - *müş* kip ekleri olmakla beraber yöre ağzında Savran yöresinde özellikle - *mısım*, - *missim* şeklinde de kullanımlar mevcuttur.

Birinci teklik şahıs : vərmişim 8/73, gəlmişim 9/4, doğmuşum 22/8, yazmışım 1/112, olmuşım 26/27.

İkinci teklik şahıs : edermişsin 14/68, gitmişsin 28/8, yazmışsın 28/8, gətirmişsin 1/121.

Üçüncü teklik şahıs : tahmış 5/34, yıkmış 13/30, demiş 14/96, olmuş 17/134, oğumuş 20/20, soymuş 21/43, düşmüş 21/70, görmüş 1/51.

Birinci çokluk şahıs : vərmişiz 8/54.

¹⁵⁰ Ergin, s. 300.

İkinci çokluk şahıs : Ø.

Üçüncü çokluk şahıs : dövmüşler 14/81, düzmüşler 6/41, sıhmışlar 6/39, tahmışlar 6/78, vuruşmuşlar 9/7, girmemişler 11/22, gelmişler 14/35.

Öğrenilen geçmiş zamanda olumsuzluk eki - *ma* / - *me* ile yöre ağzında şu şekilde varlığını sürdürürler: enemedim 5/30, demedim 6/112, zehirlenmedim 13/23, oğumadım 21/179, anladım 27/49, almadım 28/52, gatiimadım 3/13, getmedin mi *maḷātyáyá* ? 21/123, olmadı mı ? 21/85, etmedin 22/47.

E.3.1.e. Gelecek Zaman:

Ana zamanlardan biri olan gelecek zaman, konuşurun kullandığı anda başlayan ve sürmeye devam eden bir kiptir. Gerçekleşmesi an itibariyle olmayan ancak kesinlikle vuku bulacak bir fiili bildirir.¹⁵¹

Gelecek zaman kipi aslında gerçekleşecek bir beklentinin sonucunu belirleyen bir kiptir. - *acak* / - *ecek* eklerini alarak bu anlamları yüklenmektedir.

Birinci teklik şahıs : çağıracam 25/36, alacam 11/26, besleyecem 11/50, gelecem 15/6, görecem 16/64, nêdecim 14/53.

İkinci teklik şahıs : görüceksin 24/17, olacaḥsın 24/87.

Üçüncü teklik şahıs : yapacak 2/62, olacaḥ 17/95, basacaḥ 1/81, sürecek 2/23, deḡsecek 8/31.

Birinci çokluk şahıs : ḡazānacaz 1/25, yapacaz 2/5.

İkinci çokluk şahıs : Ø.

Üçüncü çokluk şahıs : götürecekler 14/99.

E.3.2. İsteme Kipleri:

E.3.2.a. Emir kipi:

Tasarlama kipi eklerinden biri olan emir kipi, şekil bildirmekle beraber tasarlanan hareketi emir olarak belirtir.¹⁵²

Her şahsın kip ekinin farklı olma durumu emir kipinin de şahıs bildirmesi anlamına gelmektedir. Bu yüzden emir kipi eklerini üçüncü tip şahıs ekleri olarak kabul etmekteyiz.

Teklik II. Şahıs: Ø

¹⁵¹ Karaağaç, s. 118.

¹⁵² Ergin, s. 304.

Teklik III. Şahıs: - *sin*, - *sin*, - *sin* : baqsın 1/98, kessin 26/111, evlensin 26/25, baqsın 1/98, olmasın 14/72.

Çokluk II. Şahıs: - *n* : gidin 14/41.

Çokluk III. Şahıs: - *sinler* : demesinler 14/91, versinler 8/64.

E.3.2.b. Dilek-Şart Kipi:

Şart çekiminde tasarlanan fiilin bir şarta bağlı olarak gerçekleştiği belirtilir.¹⁵³ Bir sonraki olayın sonucuna bağlanması bu kipin anlam boyutuna işaret etmektedir. Şart kipi her zaman yan cümlecik kurmaktadır. Temel cümle kuramamaktadır.

Birinci teklik şahıs : olmasam 23/2, desem 2/74, versen 13/34.

İkinci teklik şahıs : çıksan 24/72, olısan 24/80.

Üçüncü teklik şahıs : olmasa 2/22, sıkıysa 6/121, kaçsa 13/34, ölse 13/35, gelse 17/33.

Birinci çokluk şahıs : dese 24/16.

İkinci çokluk şahıs : gisseniz 18/250.

Üçüncü çokluk şahıs : etseler 14/88.

Dilek-şart kipinin olumsuzluk eki - *ma* / - *me* ile kullanımı şu şekildedir: olmasam 23/2, olmasa 2/22, bilmese 1/145.

E.3.2.c. İstek Kipi:

İstek, niyet, arzu kavramlarını karşılayan tasarlama kipi olarak tanımlayabiliriz.¹⁵⁴

Niyet edilerek, istenerek o işin yapılmak istendiği bu kipte belirtilir.

Birinci teklik şahıs : göreyim 9/44, girem 9/52, alım 11/13, bilem 21/181, söyleyim 24/30, göyüm mi? 26/66, bilmiyim 27/43, getmiyim 28/46.

İkinci teklik şahıs : olası 1/123.

Üçüncü teklik şahıs : daralmasın 2/93, olmasın 4/35, ayırmasın 5/51, kaçmasın 7/42, kalmasın 7/46, tanımasın 17/78, bağışlasın 26/84.

¹⁵³ Karaağaç, s. 125.

¹⁵⁴ Korkmaz, s. 648.

Birinci çokluk şahıs : baqaım 1/127, yapaım 4/18, vèrelim 21/21, diyelim 1/117, oħutaħ 21/93.

İkinci çokluk şahıs : Ø.

Üçüncü çokluk şahıs : demesinler 14/91.

E.3.2.d. Gereklilik Kipi:

Gereklilik kipi, tasarlanan fiilin gerekliliğini gösterir. Tasarlanan hareketin gerekli oluşunu, gerekliliğini bildiren tasarlama kipidir. Gereklilik kipi sonradan ortaya çıkmış bir ektir. Bugünkü hali - *meli* / - *malı* şeklindedir.¹⁵⁵ Yöre ağzında kullanım şekli farklılık göstermektedir. Bir kullanımda - *mesi* *lâzım* olarak yer almıştır.

baštaki adamlārın gizli gèlmesi lāzım 11/53.

E.4. Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri:

Basit zamanlı çekimli bir fiilden sonra gelen cevher fiilin üç tarzda gelmesiyle oluşurlar. Bu üç tarz ise cevher fiilin görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart çekimleridir. Gölbaşı ağzında ise bütün kiplerin birleşik zamanları yoktur.

E.4.a. Hikâye:

Basit zamanlı çekimli fiillerin sonrasında gelen cevher fiili ile görülen geçmiş zaman ekiyle yapılır. Basit zamanlı çekimli fiilin gösterdiği hareketin geçmiş zamanda olup bittiğini bildiren hikâye birleşik zamanla bu anlamı kazanmaktadır. Hikâye çekimlerinde Gölbaşı ağzında üçüncü teklik şahıs daima görülmektedir. Sadece gelecek zamanın hikâyesi çekiminde görülmemektedir.

Şimdiki zamanın hikâyesi: Gölbaşı ağzında ikinci teklik ve çokluk şahıs çekimi ile üçüncü çokluk şahıs çekimi bulunmamaktadır. tányordu 7/34, diyodu 26/29, götürüyodum 1/42, oturuyodu 1/68, vèriyodu 7/29, bèsliyóduħ 7/34, oħuyóduħ 7/47, vèrmiyóduħ 10/13.

Geniş zamanın hikâyesi: Yöre ağzında ikinci ve üçüncü çokluk şahıs çekimine rastlanmamaktadır. çıkardım 25/96, vardım 5/32, yátardın 15/1, çektirirdim 16/56, atardı 27/39, yátardık 1/46.

Görülen geçmiş zamanın hikâyesi: Bölge ağzında sadece üçüncü teklik şahıs çekimi vardır. gèldiydi 8/43, dèdiydi 26/61.

¹⁵⁵ Ergin, s. 312.

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi : kalmıştı 7/33, gazıtmıştı 19/38, söylenmişti 24/50, etmiştin 25/45, getmişdik 18/130, almıştık 24/60.

Gelecek zamanın hikâyesi : diyecektim 8/50. Gölbaşı ağzında I. tekil şahıs çekimi vardır.

Dilek-şart kipinin hikâyesi : olsaydı 14/16, çıkarsaydı 14/77, vèrseydin 26/52, gèlseydiniz 21/39. Üçüncü teklik şahıs ve ikinci çokluk şahıs çekimi bulunmamaktadır.

İstek kipinin hikâyesi : Bu kipin hikâye çekimi bulunmamaktadır.

E.4.b. Rivayet :

Rivayet çekiminde de asıl fiile getirelen cevher fiilinin öğrenilen geçmiş zaman halidir. Basit zamanlı bir kip çekiminde hareketin duyulan geçmiş zamanda ortaya çıktığını bildirir. Genellikle rivayet çekimlerinde üçüncü teklik şahıs çekimi yöre ağzında görülmektedir.

Şimdiki zamanın rivayeti : Bu kip çekiminde sadece üçüncü teklik şahıs vardır: yağtıyómuş 14/5, suluyómuş 17/138, gèliyómuş 25/82.

Geniş zamanın rivayeti : Geniş zamanın rivayetinde sadece üçüncü çokluk ve üçüncü teklik şahıs çekimleri mevcuttur: gèlirmiş 9/50, yáparmış 17/96, kòrhārłarmış 21/7.

Gölbaşı ağzında diğèr kiplerin rivayeti bulunmamaktadır.

E.4.c. Şart :

Şart çekiminde asıl fiile gelen cevher fiilinin şartı, bu birleşik zamanlı kipi oluşturur. Metinlerde şartlı birleşik zamana çokça rastlanmamaktadır.

Geniş zamanın şartı : Yöre ağzında sadece ikinci ve üçüncü teklik şahıs çekimleri var: yönetirse 23/25, gèlirse 24/21, èvlenirse 26/25, vèrirse 28/3, gèlirse 1/35, yáparsan 20/98.

Öğrenilen geçmiş zamanın şartı : atanmışsa 3/20.

F. Cevher Fiili:

İsim ve isim soylu sözcükleri yüklem yapan cevher fiilinin bir diğèr görevi ise basit zamanlı fiilleri birleşik zamanlı yapmaktır. Ancak biz ilk görevi olan isim ve isim soylu sözcükleri yüklem yapmasını inceleyeceğiz. Cevher fiili Türkçe temel yapı taşlarından olmazsa olmazlarındandır.

Ek fiil denen cevher fiilinin metinlerde kullanım sıklığı çok fazla değildir.

köydeyim 3/33, ordayım 6/90, müdürümsün 18/34, lezzetlidir 2/78, köylüsünü 1/106. Ek fiilin geniş zaman çekiminde üçüncü çokluk şahıs çekimi bulunmamaktadır.

Cevher fiilinin hikâye, rivayet ve şart çekimleri ise şöyledir: söföruydum 18/3, yazıcısıdım 22/2, geliştirmiş 19/37, ormancıydı 23/38, bölgesindeymiş 25/8, köylüğündeymiş 1/54, béklerlerse 1/88.

G. Sıfat Fiil:

Fiillerin zamana bağlı isim ve sıfat durumları olarak tanımlamak mümkündür.¹⁵⁶ Fiillerle anılan bu gruplar yüklem görevi yapmakla beraber özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf ögeleriyle anlam bulmaktadır.¹⁵⁷

- *an / - en* : biznēn gālan 25/88, tarihini bilen 26/1, çalışan birine 8/69, ilâç yapan 8/84, barındıran bî kişi 11/11, anlatan insān 18/217, oluşān bî şey 20/97, uçān kımı! 28/53, gétiren bî şey 2/7, gelen ormān memuru 2/91, gücü yeten bēş táne inek 11/48.

- *ası / - esi* : Metinlerde bu görevdeki eke rastlanılmamıştır.

- *maz / - mez* : Gölbaşı ağzında sıfat fiil yapan bu ek bulunmamaktadır.

- *ar / - er* : Yöre ağzında bu eke rastlanılmamıştır.

- *dık / - dik* : olduğunu 1/72, ekin üçüncü hâli var ancak ikinci hâli bulunmamaktadır.

- *acağ / - ecek* : basacak yer 1/81, *antebe* gidecek haşlım yok 1/57, gizlenecek yer 2/50, yenecek yerlerini 24/64.

- *mış / - miş* : çevrilmiş çamaşır 17/2.

H. Zarf Fiil:

Birleşik cümlelerde iki yan cümlecigi bağladıkları için *bağlaç (bağ)*, buna ek olarak da özne, nesne ve tümleç aldıkları için de *fiil* diyoruz. İki görev sonucu *bağ-fiil* olarak nitelemekle beraber ulaç da denilmektedir.

- *ıp / - ip* : getirip gèdiyō 1/35, alıp vèriyōlār 8/51, *antebe* varıp gèlecem 15/6, buğda alıp gèlemiyōdun 22/17, gidip gèzip gèliyōduğ 24/46.

- *arak / - erek* : atarak 18/64, gèlerek 22/35.

¹⁵⁶ Gülensoy, s. 111.

¹⁵⁷ Karahan, “*Türkçede Söz Dizimi*”, Akçağ Yay., Ank. 2008, s. 53.

- *alı* / - *eli* : dikeli çōh olmadı 1/18, õleli atmış kūsür sēne oldu 17/77, burayá gōçeli 21/104. - *alı* eki Gōlbaşı ağzında zarf fiil olarak bulunmamaktadır.

- *iken* : genciken 9/4, ekmē ederken 26/4, konuşurkan 1/68.

- *a - a* / - *e - e* : Yöre ağzında bu görevdeki eke rastlanılmıştır: sōleye sōleye 6/1.

- *madan* / - *meden* : duyúrmadan 14/7, qorhmadan gidilmezdi 16/17, kırmadan çıkarttı 18/245, yēmeden sałmām 26/110, çimdirmeden içeri soqmazdım 14/64, ēvlenmeden olur mu? 11/36.

- *maksızın* / - *meksizin* : Yöre ağzında rastlanılmadı.

- *ınca* / - *ince* : çocuğlar dēyince 26/23, çūrınca 13/8, bağınca 13/30, qapıınca 18/54.

- *r*, - *mez* : gēlir gēlmez 22/42.

- *dıkça* / *dikçe* : yášlandıkça 20/114, yēdikçe 14/66.

- *gaç* / - *geç* : Gōlbaşı ağzında bu görevdeki ekler bulunmamaktadır.

- *uban* / - *üben* : Bu eke de rastlanılmamaktadır.

- *ışın* / - *işin* : Yöre ağzında bu ek bulunmamaktadır.

I. Edatlar:

Edatlar yalnız başlarına anlamları olmamakla beraber kullanıldıkları kelime gruplarıyla anlam kazanan ve gramer görevi bulunan sözcüklerdir.¹⁵⁸

I.1. Ünlem Edatları : Bu gruba giren edatlar nefret, seviç, üzüntü, heyecan, kabul etme, onaylama, red tarzında beyan bildiren edatlardır.

Ünlem : a hā tamā 1/84, a hā fiłān 7/36, hē *ađđāh* hē 2/70, *vađđāh* bunu bilir misin? 5/46, tōbe tōbe 9/64.

Gösterme edatları : a bunun bđ babası vardı 6/2 *gösterme*, a hā ansına sōliyú 9/20, a hā bu 9/62, a bu 19/38, a hā bu çamđarın arasından dönüyó 21/24, a sürgünün yeri bēlli 21/147, işde 18/94, işte 18/112.

Seslenme edatları : hey yānı birbirine 7/17, yāv bđ adam 26/103, yāv *antabın* yāđın köylüsü 6/81.

¹⁵⁸ Gülensoy, s. 114.

Sorma edatları : acaba bu tarafından mı 21/40, acaba bu tarāfi dönecek mi 24/90, hani şeyde olduğunu 1/80, he *va//ā* hı 7/12.

Cevap edatları : bunların kökeni *türk kürt* dejl yını 22/43, evet dorğudasa 7/20, götürü yok götürü yok 1/125, biz de pēk yok 2/15.

I.2. Bağlama Edatları: Bu tip edatlar yabancı dilllerin etkisiyle ortaya çıkmıştır.

Sıralama edatlar : Cümleleri, kelimeleri ve kelime gruplarını birbirine bağlayan edatlardır.

inna lilleh ve inne ileyhi raciun 18/168, on başı ve çavüş 16/55, devlet kayıdı ile 8/99, Tipçiginen ile 9/17, arābası ile 17/130, o zamānın eyitimi ile yapamaz 24/57, *memmēd* ilen *aliden* 26/67.

Denkleştirme edatları : Bu tür edatlar birbirinin yerini tutabilecek, iki ögeyi bağlayan aynı zamanda birbirleriyle karşılaştıran edatlardır.

veyautTa 1/13, veyāhūtda 1/118, ya babam üç yüz on yédiliyim dērdi 18/118.

Karşılaştırma edatları : Bu tür edatlar kıyas edilen bir veya birden çok unsurun bağlanmasını sağlayan edatlardır.

ne *adiyāmana* gēt, nè de *istānbu//ā* gēt 1/113.

Cümle başı edatları : Anlam olarak cümleleri birbirine bağlayan edatlardır.

ammā 20/29, amma o köylerin gelişini gidişini 21/1, arçada vār ama önde çıktığı için 24/6, onlar dikeli amā bizimkiler burā 1/19, baççemiz vār amā ēkiyók 2/5, çōh güzel fıstıhçılıh vār amā devlet destekliyemedi 2/78, iki üç ay tedāvi görmüş ölmedi faqāt biz de 18/200, burda yol yōh faqāt haritayā alınmış 21/109, çünkü bunlar bubī tuzāhları olabilir 24/52, çünkü öle bī kılıkta olacaḥsın 24/87, adamlar bī de ihtiyacım 7/2.

Son çekim edatları :

babamlan 9/56, *memēdlen ali* 26/67, küllen 27/32, *gabā//aman* 9/7, motoran makinasınan 14/71, rüzgārnan 21/169, emekliliginen 2/69, öldürmeynen 3/72, öküzünen çift sürerdih 10/13, çöktüünen 13/10, fenerlernen 14/11, eliynēn külünen 17/4, begmeznen şeker, un 20/48.

İçin : Diğer edatlarda olduğu gibi kendi başına anlamları olmayan çok çeşitli kelime gruplarıyla kullanılan edattır.

dost için 7/17, ğardaş için 7/18, cenāza için 7/40, benim için 8/56, göndermek için 8/73, döymek için 8/112, bahsettigim ağā êkmáj için 16/75, top nişancısı olduğum için 18/2, tanıdığım için öpmek istiyóm felan 18/42, onun için şj̄r yazmış 18/274.

Gibi : Karşılaştıma ve benzetme anlamları yüklü olan bu edat kelime ve kelime gruplarıyla farklı anlamları taşımaktadır.

ölü gibi yátār 1/120, doğmuş çocuklār gibi 1/122, benim gibi bêyle қаһamıyó 5/49, çekip dejrmen gibi övüdüyá 6/82, sizin gibi genêler 18/39.

Kadar : kadar 18/7, iki üc sèneye kadar 19/27, aḡşāma kadar 21/155, elimizden gèldigi kadar dèstek çıkmayá çalışıyóduk 25/73.

Ki : Çok eskiden *Türkçeye Farsçadan* geçmiştir. Kuvvetlendirme ve bağlama edatı olan *ki* yöre ağzında kullanılmaktadır.

õle de dedik ki yine 26/32, görürsen de ki 26/101, ne diyecem ki 27/1, alım ki 28/6, diyó kı 1/13, buldum kı 1/62, vardıḡ kı 1/91, gidiyó kı 9/30, baqtım kı 14/75, goniş kı adam 6/128.

III. SONUÇ

İncelemesini yaptığımız bu tez çalışmasında kayıt aldığımız yerlerden oluşturduğumuz metinler bünyesinde Gölbaşı ilçe merkezi, beldeleri ve köylerinin ayrıntılı ağız yapısı ses bilgisi yönüyle ortaya konulmuştur. Türkiye Türkçesi ağız çalışmalarında genellikle kayıtların yapıldığı yörelerde bölge ile ilgili her yere ulaşmak çalışmayı özgün kılar. Bu bağlamda ulaşımının güç ve yollarının bozuk olduğu köylere ayrıca gayret sarfederek gidildi.

Ağız çalışmasının daha sağlam ve net sonuçlara ulaşabilmesi için hassas davranmaya özen gösterildi. O yüzden ilçe merkezi, tüm beldeler ve köylere ulaşıldı. Özellikle ana dili Türkçe olan, bulunduğu çevreden uzaklaşmamış erkek ve özellikle bayan konuşurlardan metinler derlemeye özen gösterildi. Yaklaşık 30 kayıt alınıp orjinallikleri değerlendirilerek bunlardan 27'si çalışmaya yansıtıldı. Çalışma kapsamında bölge ağızını daha iyi yansıtacak "giriş" bölümüne yer verildi. Daha sonra ses bilgisi açısından ayrıntılı incelenerek bazı neticeler ortaya konuldu:

Ses Bilgisi:

1. Gölbaşı ağızında "ben" şahıs zamiri [ñ] ünsüzünü bünyesine alarak Eski Türkçedeki gibi "baña" şeklinde yer alır. [ñ] ünsüzü düşerek "baā" şekliyle örneklerde mevcuttur. baā 5/45.
2. Ünsüz türemesi olayı kapsamında /h/ türemesi incelenen metinlerde birkaç örnekte karşımıza çıkmaktadır. hēlbet 14/87, ha||āh 18/216.
3. Gölbaşı ağızında damak ünsüzü genizsi [ñ]'yi yörede sistemli olarak görmek mümkündür.
4. Kelimelerde artılılaşmanın görülmesi, tam olarak belli olmayan sebeplerle gerçekleşmesi Doğu Türkçesi ağızlarındaki gibi yöre ağızında da vardır.
5. Gölbaşı ağızında birincil uzun ünlülerin varlığı sistemli bir şekilde korunmaktadır. yōh 3/14, lā 7/56, tāmām 18/69, tābi 18/86, sāp 23/44, cānı 26/49, gāsı 27/18, lō 6/62, hēr 1/5, hēpsinden 1/37, hēç 1/100, hēm 1/163, hiç 3/25, öle 1/13, kōy 1/22, bōle 1/110, ölü 1/124, gōtTdüm 1/134, kōlerin 2/52, öreniyó 2/61, söleye 6/1, kōr 7/23, öretmenler 7/112, tōbe 9/64.

6. Gölbaşı ağızında kelime başı /y/ fonemi görülmektedir.
7. Pek çok metinde kelime kökünde /k/ > /h/ değişimi yaşanır.
8. Yöre ağızında damak ünsüzü /y/ ve dış ünsüzlerinden /c/, /ç/, /ş/ gibi ünsüzler önlüleştirici etkiye sahiptirler.
9. Gölbaşı ağızında kelime içi yuvarlak ünlülerin düzleşme eğiliminde olduğu görülmektedir.
10. Gölbaşı ağızında görülen yuvarlaklaşma temayülü Eski Türkiye Türkçesinin belirgin özelliklerindedir.
11. Yöre ağızında orta hece ünlüsü düşmesi yaygındır.
12. Bölge ağızında hece kaynaşması ve hece düşmesi olayı görülür.
13. Kelime içi /ç/ > /ş/ değişimi yaşanır.
14. Gölbaşı ağızında tespit ettiğimiz /s/ - /ş/ arası sesi /s̄/ ünsüzü olarak farklı simgelendirdik. Aynı şekilde bir diğer tespitimiz /c/ - /ş/ ve /ç/ - /ş/ arası sesi de /ç̄/ olarak simgelendirdik.
15. Yöre ağızında iki ünlü arasında ön damak ünsüzü /g/’nin eridiği görülür.
16. Kelime başı ilk hecede kapalı /é/ ünlüsü sistematik olarak yer alır.
17. Gölbaşı ağızında dış ünsüzü /r/ ile başlayan kelimelerde ünlü türemesi görülür ve türeyen ünlü genellikle kısa şekillidir.
18. Yörede köy isimleri Türkmen boy isimleriyle yakınlık göstermektedir. Karabahşılı, Cankara, Balkar, Karaburun-Aşağı Azaplı isimleri örnek verilebilir.
19. Önlük-artlık değişimi sonucu /k/ > /k̄/’ya ve /g/ > /ḡ/’ye dönüşmüştür.
20. Gölbaşı ağızında kelime ortası /g/ ve /y/ ünsüzlerinin erimesi sonucu ikiz ünlüler meydana gelir.
21. Kelime başı, ortası ve sonunda /k/ > /g/ ve /k̄/ > /ḡ/ değişimleri Gölbaşı ağızında sistematiktir.
22. Gölbaşı ağızında ötümsüzleşme görülür.
23. Yöre ağızında önlük-artlık uyumu sıkça görülmektedir. Türkiye Türkçesi yazı dilinde uyuma girmeyen -ken, -daş, -ki eklerinin uyuma girdiği görülür. Bölge ağızında düzlük-yuvarlaklık uyumu gelişim yaşarken genişlik-darlık uyumu da aynı oranda paralellik gösterir.
24. Bölge ağızında “öyle-böyle” kelimeleri “öle-böle” şekline dönüşmüştür.

25. Gölbaşı ağzında gırtlak /h/ ünsüzü sıkça bulunmaktadır.

Şekil Bilgisi :

1. Gelecek zaman eki – *caḡ* / - *cek* olarak yer alır.
2. İsim hâlleri değişimi kuvvetlidir.
3. İsim çokluk eklerinden – *lar* / - *ler* metinlerde – *nar* / -*nār* şeklindedir: bunnarı 5/27, onnāri 6/6, bunār 6/17.
4. İlgi (aitlik) eki - *ki* ile beraber kullanımlara sahiptir: *antebinkinden* 2/7, onunki 14/15, *adanādaḡı* film 1/116, benim ḡızınḡı 13/21.
5. İkinci tip şahıs eklerinin teklik III. şahıs eki yöre ağzında bulunmamaktadır.
6. Geniş zaman birinci çokluk şahıs eki - *uḡ* / - *uḡ* şeklindedir: ḡorduḡ 27/31, otururduḡ 6/17, ḡoruḡ 14/49.
7. Görülen geçmiş zaman ekinde *d > t* değişimi olmuştur : tutTum 13/27, unuttum 17/85.
8. Görülen geçmiş zaman birinci çokluk şahıs eki - *ik* /- *ik*, - *iḡ*, - *uk* / - *ük*, - *uḡ* şekliyledir: görmedik ki 6/7, gittik 7/5, baḡtık ki 13/9, ḡapattıḡ 16/15, ḡaḡtıḡ 7/30, buḡduḡ 7/29, gördük 7/35.
9. Öğrenilen geçmiş zaman ikinci teklik şahıs eki örneklerdeki gibidir : èdermiḡsin 14/68, ḡitmiḡsin 28/8, yāzmiḡsin 28/8, ḡètirmissin 1/121.

IV. METİNLERLE İLGİLİ NOTLAR

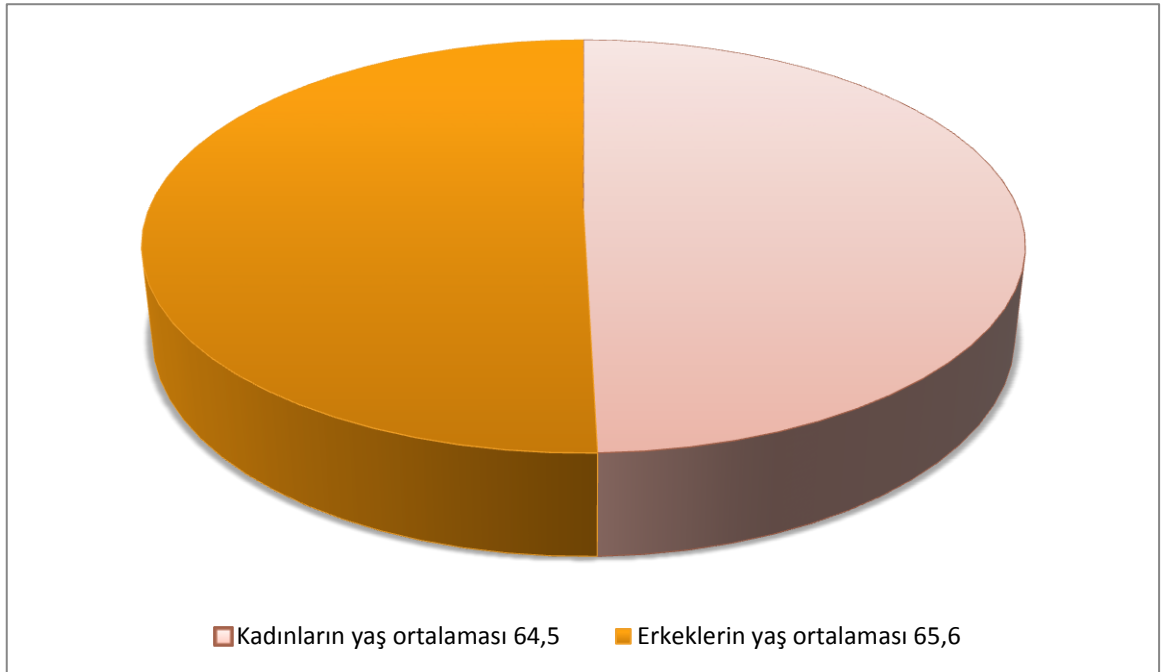
1. Gölbaşı ağzında metinlerin transliterasyonu esnasında Ahmet Bican Ercilasun'un teklif ettiği ve Türk Dil Kurumu tarafından önerilen transkripsiyon sistemi esas alındı. Yöre ağzında tespit edilen farklı seslere değişik simgeler kullanıldı ve sonuç bölümüne yansıtıldı.

2. Derlemeler 2010 yılının eylül ayından itibaren mutata biçimde ilçe merkezi, belde ve köylerden alındı.

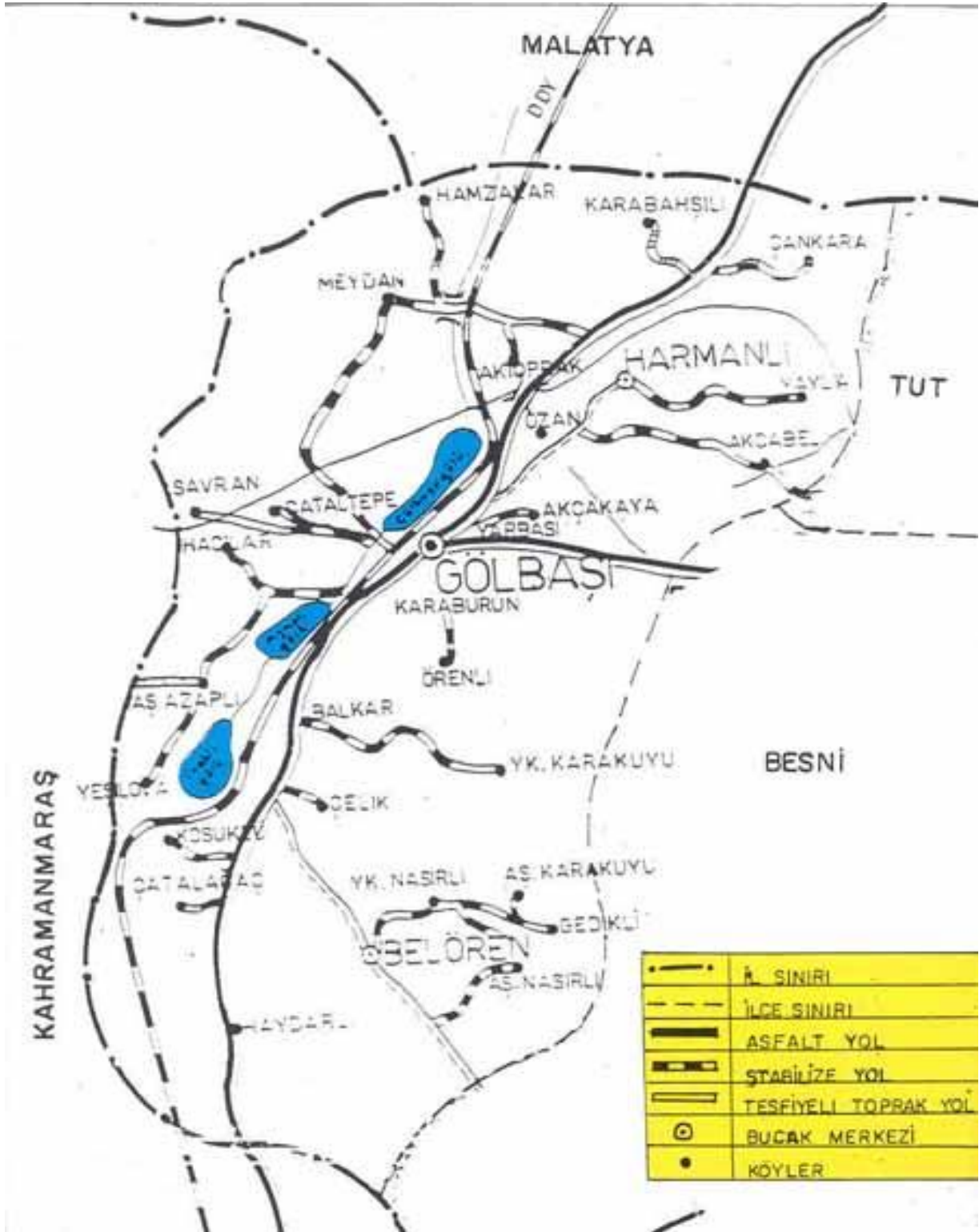
3. Gölbaşı ağzında özel isimler eğik (*italik*) yazıldı. Kullanılan büyük harfler ise farklı ses değerlerine karşılık gelmektedir. Transliterasyonu yapılamayan bölümler “ * ” simgesiyle gösterildi.

4. Alınan derlemelerin 28'i deşifre edildi. Kayıtlardan bazılarında çok konuşur vardır. Konuşurlardan 8'i bayan 29'u erkekti. Bayanların yaş ortalaması 64,5, erkeklerin yaş ortalaması ise 65,06'dır.

IV-1. KADIN ve ERKEKLERİN YAŞ ORTALAMALARI

IV-2. GÖLBAŞI İDARİ HARİTASI KÖY ve BELDELER

IV-3. KONUŞMACILARIN İSİMLERİ VE BULUNDUKLARI YÖRELER

1. Adıyaman-Gölbaşı-Akçakaya (Peknik) / İsmail ÜNLÜ.
2. Adıyaman-Gölbaşı-Aktoprak (Seske) / Ahmet SESKE.
3. Adıyaman-Gölbaşı-Bağlarbaşı (Kekikli) Hüseyin CERİT.
4. Adıyaman-Gölbaşı-Balkar / Mehmet DEMİR ve arkadaşları.
5. Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Merkez / Vakkas YILDIRIM.
6. Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Aşağı Nasırlı / Rasim POLAT, Vakkas KILINÇ, İbrahim ERDOĞAN.
7. Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Çatalağaç / Abdurrahman ÇAKMAK.
8. Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Çelik / İmam ERDOĞAN.
9. Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Kösüklü (Kabağlar) / Selvi SEVİMLİ.
10. Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Kösüklü (Kabalar) / Seydi BENZER.
11. Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Yukarı Nasırlı / Mehmet KÜÇÜK.
12. Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Yukarı Nasırlı / Hasan MARAŞ.
13. Adıyaman-Gölbaşı-Çataltepe / Ayşe ÖZDEMİR.
14. Adıyaman-Gölbaşı-Çataltepe / Hidayet ÖZDEMİR.
15. Adıyaman-Gölbaşı-Hacılar / İbrahim TIRLAK.
16. Adıyaman-Gölbaşı-Hacılar / Mehmet KERKEZ.
17. Adıyaman-Gölbaşı-Harmanlı-Cankara / Abuzer DİNÇ, Hamza DOĞAN.
18. Adıyaman-Gölbaşı-Harmanlı-Hamzalar / Turan KANDIRMAZ, Muharrem GEÇİCİ.
19. Adıyaman-Gölbaşı-Harmanlı-Yaylacık (Körıstan) / Memik ASKER.

20. Adiyaman-Gölbaşı-Karabahşılı / Hatice AYRIK, eniştesi, ablası.
21. Adiyaman-Gölbaşı-Karabahşılı-Meydan / Zeliha UZUN, Hasan UZUN.
22. Adiyaman-Gölbaşı-Karaburun-Aşağı Azaplı / İsa GÖLBAŞI.
23. Adiyaman-Gölbaşı-Karaburun-Yukarı Azaplı / Abdullah ÜNSAL, Oruç KURMAZ.
24. Adiyaman-Gölbaşı-Ozan / İrfan YILMAZCAN.
25. Adiyaman-Gölbaşı-Örenli (Kinirli) / Mehmet KARA.
26. Adiyaman-Gölbaşı-Savran / Fatma ŞENOL, Halil İbrahim ŞENOL.
27. Adiyaman-Gölbaşı-Yeşilova (İneklı) / Zeynep VAZGEÇEN.
28. Adiyaman-Gölbaşı-Yukarı Çöplü / Habip DOĞAN.

IV-4. METİNLER

-1-

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Akçakaya (Peknik)

ANLATAN: İsmail Ünlü

YAŞ: 54

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

⁽¹⁾hele çayıñız içinde ğardaş, için çayıñızı için, için çayıñızı tām göçtü mü şeyler ğeldi mī? ⁽²⁾dahā yeşillik oğur, şimdi o çök şahāne oğur hē, o yāna atār. dahā ğeçiyó dē ğelin hadı.

⁽³⁾şimdi nē diyónuz yānı, yānı bunları yāv şimdi yānı bizim şeyimiz, yetmiş beşlerde, ⁽⁴⁾yetmiş altıñarda sağ sōñ davāsı varıdı, hānı saycılār solcuñlar bir arayá şey édiyorlārdı, o şeyin ⁽⁵⁾kenān évremın şeyindendi yānı bizim şeyimiz olmadı. köyümüde şey olmadı, peğākā hēr ⁽⁶⁾tarāfta ğoruma bēkçisi var bizim ğorūma bēkçimiz yók fēlan én tēmiş köy bizim köyümüzde ⁽⁷⁾biz ğorūma fiñan dutmāK düñlerimiz évveñi üç beş ğün düñ çaldırırñardı şimdi o da kaçtı. ⁽⁸⁾iki saāt ahşānñan tutuyólār sāt om bir dediler mi birañıyólār. şeyimizde önce hēr évde bñ ⁽⁹⁾sürü çıkardı hēr évde ğoyún davār ğarā ğeçi, şimdi ğarā davārda yāsāñ-ōñdu, şimdi iki évde vār, bñ ⁽¹⁰⁾yānını ğoyúna çevirdi, bñ yānını ğara davāra yānı bitmek üzere ğarā davār, köyümüzün şeyi en fazla ⁽¹¹⁾fıstıçılığ üzerine arpā, buğdáy, nohūt ékiyók, yerimiz ğırāñ-olduğı için işte onda yānı adam ⁽¹²⁾iki sēfer ğöbre atıyó iki kaç çūt sürdürüyó yānı adam şimdi, çokñarı yānı vazgeçti çifçiligi ⁽¹³⁾terkedi dağñar bomboş duruyó öle adam diyó kı yāv ben ğübresini alıyóm, biçere veriyóm veyautTa pātosa çektiriyóm. ⁽¹⁴⁾orāñ makinesi ğeliri olmadı için bize bñ şey ğalmıyó çohñarı onu da tēkledi évveñi bizim ⁽¹⁵⁾hanı bu çevrede *bēsññ* üzümü meşürudu. dērdik tābi bu *ğölbaşı* çevresinin *bēsññ* o kadar *bēsññ* üzümü diye bñ ⁽¹⁶⁾şey yoh bu bizim *bölvéremın harmāññ*ın bu *çelik* köyü vār şurda bu bizim köñündü çevrelerini.

(17) *gölbaşı* üzümü diyecene yere *bésnī* üzümü diyó şimdi *bésnī* üzümü meşhūr dèrler. fıstık nere (18) gitsen geçer *antebin* çevresini bol fıstık, gaytin gayetin bol *urfā* dahā dikeli çōh olmadı. dahā dikeli (19) on beş on altı sene ancā felan oldu onlar dikeli amā bizimkiler burā çōktan belli yāni ben bilmēm (20) burānın fıstıñını yāni adam zamānında nerden gètirdise fıstıñı olmuş bizim bu çevrelerde bizim (21) geçimimiz fıstık üzerine yāni malçılık da vārıdı, fıstıkçılık da vārıdı, bağcılık da ilk bağımız (22) çōk genişidi, şimdi köy genişidi, bu *gölbaşı* yākın olduğundan iki yüz hāne mi üç yüz hāne mi (23) *gölbaşmda* köylümüz olarāh. şimdi köy otuz beş hāne kaldı, hēr tārāf vērān oldu, bağımız (24) hēle gëndiliginden ğurudu. bī hastalık gēldi, şimdiki gēnçler de yāni havās etmiyó gētmiye (25) gēne biz emsallār dikiyók yāni bizler de usānmısık yāni, kime ğazānacaz, gēnçler gētmiyō (26) zāten evirdiñin adam da başka yèrlere gidiyó.

mērsīn gēdiyó *antalyáya* gēdiyó onlar da durmuyó. (27) yāni şimdi köyde kimse yok çifçilik yapardıh evvele é o zamān harmān sürerdik patōs (28) yoğudu o zamān. patosūnān sürerdik, öküzünēn sürerdik, gēm dērdik, ısıcaқта sapın sıcağı bī (29) yāndan vurūrdı. harmānlār da büyük olurdu, gēm sürerdik gēm de aḡşāmaca dönerdik. (30) Aḡtār dönder şeyini biz sāp dērdik bēle saçardıq, öküzlernēn belki on beş sēfer altārırdık (31) belki on beş sēfer yumuşāh olsun diye onun zamānı da gēcti, şimdi çoğu biçere vėriyō, (32) ondan sonā patōs vār, adam orāh makinesine biçtiriyó, patōsa vėriyó é biz aylārca hayvānnān (33) tenesi çekerdik, sāpını çekerdik é şimdi tırāhtörler vār. adam patōsa vėriyō, bitti mi tenesini (34) mōtura yüklüyō samānda bir gün iki gün sonā gēdiyo tahta çağıyólār tıraktörün şeyine ondan (35) dört naylīn üç naylın artıh nē gēlirse şeye dođduruyō evine gētirip gēdiyō. başka bī şeyimiz (36) yok yāni.

(37) sēkiz çocuğum vār, *vallā* şimdi büyüğ oğlān, yóh şimdi çocuḡlārımın hēpsinden (38) memnūnum tēk bī tānesinden memnūn deēlim. o da hastalık vār bu beş yaşındaydı bēle gülerekten (39) bī hastalığa yāhālandı onu da dohturā gōturdüm, dohtūr dēdi ki bunu dört aydan dört ayā (40) göntirōle gētireceksin gülerekten yāhālandı. *sarā* hastalığ diye bī şey vārmiş é tābi ben bunu (41) on sēkiz sene götTüm. *adanaya* götTüm, artı şu çevrelerde şih nēyib ğālmadı, mesełā (42) *adıyāmanda* şih

vārimış ona götürüyödüm. *maḷātyāda* eyi bī ṣīḥ vārimış ona götürüyödüm, ⁽⁴³⁾*maḷātyāda* eyi bī doḥtūr var diyólardı, ona götürüyödüm. *adiyāman antep̄te* vār dērlerdi onā ⁽⁴⁴⁾götürüdü, on sēkiz sēne ben bunu götTüm, *orda* bī *surfāz* köyü vār, biz de èvelden belli ⁽⁴⁵⁾orayā giderdik, sēne bī giderdik araba yóğudu yā hayvānnān giderdik aḥṣāmnan çıkardıḥ o ⁽⁴⁶⁾*surfāz* köyüne ikindiledi vāırıldıḥ *surfāza* tābi *orda* birgün bī aḥṣām yátardıḥ bī gēce dīer gün ⁽⁴⁷⁾gēri sabāhlen èrkenden yoḷa düşerdik, gēri *bēsñye* gēlirdik, *bēsñden* de şeyimize gēlirdik. ⁽⁴⁸⁾bizim bu çocuk ta yānı yēdi sejz yāşında dēdiler yā bunu bī *surfāza* götür dēdiler. göttük, ⁽⁴⁹⁾göttük şimdi bundan gēttik bī arabā duttuk burda gēldik o ē *bēsñī* zebze hāli vār, düşdü bēke ⁽⁵⁰⁾sesli bağırıyō bizim bī aḥrabā vārdı , çayla bardağı èline aldı aldı biraḥmiyo bardağı karşıda ⁽⁵¹⁾bī amca vār görmüş bunu gēldi yānıma bu çocuk nē oḷuyō dēdi, bī hastaḷıḥ dēdi ki hēle sen ⁽⁵²⁾burda dur, onuñ torunu da aynı bu şeye düşmüş *antep* de bī doḥtorā düşmüş, *antep̄te* bī doḥtorā ⁽⁵³⁾götürmüşler. burda sen beni beş daḳḳā on daḳḳā bēklesen bī yēre gitme, beş on daḳḳā ⁽⁵⁴⁾bēkledik oḷu ordaymış *bēsñnīn* köylügündeymiş sonā dēdi sen nērelisin dēdim *pehnīkli* ⁽⁵⁵⁾ēsgiden *pehnīk* dērlerdi şimdi *aḥçaḳayā* oḷdu da işte dēdi yā *pehnīkte* kimlerdensin yāv dēdi ⁽⁵⁶⁾benim babamı sordu gēndiynēn mehrāba èdermiş. dēdi bu çocuḡu dēdi doḡru *antebe* ⁽⁵⁷⁾götürecekisin dēdi. yāv amcā dēdim ben yōldan gēliyōm è benim *antebe* gidecek haşlım yōḳ ⁽⁵⁸⁾dēdim burdan ève gēderik yārin èvden giderik yōḳ dēdi burdan haşlın yōḳsa haşlıḳ vērecem ⁽⁵⁹⁾çocuḡu götürücen yāv ètme dutma nē ise müsāde aldıḥ nēyse adrese aldı gēndi hanı onun ⁽⁶⁰⁾torunu da aynı şekil doḥtorā götürdüḥ eyi oḷdu dēdi, aynı şekil yāpiyī dēdi gēttim eyi oḷdu ⁽⁶¹⁾dēdi. nēyse tābi ben ève gēldim, tābi devrısı sabahleyin *antebe* gēldim. *antep̄te* sorārқан toḥtūru ⁽⁶²⁾buḷdum tābi buḷdum kı felç doḥtūr kuşātan aşşāsı tutmuyór. bēle ḳoḷtuk arābası vār gēndi ⁽⁶³⁾daḷrenin içinde ḳoḷtuk arābasıyā doḷanıyō asgeryedemiş, asgeriyede doḥtūrmuş adam felc_olmuş ⁽⁶⁴⁾tābi bunun şeyini vērmişler. èmekliye ayırmışlar, gēlmiş *antabe* çōk bilinçli bī doḳtör, ⁽⁶⁵⁾yānı *antep̄te* bilmeyen yōḥ, kuşāhtan aşşā felç adamın nēre gitse o kotluk şeynēn gidiyō ⁽⁶⁶⁾başḳā bī yēre gēndini şey èttikleri zamān gēndini bī sekketeri vār, götürüyō arabayā bindiriyō ⁽⁶⁷⁾gēri şöförnēn aynēn o şekil gēri gētiriyōlar, on sēkiz sēne göttüm. ē ben bunu *adana* da yāḳın ⁽⁶⁸⁾aḳrabā vārdı, *orda* oturuyodu, bizim köē gēldi ève gēldi bizim çocuk, bēle ḳonuşurkan aynēn öle ⁽⁶⁹⁾onda da düştü sıkıntıyā

yáv dèdi ki èmmoğlu dèdi *adanaya balçalıyá* götüreg dèdi. èyi dèdim, ⁽⁷⁰⁾nèyse gine gèndiynèn gèttik orda da bizim akrabā vār, çok da saygılı birisi onun èvine gèttik. ⁽⁷¹⁾o da *bésnīli* doğtorlara bağarumış, yaşlı bīr adam bunun yánına vārdıđ dèdi ki baba dèdi, sen ⁽⁷²⁾dèdi hangi doğtörün bilinçli olduğunu biliyóñ hēp senin èliyiñ altında çáy vèriyóñ hizmetini ⁽⁷³⁾yápiyóñ dèdi, *cumālim* dèdi. burda güzel bī doğtör var dèdi üç yüz èlli doğtör hēp benim ⁽⁷⁴⁾şèyimin èlimin altından geçiyo hēr şèyine ben bahıyom dèdi yálanız dèdi içinde dèdi, üç táne ⁽⁷⁵⁾doğtör çōh anlayışlı çōh da kafalı dèdi, biri devlet hastanāsında dèdi, biri *balçılarda* dèdi, biri ⁽⁷⁶⁾de sigorta da dèdi. bu doğtürlerim dèdi, sizi dèdi *balçılara* gönderim dèdi.

onu da üç táne⁽⁷⁷⁾ baba-yiit oğlu vārmış damādına dèmiş háydi oğlum bu *cumāli* dáyingili filān dođtorā götür dèdi. ⁽⁷⁸⁾nè se arābasına bindik gittik *balçalıyá* vārdıđ baba kocā bī şehir şimdi o bize sağdığı doğtörle ⁽⁷⁹⁾bizde de kafā yóh lèvhāsı asılı şèyde kapının üstünde dođanıyóh çevriliyóh aynı kapının ⁽⁸⁰⁾ağzına gèri gèliyóh o çocukta doğtörü zāten biliyómuş bulamıyó hani şèyde olduğunu, ⁽⁸¹⁾öyleye kaçār gèzdik utandığ artık ayak basacağ yer yók ta sona bizim ahrāba onā birāz ⁽⁸²⁾övkeleni, öldürdün bizi dèdi eşşoğğlu eşşek cèhenem ol şurdān dèdi yáv dèdi filān doğtör a hā ⁽⁸³⁾tamā dèdi. doğanıyo doğtorun kapının ağzında bireleniyóh aynı doğanırl gelirmisik, a hā tamā ⁽⁸⁴⁾dáyıyá dèdi. içeri girdik sèkterine dèdi ki aām onun bugün amelyát günü ārdı dèdi, bugün ⁽⁸⁵⁾göremēñ dèdi. nèyse háydin ève gidek, ève gèttiK dođtorā telefōn etti dèdi baba doğtoru ⁽⁸⁶⁾göremedik bugün onun amelyát günüyümüz dèdi. tāmām onu ben hallederim dèdi, sabānān siz ⁽⁸⁷⁾gèri gèlin dèdi.

nèyse doğtörler gelince o ahsām şèyinde söylemiş *vallā* benim üç gün ⁽⁸⁸⁾amelyát günüm vār dèmiş eēr béklerlerse bahārım dèmiş, bu üç günde de günde üç sèfer dört ⁽⁸⁹⁾sèfer amelyátá giriyóm dèmiş. devresi gün nètın baba dèdi aām onun üç gün amelyátı ⁽⁹⁰⁾vārmış, o doğtör da nèyse orda vārdıđ üç táne genê var babayiit hadi oğlum bu amcaları ⁽⁹¹⁾devlet hastanasına götür dèdi, nèyse devlet hastānasına vārdıđ kı baba sırā mirā geçeceğ yóh. ⁽⁹²⁾adam kapının ağzına vārdı genê dođtorā söyledi, hēmen al da gel dèmiş hastayı, nèyse ⁽⁹³⁾hastayı aldığ, içeri girdik dèdi ki aām siz bunun filmini çektirecāın dèmiş. nérde sigōrta ⁽⁹⁴⁾hastanasında muāne etti hanı o baba dèdiñimiz adām hanı diğeri de sigōrta da dèdi yá èyi ⁽⁹⁵⁾doğtörün sigōrta da filmini

çektik, bu devlet hastanesinde dohtür dedi ki benim buraya ⁽⁹⁶⁾gelmene gerek yoh dedi, o ilacını neysin yazsın dedi, buraya gelmenize gerek yoh dedi, ⁽⁹⁷⁾filimini çektikten sona o halleder dedi, o hastanada dohturun soyledigini soyledig dedi ki ⁽⁹⁸⁾yok dedi filmine baksın dedi, ilacını da gendi yazsın dedi benim şeyimi belki şey etmez dedi, ⁽⁹⁹⁾biz ordan geldik tabi bir duktürkene bi sıkıntıya düştü. hemşirelerden birine dedi bir ine getir ⁽¹⁰⁰⁾cocuğa vur dedi. ismini de soyledi, uyustu zati heç can kalmadı, götTü arabanın içine yattırdık işte ⁽¹⁰¹⁾biz dışarı yattırdık ahşama doğru çocuğ ayıhtı e şunu diyecem, dedi neresisiniz dedi, ilacı ⁽¹⁰²⁾elân yaz deyince neresisiniz dedi, *adiyamanlıyih* dedik, *adiyamanlıh* diyince düşündü üç ⁽¹⁰³⁾adan üç aya kontirele gireceñ dedi buraya dedi, onu bunu neresisiniz dedi *adiyamanlıyih* ⁽¹⁰⁴⁾dedi şöyle düşündü. ne oldu? hocā ne düşüyon dedim, dedi ki yāv siz *adiyamanda* buranın ⁽¹⁰⁵⁾epēy mesāfesi vār dedi üç átdan üç aya bi sene de sürür on sene de sürür gelmeñiz dedi, siz ⁽¹⁰⁶⁾de köylüsünüz siz de buraya gelirken ya koyununu satıyñ ya geçini satıyñ, ya ināını ya ⁽¹⁰⁷⁾öküzünü satıyñ geliyñ, dedi bu bi senelik deñ dedi.

vallā hocām *antepe* olsun, *adiyaman* olsun, ⁽¹⁰⁸⁾ *marāş* olsun bizim götümedigimiz yer kalmadı nerde bi şih vārsa götürmedigimiz yer ⁽¹⁰⁹⁾kalmadı. heç birini reçete vār mı sen de o *antepe* vār ben de çihārttım ac dedi, bıravō dedi ⁽¹¹⁰⁾*antepe* böyle bi dohtör vārmıymış dedi. niye hocām dedim. dedi ki gardaşım senin buraya ⁽¹¹¹⁾gelmene gerek yoh dedi. ben buraya üç aydan üç ay yazdım amā dedi. buraya gelmene ⁽¹¹²⁾gerek yoh adamın yazdığı ilacı ben de yazmıssım ā dedi. aynı ilacı yazmıssım dedi. sen o ⁽¹¹³⁾dohtorunu tergeme dedi. ne *malātyā* gêt, ne *adiyamana* gêt, ne de *istanbulā* gêt ne de ⁽¹¹⁴⁾*anķārāya* gêt o dohtorunu tekleme dedi. ā dohtorun dedi ilacını deştirebilir dedi, her şeyini ⁽¹¹⁵⁾yapar dedi, sen onun dedigini yap. ele dedik tabi dört áydan dört ay kontirole gel dedi ya ⁽¹¹⁶⁾zamāni geldi gëttim. *adanā*daki filim çektirdim gëttim. beş gün altı günde gününü geçirdim. ⁽¹¹⁷⁾bu banā dört áyı şöyle bir gün geçirmeyeceksin bu çocuğñ ilacın dedi diyelim ki bi köyden bi ⁽¹¹⁸⁾köye misāfirliğa gediyoñ, düne gidiyñ veyāhūt da bayrāma şeye gediyoñ bu çocuğun habını ⁽¹¹⁹⁾yánında bulunduracān dedi, saāti saātine bi de dedi ki bu adām ben bu çocuğa bu ilaçları ⁽¹²⁰⁾yazdım bu ilaçlar çok aır dedi, aynı dedi yirmi güne çe oñdan ölü gibi yātār dedi. yāni sen gelen ⁽¹²¹⁾dedi, yāv sen bu çocuğ ayāhta götürdün,

ölü oġarāhtan ġetirmissin dērler dēdi, kimseye ⁽¹²²⁾inānma hēç yirmi ġünü sáy dēdi çocuk canġānmayá bařġār dēdi, doġmūř çocukġār gibi ⁽¹²³⁾oġur dēdi. saġın oġasın kimsenin sōzünü řē etmeyecen ēyi dēdik.

⁽¹²⁴⁾çocuk tābi orda ġne yāptı dahā ġēdiyōġ, biz ireşberik baġımız vār, ēkinimiz vār, ōlü ⁽¹²⁵⁾oġarāhtan ġōtūrüyōġ atıyōġ bġ kōlgeye aġřām alıp ġēliyōġ, ġelen ōFkeleniyo sen bunu kēndi ⁽¹²⁶⁾ēlinle ōldürdün ayāġıylā ġēziyōdu, şimdi hēç ġahāmıyoñ, yāřġı anām da vārđı, babam da vārđı ⁽¹²⁷⁾banā ōFkeleniyōġār. babam bġ tāne taksi çāġırmıř hadi baġalım bunu ġōtürecen yāv baba ētme ⁽¹²⁸⁾đutma yōġ ġōtürecēñ bunu nēyse nē oġdu ? niye ġētitdin dēdi. yāv hocām beni pēriřān ēttiler ⁽¹²⁹⁾yāv ben sanā sōyledim. niye ġētmedin, yāv beni řēy ētmiyōġār, ġōtūr ġōtūr dēdi hēç bġ řēy ⁽¹³⁰⁾oġmaz. isterse dūřřün ġōġı ġırılısın, poposu ġırılısın diyō ġorġmā diyō hēç bġ řēy oġmaz, nēyse ⁽¹³¹⁾ġēri ġēTik, aynēn yirmi ġün ġēcti yirmi birinci ġün birez canġānmayá başladı. tābi bir ġün, iki ⁽¹³²⁾ġün, üç ġün dērken ayāġa ġaġġtı. ben bunu tām on sēkiz sēne aynı doġtōra ilācī dēřřirmeye ⁽¹³³⁾ġerekse ilācını dēřřiriyō, iřte dōrt āydan dōrt āya ġontrele ġidiyōġ usāndım artıġ çocuk ⁽¹³⁴⁾babayġit oġdu artıġ. beř yāřında řēy oġdu on sēkiz sēne ġōtTdüm sonā dēdim. hocām tābi ⁽¹³⁵⁾yōġun řēye dūřmüyō hāfif ġēliyō sġıġıntısı yānı ġēne doġāřıyō çocuk kimseye bġ řēyi yōġtūr. ⁽¹³⁶⁾dēdim ki hocām ben bunu ēversem dēdim, ben ġalıcı dēġlim dēdim, bu bġ yēre sıġmaz dēdim ⁽¹³⁷⁾vallā şimdi ēvlenmesine bġ řēyi yōġtūr hēç bġ řēy oġmaz dēdi. yāġnız dēdi aġacaġn ġadınā ⁽¹³⁸⁾sōyleceksin dēdi babalıġı řēy oġasın dēdi. diyelim ki bġ ġızı istemeye ġittin dēdi vārđıñ mı o ⁽¹³⁹⁾ġıza sōyleyecen dēdi. hastalıġ bu ister ġēl ister ġēlme diyeceksin dēdi.

⁽¹⁴⁰⁾ēverdik, řimdi iki tāne çocuġu vār, yānı çalıřma fēġān yōġ üç tāne oġġan çocuġum vār, ⁽¹⁴¹⁾dōrt tāne ġızım vār. ġızġārı ġēlinēttik, bōyūk ōġanı ilkoġulu bitirdi, ortaoġulā ġōnderdim o ⁽¹⁴²⁾da son zamān da iki dersten řēyi ġalımmıř. yāv dēdi *māmut* dēdi, çocuġun ismi *mamūt* onun da ⁽¹⁴³⁾iki dersi vārmıř onun da ēyi dēdim ġēttiler, orda hġř oġula ġētmedi, nēyse bunġā mūdūrün ⁽¹⁴⁴⁾yānına vardım. dēdi ki amca *vallā* bunun iki dersi vār dēdi birini ġurūġ ġēçirir dēdi, birini de ⁽¹⁴⁵⁾ben ġēçirrim yānı hēç bġ řēy bilmese dēdi. amā řimdi dēdi çocuġ hēç ġēlmedi oġula dēdi ē ⁽¹⁴⁶⁾nēdecām dēdi. dēdi ki amca dıřārdan aġsın *adiyāman* giderse dēdi. nēyse *adiyāmama* ġēttiK

(147)dilekçe vërdim. ben işte filān gün çoçugū aļ gël diplōma ile, nêyse göttük bizim onda bī şey (148)vãrdı, onun yánına gëttim bī şeyde diplōmasını aļdım. onun güççügü imām hatıbe (149)gönderdim. imām hatıbi bitirdi, ondan bī sene évvel olanlār hocālık imāmlık görev (150)vëriyólãrdı, onlãrın bizim o şeye geldi kãhtı. nêyse bu çoçugū bī şeye de aļmıyólãr, imām (151)hatıp mezūnu dëyın, çoçuk asgere gëtti, artıh şey etti, asgerde çavūşudu gëndisi yüzbaşı (152)dëmiş ki *halil* seni şey edek de uzātmaļı göndermiş, orda hānı şeye vārıncı né mezūnusun (153)imām hatıp dëyince olmaz dëmişler, olmaz gëri gëlmiş işte asgerliğni bitirdi burda biri iki (154)yere şeye ettik aļmadılãr o da öle bošta kãldı şimdi. biz zāten öbürü haste yānı ilkoçul (155)ikiyeçe gëtti.

iki de bu bayılma bī de uyhusu gëlirdi o zamān öretmen dëdi ki *ismāil* abi ben (156)idāre edërim bī iki sene idāre etti, çoçuklār ürküyó dëdi sıkıntıyā düştüğü zamān ufāh yā (157)nëdek yā onun bī güççügü vãrdı liseye saļdıķ liseyi bitirdi, dershāneye saļdıķ onun da (158)matematigi zayıfmiş, matematikten matematik önemli yā iki sene saļdım dërseshāneye (159)dërseshāneye iki sëfer saļdım. sonunda birinde iki yılłığı dutturdu, iki yılłıģa da gëndi gëtmedi, (160)müdüürü çayırdı beni vãrdım şöle gënc bī ğadın oturuyó o da öretmenmiş, hoş beş ettik (161)müdüürünën dëdi ki *ismāil* aām dëdi *misā* dëdi iki yılłığı dutturdu gëtmiyó dëdi onu yānıma (162)gönder kãdında dëdi ki ben onun öretmeniyim sen onu benim yānıma saļ. éve gëtti söyledim (163)filān öretmen hēm müdür hēm de filām öretmen gëlsin buy diyólãr. onlār dëdi bu iki yılłıģın (164)için beni çağırıyólãr dëdi, illā gideceksin dëdi ben de gëtmiyóm dëdim, gëtti yānlãrına gëne (165)ayıb olur adamlãra gëne gëtmiyósan gëtme ayıb olur adamlãra o ğadın öretmende müdür de (166)dëmiş yā *misā* gët iki yılłıktan dört yılłıģa gëçebilirsın dëmiş hë gëtmedi. tekrār gëri (167)dërseshāneye gönderdim gëne iki yılłığı dutturdu. iki yılłığı bu sëfer artıh son eēr ğazānsın (168)ğazandın, ğazanmasın dahā şeye dahā gider gëlirsın iki yılłık gëlince gëtti *burdūrda* okuyódu (169)orda da gine iki dersten şeye kãlmış matematinën inglizce şeye kãlmış şimdi gëtti yáz şeyi (170)ohuyó o öyle oldu, ötekiler öyle bošta kãldı. ğızlār da zātı okuļa göndermedim ortayı (171)bitirdiler dahā şeye göndermedim. lise filān onlãrda gëlin oldu *burdūrda* ki ohuyamadı yānı (172)bizim şeyimiz bu.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Aktoprak (Seske)

ANLATAN: Ahmet Seske

YAŞ: 51

MESLEK: Çifçi

KONU: Seske Köyü

⁽¹⁾görücü üsülü saten bunu bilmiyósun *güneydoğū* insānın doğum tarihi sıfır sıfır birdir, ⁽²⁾evlilī görücü usulidir. yāni başka nè diyīm aşağı yukarı aynı şeyler, hayır orta oğulu yarıda ⁽³⁾bırāhmışım. beş táne çocuğum vār. *vallāha* okutmağ istedim ama okutamadım. iki tánesi ⁽⁴⁾oğuyó biri lise biri üniversiteye hazırlānıyó, biri *anadoļu* lisesine gidiyó. gırınca gederince yapabilirsek ⁽⁵⁾yapacaz, vār tābi ki köyde oturuyóz. bağıımız vār, baççemiz vār amā ekiyók zarār yoħsa ⁽⁶⁾fıstık da vār. hēpsi de vār, köylünün néyi vārsa hēpsi de vār. bāğmış tarlāymış, fıstıkmiş, ⁽⁷⁾ķavāķmış vār amā gēlir gētiren bī şey yóħ yāni günümüzde.

fıstık bir iki sēne ye bir oļuyó o ⁽⁸⁾da tesādūfi gibi bī şey ēkin, hayvānımız yóķ sözüm onā bī táne ineġimiz vār. zāten küçük baş ⁽⁹⁾hayvāncılık yāsahlandı. çēvreye ormāna zarār vēriyódu diye yāsahlandı. yā çēvre köylerin ⁽¹⁰⁾çoğunda tābi uygulayamadığı köyler oļuyódu. ēkin ekiyóz, bī kiļo arpā iki yüz ēlli kāt bī ⁽¹¹⁾litre mazót üç bin lirā düşünebiliyóñ mu zór şeyler yāni köylünün geçimi çōħ zór. ondan ⁽¹²⁾sonā nēblīm yāni desteklemelerde bizim şey oļduğı için alamıyóz babamızın üstüne ⁽¹³⁾mirāşçılar vār, paylāşım oļmadığı için oyālānıyóz. onu alān bilir, geçim zór yāni, hēr şey ⁽¹⁴⁾parā gēlir yóħ, devletimin vatandaşınān şundan bundan ilgilenmiyó. devlet iki yüz táne ⁽¹⁵⁾gēyik bırāhmış, zarār vēriyó meseļā biz de pēk yok ta çēvre köylerde vār. *canķarada* vār ⁽¹⁶⁾bilmēm nērde vār. *garābaşılıda* vār. a onlārın aslı öle mi avlanmağ yāsah bī de zarār vēriyó. ⁽¹⁷⁾adam *canķaranın* konumu belli zāten adamın bī bostānı vār zāten gētmış kēl oļmuş, çōk zor ⁽¹⁸⁾şartlārda zāten yāni nè

olmuşsa geyik biraħmıř n  v r, geyigi biraħmıřsan gar  geiyi niye ⁽¹⁹⁾y s h l dın. aynı zarar  o da v riy  dog y  olşun, orm na olşun, dog y  n  ğadar k r  zarar  ⁽²⁰⁾varsa onun da aynısı v r.

⁽²¹⁾ te tarafta mese a bu v diler, bu g l k n r  mısır  kemiy n af buyur domuzun ⁽²²⁾şeyinden  kin  kemiy n domuz a abildigine  lTi t ne y z t ne n  ğadar t bi y s h  olmasa da ⁽²³⁾hal kın bunu s recek durumu y h y ni. diy m y   lli y z t ne b  dogumda sekis t ne, on t ne ⁽²⁴⁾yirmi t ne, birahtığı oluy .

⁽²⁵⁾asgerliğimi *ist nbul*da y ptım, *b şiktaş* asgerlik şubesinde yerim g zel h  norm l ⁽²⁶⁾arada gidiy dum. hayır bizim ki ğarşıdaydı, onların n berlerini g r y d k *¹⁵⁹ onlar  oh fark lı ⁽²⁷⁾b  şey y ni  oh g zel n betleri v r. ikili n bet canlı mı robot mu bilemezsin.  le taķılı n bet, ⁽²⁸⁾hareketli n betleri v r, onlar. dah   ok değişik y ni iki gişi ğarřılıķlı hareketler y piy . hanı ⁽²⁹⁾ins n ların ilgisini  eke h  olur. *ğabataş* tarafındaki kapıda bizim orda v rdi, mese a *beşiktaş* ⁽³⁰⁾inzib t merkez komit nliği v r asgerlik şubeleri v r. birinci ordunun * onun ğarşısında bir iki ⁽³¹⁾kapı v r orda da n bet tutuluy du. asgeriligim g zeldi y ni *on iki  yl l * geçirdim. hayat ⁽³²⁾b yle *on iki  yl l* bize b şey olmadığı için bilemedik hal kın içinde değildik. g rev y ptıķ ⁽³³⁾sab h s kiz aĥř m beş onun baĥma fazla şeyimiz y h, fazla şeyimiz  lmedi. acemilig ⁽³⁴⁾*manisada* piy de yok *batı kışla* ondan son  oray  gittik z ten yirmi  y aŗtı y z on g n. y ni ⁽³⁵⁾bizden  ncekiler iki s ne y ptı, bizden sonr kiler on s kiz  y y ptı. sorna da o zam nda aŗtı ⁽³⁶⁾y z onda olşa y di y z onda olşa bin on da olşa g venli huzurlu b  asgerlik y piy z y ni  n ⁽³⁷⁾azından b  can g venliklerimiz v rdi, burdan giderken y ni b  gaz y  b  şun  bun  ge tmedik ⁽³⁸⁾*al l n* izniyn n ge leceksin y ni   şimdi h r şey fark lı d neyin n  oldu n  olacaķ, herkesin ⁽³⁹⁾çocuğu *g neydogudaysa* ğulağı orda y ni * *al lah* y rdım  tsin. k y m zde v r t bi benim ⁽⁴⁰⁾aile de y h mese a nas  diyim ğardaşlarım v r *avr pada*lar k y n y zde doĥs ni S ten ⁽⁴¹⁾gurbetçi *ukurov da* *avrupanın*  eşitli yerlerinde yerimiz d r olduğu için fazla geçim y h ⁽⁴²⁾y ni son  da yerleşme kırs l b  b lge suyu *erkenekten* alınıy  içme suyu olarak ge işmiş b  ⁽⁴³⁾t rim y h y ni t rima  lverişli b  yer y h. y ni sendeki de bin d n m ıĥmaz y ni bence ⁽⁴⁴⁾k y olaraĥ h    t bi ki bizim k  n onu

¹⁵⁹ * Metinde deşifre edilemeyen yerleri belirtmektedir.

bı isim ołarah bilmıyórum. bizim dedelerımız çóh ⁽⁴⁵⁾deıl. belki iki yüz üç yüz yıl önce *sivās* tarafından göçeber gelmişler. buraya yanı bı yerden ⁽⁴⁶⁾ýere geçerken yurdu terk ederken illā ki bı cināyetin oıabilir. bilmēm neyin vārđı, eşgiler ⁽⁴⁷⁾böle yanı orda bı kavgā oımuş, arada bı husūmet çıkmış, bu tarafa gelmişler. burda *göksu* ⁽⁴⁸⁾bizim köün üst tarafını çeviriyó, üst tarafını böyle tām dördüncü tarafta da bı aķarsu bı dère ⁽⁴⁹⁾vār. orda da su vār adamlār, sürüsünü mürüsünü geıe geıe gelmişler. eşgiden bura ormāndı, ⁽⁵⁰⁾şu da vār dört çevreyi çevirmiş. işte artık gizlenecek yer de vār demişler artık biz buraya ⁽⁵¹⁾yérleşek. sonādan kılķıyó oıılmıyó tābi güney tarafi *gozān* köyüne aıt bizim köy. batısı, ⁽⁵²⁾doğusu *harmanlıya* aıt, guzeyi de *mevdāna* ait gomsu kölerin adamlār demişler siz buraya ⁽⁵³⁾nasıl yerleşirsiniz. adam kılķıyór gidiyór *bēsni* beynin yanına bı *arap* atı bı *acem* halısı bunā ⁽⁵⁴⁾bēnzer parā pullan *bēsni* beynin yanına gidiyór diyó ki beyim ben fiłān yerden geldim beş ⁽⁵⁵⁾tāne gārdeşim vār. ben yurt istiyóm yurduda şeydeyim. şu an emreyle orda galım *gozāmn* ⁽⁵⁶⁾ğarşısındaım demiş ki bēy yāv öbür taraf *harmānlı* diēr taraf *mevdān* sen o kölerin arasında ⁽⁵⁷⁾barınamazsın *vallā* beyim sen kıl dedikten sonā barınırım ben demiş hadi *kürt* git oraya ⁽⁵⁸⁾yérleş demiş babam orraya yerleşmiş. tābi *bēsni* beyi izin verdikten sobā *gozānı* da ⁽⁵⁹⁾gövalamışlar. onu da bizim *kürtler* sahip oımuşlar. yaşam devām edip gidiyó işte ondan sona ⁽⁶⁰⁾*bēsni*den bizim köe devlet demir yollarının döşendigi zamānlarda zāten bizim orā devlet ⁽⁶¹⁾demir yolları geçince orānın halķı parānın ne oıduğunu parānın nasıl gazandığını öle öreniyó ⁽⁶²⁾işte. yóksa dedemin çobanı yapacak bı şey yók yanı şey işleri gāzānıp oturup yiyólār başka ⁽⁶³⁾da bı şey yók yanı bı sermāye yóh çiıçiye davārcı davārcıya çobān çobānına aķşāmda hēpsi ⁽⁶⁴⁾oturup yiyólār. demir yolu gelince tābi * orda *almān* köprüsü diye bı yer vār. *almānlar* ⁽⁶⁵⁾yāpmış o zamān bizim köün insānları, çevre köün insānları sonra çalıştığında parā ⁽⁶⁶⁾ğazanmayı öreniyó ondan sonā da hayāt devām ediyó tābi ki halā da bugünümüze gadar da ⁽⁶⁷⁾devām ediyór yanı. beş altı sēneden beri fazla işçi alımı yók. bizim kōde elli tāne ev varsa ⁽⁶⁸⁾yirmi beş ev demir yolunda çalışmış. şimdi insān gücü galmadı hēpsi makina. emekliliginen ⁽⁶⁹⁾yētinen insānlār çok, zāten elli hānelik köyümüz vār. *vallā* bı şey yók yanı sen yeēnim ne iş ⁽⁷⁰⁾yāpiyón, hē *allāh* hē hayırlısı oısun güzel bı şey *urfān*ın içinden misin? kölerinden köydeyim ⁽⁷¹⁾ben çóh güzel fıstık yētişiyó orda *güneydoğumun* en kıliteli fıstığı da burda yētişiyó

(72)diyebilirim yanı şimdik mesāle bizim burā *bēsñī* üzümü dēnir *bēsñī* üzümü burānın şimdi (73)*nasī bēsñm̄*in oluyó biliyón mu, burā sēne bilmēm kaçlarda ilçe oldu *bēsñīye* bağlıydı. üzüm (74)*bēsñm̄*indi orda ğaldı, *bēsñī* üzümü, *bēsñīde* üzüm yóh dēsem inān yüzde dohsān doğuzu (75)*gölbaş*mda oluyó. *antep fıstığı* şu *malātyá* sınırından tut *bēsñī*, *adıyáman*, *urfā antebī* (76)ğapsıyór. fıstık nērenin fıstı *gölbaş*mın baqqālcılār hēmen satār. burānın fıstı *lēzzetli* mesełā (77)*anteb*inkinden burāsı *lēzzetli*, orānınde *anteb*inki *lēzzetlidir*. şu iklimdeki *urfā*nı (78)*lēzzetlidir* ēn son *sışte* dayanıyó yanı çóh güzel fıstıçılıh vār amā dēvlet dēstekliyemedi. (79)burda bēnim dēdemin diyebilirim ki yüz yüz ēlli sēnelik fıstık ağacı vār. bahçesi vār yanı (80)düşünebiliyó musun? abi fıstığı bilmiyóm nēnden ğetirdiklerini de *bēsñīden* ğelme, sonā (81)*bēsñī* diyórum çünkü dēdem *bēsñīye* yarıyá vērmiş se burayá yárisi senin yárisi benim çünkü (82)bilse vērmezdi, kēndi yápardı dēvlet dēmek ki bilmediği için bu *bēsñīden* yáyılımış ğelmiş. (83)tābi ki bağım olursa vērim güzel küçük bađ hayvāndan dołayı vērim alamıyóđ. çünkü kōde (84)iki bin üc bin hayvān vār, herkeş bī taraflarda yá kaçtı ğetti birađıyó sonuçta zarar vēriyódu. (85)bizim köün dađlārının yüzde sekseni yábani fıstığ ağacı. yábani sağız dēniyó onā hēp yábani (86)fıstık ağacı amā işleyen yóh. tābi ki bī arā ğeldiler işte etrafını taşlā ördüler bizim köy (87)ğenelde taşlıktır sēki yáptılār bilmēm aşıcı ğetirdiler amā bu küçük bađ hayvānda dołayı (88)hayvān bī taraftan zarar vēriyó sahibi bī taraftan zarar vēriyó, vērince *antep* fıstığını bitirdiler (89)bizim kōde sayılı bī iki bahçe yá vār, yá yóh. dēvlet benim asırlığ diyóm yá dēdemin *osmānı* (90)tapusu olan *osmanı*mın tapusu vār amā ğeçerken kēndini bilmezsin birisi ormān dēmiş (91)asırlārın ağacı mağkemedede o halā sürüyó ama işte burayá ğelen ormān memuru, makkemedede (92)onlar işte bizim ormān müendisi ormānda fıstık ağacı nē ğezer, tamām bağımsız olabilir amā (93)bunun bī sahibi vār, ormān dēmişler yine o küçük bađ hayvāndan dołayı yer darālımasın diye (94)yanı dēvlette bī yása vērmiş, bilmēm nē yápmış. ēn büyük dēlil ordaki ađaç yanı o (95)kēndiliginden olmamış, bunun bī sahibi vār. tābi ki tābi ki köy böyle ğurułuđu böle (96)ğurūlmuş, cumhūriyet dōneminde bī muđtārlık olmuş. *gozān* mozan bize bağlıydı, yóđ ilçe (97)mērkeze bağlıyız. ēn ēsđi yerleşim yeridir. *vađlā* saröz diyólar, bī ğelmişler bī dahā da dōnüş (98)olmamış. *sarızca* işte bī dahā da dōnen olmamış cināyetle ğeldiği için bī dahā da dōnēn (99)olmamış. ondan sonā da öle qalmışlar.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Bağlarbaşı (Kekikli)

ANLATAN: Hüseyin Cerit

YAŞ: 26

MESLEK: Serbest Meslek

KONU: Karışık

(1) tamām, başladı mı *vallā* köümüz de köy eşgi köy *balḳār*, *azāpılı*, *ḳarāburūn* hēpsi bī (2) köydü zamānında *balḳār* yóh mu? hē tamām *ḡaraca-oluh* *azāpılı* hē bizden ayrıldılar. buḡday, (3) hurmā, kirāz, *antep* fıstıḡı, baḡcılıḳ hēpsi vār. hayvāncılıḳ da vār, hēp hayvāncılıḳ vār, hēr (4) evde hayvān vār, çoḡunlukla da hurmā aāçları başḳa da fıstıḳ, hurmā bu cēnnet meyvesi (5) dērler. bizim burāsı orda dahā çoḳ. atalarda ḡalma balıḳçılıḳ var da gölden şimdi memnun (6) deḡlig ḡanalizasyón boşalıyó *gölbaşmın* göl çōh berbāt yánına yaklaşılmıyó ḳoḡudān. geçen (7) biri zēhirlenik herālda, birisi girik zēhirlenik *azāpılı* gölünü ondan sonā *antebe antep* de bunu (8) içiyó arıttıktan sonā hē arıtıyólār emmē nē ḡadar da olşa zarar vār. gidiyóh orālara da (9) gidiyóh. yóḳ *helete* tarafında arazimiz yóḳ Sāten *helete marāşa* baḡlı *marāşa* baḡlı hē *düzbaḡ* (10) hē belediyelik ḳasabā.

(11) yō öle düünlerimiz güzel olur da öle bī hadisemiz yóḳ. şimdi zamānlā deḡşiyó millet (12) de bī hēves vār o onā baḳar o onā bahārah düünler yāvāş yāvāş deḡşiyó. küçük baş bī ḳaç (13) ḳişinin vār öle hērkeşin yóh. oluyó davūllu ben ḡatılmadım da sırtına bī yumruḳlama oluyó (14) yóh öle şe girenler yóh. bayrāmlaşma şimdi cāmide herkeş bayrāmlaşıyó bizim kō ufāh (15) olduḡunda yaşlı ḳişiler yaşlı ḡaldıḡı zamān yaşlıların yánına vārın bī yere çıḳamadıḡı için (16) orda bayrāmlaşıyóh hēp berāber Sāten evden evden misāfirliğe ḡeliniyó bayrām ḡunleri (17) ḡadeyif olur, baḳlāva olur, sütlaç olur. ā bunları sun vērir misāfirlere mezāre giderler. yardım

(18)oluyó, yárdım oluyó, onda da yine köylüler toplanıyó, çevre köylerden de gélirler. burda da (19)öle yárdım édiyó cenāze yérine öle. sünnetler istéyen düyününü yapıyí istemiyen de normāl (20)sünnetini oļıyó, ondan sonā adāh atanmıssa dađıtılıyó. *bozłār* deđl de *alevi* olduğu için hē (21)onłār bizlerden. hē yaptıım komādo ołarāh yapıTım. *mārdinde* yóh *savūrda* *batmāna* yáqın. (22)acemi birliğ *izmīr yéni foçā* ordān doğru doğuya *vallā* acemi birliğim hēp māceraydı günlük (23)zopā yiyódum. orā bī fełaketti amā bizimki de aşırıydı yáv haddinden fazla aşırıydı. şimdi (24)tāmān asgeri eyitim verílirdē sürekli zopā yiyerek de eyitilmez. *vallā* bilmīm artıh. yók (25)bize rast gélmedi hiç yá bizim zamānımızda sakindi öle bī hareketlilik yoğdu. çıkıyóduk da (26)timdik zāten biz on-iki kişıydık, biz betereciydık, zırhlı araçtıq, aħşām oldu mu panzeri (27)rütbeli ğullanıyó da bizim bindijimiz panzeri komitān ğullanıyó silāhını da asgerler (28)ğullanıyódu. komandoydum, benim ğullandığım iki silāh vardı, ikisi zāten aracım üstünde (29)sabıtti, biri dorçka biri biksiydi. normāl ğendi silāhım vārdı ge üç araca bindiğim zamān o (30)silāhı ğullanıyóđum ben. ondan sonā da operasyóne ne gittik de ölebī şey olmadı. hāber (31)géliyódu, oluyódu. yók bizim çevremizde karađolłarda bī şey olmuyódu başka ilçelerden (32)géliyódu. hāber. on beş ay onłār hēpsi iyidi yemek sorunumuz yoğdu. yóh dahā évenmedik (33)beş yıl oldu. *vallā* köydeyim aslında pevece ustasıyım. normālde pılastik pencere ustasıyım (34)orda çalışıyóđum. o işte çalışıyóđum bu sēne iyi parā varda bizim bu *gölbaşmda* o parā (35)ğısıyólār. mesleğim vār, belgemde vār, bu sēne bī yıl boş ğezim dedim. *vallāhi* çalışmadım éle (36)de hiç uğraşmadık köyde olduğumuzdan öle. asgerde *vallā* asgerde hiç o işlere bahmadık yá (37)hē asgerlikte başka aslında vuracohtım orta ođul mezunuyúm o zamān orta ođul mezunu (38)ğabul étmıyólardı şimdi de ğabul édiyólār. étmıyólār deđl şimdi artıh asgerlikte bī hēves vār (39)kałmaħ istersin şimdi çıhmış asgerlikten soğumuşsun ğeri girmek bī mesele olur. asgerden (40)gélir gélmez o işe başlasaydım. olurdu amā şimdi biraz ğêc kałdım. hē hāberim vār, liseyi (41)ohımadım, orta ođul okudum orta oğuldan çıtıhtan sonā mesleĝ girdim zāten yóh burda (42)ohıdum ben köyde ođul kapandı. taşıtlarnān gélip gidiyóduđ taşımalı hē, hē yemekte (43)verílirdi bize. devām édiyó hē yóh o da devām édiyó. ağalıq yók da şimdi hēpsi öle alıcı (44)géliyí tarla başına hēsāp pazārlıđı yapıp satıyón.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Balkar

ANLATAN: Mehmet Demir ve arkadaşları

YAŞ: 52

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1)ā işte gēliyī şimdi nè yápacah̄lār, *bal̄kar* için bĩ isim var mı doym tarihleri gुरुluş (2)tarihleri, hē aşşaj yuhārı yoh̄ mu yáni köyümüz yuhārdaydı, yeni göctü burayá otuz sēkiz (3)sēne oldu. şeyin üstünden gēldik, burā önce yētmiş-ücte hēylān oldu, hōkūmet ev yáptı āfet (4)évi oларāh̄ gēldik. öyle ben yētmiş ücte büreye burayı köyün gुरुluşunu yētmiş-şücte hēyálān (5)yüzünden soña bēlediyeleḡ oldu. *memet* gēlde arhādaşlara yárdımcı olaḡ. *sütçü imām* (6)üniversitesinde şeyi var bunun. évet, hē bu *adıyámanda* görev yápiyó ney bu nērden başladı. hē (7)tamām yöresel şeyin gुरुluş tarihī şeyin hē *bal̄kām*n ben diyóm *sütçü imām* ünüversitesinde (8)var. başından nè gēcmedi ki hē biz de satıl diyóruz, başka yerde satıl diyóruz. öle laf vuruyón (9)ki on iki ēlūlde daḡda gurt vurdum. garaḡolun köpég zaptettiler, beni beş gün tuttular. o zamān bu (10)köpekler kıymetlidi hēç olmadıḡ şeyi vuruyón zamān kıymetliydi. yüz başının gurt köpáını (11)vursān diyēmizde *gölbaşmda* nērden başladı, nēler duydunuz, anlıyó musun?

(12)he ēsgi insānlar görenler anlatır, görüp anlātanlar farklı oluyó, şimdi bu ēsgiyi soruyó (13)gēcmiş soruyólar, köyümüzün burā üçüncü yeri, önce şorda *garā fatma* mēvkijnde *bal̄kār* (14)biliyósunuz ormānliḡ anlāmına gēliyómuş, ondan dolayı yukarı çıkmışlar *ormānlık* yere (15)mıççık dēnen bĩ hastalıḡ çıkmış. böün günümüzde ismi nè olduḡunu bilmiyóm da böyle (16)dışarı vurān *yávūz sultān selimin* öldüğü hastalıḡı bilirsin çibān dērler *mıççık* hastalıḡı çıkarmış, üç (17)kişi, dört kişi, beş kişi

ölümler olurmuş o zamānlarda. köyüñ bilge insānlardan tecrübeli ⁽¹⁸⁾insānlardan bĩ tánesi onā damışmış, nè yapaım dediklerinde yeriniği değştirin mekānınıđı ⁽¹⁹⁾değştirin mekān değştiginde *bałķār* yukarı gėttiklerinde sıhormān ište biráz aāçlıık suyú bol bĩ ⁽²⁰⁾yer orā gėtmişler. bin doğuz züz atmış sėkiz yılında tekrār orda hėyālān nedeniyele ağāçlar ⁽²¹⁾kėsilince bir üc yágān yágmürlerden dołayı ğayma filān olmuş, toprađlārın evleri ğayıyo, * ⁽²²⁾çünkü engebeli bĩ arāziydi, burayá dört kiłometre yukārda atmış sėkizde tekrār burayá ⁽²³⁾hökümet ğanaııyıla hėyālāndan dołayı atmış sekizden yėtmiş beş, yėtmiş altıyá ğadar ⁽²⁴⁾çalışmāh zorunda doıksān beş yılına kadar köydü, doıksān beş yılında ara seçimler belediye ⁽²⁵⁾oldu. bizim bildigimiz önceki tariçesinde yóh tābi en yaşlılar. mesełā sana şey söyleyim, ⁽²⁶⁾orda *garā yılağn ğızı*, *anteğ garā yılağn* görüştünüz mü? eyi görüştüyseniz tāmām, meşhūr ⁽²⁷⁾*garā yılağn ğızı* bu *kösüklüde* bayağı yaşlı doıksānlarda vār, iyi hafızası da iyi. oturduğları ⁽²⁸⁾şey iyi üzgār oldu yāni ağlına gelmiyó ki pātdıdana bir kapı açılmazsa yāni sabanān ađşām ⁽²⁹⁾olmuyó ki yātađ diyólar. vayıme ben de istemiyóm ben de

- ⁽³⁰⁾hēr gün ğar yágmür yáđsın.

- ⁽³¹⁾araştırma görevlisi olağağ mı çalışıyón ünvanınız vār. evet *rasim çiçek belörenli* ⁽³²⁾başkā bu tarafta *gaziantebe* gėldi. *vallağhi* iyi olur imkānınız olursa çocuklarımız biz ⁽³³⁾hēmşerilerimizi dışarıda tutuyoyuz. postānede çalışıyóm bir aya ğadār ⁽³⁴⁾*adıyāmandayım* gėlirseniz belki bĩ ikrāmımız olur. çáy, olađām yóh geliş gidiş ⁽³⁵⁾yápyóm, hēr şey parā değil geçinmeyi de arabamda olmasın lüks evimde olmasın nè ⁽³⁶⁾yápım. yóh yere hiç mağaş alađmayānlārın canı yóh mu işin bĩ de bu tarafından bağ. ⁽³⁷⁾yáđanız kėndini düşünme eyi değel güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen ⁽³⁸⁾hayatından lezzet alır. yók çóh önceleri gėdiyódum da çóh önceleri, çóh önceleri ⁽³⁹⁾gidiyódum. *mehmed* demir cüzdana göre elli iki. temām emekli olađ siz, iki bin iki de ⁽⁴⁰⁾altı sėne

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Merkez

ANLATAN: Vakkas Yıldırım

YAŞ: 96

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1)nénem böyüttü, nêreye gittiler, mezerdeler nêreye gidecekler, savāşa gittiler, *ürusyāyā* (2)gittiler, ben dahā ondan uffāğımışım. daha yèni doğmuşum, üç cüz otuz-ükide otuz-üc te sonā (3)évime bu şahitlig étmedi savāşTı gitti, *izmire* öldü. o da öyle ğaldı, savāšta öldü, ben dahā (4)öyle iki üç defā gëttim. kátip dèdi ki sen şahit deġsin. * o da çihārttı, hêç dèmedi *allāh* oġa ki (5)doġru yoġdan ayırmayā hêpımızın amācı bu hêç yānı ben böyleyim, ben şöyleyim yók a hā (6)élinden *allāh*nı zikret, *allāh*na düşün. hêr şey *allāh*na élindeyir. senden ben ġonışiyum o (7)yánımızda biz görmüyóg o başķā nê diyī hêr şeyi bilirim, hêr şeyden ġabārim var diyī. (8)ömrünüzde görüyóm sizi diyī. *gur'ānda* öle yāziyúr, ben *gur'ānı* oġuyóm yā.

(9)yétmişte gëttim, orda tavāf éttik, taaf-etTik otobozünān gëttik *baġdāda* iki ġün *baġdāda* ġaldık. (10)*küfeye* gëttik, *ġazreti hüseyimin* şeyine gittik, *kerbelāyā* ondan sonā *ġazreti almin* maķāmına (11)gëttik, ondan sonā ġeldik ondan ondan sonā da şeye gëttik, bir ġün de orda ġaldık, he yóġ bu (12)*amerikān*lar aldı yā *küvêt küvêt küvete* vārdım. taġsiler birbirinē şey oġuyó orda adama böyle (13)sordum. bu nê dilindedir, burda şey yóġ dèdi onun-üçün adam başına bī tāne alıyóġ. *küvete* ondan sonā (14)*reyāta* vardiġ, cāmiye ġomadıġlar, misāfirhāne yeri vārmış. he öle oġdu. ġocāmız vārdı burā (15)amā *mekkeyi* iyi bilirdi. o ġeldi bizi cāmiye alımıyólardı, *arapçadan* çözdü öle ben dèdi, iki (16)gece de oda ġaldık, kimin *vallā* ġatırında ġalmamış savāşa ġetmedim, savāşa şindik şöyle (17)oġdu. bizi şey vardi yā bu *traķyā ġirkġarél*min öte yānında biri él étti orāya yerleştirdi bütün (18)tümeni sorā mārāşāl ġeldi ben seni ġārbe soġmām dèdi, mārāşāl ġeldi, aldı ġeri *istānbulā* (19)ġetirdi. on iki gece de ġeldik, ġündüz yātardıġ gece yola ġiderdik. *istānbulā* ayāġ gece ġündüz

(20) yátıyóduđ ıambaları boyáladıđ, ıambalar ışığ vèrmiyidi. hā ħarb bir diyarı bı yèrde
(21) gördüğünde almayacán dèrde oıur ki bóm̄bā gorıār sizi harāb~eder dèrde.

(22) çāvıuđtum, bēni astsubáy Şimdi astsubáy diyīler. tetikli çāvıuđdum. bizim
hasāni (23) baŐıu varudı soyadı *ēgebey* bena dedikine bōlūk senin bōlūk yalıvız dèdi
sen dèdi, mektūpları baā vèr (24) dèdi, yáıında izin isteyenlere köyleri yáıın olanlara
izin vèr bēnim yánıma gèl baā izin yóıı (25) dèrde. sonā *kürtlerin* Şeyine aldııār,
ērzūrum tarafına aldı dèdi ki *bōyūk çekmecedē* (26) maııfeldēymiŐ. bēni görür girmez
boynuma sarıldı öptü, dèdi ki sen dèdi, bōlüün eŐŐalıārını (27) tēmin~et dèdi, çadırlār
varıdı gazıııār varıdı, bunnarı tēmin et, dèdi ben gidecāım dèdi sanā dèdi. (28) haydi
gètti öldüysa *alıāh* raıımet ētsin. öbür on iki bōlūk ğomitānı vārđı, yüzbāŐı tābur
(29) ğomitānı gèt dèdi de bir ğün gèldi be maāŐ bodrası yápıdim. gèl baııalıım dikkāt
dèdi ben (30) mardivāndan ēnemedim orda ēndik sonā çāvıuđları taıım çāvıuđu gèlmıŐ,
nōbetçi çāvıuđ (31) gèlmıŐ. o gèlmıŐ. ben çāvıuđların dıŐmānıyım dèdi. hēmen ben
gèttim maııkemeye vèrmeye (32) adliye subáyına vardım dèdim bōle bōle ben dıŐmāna
ğarşı gēlecem niye, ben niye asgere gèldim (33) dıŐmān için gèldim. haıılısın dèdi
yázdı dilekçeyi yázdı bena üc ğün duracāıı dèdi. ben bōlüge (34) gèttim bir ēr taıııŐ
ğeri o adam dèdi mamūr sanā üc ğün *istānbuıa* izin verek gēz de dèdi (35) öyken dinsin
dèdi. o adamcağız öle dèdi. gēzdim, çāvıuđ varıdı onunnān barābar. yáyán biz
(36) yáıınıdıđ. atı vèrđi bōlūk ğomitānı atı vèrđi. *terğosa* gètTik tā gècti hēpsi yáv
gècti. at (37) baııım ēvleri, çāvıuđlār vār, bilmēm neler vār. *boıulu* vārđı, ğendini
subáyların ŐēŐine talıme (38) saıdııı. *maıımūt urās* dèrlerdi. o da yárdım etti, dōrt sēne
yáptım ben. hekiminēn yóıı (39) çatıŐmadııı. taū lım oısa banā topu vurdurdu, bı çāvıuđ
gèldi yánıma bı on başı hēr * gèl beni (40) yáıānız dèdi. doğru *bulğān*n tarafna gidecek
hēmen marāŐalı gèldi ğalı gördü bēn savāŐa (41) soıımām bōlūk subáyı ğomitān etti
beni. taıım subáyı ben dèdi sēni kıdemli çāvıuđlārdan taıım (42) subáyı ğoyuyóm dèdi
bennēn toıalaŐtı marāŐalı amā *salım muııtār* ondan dahā uzundu. *ēdirne* (43) *mēdirne*
ğitmedim, biz ēr çalıŐtıđ dèdi ki ne bı cāmı vār dèdi. *ēdirnede* o cāmı dèdi doıısān
(44) doğuz tāne penceresi vār dèdi. bu Őeydeydi. yóıı bu yóııarı Şey var yá orālıyđı. on
başı yèrine (45) ğendini baā emir vèrđi sen saı dèrde, gècti hēpsi. bı kere ēvlendim.
ğaderi ilāhi taııdır-i ilāhi (46) *cenāb-ı haıı vaııāh* bunu bilir misin? nēyi yóıı hēc

yápmadım. ben yemin ederim ki harām ⁽⁴⁷⁾maġā el vurmadım. çünkü günāh birinden istedim dēdi ki çocuġlārın vār dēdi vērmedi. küllü ⁽⁴⁸⁾yáġān olmasın. maġrıp maşrıġ onlārı kim görebilir. yüz otuz ikiliyim yá bĩ táne asger ⁽⁴⁹⁾arġādaşım vārdı *parvālı* o dēdi ki biz doġsān altı yāşadıġ dēyĩ o da bēnim gibi bēyle ġaġamıyó oġlu ⁽⁵⁰⁾elinden dutTu, ayaġı ġaġtı ōle diyesa ōle anāmdan babam bilir ben nēblīm. *aġġāh* imāndan ⁽⁵¹⁾ayırmasın ille imān ille imān *gur'ān* yá *gur'ām* nēden indirmiş *aġġāh* ey sen bunlāra ōūt ⁽⁵²⁾vērecen peygāmbere senin peygāmberligine fiġarā saā vērecāġlār *cenāb-ı aġġāh* onā vērmiş. ⁽⁵³⁾şimdi hēr binā da *aġġāhümme selli aġā seyyidine muġāammed* yanı daġma şey edersen *cenāb-ı* ⁽⁵⁴⁾*ġaġ* imānını şey etmeyecek.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Aşağı Nasırlı

ANLATAN: Rasim Polat

Vakkas Kılınç

İbrahim Erdoğan

YAŞ: 60

66

68

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1)sobālıdı ocağa bĩ küttük goyarlardı, bèle hekaye sōleye sōleye adrı gēlmezdi,
(2)uygumuz gēlirdi. a bunun bĩ babası vardı. hekaye sōledımı ardı gēlmezdi rāmetligin
ōle mı? (3)işte bōle uyhumuz gēlirdi.

- (4)nē vār, bunun maḥsatı nēy yānı? he he

- (5)yók, biz aşıreti de bilmeg şeyi de bilmeg. nēblīm hānı ānadımda ayadık da
ēsgi (6)adamlar bilir biz bĩ şey bilmiyók ki biz onnārı, yā nē güzel hekaye sōylerdi.

- (7)bĩ şey görmedik ki nē sōleyeg.

- (8)uḷā yóh, yóh kimse yóh gafā gētmiş, onlārda gēndı gēndını

- (9)iki tānesı ğaldı gēndı gēndını bilmiyólār, ğafāyı üşütmüş, ğafā yóh

- (10)bilmiyólār, onlār da bilmiyólār gēndı gēndını

- (11)iki tāne ğaldı fazlā da yóh, onlār da gēndı gēndını

- (12)ē şindiki nēsil de nē görmüş ki nē duymuş, yóh yóh

- (13)biz bĩ şey bilmeyig, hetā

- (14)meseḷā babam anlatırdı, babam hēr türlü kitābı oḫırdı,

- (15)ardı gēlmezdi, babası hikāye anlatırdı. zamān zamān içinde girdiḫ ḥalḫır
nēblīm.

- ⁽¹⁶⁾ahşāmdan başlırdı saqāt on ikiye gadar bitirmezlerdi.
- ⁽¹⁷⁾şurda biz otururduh bī kulağımızdan girerdi bī kulağımızdan çıhardı. bunnār gāfiye ⁽¹⁸⁾nasıl yerleştirmişler. dahā hayret gāliyūm yā onlārın lafına iki tane adam vārdı biri ⁽¹⁹⁾huso hēcının babası
- ⁽²⁰⁾o eşgilernēn gētti.
- ⁽²¹⁾atamız dedemiz onnān gitti.
- ⁽²²⁾dostluh güzellig, hatır gönül hēr şey onnān gētti. bizim bu ev yeri aşşāğı düynānın ⁽²³⁾adamı gēlirdi.
- ⁽²⁴⁾babamın başına gēlirlerdi.
- ⁽²⁵⁾babam rahmatlıh gōvālī iyi çalırdı,
- ⁽²⁶⁾çobāndı da
- ⁽²⁷⁾dinlenirdi yānı milleti dinlendirirdi. davār dağda yātardı, babam şu dağda gavālī çaldı ⁽²⁸⁾mıydı davār gēndiliginden kalhardı. öle bī şimdiki adamlār niye cirt vırt.
- ⁽²⁹⁾şu gadar çocuğu eline vērirdin.
- ⁽³⁰⁾ğardaşım uzun lafin gıساسı evvel burā ağalıhımış yāz gētsin, köy bī arayā düşmüş ⁽³¹⁾ağalārı hēpsini tēvizlemiş sipirmişler şimdi köy köy olmuş. hēpsi bu.
- ⁽³²⁾evvelı büyük bī odun gētırırlermiş, *ören* de gētir o odunu dērmiş gētirmesse fałākayā ⁽³³⁾yātırırłarmış. hükümet onlārmış
- ⁽³⁴⁾hükümet onlārmış önce. şimdi hērkeş.
- ⁽³⁵⁾diyen mi diyen mi? kēsme daşı var, dağda milleti düzermiş elden elden ele burayā ⁽³⁶⁾gētırırlermiş.
- ⁽³⁷⁾erkāğise şimdiki adamlāra diyelerdı gētir o kütüğü diye
- ⁽³⁸⁾şimdiki adam olsa o tarihte.
- ⁽³⁹⁾şey de bī depe var siper, siperleri vār. konāhlāra sıhmışlar burda ağalāra dōktürmüşler ⁽⁴⁰⁾ağalār kaçmış. diyólār iki tane adam çıhmış işte.
- ⁽⁴¹⁾düzmüşler tēvizlediler.
- ⁽⁴²⁾afiyederlerdi, eşgi adamlar içerlerimiz sızılardı, içerlerimiz.
- ⁽⁴³⁾ondan sonā köyde bir iki adam dağa çıhtı mı?
- ⁽⁴⁴⁾hā mesele bitmiş.
- ⁽⁴⁵⁾bī *garā sılo* çıhmış nēblim.

- (46) yáz gêtsin olmaz ki
- (47) köyün gécmişi vār , gécmişi bizim aqlımız o gécmişlere yetiyi o gécmişlere tābi tābi (48) iki táne yūt çıhmasaydı.
- (49) tābi cehālet elbet
- (50) hükümet gëndileridi, dèvlette gëndileridi. böle hükümet ganaıyılā gider öldürürlerdi, (51) nè sorgu vār nè suāl. dahā da düşünceler.
- (52) çōh darbā yedi gurbān olduğum *allā* iki adam çıharmış aıla yá
- (53) vār dört beş bizim en son yerleşim yer burā,
- (54) çōh çukurda, çōh çukurda çōh daha da
- (55) sen bizim yazılārı görseñ işte burāda evvelı her evde bir sürü davār vardı burda (56) her evde yá geri de yákın
- (57) o yol ayrımı var yá bĩ sürü davār vārdı her evde yá geride yákın orda orda garşı (58) boğazın ağızına gelmişler.
- (59) dağda guyú vār şu dağın orasında
- (60) böle yürümüş örende var çōh orda o dutmuş yuhārı nası yemiş yóg şey
- (61) benim babam öle diyó
- (62) *yohārı nasırlı* lō
- (63)* en büyük şeēr oraymış,
- (64) ganatlıının yeriymiş.
- (65) köyün yeri çōh aslında iyi deñil
- (66) burda köyün içinden geçen
- (67) he mezelligin ordan gèdiyó
- (68) *gèdikli, garağuyú, yuhārı nasırlı, belvérene* geçer dört köy ondan sonā *gölbaşına* (69) geçer.
- (70) gèziyó çulun üstünde gèziyó onları da yazabillir.
- (71) onlarda evin ailesi cānım. tābi ev külfeti o adamlār
- (72) odada gèziyó
- (73) garışılmaz onların işine nè yapım ziraatte zehirli buğda getirdim, yèdiler ölmediler. (74) bahtım gıymadım artıh.
- (75) *gonyánın* mı nere evvel gün telezonda güzterdiyú *urfānın* mı böle bĩ yer söledi de (76) hatırımda çıhmış, bütün millet gırılmış gécmiş hēc bĩ hasılar

goymamışlar. hēç ⁽⁷⁷⁾ğurbān hēr biri a hā bōle bōle gösteriyó. kimisi diregile, kimisi yek pulļu kötenle ⁽⁷⁸⁾taħmıŝlar tırāhtörlere çüt sürüyólar, bĩ hasılat goymamılar yá iki üc orda motorun ⁽⁷⁹⁾arħāsıra iki üc kişi bu tarafında kaç tırāhtör varsa sırlırlar èllerinde * fāre avliyörler.

- ⁽⁸⁰⁾lā sattı *antebin* bĩ köylüsü laf etti de sıçānlar bizi yiyecāh nē buğda ğaldı nē bĩ ŝĩ he ⁽⁸¹⁾yāv *antabın* yāhın köylüsü yāhın köylüsü

- ⁽⁸²⁾çèkip dejrmen gibi övüdüyá mazārat

- ⁽⁸³⁾laf etti de

- ⁽⁸⁴⁾çōh mazārat bĩ hayvān çōh

- ⁽⁸⁵⁾bĩ gurt bĩ sürüye girdigi zamān hēpsini öldürmek istiyór.

- ⁽⁸⁶⁾bu da işte bir iki tāne yēse doyar amā muzūr dejrmen gibi övüdüyó arayá vēriyó ⁽⁸⁷⁾hēpsini

- ⁽⁸⁸⁾ēyi dinleyin évvel gün *garaçıla* ğuzułarı govdam gèttiler. orda oturuyóm dahā ⁽⁸⁹⁾sabanān soyuħ darāmıŝ önce saĝ èle oturdum. bir fıķırtı ğeldi, ğuyúnun üs tarafa doĝru ⁽⁹⁰⁾nēblīm üç aydır ordayım sabķā öle ołmadı, yüzler hindi var. bir baħtım yumaħ ⁽⁹¹⁾gibi öle ğaşımı ğaldırdım ā biri havāda ğeliyō, biri de ałtta ğeliyō tikenlerden de ⁽⁹²⁾ğörükmyó yumułup yumułup düşüyō *vallā* düşē ğadar bēle ğaldı, nē atmacası, ⁽⁹³⁾dilki dilki hēç sēsım bile çıħmadı dēdim ŝunu macārasınā seyredim. ā ałdıĝı gibi ⁽⁹⁴⁾sıçrādı *memed almin* ğało o fıstıĝın payām vardı yá önce kaçtı gitti. kaç ğündür taķıp ⁽⁹⁵⁾èdiyóm yóh. oĝlu yēdĩ

- ⁽⁹⁶⁾adamında haķķı

- ⁽⁹⁷⁾küflatı, küflet yāv

- ⁽⁹⁸⁾bĩ tāne boĝup da aŝmamıŝ.

- ⁽⁹⁹⁾on sekiz tāne mı on doĝuz tāne mı boĝmuŝ boĝmuŝ atmıŝtı. neler yāzdın

- ⁽¹⁰⁰⁾nē var ki nē yāzdın hēç bĩ ŝĩ de yāzmadın.

- ⁽¹⁰¹⁾ā burda sēs alıyó bu sēs ŝēyi

- ⁽¹⁰²⁾bizim burā ğöç yēleri ğöç ğöç bir *menderit* o yol ayrımında iki, üçüncüsü bureye *gan* ⁽¹⁰³⁾*ĝölü* dērler bureye tałancılar ğeliyó, soyguncular, tałancılar varmıŝ. ondan sonā burda ⁽¹⁰⁴⁾bir arayá ğiriyólar, ğıryólar burda ondan sonā *gan ĝölüne* çēviriyó.

- ⁽¹⁰⁵⁾olurłā

- ⁽¹⁰⁶⁾orānın adı *gan gölü* ondan sonā *gız gapama* gidiyólār, *gız gapān* dèrik orduda ⁽¹⁰⁷⁾tutanımıyólār èn son burā çamlıh ormānlıgımış. tałancılıh vurgunculuğ varmış, şimdi ⁽¹⁰⁸⁾yáv yóh filān yere gèlenler nèrden gèliyó. tā orānın tałancıālrı gèliyó, bizim bu ⁽¹⁰⁹⁾ağālārda orda yètişme gèlme. işte buruye gèlmiş yèrleşmişler. nè arazisi nè hükümeti ⁽¹¹⁰⁾ilk mePus çıhtı *adiyámanda* bizim köün arazisi çıhtı. *besnāde* biz dahā önce *besnāye* ⁽¹¹¹⁾bāğlıydık vilāyetimiz *małātyáyá* bağlıydı. ben atmış dörtte asgere gittim. nèrelisin ⁽¹¹²⁾*małātyályım* halbuki kimlikte vilāyet *adiyáman* gèçiyó *adiyámanlıyım* dèmedim ⁽¹¹³⁾*małatyályım* dèdim. işte sonādan burayá yèrleşmiş, çamlıymış, ormānlıymış. orda ⁽¹¹⁴⁾ğalmış. şimdi çām da ğalmadı *allāhn* kèremine şükür. köyün ormanı ağalar şorda ⁽¹¹⁵⁾gonāhları vardı. sıhım avcılār avā gidermiş, köpeġ çōh adamı çōh ağa filān adam ⁽¹¹⁶⁾kèklik vurmuş hā davşān vurmuş hā git söyle bizim ève gètirsin.

- ⁽¹¹⁷⁾sanāne pezeveng diyen yók.

- ⁽¹¹⁸⁾söle bizim ève gètirsin bĩ doğdusu olurmuş, gètirir hocāyá èndirirmiş. senin tallana ⁽¹¹⁹⁾senin bĩ dōnek bağına göz dikmiş, filānca tarlayı baġ vèricin

- ⁽¹²⁰⁾baġ baġ namısızlāra

- ⁽¹²¹⁾sıķıysa vèrme,

- ⁽¹²²⁾olur mu öle yáv

- ⁽¹²³⁾nè parā nè

- ⁽¹²⁴⁾bĩ ucu şurda hayvānım nèrde durursa hudut orayá dèmiş. tā *büyük cèrīt* var tā orayá ⁽¹²⁵⁾gitmiş şimdi ğavuşmuş orayá hudut burā dèmiş yāvraılmışlar yāvraılmışlār sonā bizim ⁽¹²⁶⁾göç yoluna *bèring punārının* orayá gètirmişler. tā *suvārġmın* çıkışı baġların bir ⁽¹²⁷⁾vèresesi bizim baġlı çáyından tut, bizim çáyların o *cèrīt* yoluna ğāde bir ğişi satıyó. bĩ ⁽¹²⁸⁾gocā nahiye oluyó o *suvārġ* da ğoniş kı adam yāza

- ⁽¹²⁹⁾nèblīm oġlüm, nèblīm hër şeyi bilir nèyi bilmez.

- ⁽¹³⁰⁾*ġarġalı kösecelmin* yázısından iş mu yóh ğoniş kı yāzałār he

- ⁽¹³¹⁾èşşöl-èşşek

- ⁽¹³²⁾hèrkesin bĩ köyü vār.

- ⁽¹³³⁾anlātsana nèy oġul niye içmiyónuz

- ⁽¹³⁴⁾èle mı *allā* yolunuzu açlıh ètsin.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Çatalağaç

ANLATAN: Abdurrahman Çakmak

YAŞ: 84

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1)maziye olmadı, *memet çahmağ* bĩ de oğlu vār. torunlārim yüz elliiden fazla, hele (2)tanımıyóm, yóh çocuğlārdan razıyım, şükür o adamlār bĩ de ihtiyacım yóh ben kēndi (3)kēndime barınıyóm. he hēp de şükür benim adım *abdurrahman çahmağ* he bin doğuz yüz (4)yirmi altı *vallā* anlatacağım bĩ şey yóh. buyūr ũ asgerlik beni *vana* vėrdiler, iki áy orda ıaldıh (5)*vandá gurtalandán* yáyán üç gün *vāna* gittik iki gün *bitlise* ğavuşduğ bĩ gün *tatvān* ben (6)gēmiye bindirdi. *vān* iki áy orda ıaldıh bĩ emir ğeldi, dēdi jendirmeler seçiyólār dēdi, (7)pėyádelik he bu sēfer yēdi yüz elli kiři seçtiler, iki yüz yirmi piyáde aláyda seçtiler bizi (8)*diyárbekir silvān* ğapā çat pāt bu sēfer bizi *silvāna* vėrdiler yēdi yüz elli ğişi üç jendirme er (9)oğuluna bizi vėrdi, orda da ben ğadroyá el ğoydum. bēlik ğomitānı vardı *şükrü tanyeri* beni (10)yánına aldı, posta ben oğulda bizim *şükrü ğanatlı* vardı jendirmenin orgēnāralı o zımān *şükrü* (11)*ğanatlı*ydı he işte nēblim bĩ ğeldim *ceyhāna* ğöçtüm iki evliydim. ben asgerden ğeldim(12)urvādın ğözü kör oğmuş anamın da ğözü kördü. babamda sonādan vefāt etmişti. he *vallā* hı (13)sonādan işte bēle bugüne ğáder halā yaşıyóruz oğlān dördü *almānyáda* iki *ğırbızda* aāma (14)söleyim biri *adıyámanda* biri *gölbaşıda* şe de hēr birisi he bĩ yēde ğetti. birisi farbıka (15)yápmıř pilastik farbıkası he yáptı yólun üstünde buğda bazarın ğarşısında ıalıştırdı, ancā (16)ğēndi işini yápa sermayeni batırdı, halā öle ğapalı. hı oğmuyór, oğmuyór, şindi düşünüyóm ki (17)dost eşgi dost kimi değil ğardaş eşgi ğardaş kıbí değil, hey yānı birbirine evvālī dost dost için (18)ölürdü. ğardaş ğardaş için ölürdü. kötü ğelirse ğardaşıma ğelsin. ben ele tahmīn ediyóm şimdiki (19)ğēnçler benim ğörüşüme diyóm. diyór arvādım oğsun parāmda

oşsun, baba nêrde oşuyór, ana ⁽²⁰⁾nêrde oşuyór, ğardaş nêrde oşuyór, nêrde oşursa oşsun. êvet dorgudasa bene ôle gèliyór işte ⁽²¹⁾bôle.

⁽²²⁾buyūr, ğorā yóh ben o tarafa savāşa, mavāşa gétmedim. yáni iki sène yáptım, bizim ⁽²³⁾bölük kıomítān çōh éyiydi. hālını arz édiyódun arvāt kōr, ğardaşım iki oğlu yétim benim ⁽²⁴⁾yánımdaydı. ā nê diyim o adam sağoşsun ben nê zamān diyór beni izine biraħırdı êve ⁽²⁵⁾gèlirdim. êvde yápar gibi tām on áy êvde asgerlik. o adamdan orāh zamānı beni biraħıyódu iş ⁽²⁶⁾zamānı bēnı biraħıyódu diyódu senin asgerlik bitmez he *vallā* yáni işte hocām bēle yáni biz ⁽²⁷⁾pērişānlıh da ğördük ğarbalıhda ğördük. ğıtlıh ğırhda da bı ğıtlıh oşdu. üç sène ğıtlıh biz ⁽²⁸⁾gēçirdik iki üç táne ğıtlıh gēçirdik önce ben ufāhdım, samānda yóhdu, nê êkmek de yóh çōh ⁽²⁹⁾bulduh fağirliħ bulduh, ğıtlıh bulduh, yáni éyvāllā éyi *vallā* fağirler dolu un vėriyodu, tası ⁽³⁰⁾da vėriyóler yáni bōle zamānı ğördük, biz kaħtıh. *millā* * çünkü ben *cumuriyet* te dünyáyá ⁽³¹⁾gèldim ô zamān aklımız başımıza ğeldi ki ğalānı da saħalı maħalı kaħmışdı, onlār da kimi ⁽³²⁾dēveler üstüne mēkereci yazılmışlardı. ğatırın üstüne bōle yáni arazi sahipleri ⁽³³⁾götürmüyólardı dēvāmı iş ağālārın élinde işte bunlā kaħmıştı hēp gēttiler. hárpte kimi parayı ⁽³⁴⁾tanıyordu kimi ekmeği tanıyórdu, yóh yáni ot motla bėslıyóduh pencār mencārłā yáv yáni bōle ⁽³⁵⁾biz çōh ğördük şimdi parānın nê ğıymeti vār, nê adamın ğıymeti dünyá cennet oşmuş hocām ⁽³⁶⁾fılān yérde télafōn édiyór, a hā fılān ben gèliyórum fałān ğavuştım. sės gétiriyódu, dünyánın ⁽³⁷⁾səsi seniñ éviñde emā bizde zemān gēçti başķā bu ğoca ğarı dēynegle benimde deynegim var ⁽³⁸⁾işte bēle şimdi mezel, mezel şurda bı ğadın öldü dedı ki telefonla kēme ğelsin mezer ⁽³⁹⁾gassın. diye ğonişa ğonişa ğidiyó mēvsime deşme gēçen sène iki * mezārı yáptı ğuzelce ⁽⁴⁰⁾bizim bı kaç év vār baħtım yıhāma masası yóh cenāza içun tābutta yóh gēttim bı masa ⁽⁴¹⁾yáptım yüz élli millóna üç yüz on beş kağıtada bı tābut yáptım, dedim öldüğüm zamān ⁽⁴²⁾hazır oşsun kimse sağa solā kaħmasın yáni bēle ésgide bēle değdi.

⁽⁴³⁾yóh hēc bı şı yóh ğafa yóh ki emekli oşım ğafām yóh bu bı zemān çocihłārın élinde ⁽⁴⁴⁾kimi évlendiriyón kimi asgere gėdiyór, kimi nişānlıyóh yánım aķıl başımda ğaħmadı. he *vallā* ⁽⁴⁵⁾bu topālı éverdim bu iki kaç senedir? rahātım dađm êkmeğin kayitindeyim çocuħlār āç ⁽⁴⁶⁾kaħmasın ôle on beş táne çocuħ ğelin de gétirdik

torunumuzu bî evin içinde yirmi bir hönittayız gene ⁽⁴⁷⁾idāre oluyóduh ben *ceyhānda* de yānda évıma gittim dört sene gāldım belediye başkan ⁽⁴⁸⁾*ökkeş* varıdı, azrāil gibiydi iki üç táne çifligi vardı. ben de iççiyim çiflikte çalışıyóm. dēdi, ⁽⁴⁹⁾dēmişler ki iki evli dēdi sen iki evli misin? dēdim ev barh yóh on bir konittayıh evin içinde ot ⁽⁵⁰⁾ıyóh balediye başkanı dēdi ben de iki evliyim, nasıl dēdi tēk bî ev vār, tek bî oda on bir ⁽⁵¹⁾konıta içinde geçiniyóruz. ıldız da görükōr oduna yapılmıştı, dēdim bizin ki de görükor ⁽⁵²⁾berāber yāşıyó sen biliyón kı ben belediye başkānı çarşıyā gēttigim zamān, dēdi ki ben dēdi, ⁽⁵³⁾*vallā* hēp ğarşıma dururler, biri *ádáná* de biri *ceyhānde* kaç táne çifligim vār zēngin çōh ⁽⁵⁴⁾zēngin biri bilmēm *ğáysen* yáylayá gōtürmüşüm biri nērenin yáyłā biri birini görmemişler. ⁽⁵⁵⁾dēdi gözü bana dēerse bānı yiyacaḥlār yiyacaḥlār dēdi. herkes benden ğorhōr ben de ⁽⁵⁶⁾onlardan gēl lā dēdi senin gözünü öpim dēdi, ben élne gēttim bî öptüm. gēldim bōle gözümü ⁽⁵⁷⁾öptü. bî emrın olursa bēn senin emrındeyim gözünden öperim. biz sıhıntı çōh gördük sıhıntı ⁽⁵⁸⁾çōh gördük, bēleydi. he işte bōle.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Çelik

ANLATAN: İmam Erdoğan

YAŞ: 76

MESLEK: Çiftçi

KONU: Çelik Köyü, Gölbaşı ve Köylerin Durumu

(1)ā bēy yók eşgi yērleşimlerden *hacı kiālar* vār. *kürt* punāri vār. ondan sonra *mēmīşler* (2)gēliyōr *memīşler* aīlesi gēliyōr, *mamūtlar* aīlesi gēliyōr. ben dēdeler aīlesindenim, ben (3)dēdeyim biz *maīatyān*ın *arqaūn* köyünden gēlmişiz. dēdemiz deīl de dēdemizin babası (4)gēlmiş. köyümüzün yērleşimine şöyle böylē beş şüz kūsūr sēne oluyōr. köyümüzde (5)arazilerimizde bugdāy, arpāy, nohūt, mısır ēkiyōruz. āy çiçek, bahçe ēdiyōruz, suļu (6)tarīalarımız da vār. pancār ēdiyōruz. bazen nēblīm ben çiftçiyim. ben köyde çōh muhtārlik (7)yāptım, bahçe ēdiyōdum, pancār da ēdiyōdum. ay çiçeīde ēkiyōdum mısır da ēkiyōdum. (8)toprāhīlarımız da çiftçilerimizde biraz, malçılık da yapıyōlar, şimdi ēkseri malçılık yapıyōlar. (9)köyümüzün yērleşimi bī yānı şimdi asfālt üzerinde çoğunluk, he siz gittiniz, hangi (10)köydesiniz. köyümüzün fistiħçilik vār, bağıcılık vār. malçılık da çok, davārcılık, sığırcılık (11)bēsicilik ēsgilen *bēsniye* bağıydık *kazāmız gölbaşı*, gölbaşı ēlli sēkizde *kazā* oldu ancak köy (12)çok nādīr burānın yērleşimi çalılık yō yō çalılık bataklık ā *karā* çalı devlet demir yolu gēlmiş (13)yirmi altı da bī istasyōn kurmuşlar. işte istasyōnda köylerde iniş dērken kırklar da bī köy (14)kurmuşlar, ēsgide ben gēldiğimde istasyōna hayvānlārla şey getirirler katır üzüm satmayā (15)giderleri *karā* vāgona yükleyip he *karā* vāgonlāra onlāri yüklerdik çok getirirdik o zamān. on (16)iki, on üç yaşındaydım. ondan sonā köy yērleşimi oldu. ondan sonā büyüdü nāhiye oldu. ēlli (17)sēkizde *kazā* oldu gēliri de biraz kısa *gōlbāş*ın arazisi *kisā*, toprağı *kisā*, çevre köylerinde (18)fistiħçilik tarafında vār. *hacılar*, *azāplı*, *bağılārbāşı*, *karāburūn*, *balķār*, *çelik*, *aşāī nasırılı*, (19)*yukarı nasırılı*, *gēyikli*, *aşşāī nasırılı* burālarda *fistiħçilik* vār. diēr köylerimizde çok

dağ ⁽²⁰⁾köylerinde *gédikli* de *karākuyúda yuqārı karāquyú* burālarda arazi az, arazi olan köyler ⁽²¹⁾ékseri *çelik, balqār belvéren* de sonādan arazi açtılār, önceden hēp arālar taşlıq, maşlıqtı. ⁽²²⁾köylerimizin durumu bunlār, dáyısı gélirlerimiz bunlār, * köylerimiz otuz üç otuz dört parça ⁽²³⁾köylerimiz vār, *gölbaşmın* üç táne belediyemiz vār, *harmānlı, merkez, balqār, harmānlı*, ⁽²⁴⁾*gölbaşı* üç táne de şeyimiz vār. benim sèkiz çocuğum vār, ben yètmiş altı yaşındayım.

⁽²⁵⁾çocuklarımlın hēpsi yurt dışında, ilk gidenlerden bĩ tánesi benim yirmi doquz yaşında ⁽²⁶⁾gittim, sèkiz sene qaldım. gèldim çocukları da yerleştirdim dahā sonā gètmedik. dedim yā ⁽²⁷⁾yirmi yılda amcāmla ben aynı evde muhtārlik yáptıq on dört sene o yáptı, on iki sene ben ⁽²⁸⁾yáptım. dahā da sorduqlarını sanā cevāp vèrim. eđgi usüllerimiz iyiydi, insānlārın saygılları ⁽²⁹⁾hürmetleri vārdı. tābi amā şimdiki yaşamda eğgisinden çōk iyi dáyısı, tābi ulāřım vār, ⁽³⁰⁾eğgiden köyden bařkā bĩ yer bilmiyólardı, mesełā bĩ ayāqkabi řu lastik ayāqkabu tékerlerden ⁽³¹⁾he şimdi abā dèrlerdi giyerlerdi. şimdi insānlārın görüşleri değşti o da zamānlār değşecek ⁽³²⁾zamānlā zamān gècmiş eller áyá yürüdü, * deđ mı yēenim. memnūnum üç kıızım altı oğlum ⁽³³⁾vār. geliyólār, yō yō geliyólār ben emekliyim muhtāçlıđım dahā kèndilere yōk amā amā gelip ⁽³⁴⁾baқыyólār da banā qarşı saygıllılar da çevrem de saygıllı benim altı parça óyúmúz vār, ⁽³⁵⁾*gölbaşmın* banā hēr kimin saygılları vār. ben muhtārlik yáptım, muhtārllarında başkanıydım. ⁽³⁶⁾siyasete de çōk qarıştım, siyaset de cehepeliyim. o saygı haqqāten başka başımıza gèlen kim ⁽³⁷⁾oľursa oľsun *türkiyenin* bařbaqānı, başımıza gèlen *gölbaşmın* rējsi, köyümüze gele ⁽³⁸⁾köyümüzün muhtāri. banā şimdi dèyletin dūřünmez ben üç sene oľudum, ilkoquľu dıřārdan ⁽³⁹⁾aldım, orta oquľu dıřārdan aldım, diplomaları. şimdi nèden řu memeketimize huzūr, ⁽⁴⁰⁾vatāndařımıza iř vèrsin vatāndařımıza èkmek vèrsin. isterse beni idāre eden *hıristiyān* oľsun. ⁽⁴¹⁾kim oľursa oľsun parti meselesi gibi oľmasın ben kırk altıda siyasete qarıştıq amcām ⁽⁴²⁾cumhuriyet parti başkanıydım. ben de o zamān kırk altı da on iki yaşındaydım. siyasete ilk ⁽⁴³⁾girdim o zamān qarıştıq iktidāra gelemedik *menderes* gèldiydi o zamān èlli de bařā gèldi, ⁽⁴⁴⁾atmışta ihtilāl oľdu tābi ondan sonā iřte bin yètmiřte döndük, seksen de ihtilāl ben içeri ⁽⁴⁵⁾girdim. iřte atmışta amcām girdi, seksen de ben girdim. he tābi buyūr, on üç gün mèrdivenin ⁽⁴⁶⁾altında yáttım

aļâyda üç gün içerde yattım bıraktıļar. yirmi bir sene nezârette goyduļar. bês⁽⁴⁷⁾ sefer siyâset yüzünden hâpse girdi. işte neblim dahâ ne diyósan sanâ anlatım dâyısı. ammâ⁽⁴⁸⁾ en ufâcık bî hatâlı kelimede duymâdım. duydum desem yâñan olur. köyünüzde ilişkiler nâsıl⁽⁴⁹⁾ köyümüz iki tarâf yârimiz, * arımcılık hîç sevmem köyümüz yârisi *alevî* yârisi *sünli* şimdi⁽⁵⁰⁾ çoğunluk *alevîler* yurt dışına göçtü. şimdi onu diyecektim ammâ köyümüzde en ufâk bî⁽⁵¹⁾ dedikodusu olmaz. *alevî sünli* meselesi olmaz artık deñmiş kız alıp veriyóļar, eşgidem bu⁽⁵²⁾ yóktu. tâbi kaçân olursa kaçıyódu onļar kaļktı. şimdi bütün dünyâ devletlerine vârdik aslında⁽⁵³⁾ bunļar da geri zekâlılardan kaļma dâyısı ben bu memleketin toprağına berâber gelmış,⁽⁵⁴⁾ berâber savâşmışız. bu memleketi berâber kırtârmışļar. metrekarêye şehîd vârmışız bunļarı⁽⁵⁵⁾ kakıpta ırk âyırımı *kürttür, türktür* meselese çok ayıp oluyó. aslında şimdi yâpmiyóļar da⁽⁵⁶⁾ benim için ben karşıyım. tâbi çok büyük bî zulümdür ben bugün bu meselede şimdiye kadar⁽⁵⁷⁾ masrâfi vârdi devletin bugün biz milyârlarca kaç milyâr, elli millâr mı, yüz elli milyâr mı,⁽⁵⁸⁾ milyonâlarca dolâr mı dahâ bu dağda hep füzuli gidiyó bunļarı tâbi vatândaş yüzde dohsanı⁽⁵⁹⁾ bilmiyór. bu kesemizden çıkıyó, bu atılân bombaļar, bu atılân dedim yâ bu kadar parâ⁽⁶⁰⁾ harcanıyó seksen de bu yâni otuz senedir, bunâ parâ harcıyóļar dağlara atıyóļar, yıkıyóļar,⁽⁶¹⁾ ölen o da vatândaş, öldüren de vatândaş şimdi bunļara karşıyız vatândaşın hakkı ne ise⁽⁶²⁾ verilsin vatândaşın hakkı ne ise istesin kanunun önünde masrâf olmasın, masrâf hepimize,⁽⁶³⁾ işimiz kaļmıyór, aşımız kaļmıyór. perişân oluyók her gün zâm oluyó neblim. sanâ karşı söyle⁽⁶⁴⁾ tâbi tâbi he devleti idâre ettiler, haļkımıza iş versinler, haļkımıza huzûr getirsinler, kim⁽⁶⁵⁾ olursa olsun gelen ağamız giden beyimiz dediğ gibi kim olursa ossun beni idâre eden devlet⁽⁶⁶⁾ bir idâreci ne olursa ossun eliden geldi đadar memlekete huzûr vermeye çalışır. ne kadar⁽⁶⁷⁾ namıslı olursa ossun amâ getiremiyóļar, başkâ getiremiyóļar. haļkımızda da cahillik çok⁽⁶⁸⁾ haļkımızın yüzde yetmiş cahil şimdi şöyel bî şey vârdi dâyısı şimdi şöle bî şey vârdi beni idâre⁽⁶⁹⁾ etmeye çalışan birine karşı çıkmalı silâhla karşı elimde her şey silâhla yıkırım oyum elimde⁽⁷⁰⁾ bu çalışmassa öbürünü getiririm. öbürüne getiririm yâ, zór bî şey deñil yâ kaļkıp silâhla ev⁽⁷¹⁾ yâkmaynân arâba yâkmaynân vatândaşa zarar vermeye niye bi de çıkaramıyóļar, dedim yâ⁽⁷²⁾ yüzde yetmiş cahil yaptığımız, dahâ çıkıp beni öldürmeynen sen nere varacâksın a hâ öldür.⁽⁷³⁾ ben yirmi sene emeh vârmışim bî

yere göndermek için bî asgere göndermişim onu da ⁽⁷⁴⁾öldürüyön. haqqın nè ise iste sonā millet vèkili çıkart, hakīmler, savcılar savunsunlar ⁽⁷⁵⁾haqqınızı yāv, yānı huzūr olsun, huzursuzluk kaqsın istedīm bu benim. köyümüzün olüyó ⁽⁷⁶⁾zarār vatāndaşa oluyó darbesini sıkıntısını vatāndaş çekiyó. şindi bugün dünyā kadar ⁽⁷⁷⁾masrāflār oluyó, masrāflār kimin kèsesinden çıkıyó devletin babasının çifliī yók işte senden ⁽⁷⁸⁾benden alacak. çayınızı tāzele hōş gèldin iyi misin rahāt mısın? ben de iyiyim saōlasın *vallā* ⁽⁷⁹⁾yeēnlerimle konuşıyók, tālebeymiş, bunlar üniversite de tālebeymiş, memleket? gètir çay iç ⁽⁸⁰⁾oldu aām güle güle *marāşın* köünden *heleteye* yakın *bozlaş* *helete* çayınızı tāzelesin sqūķ bî ⁽⁸¹⁾şeyler için. tøk evlendim, iki buçuk evlendim, iki buçuk ay önce hanım vefāt etti bekārim. ⁽⁸²⁾evlenmek istemiyorum, yaşlandıķ, rahātık kafamız bu yaştan nēy elbet tābi elden ayāktan ⁽⁸³⁾düşürmesin, el amān dèdirmesi, dinden imāndan ayırmasın.

⁽⁸⁴⁾yeter èlli üç sene yaşadıķ, yók öyle bî şey yók, èbelik yāpan da yók, ilāç yāpan da ⁽⁸⁵⁾yók. hırsızlık eden de yók, sahtekārlik eden de yók, dolāndırıcılık eden de yók öle bî şeyimiz ⁽⁸⁶⁾olmadı. yānı ufāh tefek halk arasında o da hēr tarāfta vār amā öyle bir büyük bir arazi davāsi, ⁽⁸⁷⁾arada ķan dökme olmuyór.

⁽⁸⁸⁾asgerliīm yirmi dört ay iki yıl yaptıķ, asgerliīm ilk girişim *manisadaydı*. *manisa* da ⁽⁸⁹⁾ķaldım. yók şehir içinde merkez de ķaldık, hep asger yāhnısı yerdik. *doġū kışla* da ķaldık, orda da çavūş oldum. ondan ⁽⁹⁰⁾sonā on altı ay ķaldım, on altı ay sonā *istānbul*da vèrdiler. he sèkiz ay da *istānbul*da ķaldım, ⁽⁹¹⁾yók şeyde *küçük çekmeced*e şey çavūştum. orda deppodaydım, rahātı. yō yō asgeriyenin ⁽⁹²⁾deppōları vār. elbise, bilmēm nēy deppō çavūşu olarak başka bî şey yapmadım, birisi ⁽⁹³⁾elbisesine bî şey gerek olurdu. banā aītti gèlen giden de sonrā acemi birliği üç yüz èlli dört ⁽⁹⁴⁾kişi iki ay da bir gelir giderlerdi. tābi elbiselerim, ayāķķabılarını bèkledik banā aītti. he o ⁽⁹⁵⁾varıdı, şimdi şöyle oluyór èsgi ayāķķabısı olanlar, ustālar mustālar oluyó ben de olmadı da ⁽⁹⁶⁾yāpmışlar. yā acemi işte gider ayāġını yıkar terliyór ayāķķabısı bî şeyler koyúp yıkıyó tugáy ⁽⁹⁷⁾dört bölük vārıdı hēr bölükte dört yüz èlli dört kişi vārıdı. èk bölükleri de vārıdı. èle tābi ufāk ⁽⁹⁸⁾tèfek şeyler oluyódu sıkıntı olmadı, ben asgerden èvel evlendim. bî kaç sene de gèc gèttim ⁽⁹⁹⁾dèvlet kayıdı ile o zamān gètmedim. iki üç sene gitmedi he sèfer *besnide* yāķāladılar, ⁽¹⁰⁰⁾nezārete

godīlār. yók nüfusa vārdık nüfüs cüzdanımı almdılār dēdiler ki asgere gidersin ⁽¹⁰¹⁾gēldik yine gitmedik iki sene kałdıktan sonā gēldim tēslim oıdum. ēsgi bizim kazāmız ⁽¹⁰²⁾*bēsñıydi* burā yóktu dēdim yā sanā. bizim, bizim aı vērlerimiz yüzde seksen *antepti* evet ⁽¹⁰³⁾sonādan *adıyāman* oıdu da biz *antebe* çok giderdik *marāşa* da az giderdik *adıyāmama* da biráz ⁽¹⁰⁴⁾maħkemelik iş oıdu *ałlāh* düşürmesin yókısa diēr işlerimiz *antept* ile üzümleirimizi ēkseri ⁽¹⁰⁵⁾ēkseri *ķırşehire* satārdık ēssīden, *sivās*, *małātyá*, *ērzincān* ben *ērzurūmda* kaıdı, *sivāsta* da ⁽¹⁰⁶⁾kaıdı üzüm satma da heabi biz ōn araba, on beş arāba, götürürdük. hēr arāba on ton, on ⁽¹⁰⁷⁾beş ton, yüz yüz ēlli ton üzüm götürürdük toplām bağcılık çoktu dáyısı kurumā oıdu, hastalık ⁽¹⁰⁸⁾gēldi benim muhtārliđim da müracaāt ēttim *anķaradan* müēndisler gēldi. gēldiler, dēdiler ki ⁽¹⁰⁹⁾bunlārın kökü geğer bu hastalıkā çāre yók dēdiler. işte aynēn de gēcti *amerikān* çubuğu ēktik. ⁽¹¹⁰⁾yāni şey sonā dahā hāle de vār ēsgilerden dahā güzeldi, işte *amerikān* çibiklārımı gētirdiler. ⁽¹¹¹⁾aşı da vuruyólar bilhāssa şey gētirdiler dáyısı süt tozlārı gētirdiler. oқullāra vērdiler, ⁽¹¹²⁾oқullarda ķurtlāndı hattā ōretmenler döymek için korkarlārdı da ēsgi işte böyle böyle ben çok ⁽¹¹³⁾gördüm *menderesin* gününde bizim biz de yēdik te tābi ķurtlu gētirirlerdi işte arada bı kaç ⁽¹¹⁴⁾kaıdı mı ķurtlānırdı. kurt ta oıdu mu, çocuklār ōretmenler yēdiremezdi. bunlārın hēpsini ⁽¹¹⁵⁾gördük dáyısı.

⁽¹¹⁶⁾bir ođlūm vārdı hē, ben hēpsini orayā goıtrüdüm liseyi bitirdiler, hēpsi liseyi ⁽¹¹⁷⁾bitirdiler, heburda oқuduılar. *ałmānyáda* *sututgārd* orā ihāle ihāle ben *sututgārd*daydım. ⁽¹¹⁸⁾giderdik doılaşırđık amā bize uzākta, orā ihāleler ayrı hērkesin kaıdığı yer ayrığı yēdi sēkiz ⁽¹¹⁹⁾ihāle hēpsini çalışma baķanlıđı şeyi bütçesi ayrı amā toplāmı dēvlete.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Kösüklü (Kabağlar)

ANLATAN: Selvi Sevimli

YAŞ: 90

MESLEK: Ev kadını

KONU: Kara yılan

(1)hër bir ğardaş bî ğızını kaçırmış, ismim *sevli sevimli* , *sevli sevimli* bu yoğudu, geln (2)olduĝum evin soy benim *sevli sevimli* benim babamın soyu *gara yılân* onu yanı sırf onu (3)söylesem. yanı babamda gècmiş he he hëpısı ben de şindî ben babamdan biy yâşında (4)ĝalmışım babam *bësnî* bëyleriyle dövüşmüş. * söyleyim ben babam genciken şu muhtârın yâş (5)kimi â bî dövüş olmuş bî yâylâcı *mağatyânın* yâylâsına onğarda davârcı benim babam tarafı (6)benim aşiretim *ğabâğlar* aşireti orda bî dövüş olmuş, çobânğlar dövüşmüş, köpeklere (7)vuruşmuşğlar bir asger gèlmiş, demiş kağın *bağğıyânlı ĝabâğaman* birbirini yidi *mağatyâ* tarafında (8)bir aşiretin adı *bağğıyânlı* duymuşun *kürt ğızığbaş*. orda hâber babamın aşiretine babama yâlnız (9)değl babam evlî değl bir hâber gèliyó kağ diyóğlar *bağğıyânlı ĝabâğarna* birbirine vurüşuyóğlar, (10)ğırışuyóğlar. çobânğları vurüşuyóğlar, çobânğlara vurüyóğlar, köpeklere vurdular, neblim nèttiler. (11)evvelde ĝılıç varımış, *kürtler* şür dèrdi, *türkler* ĝılıç hëmen babam ĝilicini çekiyó anası da ata (12)biniyó gidiyóğlar dövüşe yanı çobânğların yanına çobânğlara ĝavuşuyóğlar orda diyóğlar. babam (13)ğilici sağğıyó *bağğıyânlığlara* vuruyó *mağatyâyâ* şikât ediyóğlar anası da ata biniyó ardı sırâ (14)ğèdiyó diyóğlar anası gèldi. yanı *kürtçe kürtçe* oğluna vuruyóğlar, dövüyóğlar, şöle ediyóğlar, (15)böle ediyóğlar *ğabâğlar* aşireti anası atta binili gèldi hücum ediyó oğluna â orda bir bölük asger (16)bir subây gèliyó bunğara bizim aşirete he gèliyó aşirete anası diyó anasını vuruyóğlar, anasına (17)subây vakine Tipçiginen ile vuruyó anasına *garâ yılâmn* diyó niye oğluna

diyón ki dèdin ben nè ⁽¹⁸⁾diyim diyó be oğluma dèdim gılicini bunlara vur, *balıyınlılara* vur. ordā hükūmete ⁽¹⁹⁾götürüyólar hem anasını hem gèndını bizim aşireti anasına vuruyólar sen biye oğluna böyle ⁽²⁰⁾dèdin diyó *balıanlı* oğluma çóktü, biri oğlumu dövüyódu, ben de dèdim a hā ansına söliyú ⁽²¹⁾sizin ğabileñiz hēp *garā yılān* benim babamın tarafına he soyadı şimdi soyadının üstüne ⁽²²⁾söledim. he onda ā sonā ğel oluyó ğel oluyó şurda *bésnñin* bēyleri *mistaā* bēg, *hacı bēg* ⁽²³⁾*fıyāngı* babamın arhādaşları babama ğel diyólar. birinci atı bilisin şeye *urfāyá* gidég birinci at ⁽²⁴⁾gétirek gidiyólar birinci atı getirinci. ēyisi babama düşüyó heyvānları gèndılerine düşüyó. ⁽²⁵⁾babamınān çağışıyólar, diyólar niya *garā yılān* ēyisi sana ğeldi kötüsü biz e ğècti. babama ⁽²⁶⁾diyólar aynı ğardaş gibi babamın arhādaşları *bésnī* bēyleri gèndine diyólar sen asgersin daha ⁽²⁷⁾babam asgerliğini yapmamış. dahā babam diyó ben asgersem asgerlikten korhmām giderim ⁽²⁸⁾ğeri babamın arhāsına düşüyólar. ğeri sen biz küstün seni asgere bırakmāk şöyle böyle diyó ⁽²⁹⁾babam diyó siz bī ağzınızla çıhtı hēr kişi de bana diyó sen asgersin, ben giderim asgere ⁽³⁰⁾ğediyó. *ērzüluma* vèriyólar gidiyó kı orda èlli gāvurun savāşına gidiyó onda yāralāniyó ğeri ⁽³¹⁾ğetiriyólar. *małātyān*ın dohtōruna orda ğeri gèndini iyileştiriyólar. * ayıb olmasın kıçında ⁽³²⁾ğeri ğediyó kıtāsına asger oluyó yátıyó ğeliyó ève ğavuşuyó ben dahā ğüçügüm oğlu moğlu ⁽³³⁾yóh ben dahā tekim ğızıyım ève ğeliyó asgerliğini yapıp ğeliyó. bī sène èvde ğalıyó.

⁽³⁴⁾subáy arhāsından tēlefon yóh mektüp saııyó durmā diyó èlik gāvuru ğeliyó *fransız fransız fransız* ⁽³⁵⁾ğeliyó durmā şeyini düz asgerini düz o zamān da hükūmet zayıfımış parā yóhımış babam ⁽³⁶⁾çütünü satmış, arazisini satıyó, köyünü satıyó hēr bī şisini satıyó babam asgerini düzüyó. ⁽³⁷⁾koşuyó şeye *antebe* savāşını èdiyó orda da vuruıuyó ben de bī yāşında ğalıyóm. ā sanā dèdim ⁽³⁸⁾o başımdan ğècti sen yázdıñ. ā ben iki táne èmmīm èrdim, dahā babam sağken birni ğız ⁽³⁹⁾kaçırıyó èvvelden ğız kaçıyódu yá he èmmīm bī ğız kaçırıyó, babam vurulunca. babamdan ⁽⁴⁰⁾sonā biri dahā babamın şeyi de bir abıası da kaçıyó. babam savāşta *atatürk* gèndinin abıasını ⁽⁴¹⁾duyuyó yánna bir adam saııyó diyó adamın adı da *ali ğılıç* mektüp yazıyó *ali ğılıca* vèriyó ⁽⁴²⁾kañ diyó bu adamı ğir diyó gèndinin bir abıası kaçmış gèndi düşmānımış o adamın hāberini ⁽⁴³⁾de aldım o adam da yiğidimiş ğelsin gèndinēn savāşa ğirsin. bu

adam gèliyó mektubu bu ⁽⁴⁴⁾adamın èline vèriyō. èline vèriyō o zamān şey yōh yá vèriyó, gèldim seni göreyim sen nası ⁽⁴⁵⁾bı adammışsın bileyim üc ğızının birini sanā vèreyim. işte sen bu adam èništeninēn barış ⁽⁴⁶⁾dahā düşmānı mısın? barış bu adam gèlsin senle savāşa girsin. o adam gèliyó babamın yanında ⁽⁴⁷⁾savāşa giriyō savāşlanıyō a hā ondan sonā babam geçiriyó. * niye bindin *anteb* gidiyó namós ⁽⁴⁸⁾gidiyó, başına vurdu fəsi hèle hüsün *antepliler* hüsün bı depe de gèliyó *garā yılāmñ* sèsi ⁽⁴⁹⁾babamın *fransız* gèliyó *fransızda* ğadınları da barābar gèlirmiş, *adana* iline gèndilerle ⁽⁵⁰⁾ğadınlārda gèlirmiş bı ğadının èlinde ğadana gèliyó dahā babam savāşlanıyó babama baħıyó ⁽⁵¹⁾babama yáķışū böyle sanā gönlüm düştü ğadanın yüreginde babamın èline vèriyó gè ⁽⁵²⁾diyó sana göylüm düştü beni al diyó senle savāşa girem yanı gāvūr *fransızın* ğızı he *fransız* o ⁽⁵³⁾babam diyó bōle diyó sen gèt *islām* ol diyó *islām* ol gèl ben seni alırım. gidiyó *marāşa* anası ⁽⁵⁴⁾da babası da gèndiyō gèlirmiş savāşa anasıyla babasıyla gètmeyin *islām* olma *müslümān* ⁽⁵⁵⁾olmā almā demiş ben alırım. gidiyó diyó *islām* olđum diyó gètiriyó káıdını èline vèriyó ⁽⁵⁶⁾babam alıyó gèndini gèndiynēn babamlan savaş savāşlanıyó nèyse çōh durmuyó babam vurułuyó o ⁽⁵⁷⁾gècti. he he hā èmmīlerimde bu évin bu ğayınbabamın iki ğızını kaşırıyó hēr èmmīm birini ⁽⁵⁸⁾kaşırıyó. Biri de birini bunnar ben de bunnār davāyı görmüyó biri davāyı dahā babam dahā ⁽⁵⁹⁾saĝkan altınlarnān yüz altın atlār matīler dāvetini görüyó babam saĝken biri de öyle ğalıyó ⁽⁶⁰⁾he öyle ğalıyó ben dahā güççüüm ben böyünüyeçēm on beş, on dört on beş yaşayācān ⁽⁶¹⁾ĝahveyi görmüyōlār, düşmānlar ā sonā aĝalār, paşālar gèdiyó yāvrim diyōlār çōh oldu ⁽⁶²⁾barışın. bize bı ğız vèrirlerse barışırh vèrmezlerse barışamaħ sonā diyōlār ğızımız a hā bu ⁽⁶³⁾*garā yılāmñ* bı ğızı vār tēk teberik işte bunu işte bunu bize vèrmelisiniz, beni vèrdiler işte bu ⁽⁶⁴⁾ève girdim işte. işte böyle he he işte sonā da bu éve girdim ki tōbe tōbe *ałlāh* evı gözzel bı ⁽⁶⁵⁾evıdi sonā bı gèliniyle bı oĝlu hastelendiler, tipōyá yāħalāndiler öldüler, dört tane çocuħu ⁽⁶⁶⁾ĝaldı, üstüme ĝaldılar, onları böyüttüm né edim işte şimdi de işte ihtiyār olđum doħsān ⁽⁶⁷⁾yāşadım ammā *mamō* çáy demle göçeberik áyāħlārnan yáylayá gidiyōħ ayıb olmasın ⁽⁶⁸⁾*malátyá* sonā bu bēgler bize yandı, bizi sèviyórdı dèdi bize mektup saıdı aşiret size laıyħ ⁽⁶⁹⁾görmēm yáyılyá áyāħlārnan gidiyó şöyle böyle ĝırħ iki de ĝırħ iki de ben dahā gèlinim dèdi ⁽⁷⁰⁾size üç köy vèrim *bēsni* bēyleri he işte bize üç köy göstertdi bı güzel ğaynım varıdı ğalālı,

⁽⁷¹⁾mih̄tārımız vardıi böyügl̄erimiz v̄ardı. *a//āh* böyüg böyügl̄erimiz v̄ardı. bahtı̄lar sonā üç köyü ⁽⁷²⁾ğır̄h̄ iki de biz burda ƙaldı̄h̄. Şimdi de dohs̄ān yāşındayı̄h̄ dohs̄ān he bĩ de diriydim, ayıb ⁽⁷³⁾olmasın bu dizime sızı girdi. sağıl ğāfe temām. dahā on beş yāşında, on dōrt yāşında dahā ⁽⁷⁴⁾ġalā vār, dahā ğafā vār.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Kösüklü (Kabalar)

ANLATAN: Seydi Benzer

YAŞ: 84

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1)başka dèvir èyi dèjl bĩ bu dèvir bĩ *menderes* çihTı. bĩ de bu hèp yáptıġar. bunnāri hēr bir bĩ ŧĩ (2)sölüyōr yā başka yoh ŧeyde dorġıydu *menderesin ismet inōnünün* oġlu dorġıydu, ama (3)dorġuydu he ben èle bilirim öbür zamān o zamān hèpsinden èyi bu zamān hèpsinden èyi (4)*tayyip*

- (5)ŧeydeydi, ben de içerdim.
- (6)èvvel jandarmayā zapta diyōġardı.
- (7)bu dèvir, hocā anlāt iŧte èsgiden ŧey gibi var yā tābi
- (8)èlli iki de bu èvi yáptım hèp yèr damıydı başka yèrden görmeye gèliyōġardı, ŧimdi bu (9)ŧey çihTı dıŧ dèvletler çihTı yā ŧimdi burā kümes oġdu, kümes oġdu. hā nè o ġaār nèçe (10)ġitmiŧ ama bĩ ġün bĩ saniye
- (11)sen de gècmıŧın, sen de gècmıŧın hā benim gibi
- (12)èsgiden orāġ var yā orāġ ben çōġ fazla
- (13)motōr yōġudu öküzünen çift sürerdih motorġarı hayvān yorġun firsāt vèrmiyōduġ (14)gèmin üstüne biniyōġ firsāt vèrmiyōduġ.
- (15)he he
- (16)üc tane bineg yimegimizi yiyeg de
- (17)boŧluġ olmasın
- (18)hocā miġtār hēc olmasa birini çevirdih ortayā yıġardih ortayā * èderdih bĩ dahā büyük (19)onluġu bès dèfā gèm sürerdik.

- (20) o sıfır o nê
 - (21) biz atı görmedig ū aynēn ū aynēn
 - (22) o çeltikte
 - (23) motor yoğudu,
 - (24) gèlir yóh o kaldırān şeydi, bize ğalırdı.
 - (25) bĩ araba tırdı bèn bildim, hastalık vardı, adam güsdü şöfer dèdim nê oldu ?
- isrājilen* (26) *amerikā* nê hastalığı nê şeyi hēç boşa yorulmayın bahtım adam dorgudur hā.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Yukarı Nasırlı

ANLATAN: Mehmet Küçük

YAŞ: 63

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1) bî şî bilmîm ki anlâttığım Satan oydu. başka yóh alıyó şeyi, *vallā* bî şî bildigim yók. (2) aşşādan yá ayrı anāmda *çağnatalı* babam da yêrlilerini nêblîm ben yêrlisini tamām da ben (3) bilmēm. burānın tarîhini bilmēm arhādaş ben aḡşām nê yidigimi bilmiyóm.

(4) aḡā mı iki táne bî bu kèl

- (5) aḡālîk yók.

- (6) êsgiden varmış o da aşşāu da

- (7) orā aşşāu nasırlı, burda aḡālîh yóh.

- (8) burā da arazileri vārmış.

- (9) haci abinin zamānda évveli *êrmeni* mermeni zamānını haci abi nê bilsîn. doğu yüz (10) bilmēm kaçlarda bu *êrmeni* şeyi üç yüz nê bilsin *êrmenileri* hiç kimse bilemez, burda öküz (11) sabānı at sabānına döndüler, tırektöre döndü. yêr gendi gendini barındıran bî kişi şu köyde üç (12) beş táne zōr çihār yānı öyle aylîḡşı, oḡumuş kimse yoḡ. fakîr insān şu köün insānı bizim (13) burda hêr şey vār, geri alım yóh, vèrim yóh yānı, êkin olarāh hêr şey êkerler. fistihçilîh da, (14) baḡcılıḡ da vār hêr şey êker amā adam êktiünin ḡarşıḡınını ałamıy amā. vèrimli toprāh, (15) *araban yāssi*, *adıyāman yāssi*, bunlār vèrimli toprāh. baḡlārı *bésnî* üzümü dijeri de vār ḡarışîh. (16) sanā nê diyîm ki reşberlige gèlen yārim işçiligine gèlen hêr şeyi oluyó ammā évvel burā atmış, (17) yètmış hanāydı, şimdi iki yüz iki yüz èlli hanā oldu. bir év beş oldu, bî parça tarla on beş (18) parça oldu. nê yāpsın geçim mādem dışarı giden insānlār onlārın

gêçim şartları iyi amā şimdi ⁽¹⁹⁾köyde olanların. yāv benim êvlenmemi nēdecen onlārın şeyini boşver dörtte êvlenırsın beş de ⁽²⁰⁾êvlenırsın. saā bağılı genç şartlārın göstermiş olduğu, *diyārbağır* taraflarında dört beş şartlar. ⁽²¹⁾ên başta huzūr ama huzürsuz olursan hēr şeyden olursun onu sanā söyleyim yēnim.

⁽²²⁾düşmān işgāline uğrayān yóh, *antep* var, *marāş* vār. bizim burālara girmemişler yānı. ⁽²³⁾ormānmiş he görüyōñ işte şu vadide hangisini assān öle bĩ suļu tārım yóh, vèrimli bĩ tārım ⁽²⁴⁾yók bağı vār, fistiḥ on sēne de bĩ èyi dutuyó bağa gēlince bu sēne yānı herkeş bağa toļu vurdu ⁽²⁵⁾sonā da kül deymiş. êkin gêne yóh şindi şu köyde almayān ben sēne bazı sēnelerde bĩ ton buğda ⁽²⁶⁾ğuriyıncā alacam mesele. meyvācılık su yók ki olsun. yétmiyē yeterli gēlmiyi sontāşda vurduļār yine de ⁽²⁷⁾yéterli gēlmiyi êvet zāten hēle hēle bağıcılık, fistiķçılık olmasa adam nē yāpsın, fistiķ üç beş ⁽²⁸⁾sēne dutiy üç beş sēne borc êdereğ dutiyi yine aynı banka da al vēr êtmiştım amō da ⁽²⁹⁾olmadı mıydı adam pèrişān?

⁽³⁰⁾üzüm yèrine göre kırāç arazimizde bĩ şey yóh. köün önünde şurda vār işte beş-Altı yüz ⁽³¹⁾bin dönüm arazi vār işte. ben mi *adapazān*nda *arifiyede* yāptım. yirmi dört-áy èr olarāḥ ⁽³²⁾yāptım, topçuydum. mèrmi atar, yirmi dört ay gēttim turist olarak gēttim. bĩ kaç sēne galdım. ⁽³³⁾sēne yétmiş-iki de *vallā* bizim zamānımızda bizim zamānımızda *türklerin* ğiymeti vārdı ⁽³⁴⁾yēēnim. amā şimdi yóh diyúlar, ben sorım. o zamān hēm *türklerden* çeyinilerdi, hēmı de ⁽³⁵⁾ğiymet vèrilerdi sēne yétmişler de amā şimdi öyle değil ben orda da ziraātta çalıştım burda da ⁽³⁶⁾ziraātta çalıştım. yānı gêne tārım işi orayā gider de êvlenmeden olur mu? êvlenmeyim diyen ⁽³⁷⁾ailesi vār herkesin kēndine göre dostu vardır. aile içerde dışarıda dostu vardır muvaķķāk. yā ⁽³⁸⁾o zamān öleydi, turisttim ben güvence yóhtu, o zāman markıdı. bin markā çalıştım. anlıyacağın yānı burānın ⁽³⁹⁾aynı maāş üzerine yālınız orānın parāsı burayā gēlince değèr buluyó. bĩ kaç ğurūş parā olursa ⁽⁴⁰⁾senin çalışmāñ burāyļā orā aynısı. *vallā* benim pek ileni dèrece öle diyiler, *aşşāi nasırılı* ⁽⁴¹⁾ayırımı da olsa *aşşāi nasırılı*mın sınırı bitimiymiş. sonā da almışlār yānı nasılsa * şindig pek iyi ⁽⁴²⁾dèrece bilmiyim onu dahā yaşlı kişiler bilir. *aşşāi nasırılı*da ağālık vārdır. burda yóh. da onlār ⁽⁴³⁾da dağıldılār bir adam çılmış hēpsini tarūmār êtmiş. bu arazıların hēpsi ağālarındı. sattılār ⁽⁴⁴⁾ağālar, dağıldılar kimi *keysūna* gitti, kimi

bésniyé gitti. èsgiden çõhdu, èsgiden èn azından ⁽⁴⁵⁾burda on bin tane güççük baş hayvân vârdı meseļā bu köyde şimdi buļsān buļsān üç yüz yāne ⁽⁴⁶⁾ondan sonā şu gıcıt hayvân ġarā sıvrır hēr évde bĩ tane évveli onda o yérli ırķında bĩ évde on ⁽⁴⁷⁾beş yirmi tāneydi şimdi ancā bĩ év bĩ tānesini bésliyó. yānı o da biter çoġa sürmez *sūt* ⁽⁴⁸⁾*bilōn*un ġonişmasına baġārsan o biter. gücü yēten bēş tane inek bésleyecek destekleyeyim ⁽⁴⁹⁾şunu véreyim bĩ adam anca bĩ tane besliye biliyó ġardeş onu béslesin vérin fakire eēr ⁽⁵⁰⁾dürüstseniz. beş tane ināġı ben nasıļ besleyecem yā bunu bilmīler ġelīler burda ġonişīler. ⁽⁵¹⁾bureye de ġetirī benim ancā birine gücüm yētiyi sen ancā banā birini dēsteklemesini vér ben ⁽⁵²⁾çoļuġumu çoçuġum barındırım. bunu yāpmīler, yānı bu bõle bĩ şĩ şimdi sistem bunu ⁽⁵³⁾ġötürüy. yānı şimdi hēmen hēmen. baştaki adamļarın ġizli ġelmesi ļāzım bu adamļar nası ⁽⁵⁴⁾ġeçinī nası dayā şurda inmeden şurā bĩ sēer.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Belören-Yukarı Nasırlı

ANLATAN: Hasan Maraş

YAŞ: 71

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1)biri öldü, biri de tergledi, şeyde asgerliğimi *istānbul*da yáptım. şeye *istānbul*
(2)*çerkezköyünde* yáptım. *hasān marāş* bēn mī otuz doğuz doğumluyum ben elin
kapsunda nağır (3)şu bu başka nē var ki nē diyim ki efendim yók yirmi dört áy he
çocū yók, ev yók, barķ yók, (4)mülk de yók, arazıda yók bī *allāh* bī ben başa yók iyisi
allāh he kōde çalıştım he onun (5)bunun kápisında senin kápidā bī sēne řōnun
kápisında bī sēne ōle de çalıştım işte başka (6)yóh. yóh hayır érdım, quz doğuz
doğumluyum hēh *menderesın* gúnüneydim, yóh görmedim. (7)onun asgeriydim.
inķılapta ordaydım, ben savāş görmedim. he iki kere evlendim birini (8)terg-eyledim.
biri de öldü. üvey ğardaşım vardı o yáptı.

- (9)onun bunun kápisında çalıştı, esās bu yētim babam kaçta öldü?
- (10)*vallā* bilmiyóm görmedim ki ne?
- (11)görmedin değ mi?
- (12)háyır, altı aylığımmışım ölmüş. ben altı aylıkken ölmüş.
- (13)dört ğardaşız, öz yók öz değl ayrı anadan birig babadan ayrı, ğız yók.
- (14)ben üç-ēvde ğaldım, he sēnelik iki buçuk káıt o zamān bu parā ēyi
paraydı.
- (15)mecidiye var mı senin zamānında
- (16)o terg-eddi beni hayır *istānbul çerkezköy* bir áy izine ğeldim.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Çataltepe

ANLATAN: Ayşe Özdemir

YAŞ: 80

MESLEK: Ev kadını

KONU: Karışık

⁽¹⁾şindi çocuklara yángı yángılaniyólār yá çocuklār yání ataşı yání nè d̄erler onā
⁽²⁾çocuklār tāma sıcafta bük vardı bükün üstüne gördiğ onun üstüne çocukları onunla
çimdirip ⁽³⁾çocuklarımız gurtulur gèderdi. bir de bĩ şey ben bunuñ babası vār he
babası vār, bu güççüK ⁽⁴⁾bağırır, bağırır, bağırır, bir gün gönşımız bağırıyó bĩ
çāresine bahın dèdi. bir şıh var şıhın ⁽⁵⁾yánına götürün dèdi. kaçtık bu herifnēn
barabār bēni gönlügüne bindirdi gēndi de gönlügün ⁽⁶⁾ardına *pavrāya* vardık, vardık
çocuk ancā *pavrāyı* gördüğünēn hēmen sustu. çocuğu böle hēp ⁽⁷⁾saıngāç vār gēndisi
şıh çırdı, gēlin dèdi. nēyse çocuğu saıngaca goydug oturduk. o yılan da ⁽⁸⁾yılānı
vardı böyüg ordan dut tā burāçā gēliñ yılan bu yılānı çırdı. yılānı çırcınca dèdik aç
goşunu ⁽⁹⁾dèdi. oraya tane pıla kodı, diyó kı yılānı gapının orāsını ısır dèdi. bu da
ısırdı ısırcını çekdi gētti bahtık ki ⁽¹⁰⁾ganamamış, gēl bahım dèdi, gēri yılan gēri gēldi
burandan gaptı çöktüñen ganadı ısırdı ⁽¹¹⁾sabayleyin burāmdan ganadı ganaıncı
möhrü vār, möhrünü bēle bastı, bastı möhrü bĩ káıda yapıştırdı, ⁽¹²⁾yapıştırdı bu
çocugā miskā yaptı. çocuk anadan doğmayá döndü nè ağladı, nè gördü, he. hı hı
⁽¹³⁾dērim bunun babalārı babałarı hē babałarı güççüK yá herif bağırırđı bağırırđı aldı
bu herif ⁽¹⁴⁾dışarıyá atdı. şeyini çocuğu beni içeri godu, çocuk dışarda bağırıyı. he
pahırdı, pahırdı gētti. ⁽¹⁵⁾babanı he dışarı attı, nè çile çēktim dēdenden nè çile fēna
gētti, Satan adam kaçtı möhrü ⁽¹⁶⁾bastı, sonra şahāda bizim ēve gēlirdi, ēve gēlincik
bu yılānı da gētirdi yánına yılānı gētirirdi, ⁽¹⁷⁾bir gün böle gáydı yılān kaçtı gētti
gēndi de yóhtu ırahmatlık bilmiyī nēre gitti bu lametlig ēve gēlince anca ⁽¹⁸⁾yılānı
çağırđı bahtım sallāna sallāna gēliyi bahtım ēvde oturuyó, def çalardı bütün

toplānırdı, ⁽¹⁹⁾def vururdu, şıh dēdijimiz def vururdu. hemen çırđı yılan da yánında dururdu. çocuğu ⁽²⁰⁾olmayána çocuğu olanlār, olmayánlār. bđ buđdā vērirdi, bđ mercimeg vērirdi. o çocuğ oluncu ⁽²¹⁾buğdaysa buğday gibi olurdu, benim gızınkı bile burāsı* mercimeg gibi oldu. he işte èle ⁽²²⁾şeyleri

⁽²³⁾buyūr, yók yók zēhirlenmedim çenım ısırdı ğanını aldı bu ğeldi emmē tā o öyle uzun ⁽²⁴⁾erkekler bizim ève ğelirdi yılanı çırđırdı, yılan yánlārında dururdu. yók *çataltepe* değil ⁽²⁵⁾*pavrālı*ydı. o *pavrālı*ydı işte * bu *durmuş* ondan sonā èç bağırmadı. şeyçi çök çile çēktiK çök ⁽²⁶⁾bđr de çocuğunuz öldü, iki de babałarı şeye ğetti, babałarı oduna gitt. çocuğte şey yanı haste ⁽²⁷⁾yátıyó aır haste böün dēdim. ğarı dēdi oduna sāl dēdi, tutTum oduna saıncı millet de bađa ğidī bađ ⁽²⁸⁾kēsmeye gidecek, anāmda hazırlandıłar bađ kēsmeye gidiyólār, şeyin bđ táne akrabamız vār ⁽²⁹⁾herifin akrabası ğeldi bēy nērde çocuğ, cocuğun haıı yók dēdim. cocuğ haıı yók, çocuğ ⁽³⁰⁾öldü, odundan ğelirken ğalaııba ğahınca hayvān aksine yükü yıkmış ki orda yüklemiş ğeri ⁽³¹⁾hayvānı ğeri ğeldi, ğeldi ki vērēm çocuğu babası babałarı ğelmeyinçe vērēm o ğaynım ⁽³²⁾dēdi ki yóh bđ şē dēdi şey étmedi, bu çocuğ dēdi millet bađnān dađa gidecek dēdi. ben ⁽³³⁾vērēm babası ğendine yók dēdi babası zornān elimden aldıłar. babası ğeldi, içeri düşdü, ⁽³⁴⁾sancılandı, qarınçalandı, sērgi serıldı, hirig yapıldı. o da *aııāhım* şu avrātłār kaıksa da şu herife bđ yemek vērsem dēdim. ⁽³⁵⁾o da emminle çekildi ğaytım onā bđ yımırta bişirdim, yımurta bişirince bđ hasta oısa biri ölse ⁽³⁶⁾millete dērim ondan sonā ağlarım dēdim. ben yanı göydüm herifte de herifi ondan sonā ⁽³⁷⁾rahatladı. ondan sonā sancılandı, yáyłā dēmek * ğendi yiyéh.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Çataltepe

ANLATAN: Hidayet Özdemir

YAŞ: 55

MESLEK: Ev kadını

KONU: Karışık

(1)hatçe bacı, bilemiyóm kı nēyi be sanā bĩ hikáye anlatım ki suya giden geliñi suya (2)giden, siz de uygularsanız babaannemiñ anlattığı bĩ hikáye bayáğı ik-uç yüz yılın hikáyesi, (3)yedi çocuğu vārmış öyle gendi çocuklarına çok düşkünmüş, biri on sekiz yaşında ölmüş. biri dört (4)beş yaşında, biri iki yaşında öyle öyle bĩ çocuğu da üç yaşında ölmüş, onu o zamānlār kār (5)çok yáğıyómuş hızlı bĩ kār farmış, mezārdan birini kırt çıkardı diye çağırılmışlar. o zamān (6)bĩ dellālı olurmuş, fiñan mezārlik deyince fark etmiş ki gendi çocuğunun mezāri gece herkese (7)duyúrmadan mezāri kafasına koymuş demiş ki bu muhakķāk benim *fatmāmin* mezāridir, (8)demiş getmiş kārllāri ešelemiş , kēmikleri etejne dolđurmuş, gerçekte onun mezāriymiş kırt (9)çıķarmış. ondan bu sēfer bakmışlar ki babaannem yoktur onu aramaya çıķmış köy halkı o da (10)tanınmış biriymiş köyün aāsıymış tanınmış biriymiş babaannemin ešiymiş, kēmikleri etejne (11)dolđurmuş hiç korkmamış gece yārisi böyle ešeleyerek, bütün fenerlenden aramaya çıķmışlar. (12)bakmışlar mezāriñ orda kēmik arıyó bunun etejinden almışlar, kēmikleri gömmüşler, iki (13)amcām bĩ de babam kalmış yaşayān öbür çocukları ölmüş o da onlara çōh düşkünmüş (14)hēpsine birer bahııcı tutmuş. onlārın sırtım da uyúurdum diyó böyle hiç bedduadan çōh (15)korkardı, böyle yedi yaşayāna kadār inek kēstim üçüne de dērdi. onun ki hikáyesi beni (16)duyđulandırmıştı, inşāllāh beyenilir. babaannem olsaydı çok güzel anlatırdı, amcamda (17)anlatırda amcām da kulağı duymuyó *allāim* rast gētirsin başarılar.

(18)bir ğaynām varıdı bĩ tek ođlu varıdı, ğaynı çök vèrmezdi rāmetlĩk çök şey ederdi. (19)sonā ođlūndan ayrıldıķ ondan sonā baā bakmazdı. bir tek ğeliniydim, bakmazdı, yimeğ ondan (20)bundan yirdim. esgerde bĩ tek ođlu varıdı. ĩrāmetlĩk ben bĩ duğne ğèttim. * dutārsın kēsersin (21)hèç hābarım yók, ğeldim dèdiler ki ğardaşın-ođlu öldü. ğardaşın-ođlu öldü dèyince çèktim. (22)ortalığı koydum ğèttim, sonā biz duğne gidiyóduk, duğne giderken ğaynımın ğelini ğadı yók (23)dèdi. ève ğeldim ben dèdi miydi? ben hā hèç ğadın yók yānı alınımında altn yók dèdi. bu (24)ğaynıma dèmedim hĩç buğda vār bĩ sađ vardı. bu buğda sağladım sağladım ğendi de dèmiyó ki (25)bu niye sađlıyón buğdayı niyā sađlıyón dèmiyó èvfel ğün baķtıım kĩ ğoynunda danselli dikili hèç (26)sèslenmedim. dèdim ğadı bōle bōle úy ğızım òlese hèç sèslenme herif yók ğızım hèç (27)sèslenme ļāf ètme dèdi. bunu anām duymuş ğızım bēle bēle ğadın ğaynın yók dèdi. ğaynım (28)da hèç banā bakmazdı, herif esgerde işte bōle. sonā bĩ ğelin varıdı, bĩ ğelin varıdı sonā benim (29)bacım ğaynımın avrādı bĩ yère ğèttiler yáyļāyā ğèttiler bugün çáydan ğeçerken bu hayvān (30)gudurmuş, hoplamış biliyĩn üç bölükten çáydan ğeçiyólār yā hoplamış hoplamış ğelinde (31)çocuk kucağına sırtına ğomış kucağına ğomış bakmış ķĩ havālara çıkacak, çocuk kaçmış (32)çocuğu tutum dèrken ğendi de ğetti. ğendi de ğetti bu çocuğu bu arvāt dōrt beş hafta durdu (33)sonā ğetti anca bĩ çalının orda bulunmuş ğocası da şeye gidecek èvlenmeye gidecek bōyle (34)bōyle arvadın bulundu dèdiler o da bĩ ğız kaçıracak, he buyūr o bĩ ğız kaçırıcık bèy çáyın (35)kènārında kıyāmet ğopuyó köyden adamlār hōlamışlār ğelmişler çáydan ğeçemedük, şey (36)vārdı, bĩ ğoca vardı, dèliydi çayın içinden ğel *hıdırın* düşme o çáy beni ğötürsün ğendi adını (37)ğetirdiler ki avrātta hayır hasenāt yók pirpirim olmuş bĩ çocuk ğendi, çocukta òle ğetti. (38)ğelinin adı *ayşe hıdırın* ğızı dèrdik ğendi şeyde biliğn *hıdırın* ğızı dèrdik.

(39)bayrām mı şimdiki bayrām bayrām değil biliyĩn giderdik yāmámızı nèyimizi ederdik, (40)ederdik millet camının içinde dururdu, şimdi mezārļa ğopuyólār bizim herif giderdi doğuz (41)on tane adam ève gidin ève gidin sağardı ğendi ğelmezdi adam tāplardı, sèrerdik ğelirlerdi (42)millet yèmeđni yèrde çeker giderlerdi, şimdi çıktıđınān ölünün yānına gidiyóñ he şimdi (43)ölünün yānından sonā ğeliyón cāmı da yānı

mezârdan sonâ bayrâmlaşmayâ geliyón évveli o ⁽⁴⁴⁾yóhtu, évveli yémâı dağıdır
korduk, yerlerdi ondan sonâ herkeş mezâra giderdi.

⁽⁴⁵⁾iş *vallâ* ben évvel şey ne dohurdum ? Ney onun adı şu halîlardan dohurdum,
bêle çuvâllar dohurdum, ⁽⁴⁶⁾harâllar dohurdum. onları dohurduh genciken genciken
şimdi deêl he genciken onları ⁽⁴⁷⁾dohurduh. bah gavürmayı güzel yaparım. gavürma
güzel yaparım, nè derim eti güzel duzun ⁽⁴⁸⁾içine atarım. güzelce qor altını da
kısarım, ocakta yaparım şimdi tüpte yapıyok, güzelce ⁽⁴⁹⁾gavürurduh ilâenlere
doludurduh güzelce kêsere kêsere qoruq évvel dolap yogüdu.

⁽⁵⁰⁾tarlada mı çok çalıştım gurbân onu deme çok çalıştık onu deme tarla da
fıstıklumız ⁽⁵¹⁾vardı, şimdi dershâneye verdik şimdi şeye verdik dershâneye verdik.
çalışırdım, çalışırdım, ⁽⁵²⁾böle yuhârı bahârdım ahşâm olmasa ahşâm olmasa herif
derdi ki gözü kör olasıca bêle ⁽⁵³⁾bahçamızın kênârından asfalt geliyó millet élinên
berâber gidek hele éli nedecim dêrdim, iki ⁽⁵⁴⁾tâne oyum étsem kârdan dêrdim. yâ éle
günler.

⁽⁵⁵⁾bêngmezi de nèderik kêsereyle gelir deperik ondan sonâ ocağa koyarım
kêserik, ⁽⁵⁶⁾kêserim bêgmez éderim. teşte koyar qaynadırım, bêgmez éderim bastık
éderim. bastık ⁽⁵⁷⁾éderim, âğ bastık éderim, kırmızı bastık éderik, kêsme yapılıyó
cânım o şe cêvıznen, cêvizi ⁽⁵⁸⁾düzerik onu ayrı çalarıh onu goyúsından çalarıq,
bastık nêyin civıq olur. ona ayrıeten ⁽⁵⁹⁾çalarık éderik, düzerik böle uzun uzun
fıstıknân cêvizden şeyleri bastıqları mı yok bastığı ⁽⁶⁰⁾sandıklara koyarık, istiyósân
sandıqlarımız vâre yâ dahâ évvel küp müp mü vardı. küpü şey ⁽⁶¹⁾éderdik yânnı
yâyardıq yâğ basardıq onlara yâğ basardıq. hayvânım vardı bayâğı hayvânı ⁽⁶²⁾nè
derdik, hayvânı nè derdim herif dağda odundan gelirdi, yamáını yêrdi gendi sêmerini
alırdı, ⁽⁶³⁾hayvânın böle sabunu ayrı olurdu hayvânı sabunnân öle tèmizlerdim öle
soqatdım ahîrina ⁽⁶⁴⁾hêr gün çimdirmeden içeri soqmazdım hayvânı ö he hêş hêr gün
oduna giderdi, herif ⁽⁶⁵⁾giderken nè derdim. ceplerine birine bastık koyardı birine
üzüm koyardı, hayvâna ⁽⁶⁶⁾verirmiş. benim hêç hâberim yok gendi yedikçe hayvâna
da verirmiş, bir güm gaynımın oğlu ⁽⁶⁷⁾dêdi ki şey dedi bacı dèdi nè diyón dèdi *vallâ*
émim senin o vèrdinler tüm hayvâna veriyó ⁽⁶⁸⁾hayvân guduruyó dèdi. herif

dédim bêle bêle édermişsin nédim hayvāna bār_édim yókuşa ⁽⁶⁹⁾hēç binmezdi kıymazdı hayvāna ben hayvāna éyi bahārım gēndi bahmaz hēr odundan ⁽⁷⁰⁾gèlmede çimdirrim. éle ahīra éle soķārım hā onu da dēcem.

⁽⁷¹⁾süleymān bī ğız kâçırđı, ona tahık takmış o ğızı kâçırđı, kâçırđncı kıız tarafı motornan makinasıyan onlarıñ peşine vermiş. bizim herif ğetmiş érkeřler hēç évde ⁽⁷²⁾daĝdayık bu séfer řey étmiş bī táne tabancası vār bizim herifin olmasıñ, düřmān oluyó yá hanı ğız ⁽⁷³⁾kâçırđık yá o tabālca gēndi orāk biçiyó ben de şerek çekiýóm daĝdayık amcā dēdi davār ⁽⁷⁴⁾gēldi sen davārları řey yápta ben harmānı daĝıtıyım gēndi dabanca burāsına baĝlı dabanca * ⁽⁷⁵⁾biliyīñ kayışının ben éve gēldim hayvānları sérdim baķtıñ kı üc dōne esgerler herife ⁽⁷⁶⁾baħıyólār gēndi ğormīyi herifleri esgerleri ğormīyi tamāřa édiyiler temāřa édiyi bu séfer ⁽⁷⁷⁾gēldi ben beni vuruyóm óy bu séfer herfi yaħalārłār óy dabancadam hēç hāberı yók atładı hopładı. dabanca kayışınan barābar kayışı çıkarsaydı harmānın içine soķtu soķuncu ancā ⁽⁷⁸⁾adamlār * gēldiler bunu yáħaladılar. bu kaynımı ğurbān né vār ğet kırtār, vardık tüm arvātłār ⁽⁷⁹⁾vardık adam diyóku ğet diyi adam sırtını ac diyi yānı *ĝolbařma* gidek diyi diyóm ku né vār ⁽⁸⁰⁾çaya doĝru kác diyóm dēdi ki dabānca ğettikten sonā dabānca da başkasının adına gēndinin ⁽⁸¹⁾bu séfer dabāncayı herifi ğötürdüler herifi dövmişler nētmışler hāber yóħ demişler ki bēyle ⁽⁸²⁾bēyle ğardaşın oĝlu emmini dövüyólār dabānca yáķalanmış. bunu hāpse soķtułār, bī tarłamız ⁽⁸³⁾vardı onu sattık herifi çıkardık bī ay yátırdık, herif çıktı. ğölüümüz vardı tarłamız vardı, herfi ⁽⁸⁴⁾hapiste yá aĝlıyóm aĝlıyóm ben beni öldürüyóm baķ ben né biçirim, bu tarłayá ğelmēm ⁽⁸⁵⁾dēdim kime vērirsen vēr ben ölsem alımām dēdim. bī de çocuĝumuz vār gucāĝımda o bu séfer ⁽⁸⁶⁾řey étmedim adamcaĝız biçti, adamcaĝız gēndi ğazandı gēndi etti, bī de darłamız vārđı ⁽⁸⁷⁾sattık adamı ğurtardıħ esgerler hēlbet ğene de bu dabānca kimseye ğöstertmemişler ⁽⁸⁸⁾dabāncayı tēslīm etseler çıkma imkānı yoĝudu. dabānca birinci dabānca bu dabānca dahā ⁽⁸⁹⁾ğöstertmemişler birine bī tánesinin bizim bī akrābanın kötü bī dabancası vār ğetmişler ⁽⁹⁰⁾parasıynān onu ğöstertmişler. fiři edeminēn içine bī de fişek soķmuş. yānı kötüymüş ⁽⁹¹⁾demesinler o fiřēin yüzünden yátı herif yóħsa yátmazdı bēnim bēř iki kıız üç oĝłān. iki kıız ⁽⁹²⁾üç oĝłān bī çocuĝumda öldü. iki oĝłān bī ğız da öldü, bitti.

(93)çocuklāra yó ğurbān biz de évveli yogudu öle bı şey onu yaptıķ hēlbet köyün ēbesi (94)bendim, yaptıķ onu yaptıķ. he yāra olanlāra ben şey ēdim. dezzen yapardı bı ğız hasta oldu (95)tüm bèyle hēç étinden bir ğırık yer ğālmadı. étinde dezzen onda bunun büyük anāsi dēdi ki (96)şey dēdi bacı biz *antebe* götürecik bı de ķār vār a hā bōle hırtlāķta dezze bōle dēmiş (97)ēmmīngilin çocuğu dēmiş. tüm yārālāndı bunun çāresine bak o da dēmiş burā gétirin o da (98)dēmiş dezze dēmiş gétirecek durūmu yók tüm yānı çocuk dēmiş kucaına al dēmiş o da dēmiş (99)ğızım nasıl olsa götürecekler *antebe* dēmiş eme bı ķār kı bèle hırtlāķta çocuğu bèle étim (100)géttik orā vārdık. bunun büyük anāsiylā ēn şeyimiz oydu, çocuğu olmayāna da yānı toktūr (101)haıt işlerdi onda bilīn zaptettik yátırdık bu çocuğa bu çocuğu yátırdık nētti dēpeden tırnağa (102)çocuk tükürdü. dēpeden tırnağa tükürdü, tükürdü bı de ilāç düzdü sarbısaını da sürdü , emē çocuk bōle gabāriyú (103)kēs dēdi maķāsnān ben de ölseme kēsemēm ilācı da vērde bı ğonşımız vārdı, dēdi sen (104)ğārıma ben yaparım, bōle étlerini kēserdi çocuğun kēser kēser sürerdi *évelaǰǰāh* çocuk ondan (105)ğurtuldu, toktāra gitmedik évveli toktorumuz óydu. çocuğu olmayına da óydu, yārālānana da (106)bōle nē ğadār yārā varsa hēp onu *allāh* biliyó cēnnetlik bu élleri yeşillendi bibinin élleri (107)yeşillendi tamām he.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Hacılar

ANLATAN: İbrahim Tırlak

YAŞ: 78

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

⁽¹⁾Şu dağın başında çiftçilik vār, öküzünen yátardın yálanız. davārinnān yátardın yálanız, ⁽²⁾ğışın şu dağda kimse gālmıyór. şu dağlara çekilirlerdi, davārinnān çeker yóh yanı öle bī ⁽³⁾duyúm olduğu için qorhuyó, qorqunçluk vār. gördük hanı ér demişkine arabası vārdık ⁽⁴⁾arabāmn orda araba arızalanmış adam yáparken én sonun ahşām gāranlığında bī adam ⁽⁵⁾geçiyómuş. yáv gelen mi demiş acık şu arabamın arızalandı pamuk yüklü orda demiş bēkle ⁽⁶⁾antebe varıp gelecem bī bucuq saāt içinde yá işte ayáh sesi gēliyi dedim ki diyóh birde ayáh ⁽⁷⁾sesi gēliyó, adam şöle yáhlāşmış şarampolden aşşāu tiren hattını şöer kızmıssa diyó, şöer yá ⁽⁸⁾diyó * sen kimsin né dīsin? yá gadar çih dedim né demek istiyón mazēri indirdi. beni senden ⁽⁹⁾dutālār dedi. beni o hēmşerim yázzılı çahāl filān dedim, çekin dedi bī táne sıhtıydı dahā bī ⁽¹⁰⁾táne de istiyón mu? ittiyār böyle şeyden qorhuyó millet. dağlarda yáhaładılar. şu dağın öte ⁽¹¹⁾yüzünde hazirānın üçüne gadār gālır. bizim bu çocuklar da nahır yáyıyo sözüüm onā böyle çōh. ⁽¹²⁾bu sēne imkānı yóh gara-aqāç dēnilsin né gār düşmedi hazirānın hatta ortasıydı, duđdamayá ⁽¹³⁾gittim. çok sırtımızdan maļā ardıştan gētiriyóduq. bağıcılık vār, begmez çekerdi o zamān ⁽¹⁴⁾orağlārın sonā şu köy begmez gānādiyidi, şirē

- ⁽¹⁵⁾ahmed bey bizim türk milleti türkiyede yaşayánlar. bī goyúna benzer, ismet paşaynān ⁽¹⁶⁾adana da

- ⁽¹⁷⁾nēblīm gēzmedik yēr gālmadı.

- ⁽¹⁸⁾ismet paşā bī mitingte gonişma yápiyó

- ⁽¹⁹⁾toplardıķ Őeynēn gōtūrūp satardıķ,
- ⁽²⁰⁾paŐām dēmiŐ, bī daķķā da ben ğoniŐīm, adamın biri ben de *Őavrūlenin* ałtında ⁽²¹⁾dinleniyōm. tābi kūrŐünün ałtında * paŐām dēdim, yōķ gine ğoniŐ dēdi. * ēy ⁽²²⁾vatandaŐlār dēyū miting alanı ķōh bũyũğ ķalaabalıh vār diyū. bu dēdi *ismet* paŐānın ⁽²³⁾kūrŐülerde miting meydānlārında bũlbũl gibi ğoniŐdiğına baķmān dēdi. baķmān dēdi, ⁽²⁴⁾bu asger ķaķağı dēdi. asger ķaķağı dēincek asgerligini nē yāptın paŐām asger ķaķağı ⁽²⁵⁾ōlduğunu o pũŐt biliyō mu halķına *kũrt* ołsun, *tũrk* ołsun, *laz* ołsun, daŐdan ołsun bu ⁽²⁶⁾toprağın yāŐayānlār ğoyūn gibi Őimdiki ğēnc̄ler sanıyō ki uyānıh adamımız yōh. ⁽²⁷⁾*angara* da da dayın ołması ğerekir *amēd* bēy.
- ⁽²⁸⁾onun arasına cēviz ğonır.
- ⁽²⁹⁾tābi tābi ilķe baŐkanı ołduğu zamān dıŐlayāmazlār ğabuļ ēderler onu.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Hacılar

ANLATAN: Mehmet Kerkez

YAŞ: 81

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

⁽¹⁾burā yirmi beş hānekene orā otuz yēdi hāneymiş, bĩ de *saļmān aġa* vardı yānı *hēlete* nin ⁽²⁾ġuruluşunu anladırđı çōh yāşlı bĩ aġaydı. yānı küçükken büyüklerden duyuşumuz bōle ⁽³⁾seksen táne қatır çıhālmış. yānı ġüççük misi dērlermiş daġılmışlar ayrı burānın göçtüler *örēn* ⁽⁴⁾vār burā mı göçtüler ġayrı bilmiyōh ama *hacılar* yāyłası bütün bu kōñ dapılı tasdīhlı zēksen ⁽⁵⁾sēkiz tasdīhsız olmuş. dedelerimiz hānı burda *hacılar* yāyłası diyōlar orda dēdemiz satmış ⁽⁶⁾*kürtlere* aşirete emī meseļā burānın on altı ēv olduġunu biliyōm. on altı ēv varıdı burada on ⁽⁷⁾altı hāne başķā *marāşa* tābi burālar *halepe* baġlıymış burālar *osmānlı* zāmanında ben burda ⁽⁸⁾doġdum, babam da burā doġumlu. çōh ēsgilere dayānıyō o aġa da dērdi burānın ēn ēsgi köyü ⁽⁹⁾*hacılar*.

⁽¹⁰⁾ēfendim hanı *hacı kiyā* diyōlar hānı ondan mı қalmış ġayrı *hicāza* ġetmiş ondan mı ⁽¹¹⁾orānın köylüleri vār. *hacılar* köyü otuz altı táne köy vār. *türkiyenin* ġenelinde *hacılar* olarāh. ⁽¹²⁾torunları bizig torunun torunu esās hanı dēdemizin hanı anamızın babası da *ceļāli* anamızın ⁽¹³⁾ēbemizin de babası *hacı kiyā* yānı bōle söylerler. *bursāda mustafā kemāl paşā* he bizde düştü ⁽¹⁴⁾asgerlik yirmi altı áy yáptım. olarāh ġettik ġārdaşım dōrt sēne yáptı. ben vārdım asgere ⁽¹⁵⁾vārdım ēvi қapattıh zāten asgere vārdım. ben yēdi áylıh olđum o terhis oldu ġeldi bu ēvını ⁽¹⁶⁾yáptı. ēfendim, buġdáy, arpā, maļcılıh vār. he hayvāncılıh vār. varıdı ormānlıġımış bu dañ ⁽¹⁷⁾yüzü şu daġın şu yüzü ormānın içine қorhmadan gidilmezdi. burālar қapalı

ormanlıh alan ⁽¹⁸⁾böle odunnān ğırā ğırā kökü de gēcti. nası işte bağ diktiler. sen görsen neler vār.

⁽¹⁹⁾sēferberlikte anām ırāmātliḥ anladırđı, faş asılı almış, otūnān meydāna gēlmiř, anām ⁽²⁰⁾ıramātliḥ duz buamazdı ki yiye ğaynadırđı otu duz buamazdıḥ basa yiyāḥ, duz buamazdıḥ ⁽²¹⁾ocuhlar basa yiye. ōḥ ğıtlıḥ olmuş, mesea sēne ātaydı. sağdan sodan ēltik ğuruttuar, ⁽²²⁾taralara ēkerdik kēserdik onarı ğilgil dārı kēserdik onarı. hēpsini gēçim işte bu dōrt kōūn ⁽²³⁾ortasından *savrān*, *azāpı*, *bağarbaşı* daraltmışar, dāpısız, tasdıḥsız tā *inekli* bunar böle řu ⁽²⁴⁾dağdaki yerler sōlerler, tasdıḥsız. zeksen sēksen ā *haclar* satmışar. hanı ki *savrān* gēdin ⁽²⁵⁾*hac kiyā* mezerden ıḥar. orda baḥsın tapuyā bōyleymiř yānı bunu böle sōleller.

⁽²⁶⁾dēdelerimiz satmış, bilmiyom orasını. benden yāřlısı da vār Sātan ulağı da duymuyō ⁽²⁷⁾Sātan o doḥsān sēkiz yāřında o dahā yīmi sēne muḥıtārliḥ yāptı ōḥ urđāřtı. ğulağı duymuyō ⁽²⁸⁾Sātan gēçen sēne gēlmiř. aramış cēvabını vērmiř. bī defā oldu, sēkiz sēne oldu. ben şunun ⁽²⁹⁾yānındayım. ben diyōm ına dām diyōm benim hānı hēpsi de gēndilerin yāřım zekisen atı vār ⁽³⁰⁾iyi kōtū ırā mırā vār. sađıyāmıyōḥ bağ vārđı. bağında kökü gēcti bağcılığımandı bu kōyūn ⁽³¹⁾gēçimi bağcılıđınān he o bitti. şimdik de hāvās ēdip de diken yōḥtūr. he merāḥlısı yōḥtūr. he ⁽³²⁾para para vār. bizim yōḥtūr. yālānız tābi fistūmıy yōḥ, ulaḥ asma. *azāpımın* bī tāne sūrū ⁽³³⁾babam babam o āmar meře āmar da ğuruyō. aı ğalmadı ğurudu. kimisi de diyōına ⁽³⁴⁾şimdi *kūrt* olřa şurda bī armit ağacı zamānında kēsmis a sēne oluyō. ii boğuk kēsmiř ⁽³⁵⁾gētirmiř yāḥmıř yānı adam bundan yōḥsa ordan kēsmiř yōḥsa. hanı gēlik daı basārı řu ⁽³⁶⁾dağdan bēdelini gōrūr. ēsgi ğardaşı ulāřım yoğudu Seten a hā şimdik asfā ıtı, arābanın ⁽³⁷⁾yō yāptı. kūrānēn yō atıḥ.

⁽³⁸⁾burdam *bazārcıa* doğuz sağte giderdik. ēfendım yōḥ bī ğarāo vārđı, orayā ⁽³⁹⁾varırardı. bī řey oldu mu bindirirlerdi. satān ben asgere gidip gēldikten sonā bu asfā ⁽⁴⁰⁾yāpııdı. *ismet pařā* yāptırdı, onun ğününde yāpııdı. ēsgi tiren hattında tirān gidiyō *gōlbāřına* ⁽⁴¹⁾bundan üüncü yapımı dař torpāḥ, alt dař üst torpağıdı. sonā yēri ēktiler sonādan ⁽⁴²⁾bēçnmediler. davār ğoyūn, varıdı ben yētiřtim, doğuz yüz, bin davārı davārı vārđı. yānı üç ⁽⁴³⁾hasāp ēt doğuz yüz. ğoyūn yōđudu bu ğarā gēçiden

başkâ bulunmazdı sonādan çıhtı göyün ⁽⁴⁴⁾şimdi işte hükümette *azāp*da olurdu biz de göyün olmadı nè *savrān* da nè de *héletede* ⁽⁴⁵⁾olurdu. kim biliyó kı moturu ben asgerde diyólardı ki vāli géliyó bĩ jĩp önünde bayráh şimdi ⁽⁴⁶⁾hérkesin evinde araba vār. tahsi mutūr bu köyde on dört táne mutūr vār maşállāh hēç ⁽⁴⁷⁾burālarda nè mutūru nè bĩ şeyi *adana* yáyan getmişler *adanayá* on iki sēne*adanayá* gēttim ⁽⁴⁸⁾ben. *vallā* gazmałamayá pamuħ toplāmayá işte aklıım. vèriyólār alıyólār, vèriyólār tā ⁽⁴⁹⁾*diyárbağıra* vèrmişler. yóh *almanyá ibiş memetgil* ilk gitti. ben de hazırlandıım gètmeye de ⁽⁵⁰⁾kısmet yógumuş. birisi *almanyá yá ałamān* eyi dèstek oldu çalışma konusunda mesełā bu ⁽⁵¹⁾kölerde řu év yapılmazdı misāl komşu *savrān* köyünde hēr gün mał sałallardı, hēr gün év ⁽⁵²⁾soyálardı. davār giderkene bĩ kaç tánesini dutarlardı. *ałamān* çıhtı *savurān* artıh kápııār da ⁽⁵³⁾açıh oldu. dèmek ki ne açlıhtān onu bilmēm lāf iderler onu. yóh burālāra gèlmemiş, bilmēm ⁽⁵⁴⁾ıaf éderler. çarığı çorābı hazırlandıılar burayá kaçmāh istemişler. bu köylerden *fırsız* baskı ⁽⁵⁵⁾yápiyó. ér ołarah yáptım ammā vazifem on başı ve çavūş kadar vardı. bu şindik tatlınyó yá ⁽⁵⁶⁾sèkiz áy onun ğursunu gördüm ben. o şeridini ben çèktirirdim ben. asgerden on dört günizine bĩ ⁽⁵⁷⁾gèldim sonā gèldim bir áylığına gèldim çoıorduda bĩ yazıcı varmış bōle oturduħ dèdi kine ⁽⁵⁸⁾hēmşeri dèdi tezkeremizi alıp *antepe* gèldi. nè biliyón dèdim. dèdi ben kōlarduda yazıcıyım ⁽⁵⁹⁾dèdi. oħudum ben orda émri dèdi, gèldik gidemedik dèdi, bahtıh onlārın arkaadaşları ⁽⁶⁰⁾*bazārcıhta* karşılaştıh, * o pařā oıla da bōle terörist oıaydı he hèy genel kurmay başkānı *fevzi* ⁽⁶¹⁾*çahmajn* èniřtesiydi. ğızını istemiş ğız dèmiş kine babamın rütbesini daħınırsan vārrım. burda ⁽⁶²⁾asgel émir vèrmiş. *balhānların* on altı köyünü almış. on iki tertip vār, dağ dař asger oldu. sen ⁽⁶³⁾göreydin. dèmiş kine ben dèmiş yámalıhlı elbise görmedim. öyle dèmiş içerde depōdan ⁽⁶⁴⁾yámalıhlı elbise görecem bir dahā dèmiş. şimdi yámalıhlı yáma at babam tekrār dènetlemeye ⁽⁶⁵⁾gèldij teşekkür etti. elinden gèlse herkes èyilik yápmayá çalıřıyó öteki èyilik ètmış, öteki ⁽⁶⁶⁾èyilik ètmış. dèdikine bĩ baş çavūş èmekliye ayrılmış *hicāza* gètmış. köy korucusundan dut ⁽⁶⁷⁾dèdi, cumhūrbařkānına kádār *türkiyenin* üzerinden sinek uçmāz sinek dèdi. *haķķāride* iki ⁽⁶⁸⁾kere çatıřmayá girdim. bĩ de *řahānda* tīm vārdı dèdi. binbaşı dèdi émri vèrdi dèdi hēç ⁽⁶⁹⁾çekinme tīm vārdı dèdi orda dèdi terörist oısun. o başçavūş vārdı, saķāl vardı. buna sorun bu ⁽⁷⁰⁾da beř on sēne azālıh yáptı. aynı ahrābamız. ben dèdim bĩ araştırmamız vārdı. ben onu

(71) ağağlarla anlattım. onā bī çáy dahā vēr, ona bī çáy dahā vēr. köprüyü geçince orda köprüyü (72) geçince orā çōh gëttim, merkēbīnēn onlārdan satıp zār o gıtīh sēnelerinde o hō. aşiret yá, a (73) şu kásaba da gitsen arvātlār, ağzına mı sohā burnuna mı sohā bilmiyolar. yáni év horantası (74) ayrıyeten alışkānlıh *hélete* yáni bugünkü bölüklerin sēmeri burdan azlıh alır giderlerdi. (75) giderken yemek yēdi sağlıkta orda bī ađa vārmıř o bahsettigim ađā ēkmáj için *salmán* ađā (76) *marāřlı* héletenin asgeriye için çocuhları aê kōrlar dađa kimse yōh. yemek o çōh (77) urđamadılar. aşağı da bahsetti. *hélete* köyünde adamı diri diri yüzerler. *fettāhlār* bī aşiret (78) burā da mı yōh ben orāyá duymadım. yáni *marāř* kırkaāç *fettāhler* bī tarāfı *osmānlıyá* aşiret (79) bu tarāfa gēlmiř kaê sēne bī setinin üstüne év yápmıř. çiflik étmiřler aşiret burdan gitmişler. (80) hanı burdan kēten çekmişler ađlār gēlmiř o adam kaêmiř gēlmiř. yáni nēden bile nēler gēldi. (81) *héletenin* yerinde sonā o ađlār gēlmiř orda hārb édince saldırmışlar *ālbistāndan* gēlmiř, (82) *tablārdan* gēlmiř, *gōlbařdan* gēlmiř. ailesi vardı, yárim tohtordu o zamān tohtor yōh. üc tána (83) ğız oğlan çocugū olmadı. değermen yáptırdı, évini yáptı.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Harmanlı-Cankara

ANLATAN: Abuzer Dinç

Hamza Doğan

YAŞ: 78

58

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1)taķā nēy çocuklar, he taķā Őimdi dolāp dēdīmiz ēsgiden dolāp dērler, yunluķ nēdir, (2)ķadınlārın toplanıp haftada bir gūn kōyde camīnin arhāsında çēvrilmiŐ çamaŐır yiharlārdı, (3)ahŐām ķaranlıĝdan da soĝuk suyu kōy yıķar, aŐŐam kēlirlerdi. burayā ķadār on sēkiz ĝardeŐik o (4)yunluĝa çamaŐır yihāmayā giderlerdi, ķārın altında. ēvde yıķāması mūmkūn dēēl, ēliynēn kūlūnen (5)veyā sabunnān yihiyō bī de orda yihānıp ĝelmek zorunda ēve bī de su da ĝelmiyi iŐte bunlar (6)hēp ilginç olan Őeyler, iŐte burda bi ĝin dēprēm oldu.

- (7)ēvet olmuŐta sallāndı bōyle dēprēm olmadı, Őimdi burdan babamnān ahŐām oldu, (8)orda Őey yāndı ĝörmedim, *bēsnīde* o dēdi cēreyānlā çalıŐıyō dēdi, oĝlūm sen yālān (9)sōylüyōn burdan ķaldırdılar *çukūr mustafā* vārdı bize içerden ēvveli abdasehāne sonā (10)yūz numāra dērler, Őindide tuvālet Őeye yāptıh mērdivenin yanına bu abdashānayı da (11)Őey vārdı, tahtadan oĝlūm dēdi içerde ķoħudan mı durulur dēdi. ĝörmedim ki (12)abdesihāna nēy yāzsın tābi benden iyi biliyō, maķāt orayā havlu diyōlar, he yāķında (13)*antepte kiliste* nē Őansı sabāhā ķadār nōbet bēkledik, jandārmaĝlar dēdi ĝēçiriyō tā (14)*hatāydan* baŐladı orayā aldılar iŐte beŐ ĝun ķaraķoĝda yātardım, altıncı ĝun beni (15)ķaldırdılar, o zamāna dēĝ beŐ ĝun, altı ĝun, yēdi sēkiz ĝun orda durduh. iŐte bōyle

- (16) fazlā durduğunuz zamān rüşvet yersiniz yá koyún geçirirsiniz, yá geçi geçirirsiniz (17) *va||ā* eyi ediyólār.

- (18) yání işte *hatáy*dan dūt tā *urfāyá* bağlıymış. *va||ā* ğıtlı̄ gördükde gene de burda o (19) kadar ğıtlığı görmedik,

- (20) yáşı kaç? bunun gördǖ ğıtlı̄ ben de gördüm.

- (21) senin dahā anānı gēlin gētirdiler.

- (22) aramızda kaç yáš vār.

- (23) yirmi yáš vār.

- (24) dahā nè o zamān.

- (25) *adıyámamn* sınır köyü burā.

- (26) yók az bĭ şey vār, bir bir buçuk kilometre içme suyú bizden gēdiyó onlār o yāndan (27) gēliyó içme suyú bizden gēdiyē yání. içme suyú bizde gidĭr, eşgiden köyün içinden (28) gidiyór. he buradan dađlardan ilk gēldīniz için öle olmuştur. ama yázda çamuru (29) ħamūru olmaz.

- (30) çamūr olmaz, yō

- (31) ilk gēlince öle olur, daş yók, kayá yók, çanak yók, kār yáđmaz, yáđmūr da çamūr (32) olmaz. altı yüz ğırĥ beş sene tarĭhi vār. akārsunun olduğu yere çöllek dērlerdi. işi ras (33) gēlesice şimdi maĭ vermeye gēlse dağda daşlar hēpsini sölersin bu memlekette tahım (34) dēriz, bilĭ misin sınır, *maşalĭāh* üç dört yüz sēnelik kimsenin bilemedīni bu felāndan (35) felāna ğalmış diyó, fiĭāndan fiĭāna ğalmış diyó babam bundan beş yáš böyük.

- (36) a hā babana avrādın nè zamān bōle oldu de gēt sōr, bilmez.

- (37) kadının kahrını çēktin yóĥsa

- (38) niye senin gibi çōpten mi alıp gēliyóĥ.

- (39) şansımıza tükirim.

- (40) efendım yóĥ, emekli bu, dēmin onun lafinı ediyóduĥ yurt dışında atmış yēdi yášında (41) atmış dōrtü, atmış yēdiye çıĥadıĭlār. bol çáy içiyó. çeşitleri çōĥ.

- (42) *abuzer* amcānın bĭ anısını annatĭm, bunun damādı hēm de amcasının oğlu *mērsinde* (43) oturuyódu. köye daşınmadan önce üç beş arĥadaşıyla bayrāmĭlaşmayá gidiyó hēm (44) damādı hēm de amcasının oğlu dēdi ki diyó burmā dorđasana diyó he dēmiřki hēle (45) arvāt bĭ burma dorđasana damādı hayvān mıyız? bayrāmĭlaşmayá

gældik bī dağ çáyı ⁽⁴⁶⁾dorğada içmeye diyecek zānnettik he ben de başkā annadım burmā dorğā diyince.

- ⁽⁴⁷⁾babam dēyince nè yēdin oğlum fasulye samanı yēdim. yóh he nèb̄līm aḡām yēşil ⁽⁴⁸⁾fasulye deę mı

- ⁽⁴⁹⁾ḡurūdursan samān oğur. doḡru söyle bunlār hēp birbirini, bu émmımın ḡızının oğlu, ⁽⁵⁰⁾bu da émmımın torūnu işte ahrabayıh hēpimiz burda toplāndıq. he yók, yók, yók. vār ⁽⁵¹⁾bī tānesi vār yuhārda, onlār *mērsīnde* oturuyó. ḡāryñān biz bize yētiyók neynēn ⁽⁵²⁾başımızı ḡalābalık édek. biz mi atmış beş sēnedir.

- ⁽⁵³⁾sekiz on tāne çocuḡu vār, ḡuluçkā makinesi gibi razı olmasa

- ⁽⁵⁴⁾óle bī şey yóh

- ⁽⁵⁵⁾évlenmeye niyetin yóhtur yāni arhādaşlār onu sormāh istiyó,

- ⁽⁵⁶⁾bī ḡaynım vār benden böyük *érkenekte* túnelin aḡzında tükenleri vār. *érkenēē* gidip ⁽⁵⁷⁾gélirken ḡaynımın çocuḡlārı gečen ḡarısı mefāt etti. *békīr* diyóm hēpimiz diyó asıl ⁽⁵⁸⁾arvāt bundan sonā alınır.

- ⁽⁵⁹⁾ben dēdim yā niyeti niyet dejl,

- ⁽⁶⁰⁾hācet yóh, şimdi işte sen nasılısan herkes öyledir, on tāne gēliniñ oğur, on tāne de ⁽⁶¹⁾ḡızın oğur. ḡarı su gētir, gēliñlere bī şey diyemen amā ḡarı ḡahār senin suyunu ⁽⁶²⁾vērir. ḡarı bundan sonā ilāzım tābi. ben öceden altı ay dōrt buçuḡ ay *adanada antep̄te* ⁽⁶³⁾yāttım gēldiñim gün ḡarı hayvāndan düştü, doḡuz gün yóḡun bakımında ben gēndi ⁽⁶⁴⁾hastalıñımı unuttum. éve gēldim kimse yók he ḡarşıladiḡ zamān, ḡaḡırıyimla senin ⁽⁶⁵⁾gibi ḡorḡuyóm mu ḡarıdan şimdi hēr zamānın bī dēvri oğur. çocuḡun biri dañında biri ⁽⁶⁶⁾ḡucaḡında o bana nè hızmāt édecek şimdi bī ḡarı bī ben.

- ⁽⁶⁷⁾biri ḡucaḡında biri ḡarın da aḡşām nè yüznen bī şey istesin.

- ⁽⁶⁸⁾tābi herkeş zamānımızın hókmüne göre o da bize bī sayḡı gösterebilir. beni bēkliyó.

- ⁽⁶⁹⁾şimdi biz anamızdan babamızdan hayāt eşitmedik ki bundan sonā da işte bu ⁽⁷⁰⁾*aļmānyádan* gēldi, işte biráz belledise yā hādi birázda sen ḡonış. ben mi yētmış yēdi ⁽⁷¹⁾yáš,

- ⁽⁷²⁾on yēdi, on sēkKiz.

- ⁽⁷³⁾érkeklere bu évlenemez dahā ḡızlāra da évde ḡaldı diyólardı.

- ⁽⁷⁴⁾bunun babasınıñ bĩ emmisi varıdı. havā da dönüyō, bilmēm nēyini siktĩm *diyārbakır* ⁽⁷⁵⁾şu yānda, bilmēm nēyini siktigim *adanāyā* gidiyōsan bu yānda ěline aldı. doġanıp ⁽⁷⁶⁾doāġnıp gēliyō. *maġātyāyā* gidiyōsan bu yānda.

- ⁽⁷⁷⁾onun sömedigi bĩ şey yōġtu ki öleli atmıř kūsür sene oldu, haġā onun ġafi olduġca ⁽⁷⁸⁾bambařkā adammiř yāni tanısın tanımasın ana arvāt sövermiř o adam da döner ⁽⁷⁹⁾gēlirmiř. hayātta da bĩ adam niye bōle ědiyōn dēmemiř ama yerine gētirirmiř. ⁽⁸⁰⁾doġunurmuř yāni o adamın sözü nē diyeyim ki gēlmiř ki

- ⁽⁸¹⁾gēndini řikāyet ědiyō o zamān yēter ki bĩ adamın ěvinde siġāh vār olsun, adamın ěvi ⁽⁸²⁾aramayā gēldiġn de řapġasını arġāda biraġırdı, adamı yumuřatmaġ için, bĩ şey oldu ki ⁽⁸³⁾bu ěvi arayanın ben nēyini nēdĩm öle ilginç bĩ adam öle pundunĩ şeyine gētirirmiř küfretmek ⁽⁸⁴⁾için

- ⁽⁸⁵⁾senden alır banā yēdirir, ben alır şuna yēdirirdi. he ben uġā unuttum gēttim.

- ⁽⁸⁶⁾işi rās gēlisice o unutulacāġ şey mi

- ⁽⁸⁷⁾o adam emmisi üc tane arvādı vārdı. oġlunun da üc taneydi. bunġarın rızġı bol.

- ⁽⁸⁸⁾biz de bĩ tane iki tane üc tane olmayanı ěrkekten saymazġar.

- ⁽⁸⁹⁾bizim köē gēlmiř *sürgüde çām hasān* vārmıř uġā *hasān* dēmiř ěvine misāfir olmuř, ⁽⁹⁰⁾*hasān* yāġanız yātaman benim bacım dēmiř, bĩ tānēsine diyō yāt o yāġanız yātamaz o ⁽⁹¹⁾da hiç çáy sēvmezmiř.

- ⁽⁹²⁾onu bĩ dēngine gētircāh

- ⁽⁹³⁾gēndi gidiyō adamın ěvine

- ⁽⁹⁴⁾bu sēfer yāġanız yātaman nēblim şu *çam hasānda* * vār dēmiř. hēr gün *çam hasām* ⁽⁹⁵⁾çarımişlar uġā nē olacaġ yāġanız yātaman *musto* baġtı ġaġtı ġaġtı.

- ⁽⁹⁶⁾ġapı, pencere yāparmiř nē dērlirmiř ěsgiden nacāġ he ěle ġarısının birine dēmiř gēt ⁽⁹⁷⁾yātaġını sēr dēmiř misāfiirnēn sen de yāt dēmiř sen benim anāmsın bacımsın *musto* ⁽⁹⁸⁾beni saġdı sen benim anāmsın, bacımsın yōġ diyō adam yātaġın içinde ġivrāniyō sonā ⁽⁹⁹⁾gēndi onġarın ěvine *ērkenēē* gētmiř yātaġı sērince dēmiř hanı oġlüm ben arvādı ⁽¹⁰⁰⁾saġmadım mı sen yātaġını ben burda yāġanız yātmām memleket onu haġā bu ⁽¹⁰¹⁾söyleniyō.

- ⁽¹⁰²⁾bizim köün bařkā yerinde nē zamān hiç olmassa günde on tane on beş tane misāfir ⁽¹⁰³⁾olurmuş gündē

- ⁽¹⁰⁴⁾sıķıysa gétme
- ⁽¹⁰⁵⁾önceden görme yóğúdu, baba évlada dèdi kime vèirse oydu,
- ⁽¹⁰⁶⁾sen davārdan gèldin ki évde bĩ ğız vār. ister aç ister ađma
- ⁽¹⁰⁷⁾dorĝu sölīm o zamānın hökmüyle yètmiş kájt ğırh táne gèçi satın ađıyódun, he dört ⁽¹⁰⁸⁾yüz lirā
- ⁽¹⁰⁹⁾şimdi otuz iki milyār şimdi satsān beş ğurūşa satmazlar. ulā pezevengler bĩ táne ⁽¹¹⁰⁾vèrdiniz dört táne ağdınız. hër zamānın bĩ dèĝeri vārdır èsgiden dèrlerdi *cangārā* da bĩ ⁽¹¹¹⁾èvimiz ossun kōr ossun topā! ossun. ğün de burda sözüüm onā
- ⁽¹¹²⁾araba yóh hayvānla *mađātyā* ile *ante* arasında
- ⁽¹¹²⁾yó! yóh
- ⁽¹¹³⁾hayvān sırtında қаһıyó *mađātyā*dan *ante*be gidiyó şurda yátaĝ burda yátaĝ dört beş ⁽¹¹⁴⁾ĝünde anca gidiyó
- ⁽¹¹⁵⁾şurda ĝordu patatīs, üstüne de cèviz ĝordu, işte *èrkenekten* yüklerdi ulā nère gidiyón ⁽¹¹⁶⁾*urfāyā* yük nèy
- ⁽¹¹⁷⁾onu getürecek ki bĩ yük buĝda ađa yük nèy dohsān beş kiło buĝda o ĝadār.
- ⁽¹¹⁸⁾ĝırh beş lirā içib bĩ hafta gidiyó bĩ haftā gèliyó bĩ de patatīs ĝötürecek, kırķ bès ğirāġıķ
- ⁽¹¹⁹⁾dağında yèle iki táneyse biri қаçaĝ, dağında cèket iki táneyse biri қаçaĝ birisi ⁽¹²⁰⁾қаçaĝıdı. gidenler bĩ yèleĝ ađırlārdı bĩ ceket bĩ de pałto, patatīsı satārlārdı, cèvizi ⁽¹²¹⁾satarlārdı o dèvīr öleydi, tābi hèpsi bĩ yèlek bĩ sakō bĩ de pałto ađırlārdı. adama iki ⁽¹²²⁾táne cèket olşa, iki táne yèlek olşa yáĝalıyólārdı. arvādı çalıştıırıyódu, bunlārın kökü ⁽¹²³⁾dèmirçiydi. yā nasī ağdıh *allān* èmriyle ĝèttik ağdıh. bĩ de bunā sōr sèkiz arvādı nasī ⁽¹²⁴⁾ağdım dèsene ben bĩ táne
- ⁽¹²⁵⁾bès daĝķāda bĩ táne hèmen gidiyó.
- ⁽¹²⁶⁾ulā *adıyāmanlı* ĝünümüzde *adıyāman* bile yóĝudu
- ⁽¹²⁷⁾қаçta viļāyèt olđu, èsgi bĩ yèrleşim tārīhī vār,.
- ⁽¹²⁸⁾bèsnī çoh èsgī. o aşāĝı dèreydi, *adıyāmanda* şeyden yóĝudu
- ⁽¹²⁹⁾*adıyāman* mı yètmiş yılında *adıyāman* yètmiş yılında şimdiki hükümet bināsı o ⁽¹³⁰⁾zamān orda tèk başına bĩ binaydı. yètmiş yılında cezā èvi arābası ile ĝèlip ifāde vèrir ⁽¹³¹⁾arĝadan çıĝardıh. o zamān orda bĩ táne bĩle binā yóĝudu. şimdi orā ĝompile

- ⁽¹³²⁾he aynısı
- ⁽¹³³⁾*bakşılı* orda oldu bĩ iki ğız o zamān *kenān evren* gēldi o zamān bĩ de dahā önceleri ⁽¹³⁴⁾oľmuş biz onu bilmeyiz.
- ⁽¹³⁵⁾babam dērdi onu da bĩ tāne dēprem oľmuş anālārı baba ben çoçuğum dērdi. babam ⁽¹³⁶⁾nēnem öldüü zamān tā suyún cağāltısı orayá gēliyódu. açıqtán *şirinceden* gēlen su ⁽¹³⁷⁾demek ki ordan gēlen tarlaľār suľu tarlaľār. bugüne ğadār yüz kūsūr dönüm tarlaýı ⁽¹³⁸⁾suľuyómuş o zamān o da açıqtan gēliyómuş. o zamān dēprem oľuyómuş, su kaçmış.
- ⁽¹³⁹⁾o da dēdi siz dahā iyi bilirsiniz.

YER: Adıyaman-Gölaşı-Harmanlı-Hamzalar

ANLATAN: Turan Kandırmaz

Muharrem Geçici

YAŞ: 67

56

MESLEK: Esnaf-Emekli

KONU: Karışık

⁽¹⁾bir buçuk yıl,

- ⁽²⁾aserde ben on başıydım bizim zamānımızda hēm de top nişancısı olduğum için bī de ⁽³⁾ayrı yēten top çeker söföruydum. çavuşluktan ileri şey on başılıktan ili kıdem alamıyodun o ⁽⁴⁾zamān işte ben top çeker söföruydum. o kamyónlārın ismi *reō* muydu? o kamyónlārın ismi ⁽⁵⁾*reō* guļlanıyodum. toplā berāber uzunluğu on altı mētreydi. tābi tatbiķāta gidiyoduķ ⁽⁶⁾tatbiķāta gittigimiz zamān dağın arkāsına çekerdik arabayı işte bī kaç yāprak ne soķardıķ sağına ⁽⁷⁾soluna biz orda akşamā kadar yātardıķ, öbürleri eyitim yāpardı, dağın başında bizim ⁽⁸⁾yēmeđimiz ayāđımızaya gēlirdi, akşam oldu mu, herkesin topu gēndine göre bir ğafilesi vārdır. ⁽⁹⁾*manga* mıdır? bunnārı bindirir ğışlayā dönerdik biz. ben *dörtyó*da yāptım, ilk gidişim.

- ⁽¹⁰⁾*hatáyın dörtyó!*

- ⁽¹¹⁾he he ordáydım ben. iki sēne yāptım ilk gittiğim yer *burdunudu*. acemilig devresini ⁽¹²⁾dört ay, sonā *dörtyó*la gēldik *osmāniye* yānı orda

- ⁽¹³⁾hangi yıldıydı? atmış üç atmış dōrttü sēneler.

- ⁽¹⁴⁾yóķ yurt dışına benim ķardeşim benden önce gētmişti, *almanýayá* o zamān zāten ⁽¹⁵⁾*almanýa* işçi gētirde ne yólla gētirirsen gētirsin diyodu o zamān *almanýa* o zamān ⁽¹⁶⁾zirvedeydi. benim ğardeşim benden önce gitmişti, ğardeş isteđ yapıyólardı,

ğardeş isteġ ile ⁽¹⁷⁾gittim. yāni fazlā da ġalmadım, yēdi buçū sēne ġaldım. nasipte deġilmiş, hoşlanmadım da çıktım ⁽¹⁸⁾ğeldim, évet. ben *aġmānyāda* iken *risāle-i nūr* bilmiyodum. büyük abīm vārīdı, benden bī kaç ⁽¹⁹⁾yāş büyük o éserler mevcūttu o zamān bī de gaste ġeliyodu. *yēni nēsīl* ġeliyodu, *yēni asyā* ⁽²⁰⁾gastesini de alıyodu ġardeşim *yēni asyā mı yēni nēsīl* mi nēyse gastesini de alıyodu bunlār da ⁽²¹⁾tābi élinde mevcūttu orda cōmeātlerle fiġān gidiyodu, ben diyodum yāv bu kaçak yáyınlārı ⁽²²⁾yásağ yáyınlārı mı buldun okuyā okuyā bunlār mı buldun başka yáyın mı yók, bunlārı niye ⁽²³⁾okuyón dērdin? O dērdi sen sonā bilirsin bunlārın kıymetini dērdi tābi fazlā ġalmadık ben ⁽²⁴⁾burda dükkān açıcınca *mustafā inān vār adiyāmanda* burda imāmıdı. yók yók yāşıyó burda ⁽²⁵⁾imāmıdı şimdi *adiyāmanda* aslen he *mustafā ékrek* he *mustafā tanık* mı,

- ⁽²⁶⁾*mustafā tanık mı?*

- ⁽²⁷⁾*mustafā tanık* aynēn bizim *harmānıyđı*. doġrūdur bilmiyóm, burda mı he *éرزincānda* ⁽²⁸⁾çok ġáyretli bī ġardaşımızdı.

- ⁽²⁹⁾*allāh rāhmet* éylesin, burayā ġelirdi boş durmazdı dershāneyi boyardı, témizlerdi évine ⁽³⁰⁾gitmezdi év dēdüm burda babasının évi *harmānda* babası annesi saġıdı. burda abisi ġālıyodu, ⁽³¹⁾onlārın évine gitmez burda dershānede hizmet éderdi. çok ġáyretli birisiydi hattā bī séfer ⁽³²⁾onlā seyāhatımız oġdu, *éġāzıġā* gittik ordaki pilaFıda yidik. dēdim ki he he şimdi dēdim ki ağabeylerimiz diyó ki ⁽³³⁾abiler diyó ki orayı çok iyi bilen birini müdür tayin edin ki hatālār azālā yóksa hatālār çoġalır ⁽³⁴⁾sen benim müdürümsün dēdim, hadi bakım sen benim müdürümsün dershāneyi bul tābi çok ⁽³⁵⁾dolāndī, dershāneyi bulamadı, dēdim *mustafā* hocā dēdim müdürlüü banā vēr. dērhāneyi ⁽³⁶⁾buluyım ġeri senin olsun. bulmayā aklı kēsmeyince dēdi ki bundan sonā müdür sensin ⁽³⁷⁾gittik—orda *izzet paşā* cāmi vār. tābi onu buldun mu dērhāne bulmak ġoláy gittim *izzet paşā* camiyī ⁽³⁸⁾bulun müdürlüü vēr ġeri başka gittik bulduğ tābi o zamān *huġūsi* abi hayāttaydı. dērslerini ⁽³⁹⁾dinledik vārdım ki *mahmūt* abi de orda sizin gibi ġençler *mahmūt* abinin élini öpmek istiyó ⁽⁴⁰⁾vērmiyó tābi bunlārın heç birisi vērmez de o da vērmiyó tābi ben uzāndım éline bana latife ⁽⁴¹⁾hēy aħmak bunlār hēle bēni tānımıyó sen de mı beni tānımıyóñ élimi öpeceksin, ben de ⁽⁴²⁾dēdim *mahmūt* abi seni tanıdığım için öpmek istiyóm felan. dēdim rāmetlige öyle bī ġatife éttik. ⁽⁴³⁾sonrā çıkıp ġelirken *huġūsi* abi *sabri* abi vārđı o yāşlār

da ikisi bir çıktı, *hulūsi* abi évine ⁽⁴⁴⁾gidiyō *sabri* abi orda köşenin birini dönerken *hulūsi* abi bizi gördü. *sabri* yók mu *tuncēr* onlā ⁽⁴⁵⁾berāber arķā sıra géliyók bize sormaz ola nédir filān dèdi ki buyrūn bĩ diyeceġn mı vār filān ⁽⁴⁶⁾dèdik ki senden bĩ duā bėkliyók ikisi bĩ gèri döndü *allāh* maddi mānevī arzulārınızı vėrsin ⁽⁴⁷⁾dèdi. biz tatmin olduġ duāyı alınca arabamıza bindik burayā gėldik. öyle bĩ seyāhātımız oldu.

⁽⁴⁸⁾burayā ben yėtmiş iki sėnesinde év yāptım. yėtmiş altı sėnesinde de *almānyā*dan ⁽⁴⁹⁾tėmelli gėldim. köyde ēpey de arāzim vardı hėpsini sattım gitti. he yapamadık vār, aķrabālar ⁽⁵⁰⁾vār he ķardeşimiz, bacımız vārļār dahā amcā çocukļarı, haļā çocukļarı, çök dahā çocuk dört ⁽⁵¹⁾tāne iki oġļān iki kız vār hėpsi de dört tāne hėpsi de evli şükür işleri aşļarı vār. o husta ⁽⁵²⁾rahātım, hėpsi de çevremizde dışarıda kimsemiz de yók. on yėdi, on sėkiz yāşında yók yā bu ⁽⁵³⁾*göksuda* boġuldu dēnildi amā işte vādesi temām olmuş herāl tēslīm olduġtan sonā suya ⁽⁵⁴⁾düşmüş. hĩ tābi düştüü deġl suyun aķınsına ķapılıncā daşın dibi oyұлurmuş boyúna o oyұлān ⁽⁵⁵⁾yėre çekmiş daşın dibine taşın boşluġuna, ben ordāydım, ķardaşımļa berāber bu évden ⁽⁵⁶⁾çıkışımızdā o çocuk yóġdu, boġulān çocuk bu üzümler yėni yėtiyó artık ondan bĩ kaç gün ⁽⁵⁷⁾sorā suļār da kėsüdi bidon da filān da adlıķ, suyumuzu gėtirek hēm de bĩ sėfer üzüm gėtirek ⁽⁵⁸⁾diye çıktık yólā çıkınca o da çıktı önümüze herāl bazār günü dükkān ķapalıydı. ben de ⁽⁵⁹⁾geleyim dèdi tābi bindik *küncüļayı* gėçen köprü yók mu? orayā dēdiler baba burda yinek te ⁽⁶⁰⁾suyā girek dēdiler tābi biz èndik o ġardāşda kimdi onda bĩ gölgede oturuyóduķ böyle. ancā ⁽⁶²⁾bizim *sāġd* çıktı dèdi baba abım suya gėtti tābi o anā ķadār ben iyi de yüzme bilirim çayļā ⁽⁶³⁾oturduġumuz yėrin arası herāl yüz metre ķadār varıdı. suya ininceye ġāder üzerimde ⁽⁶⁴⁾afėdersin bĩ kilottan başķā bĩ şey ķalmadı çıkarıp ataraķ gidiyóm tābi ēpey aradık bulamadık ⁽⁶⁵⁾sorā daļıġ gėldi sanki eliyle ķoymuş gibi orā bilirmiş, orā zāten orda batçeler vā, hēr gün ⁽⁶⁶⁾orālārda suya girer çıkarmış lėmekki yók *hamzā* gėlmedi haber gönderdi, nēyse bahçe ⁽⁶⁷⁾sahibinden birisi gėldi, çıkardı.

⁽⁶⁸⁾yók yā dėrin deġldi sėkiz on yāşındaki çocukļār da girip çıkıyó da amā işte vāde ⁽⁶⁹⁾tāmām olunca bĩ şey de sėbeeb oluyó evet, köydeyken ekiyóduķ baġ, bahçe bizim *harmānļı* ⁽⁷⁰⁾gėçimi aġrılıķ üzüm gėçimi o zamān burā yoġudu ilçemiz *bėsnīn*

hemen hemen peygāber ⁽⁷¹⁾üzümü gibi bağı da yók ammā ilçemiz orā olunduğı için tanıtımı õle olmuş yānı

- ⁽⁷²⁾ķaza olmadan *bēsñī* ķazaydı. *bēsñī* eşgi bī ķazā

- ⁽⁷³⁾*maļātyā* ilimizdi *bēsñī* ilçemizdi.

- ⁽⁷⁴⁾yókřa üzüm burda yėtiřir ad *bēsñī*nin

- ⁽⁷⁵⁾tābi, yók bizim *harmāñlı*da çok yók biz de bağıcılık meřhūrdur. evet, èkerdik, bugdáy, ⁽⁷⁶⁾arpa, mērcimek, küşne o zamān küşne dērlerdi. yuļāf mı diyólar nē diyólar, burçāk mı ⁽⁷⁷⁾dērler

- ⁽⁷⁸⁾hayvāna vēriler.

- ⁽⁷⁹⁾burçāk dērler yuvārļaķ siyāh, mercimeg yāssı o yuvārļaķ olurdu. o hayvāñlāra vērilerdi ⁽⁸⁰⁾yāni aķřamdan kovayā gorļārdı ıřlārļārdı. sabāle somona ğóyar ıřlār hayvānıñ önüne ğorļārdı.

- ⁽⁸¹⁾şimdi birisi sizin gibi şış sordu. küşneyi ıřlāmiř ķapının önüne ķomuřlār adam dēmiř ⁽⁸²⁾bu nēy küşne dēmiř, nē yāpiyónuz nē édiyónuz. espirisi olşun diye biz õñde bir ⁽⁸³⁾küşne yēmesek rahāt édemezig.

- nēyi başka yērde de bilmiyólar herāl bizim bu civarda vār.

- ⁽⁸⁴⁾bayrāmlār da deşşen bī şey yók o zamān da bugünkü gibi ķutlāniyódu işte büyükler ⁽⁸⁵⁾küçüklerin gözlerini öper, küçükler büyüklerin ellerini öper hařlıķ filān vēriler, olduğı ķadar ⁽⁸⁶⁾olan tābi ki olmayān vēremez, üç lirā beş lirā vērilerdi. eşgiden bayrāmda köylerde baca ⁽⁸⁷⁾vārdı , bacadan ip bağılārļārdı sarķıtān mı nē dērlerdi, bacadan sarğıdırılardı. ğēnc̄ler artı ev ⁽⁸⁸⁾saĳbinin işi artı nē ķodısa ķabın içine çeker ğötürür yērlerdi bayrāmlārda asgere gitmeden ⁽⁸⁹⁾ēvlendim ben atmışda ēvlendim, atmış üçte ğēttim. atmışta yirmi yāřındaydım Sāten ⁽⁹⁰⁾*harmāñlı* amca kıızı şimdi tābi *harmāñlı* eşgi *harmāñlı* ğalmadı eşgiden bēlki on beş yirmi ⁽⁹¹⁾tāne dinī sohbet odāsı vāridi. çevre köylerden hayvāniyla ğelirlerdi nēblim hēpsine de yēr ⁽⁹²⁾buļunurdu. şimdi diyólar ki *harmāñlı* misāfir almaz, *harmāñlı* èkmek vērmez sen de bilirsin ⁽⁹³⁾*muārrem* bazı zamān maļ bīdāma zamāni yüzlerce işçi ğelirdi, öküzüyle, atıyla hēpsi berāber ⁽⁹⁴⁾işde buļunurdu aç da buļunurdu. amā tābi şimdi ğēride ķāldı, hēp köydü.

(95) *vaļļā* buluyóļármış bāzen amā o işleri *muhārrem* hocā iyi bilir *muhārrem* hoca o tarafı (96) *hamzaļārļı*

- (97) *mejdāmn* mēzrāsıdır o tarāftır. su fabrikasını mı diyósun,

- (98) dolum tésisī

- (99) doğru onun önünde oturān *hamzaļārļı* gitmeyin mi dēdi.

- (100) yóruļdūn ayrı on daķķā he

- (101) *miçōlara* gētmediniz o zamān mezrāsı hı bize de *zaāloguļları* dērler babama amcama (102) *kađıļār kağı osmān* dērlerdi rāmetlige kağılık da tā dēdeden gēlmemiş kađıļār sonādan (103) babama *zaālogļu* dēnilmiş, nēden dēnildigini biz de bilmiyók ammā dēdeden kólmaymış. (104) babam bu *dērsīm* savāşına girmiş babam anlātırdı. orda diyó tābi toplādıļār haļķı diyó köv (105) haļķını *dērsīm* silāhļa gār gār baķtıļār ki oļacaķ gibi deļ diyó üzerlerine ot attıļar diyó (106) bayağı ğuru at ğadınlārın üzerine kibriti çaldıļar diyó ğadınlārın mēmesi bōle lōküs gibi (107) yānardı diyó. tōbe yá *rabbi* kaç ğün yemek yiyemedik tābi o arada çocuğun birisi yānmadı silāh (108) sıķtıļār ölmedi diyó sünnü soķuyóļār çıķarıyóļār ğēne ölmedi diyó biri dēdi ki onda *pazımāt* (109) var, hanı küçük *ğur'an* vār onu bağlıarlar kollarına baķtıļar kólunda o vār, onu çıķarınca düştü (110) öldü çocuk

- (111) *arāpça* nusķā

- (112) *ķur'an ķur'an* işte çōķ ince yázılı şunun bu kadamı kadam bī şey oļurdu. muşāmbayá sorallardı (113) taķārļardı, kağadan bēladan korunma için ğuļlanıļırdı. o da onun gibi bī şey yá

- (114) ondan sonā ölmüş.

- (115) ölmüş pazımat çıķarınca ölmüş bī éve ğedim ki bī ğenç ğelin ēlini ayáđını öpim bizi (116) ğötürme biz yeni ēvliyig, çıķardıļar yüksüklerini vėrdiler, küpesini vėrde, yávrüm ā ben (117) küpenizi de yüksüğünüzü de istemiyóm. ben diyóm burda kaļın amā benden sonā ğelen alır (118) ğötürür dēdim. ben çıķtım dışarı, sēne oļaraķ bilmiyóm ya babam üç yüz on yėdiliyim dėrde. (119) işte on yėdiye yirmiye ēklersen bilmiyóm nē oļuyó şimdiki tārihe ğöre bulāmiyóm ben (120) buļanļar oļuyó da

- (121) aynēn *ėrmenlerin* he bunlar *ėrmeni* filān diye deļ de bunlar ğelen asgeri faļān (122) öldürürlemüş. meseļā *doğuda* yine vār, *urfān*ın mütün tükānļar tēl atmış

èlektiriā içerde sobā ⁽¹²⁴⁾yāhıyó diye tøk geldi birini èndire diyó adamı orda ğurşūndan vurduĸar direkten dūşürdü ⁽¹²⁵⁾tèkten ğelen memūru diyó iŝte onĸar da o zamān öle ètmiŝler, ğelen asgeri öldürmüŝler, ⁽¹²⁶⁾dèvletten ğelen bütün amiri memūru öldürmüŝler. haĸā vahŝi iŝte duyúyóñüz iŝte. ĸārdan mı ⁽¹²⁷⁾ĸapaĸıydı he oĸur tābi *èrzincānda*

- ⁽¹²⁸⁾*adiyāmamn* neresinden hangi köyden,

- ⁽¹²⁹⁾işte *ō mustafā tanıĸ èrzincānda* òretmendi. şimdi orda ğızı fiĸān da vār, ğızı ĸocāya ⁽¹³⁰⁾vèrdi ğalibā onun ziyāretine ğetmiŝtik o hāpiste de yāttı. háy *maāŝaĸĸāh aām* nêrdesin ⁽¹³¹⁾duācıyım ğardaŝıma cümle *muhāmmèd heaĸĸāh* razı oĸsun. ikindi namāzına baŝlıyóĸ onun ⁽¹³²⁾için aramıŝtm. tamām *selām* söyle *hanifi* hocāma

- ⁽¹³³⁾bizim *ĝölbaŝı* tükçesi biráz *istānbul* ŝivesini andırıyór. ŝindi ben müfettiŝken yeni ⁽¹³⁴⁾ayrıĸdım, doĸuz áy oldu. müfettiŝler oturmuŝlar *adiyāmanda* konuŝuyóĸar, ben de dinliyórum. ⁽¹³⁵⁾ikisi de *adiyāmanlı* birisi diyó ki haĸĸātında bizim *adiyāman* ŝivesi *istānbul* ŝivesini oĸŝór, ⁽¹³⁶⁾ben de dèdim ki abi sen sōleyince dahā ğüzel oĸŝór. ŝimdi bizim lisān öle, burānım bī ⁽¹³⁷⁾kōūndenim *hamzālar* on iki on üç yāŝına ĸadār oĸul ğörmedim. müfettiŝ olmaĸ çōĸ zōr bī ⁽¹³⁸⁾ŝey deĸil adam olmaĸ zōr, insān olmaĸ zōr. ben oĸuma yāzmayı tahta üzerinde òrendim, ⁽¹³⁹⁾*risāle-i nūr* deĸil de *karacaĝĸān kerēm* kitāplārı oĸuyódum.

- ⁽¹⁴⁰⁾aŝk kitāplārını

- ⁽¹⁴¹⁾şimdi bizi oĸuĸa ğöderdiler, *mejdāna hamzālar*dan *mejdāna mejdānda* * oĸuĸumuz ⁽¹⁴²⁾yóĸ bizim istāsyónu ğèctikten sonā yóĸ ikiye ayrıĸıyó biri *hamzālara* biri *mejdāna* o yóĸ ⁽¹⁴³⁾ayrımından *hamzālara* sèkiz kiĸometre doĸuz kiĸometre iki kiĸometre de *mejdān* vār ⁽¹⁴⁴⁾fabriĸanın arĸasında o düzlükte işte oráyā gittik ben ĸocāman adamım çocukĸar küçükken ⁽¹⁴⁵⁾oĸuĸa ğelmişler. büsbüyüüm son sınıftakilerin yāŝındayım.

- ⁽¹⁴⁶⁾asgere de yāŝlı ğèttin ölese

- ⁽¹⁴⁷⁾ben asgerlik yāpmadım. foyālārimızı çıĸartma o zamān onu da anĸadım ben beş ğün ⁽¹⁴⁸⁾birinci sınıfa gittim işte uyuyā yātıyā beş ğün birinci sınıfa ğèttim, imtihān èttiler ikinci sınıfa ⁽¹⁴⁹⁾ğèçirdiler. oĸuma yāzma biliyórum, adam bana *ali* ğel, zil çaldı uyú uyú yāt, he amā ben ⁽¹⁵⁰⁾oĸuyórum. beni imtihān èttiler. ben köydeyken

özenmişim. yirmi günde ikinci sınıfta ⁽¹⁵¹⁾okuduk, ondan sonā bizi üçe geçirdiler. biz dedik böyle giderse biz bu yıl okulu bitiririz. beni ⁽¹⁵²⁾geri ücten ikiye geri attılar. yönetmelikte bî kere sınıf atlatma varmış. beni birden beşe ⁽¹⁵³⁾atlatsalār veyā birden dörde atlatsalār, birden üçe atlatsalār oluyormuş. yönetmelik orda ⁽¹⁵⁴⁾çelişiyór diiyór ki öğrenci kaydedilirken öğrencinin kendi kendi bulunuşluk seviyesine göre bî ⁽¹⁵⁵⁾sınıf yükseltilir, bir sınıf demiyór. bir sınıf yükseltilir demiyór, ondan sonā kendi ⁽¹⁵⁶⁾köyümüzde okuduk okul yapıldı. üç, dört, beş ben tek birinci sınıf kırk üç kişi, ikinci sınıf ⁽¹⁵⁷⁾kapıdêreden biri geldi, ikinci sınıf üç dört kişi, birini de benim gibi atlattılar. geri kalanda ⁽¹⁵⁸⁾ben tek kırk üç kişi birinci sınıf, orda ilköğümü bitirdik burda orta okulu da burda okuduk işte ⁽¹⁵⁹⁾öretmen okulumu kazandık, meslek okullarından birini kazanmışım *ceyhānda* akrabalarından ⁽¹⁶⁰⁾birini dört yıl okuduk hemen atandık.

- ⁽¹⁶¹⁾*allāh* razı olsun iyiyim *elhāmdulillāh* çok şükür ayakta yık
- ⁽¹⁶²⁾eyitim fakültesini açık öğretimden bitirdik, müfettişlik sınavını kazandım.
- ⁽¹⁶³⁾hamdoşsun sen de ne vār yok
- ⁽¹⁶⁴⁾müfettişliğe gittik iki sene de orda okuduk dört yıla tamamladık, on beş yılda ⁽¹⁶⁵⁾müfettişlik yaptım.
- ⁽¹⁶⁶⁾*mahmūt* abinin kayını mıydı, *mahmūt* abinin neyi idi, eniştesiydi de ğ mı?
- ⁽¹⁶⁷⁾sağlık nedeniyle on birinci ayın on beşinde emekli oldum.
- ⁽¹⁶⁸⁾*inna lilleh ve inne ileyhi raciun* kaldırdılar mı benim natifelerim bol olur, zamānınız ⁽¹⁶⁹⁾bol olursa;
- ⁽¹⁷⁰⁾taziye evinde mi oluyó hāl camisinde oldu, *allāh razı* olsun
- ⁽¹⁷¹⁾*ali* şey vār, *ali şih özdemir* vār, yóh kayını bu ilköğretim milli eyitim müdürü burdaydı ⁽¹⁷²⁾burdan aldılar oraya verdiler. *ali* dahā önce bununā ilgili o size yardımcı olur. köylerin şeyi ⁽¹⁷³⁾bol olur, neblim konuşmaları da çok enteresān bizim köyde kumar oynarlardı.
- ⁽¹⁷⁴⁾*maşaallāh* gelişme varmış sizin köyde
- ⁽¹⁷⁵⁾adamlar ben hatırlıyorum, şeyden yetiştirirlerdi, ne derler onā
- ⁽¹⁷⁶⁾bēşikten
- ⁽¹⁷⁷⁾adam kahvede oturur iki gün üç gün beş gün kahmazlardı.

- ⁽¹⁷⁸⁾nè yèr orda, yemeĭ orayá gètirirdi, işte *meydāndan* gèlir *hamzālardan* gèlirler ⁽¹⁷⁹⁾*kapidē*reden gèlirler *nurhāhdan* gèlirler. tābi tābi *savrāndan* gèlirler *gölbāşmdan* gèlirler. ⁽¹⁸⁰⁾adamlār iki gün üç gün beş gün ben şey èttim, çekirdekten yetiştirme dèrler yá

- ⁽¹⁸¹⁾iyi ki o dağ üzerinize yürümemiş yukardan

- ⁽¹⁸²⁾şimdi è hatta ben orayá vardıkdan sonā birini dükkāna çevirdim birisi azālsın diye o ⁽¹⁸³⁾kahveyi ben aldım dükkān èttim. bir gün kāymakām geldi ben şikāyet èttim, müftüye de ⁽¹⁸⁴⁾imāmız cumādan cumāyā camiye gèlirdi. qodroĭlu imām cumādan cumāyā gèlirdi, enteresān ⁽¹⁸⁵⁾bī şey imām dışarıdan ilkoĭlu bitirme imtihānıynān imāmĭğı kazandı. ilkoĭlu dışarıdan ⁽¹⁸⁶⁾bitirdi *arāpçayı* yüzünden oĭumayı örenmiş *meydānda* o da yóĭtu köyde yāni cumādan ⁽¹⁸⁷⁾cumāyā gèlir maāşını alırdı.

- ⁽¹⁸⁸⁾yèter. nèdecen sizin köē yèter.

- ⁽¹⁸⁹⁾ben kāymakāma bī liste gönderdim köē öretmen olarak gèldiimde dört beşinci sınıflār ⁽¹⁹⁰⁾camiiye gitmek istiyólār dètim. bunlārın sabāhçı ölenci yāpiyóruz, sabāh dörtleri cāmiye ⁽¹⁹¹⁾gönderirsek öleden sonā dörtleri oĭuturuz, sabāh beşleri göndeririz. o şekilde *kur'ān* kursu ⁽¹⁹²⁾açtuĭ, kāymakāma bildirdik humār oynanıyó diye gèldi çok enteresān, gitti kumarrını yānına ⁽¹⁹³⁾oturdu.

- ⁽¹⁹⁴⁾o da èhilmiş.

- ⁽¹⁹⁵⁾şimdi kāymakām dèdi ki kumārda oynuyó musunuz dèdi? yók kaymakām bēy kim ⁽¹⁹⁶⁾de parā vār ki oynāsın. kuĭaĭ çinlāsın o kāymakām mıydı, ölen kāymakām mı kuĭaĭ ⁽¹⁹⁷⁾çinlāsın? *vallā* imānlā parānın kimde olduĭü *allāhtan* başkā kimse bilemez dèdi. enteresān bī ⁽¹⁹⁸⁾şey kumār oynayanlārdan bī tānesi aylārca kumār oynāyan dizlerinde èklem yerlerinde kis ⁽¹⁹⁹⁾oluşmuş. adam yürüyemiyó kaĭhıyó gèri düşüyó yāni öle o hāle gèlmiş. aldılār götördüler ⁽²⁰⁰⁾*malātyáyā* iki üç ay tedāvi görmüş ölmedi faĭt biz de

- ⁽²⁰¹⁾ölmedi mi? kēşke ölseydi.

- ⁽²⁰²⁾gèçen gèlmiş amcamın oĭluyla karşılaşmışlār. köün içinde o kèndi èvinde kaĭfeye ⁽²⁰³⁾doĭru gèliyó amcamda içinden çāyā tarlāsına çalışmayā gidiyór. *selām aleyküm* ⁽²⁰⁴⁾*aleykümseĭām sūĭō* amca üstelik *dilki sūĭō* dèrler. herāl biráz kurnāzcaydı. *sūĭō* amca nè vār ⁽²⁰⁵⁾nè yók iyi misin *āmedīm* çōĭ şükür dèmiş dünden

- (232)öle diyolar, bizim köyde bulān buldu dödiler.

- (233)o köprünün üç ayágında vār, birisi *harmānlı* altındaydı o asfalt yapıılırken dozēr (234)üzerinde gēcti çöktü yıkıldı aynı göprüydü, bĩ de *körıstenin* altında o halā *vişne* köprüsü (235)dérler o *harmānlı* dakine *paşā köprüsü* dérlerdi paşānın gızı yaptırdığı için éle bĩ dēdikodu vār (236)ammā bilemiyók

- (237)küp mü *hamzālārda* tēpenin üstüne yaptılar, tām tēpenin üstüne oğul böle yapıınca (238)çocuğlār oyun oynārken şey édiyolar topā vurduğar mı top aşşāı kaçıyó ben orālārı düzleyim (239)dēdim. kazmayı çektim. bin doğuz yüz seksen de gēldim iki sēne çalıştım, seksen iki de (240)ayırdım. merkeze *cumhuriyete* gēldik on iki sēne burda oğuttuktan sonā müvettislik (241)bölümünü kazandık gittik. ben o kōde én azından élli tāne küp çıkardım.

- (242)küp mü?

- (243)he oğulun étrāfinda

- (244)hēç dolu çığmadı mı bĩ tāne?

- (245)hattā içinde buğday çürümüştü hattā bir iki tānesini kırmadan çıkarttık güneş görünce (246)çatladı.

- (247)*halāh halāh* épeyce bēkledik hēlikopterle *adıyāmara* müzeye götürecek odğular. (248)sonra da küp vār adam orayı kullānmış küpleri gömmüş. bilmiyórum ben görmedim boru (249)işini böle su gētirdiklerini küpü çok çıkardık çocuğlārının yanında hān vārdı, yukārda dağda (250)o gisseniz belki kağıntığar halā orda arava olması lazım, bizim köğün içinde yáylāda yá da (251)*mezdāmn* arğāsından gideceksin. bu *élbistāna* giderlermiş dağdan küpü gördük içindekileri (252)görmedik. hayırlısı milletin lafi boğ olur. bulān da olmuştur. adam tarğa da kösnük çıkarmış (253)bĩ tāne buldum diyór. amā bir tāne beş tāne kimse bilmesin gağā dérlerdi, eşelerlerdi ordan (254)dēmir parçaları kağē gağā dérlerdi. meselā biz de diyór ki *ali* diyór ki dēmezler diyóğına (255)dérler. meselā o da ilginç açık değil mi şey ésgiden şeye giderdik *urfāya* mevlūde giderdik ben (256)de *risāle-i nūnu* öretmen oğulu son sınıftayken tanımışım. sonā dēmekkine biz de oldu biráz (257)ara vėrdik *elhāmdulillāh* şimdi geri yapıştığ amā paçayı gēcti.

- (258)uzāğ düştü bĩ arā

- ⁽²⁵⁹⁾*urfāya* mevlūde gittik *káhta*l**ı** b**ı** arqadaş yáqlaşık beş on sene görmemiştim, *rāmazan* ⁽²⁶⁰⁾*démir* diye b**ı** arhādaş *rāmazan* deĵrmen b**ı** ałtından girmiş óbür tarāfından çıkmış h**ı**ç oqula ⁽²⁶¹⁾uğramamış hem konışmasıylā hēm yazısıylā ā harfleri bōle yāzardı. iri iri yāzardı işte ⁽²⁶²⁾konışması da *adıyámam* biliyósun ded**ı**đ gibi bir g**ü**n mevlūde gittik *urfāyā rāmazanla* ⁽²⁶³⁾karşılāştık oqulda berāberdik *káhta* hēmşerimiz yā *rāmazan* evlendin mi? yóh dedi ólese sen ⁽²⁶⁴⁾parā biriktiriyón dedi ki yóh ben dedi gečen b**ı** toānca aldım nē aldın dedim toānca dedi. sen ⁽²⁶⁵⁾şimdi cocuğlara toānca mı diyón nē diyecem yā dedim. tábāncā diyeceksin heyá dedi ⁽²⁶⁶⁾diyóhınā dedi. benim o diyór ki kēlimesini unutmamış. diyóhına *ali* diyór ki *ali* dedikine yā ⁽²⁶⁷⁾da diyór kine dēmezler de diyóhına dērler. biz de bazı kēlimeler vār. olúk onā çörtēn dērler. ⁽²⁶⁸⁾he çörtēnden su nas**ı** gidiyó dērler dama yáđmış damın suyunu b**ı** kēnārdan aşşā**ı** vērme bazı ⁽²⁶⁹⁾şeyler de halā geğerlerdi. sengil değil, hengil su kāb**ı** ona hengil dērler.

- ⁽²⁷⁰⁾ona sitil dērler,

- ⁽²⁷¹⁾satılı gētir, satırı gētir, çömçe h**ı**m. doğdur dēmez

- ⁽²⁷²⁾ismeden

- ⁽²⁷³⁾bardağı kulağı duymaz amā güzel espiriler güzel ş**ı**şrler söyler babām. ēsgi ş**ı**şrlerle ⁽²⁷⁴⁾ilgili soğanı yüklemiş gētirmiş ki satā soğanı üzümle mi değşecek onun için ş**ı**řr yazmış. ⁽²⁷⁵⁾bizim hāberim olursa

- ⁽²⁷⁶⁾ēvet

- ⁽²⁷⁷⁾*garān**ı**h* dēreye gidersin niye *garān**ı**h* dērler. adam gēlmiş *selām aleyk**ü**m*, ⁽²⁷⁸⁾*aleyk**ü**mselām* adın nēy? dedim *garā maz**ı*** dēmiş nērdēn gēliyón, *garābahş**ı**l*dan sáymış ⁽²⁷⁹⁾sáymış nē diyósa başına *garā* gētiriyó dēmiş *garā* bilmēm nēsin bōle espiriler olur. ēvet ⁽²⁸⁰⁾*alicim* seninle tanışt**ı**ma sēvindim.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Harmanlı-Yaylacık (Körıstan)

ANLATAN: Memik Asker

YAŞ: 69

MESLEK: Esnaf

KONU: Karışık

(1)biráz gurahlıh olmuş şu kârşu da *cangarā* var, bî tarafı ö yâni göcmüş yâni şey (2)olarah değil davârcılıh gibi añlıyoñ mu şimdi o davârcılıh kimi yerleşmişler biri bî yere ev (3)yâpmışlar toplum olarāh sonādan toplānmışlar. otuş kırk evidi. ondan biz kaç ğabile vârdı, bî (4)bizim ğabile üç dört ğabile filān vârdı. öndan sonā işte çoğaldı, çağalān da ğetti. ondan sonā (5)aşşāu kō vardı, işte ben öle bilirim başkā bilmēm. bağcılığ vār, fıstıkcılığ vār, yuharda yóhta, (6)aşşāu da eşgi yerde vār. değrmen eşgiden dönen değrmen vardı. işte ben böyle bilirim çevresi (7)ormanlıh yâni çām ormānı vār, başka ormān da vār. ben onları bilmēm o muhitten davârcılıh (8)için nē bilim bî yâni *cangāradan* ğecmiş bî yâni da he orada ordan ğetmeymiş. asgerliğmi (9)*manisāda* yābtım acemilđmi o zamān hebenn *batı ğışladaydım* o zamān orası piyāde birligiydi, (10)añlıyoñ mu acemilig çoğları orayā giderdi. ondan sonā otuz dört doğumluyum, usta asgerliğm (11)de *bursānın* ğemlik kazāsı vār. ğemlikte yāptım, toplam yirmi dört ay érdim. piyāde ben (12)nałbant, nałbant ğursuydum, nałbantım ben yāv nałbant ğursu diploma vêrdiler ammā hiç (13)uğraşmadım. bizim birlđmiz at birligiydi. yâni şeyde *istānbu! háydārpaşā istānbu!* (14)*haydārpaşāda* gördüm. asger ğışlası vār. orda gördüm nałbant ğursu gördüm. nē bileyim, kaç (15)çocugün vār. şimdi bāzen davār ürküttün mü davār dađılıyó yā ğonşı o zamān sáyıyólār. (16)çocuk kaç táne ürküte sáy biliyón mu? altı ölüm vār, beş ğızım vār. *ałlāh* şe etmesin (17)yók *ałlāh* razı olsun.

(18)depremde biz de kōdēdik ben orda baĝ işine gitmiştik biz depremden önce gēldik, a (19)oĝlumun biri de şurda bizim baĝlārın tēpilerin özelligi orda bĩ tut vār, orada bĩ iki táne de maĝara var (20)o maĝara da eşgi daş dēvrinde kālma Sāten eşgiden *antebe* baĝlıymış, eşgiden ilçemiz (21)*bēsni*ydi. asgere de *bēsni*den gētTim. burda yoĝdu. o zamān *aķcadah* şimdi évvel *antebe* baĝlıymış (22)*adiyāman* Sāten *adiyāman* vilāyet olduhtan sonā bahçeli dalĝalı kuraqlık. gēne sizin orayā (23)giriyo bizim orayā biçer girmez. *vallā* bazı baĝarlārmış bizim kōün bilgisayarda bilgisayarda (24)baĝarlārmış çocuklār anladıyo. *penbaĝ* arasında bĩ daĝ vār, duruyó he aššā yuhōrı aynı (25)onlārın arāzileri de şey su mu yók amā fıstık bol onlarda yók bekārdım asgere gidince o (26)bayrāmlār o bayrāmlārdan eşgiden insānlār da toplūm vārdı. bōyük kōçük varıdı, şimdi sen (27)sensin ben ben şimdi bizim. biz iç içe gonişiyóduĝ bu iki üç sēneye kadar adam (28)*mardinliymiş*. vatāndaş olarāh aynı, sen *adiyāmamn* içinden mi tanımam da sonādan (29)yerleşme deĝl *ermeni adiyāmanda* çok *ermeni* dahā vār, çōh. bugün bu *gōlbaşı* baĝ geçēn (30)sēne bu évler yapılrken *urfālılar* çalıştı. nērelisin *ufrā* da *türk* var mı dēdim hedēdi bizde vār (31)dēdi. hadı bōle *halāh halāh* bizim *gōlbaşıda* yanımızda *kürt* çok *yarbāşı* vār. şey vār (32)*háydarlı*, *gēdikli*, *kösüklü*, *çatalaāç* orda kōnaĝlāma *háydarlı* o tarāflār da vār. *gēdikli mēdikli* (33)*bēsni mēsni* arhā tarāfa düşüyó yā *bēsni* tarāfında *belōren*, *nasırlı* vār *türk* vār meselā hā bu (34)yānda he bunlār baĝşılı orayā *maĝātyāyā* baĝlı bu yānda *çölpü* vār. o yānda bĩ *bēsni* bizim (35)kōy yānda kēsik o yāni yol gēcmez orā da son. şimdi *penbāĝdan* gitmī ašādan gidiyī he (36)gēndi arabā gidiyo başkā araba gitmiyi he *kōristān* gidiyī. şimdi *adiyāman* bu sēnelerde iyi (37)gēlişmiş sāten évvelki gēliştirmiş *milli selāmetin* şeyi vardı yā o gēliştirdi. éle mi birinde (38)yollārı ĝazıtmıştı o zamān. o da bu kālınma gēndinēn. *kinirli* olduĝu gibi vērmiş a bu (39)*baĝşılı*da vērmiş

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Karabahşılı

ANLATAN: Hatice Ayrık

Eniştesi

Ablası

YAŞ: 60

65

62

MESLEK: Ev kadını

Çiftçi

Ev kadını

KONU: Karışık

(1)he ammā çōh güzel köyümüz, kaçını gèzdiniz, èyi *maşallah allāh* kolaylık vèrsin. (2)hángil, he sitili güççüü büyüge de hengil dèrler.

- (3)yèni mi duydunuz? bunun ufāna şöle üç kişoşuna dört kişoşuna böyüge de hengil (4)dènir. he yāni himdi anıyā anā, babıyā baba, aynı onun gibi küçüüne çingil dèniyó (5)başka yèrde baħrāç dèniyó böyüg ğazānlāra tencere dèrsin acık böyüğüne ğazān (6)dèrsin.

- (7)yó ben ilkököl

- (8)o mağrīb ğazānlāra mesere ğazānlārı begmez ğaynadırlar, begmez ğazānı teşt. (9)ebemden hikeye gibi anladabilirsın bacım nèneyin yānında durduğunu

- (10)*vallā* nènemizin yānında durduğ tābi oğula ğeldik gittik. maļļarı varıdı.

- (11)işte o köyün yaşıntısı nasıldı, insānları nasıldı. onļarı anlat

- (12)tābi ki tābi ki êkin mısır darısı êkiliyōdu, buğday êkiliyōdu, fasulye êkiliyōdu, arpā (13)êkiliyōdu, küşne êkiliyōdu, mercimek êkiliyōdu, küşne hayvāna afedersin hayvāna (14)vêriliyōdu.

- (15)mercimek

- (16)yāssı onun yuvārlağı, mercimegin yuvārlağı, tābi ki ninemiznēn gidiyōduḡ malları (17)yèmliyōduḡ, sulūyōduḡ, onu bilmēm tek başına çüte giderdi. tarlada giderdi su sulārdı. (18)buğday biçērdi, gēm sürerdi.

- (19)bı başına bı ġarı hā

- (20)o şeyleri sulārdı. êbeydi o köün oḡumuş deḡilde hanı êsgiden böyle ninelerimiz (21)dédelerimiz maşallāh yitenehleri oḡurmuş. he o köün êbesi

- (22)ağaçlardan dutlardan yāra oḡana hemen ilāç yāparımış. gırık çıkık ondan somā doḡum (23)yāpan hanımları doḡturılardan güzel onlar yāpamıyó o éliynēn nasıl yāpıyó éliynēn (24)édiyósa sıcāh suynān doḡum yāpan ġadınları yānı nēnem çōh şeydi yānı gēcenin (25)altında yānına gēlenleri döverdi. gēndini isterlerdi, bēnim çocuḡum vār beş altı tāne (26)dêrmiş. hemí êrkek hemí ġadın her işi yāpārmış maşallāh çüt sürürmüş orāğı biçērmış. (27)maḡa bahārmış.

- (28)êvet ablāsı oḡuyóm.

- (29)bu bēnim büyüḡüm bunnār oḡudu diye çağırdık gētmedim köe ammā nēnemīnen çōh (30)yāşadılar.

- (31)içerde yātan da anāları.

- (32)he bı gēçisi vār onnān urġāşıyō tābi tābi yorġunluḡ yētmiş beş yāşında

- (33)êvet tābi ki tābi gēyik vururılar, gēlirlerdi.

- (34)vār şimdi şurā yālnız dahā önceleri vārdı daḡılar da gēyik é hêrkes avlıyōdu (35)vuruyōdu, bundan sêkiz on sēne önce dēvlet ġoydu yāsaḡlādı. kimse têtik çêkemiyi (36)gēndi halinde çoḡalıyī

- (37)şimdi gēri çoḡaldı,

- (38)têkeler vār diyó boynuzları a hā bölē

- (39)ā onu görmedik êle dêrler raḡmetlig babam vurmıştu.

- (40)buynuzunu da ôle yāptılar.

- (41)onun için êrken öldü, vaḡlāha onu hatırłāmiyum amān gēyigi vururılar. gêrçek bı (42)goyun êti gibi oḡmaz. çōḡ güzel, onu unatamak dahā baḡ yāşım êlli yēdi

elli sekiz ⁽⁴³⁾yaşındayım inān kı kırk iki seneden bēri *çukurovadayım* ben o bayrāmları unutamām. ⁽⁴⁴⁾çōk güzel bayrām olurdu köyümüz çok büyük deildi. nineler, dideler, herkes ayrı ayrı ⁽⁴⁵⁾evlerinde yemekler yapardı. bayrāmlaşırıldı, damlāra namazlağı sērerlerdi büyük ⁽⁴⁶⁾küçük hanı işte ē yāhını dērlerdi yemekler yapılırdı, pilāvlar yapılırdı. ğınālı dērlerdi ⁽⁴⁷⁾pastā sajlārın üstünde onları yaparlardı

- ⁽⁴⁸⁾begmeznen şeker, un

- ⁽⁴⁹⁾he

- ⁽⁵⁰⁾begmez, cēviz, un yuvārāk yuvārāk

- ⁽⁵¹⁾altına sacın üstünden de ateş goyarlardı şimdiki gibi ceyrānı şey yoğudu fırın yanı o ⁽⁵²⁾zorluqlārınān

- ⁽⁵³⁾şimdi o ğadar ğālmadı,

- ⁽⁵⁴⁾kül kömmesi yaparlār barmağını yālārdın, kül alırılār tōza gēderdi. üstünü de ⁽⁵⁵⁾yāğlālārı.

- ⁽⁵⁶⁾o zamān hanı şōmine şimdiki dillen şūmine pacā dērlerdi.

- ⁽⁵⁸⁾ocaklar gömerlerdi.

- ⁽⁵⁹⁾pacānın içine bī ataş goyarlardı. yaparlardı köz olurıldı, a hā da bī tāne yaptırdım ⁽⁶⁰⁾içerde bī yanına ayağını goyuyōsun altına nēnem öle yapardı, yapıştırdı onu köylü ⁽⁶¹⁾bōle bōle çekerdi bişirirdi. şimdiki bizler yapamam amā şimdi imkānār bo!

- ⁽⁶²⁾he tābi tābi çōh lēzzetli dahā ğerçektēn söylüyōm o zamān sēkiz on yaşındaydım, ⁽⁶³⁾oğlum dahā hīç otārmıyō o lēzzeti hēç bī şey vērmiyō.

- ⁽⁶⁴⁾nēnemizin yemek yapması başkā yanı lēzzetli oluyōdu he

- ⁽⁶⁵⁾bōyle şefir mi vārdı davārlār olurdu, kēserlerdi bī yanını ğavūrma ēderlerdi. bī yanını ⁽⁶⁶⁾durmā ēderlerdi, kēserlerdi, sıırım ēderlerdi. bağlārılardı.

- ⁽⁶⁷⁾ince ince

- ⁽⁶⁸⁾ince ince dallārın üstüne ippe atarlardı ğurudullardı, ğışın nēden gidip ğētireşeklerdi ⁽⁶⁹⁾ondan bōrek yemek yaparlardı o ğadar lēzzetli olurdu.

- ⁽⁷⁰⁾doğap moğap yoğudu, ēti ğurudup, bōyle mafaza yapıyōlār, o zamān her an için yanı ⁽⁷¹⁾hemān şimdi doğapta hemen çihārıp yemek yapıyōsun. onun da hemān torbānı ⁽⁷²⁾ağzını açıp yemek yapıyōn nē güzel fikir.

- ⁽⁷³⁾çōk güzel şeyler vār tābi ēsginin şeyleri şimdiki gibi hēr şey ğolaylaşmış

- ⁽⁷⁴⁾tarımcılıķ makine
- ⁽⁷⁵⁾tābi tābi
- ⁽⁷⁶⁾ēzel bōle bōle dērlerdi. hēmen ſimdi muſāba ğolāy sēriyōķ hēmen dōkūlüyō ⁽⁷⁷⁾ēllerimiz tahtaynān güzelce çekiyōduk
- ⁽⁷⁸⁾tahta vār, ēkmeķ dōnderdigimiz tahtā var yā
- ⁽⁷⁹⁾tābi tābi çōķ güzel çōķ güzel olmaz mı ſeyler oluyōdu ēzeli hērkesin vārılığına ğöre ⁽⁸⁰⁾ēvet domātesten çōķ yāpiyōķ domātesi bōle ğetiriyōķ gidiyōķ, ğüneſe ğoyuyōķ, onu ⁽⁸¹⁾dōvyōķ ufāğını ayrı bī yēmek irisini āyrı yēmek yāpiyōķ ſalatamızı yāpiyōķ dahā ⁽⁸²⁾hālen de dahā ēvet bamye ğuruduyōķ
- ⁽⁸³⁾a hā baķ fasūleyi toplārsın nezīken onu ğurudursun, yeſil fasūlle, patlıcān, biber ⁽⁸⁴⁾onlarda dolma yāpiyōn ğuruduyōn yinē ammā ſimdi imkānlar vār ğiſin sebze de ⁽⁸⁵⁾ammā ğuruttun mu ? güzel oluyō.
- ⁽⁸⁶⁾he tābi o dahā dogāl ğiſin hēpsi ſey
- ⁽⁸⁷⁾serāda
- ⁽⁸⁸⁾serāda oluyō. hormōnlu yazın güzel havāda alıyōn ğuruduyōn ğiſin yiyōn çōķ ⁽⁸⁹⁾sağlıklı.
- ⁽⁹⁰⁾ğēcti ğēcti duttan güzel begmaz yāpiyōm ben. hē
- ⁽⁹¹⁾sucuk bastığa batırıyōķ bōle bunu ēle yāp cēvizidi dūz hēmen ğazāna batırıyōn ⁽⁹²⁾çıkāriyōn o donuyō tekrār bī dahā batırıyōsun. dūſtü ēle bastıķ alſın diye o zamān da ⁽⁹³⁾ſu kēsiyōn ğolāy oluyō misāfırın ğeliyō yānı hāmen ēndiriyōn, cēviz ēndiriyōn, ⁽⁹⁴⁾üzüm ēndiriyōn ondān çıkāriyōn bī de kēsmē dērik aynı ondan tepsilere ğoruk sabānē ⁽⁹⁵⁾kēserik onu sēririk ğareli ğareli aynı pasta gibi ğuruduruķ ğiſi o da yēni āynı bōle ⁽⁹⁶⁾yāpiyōķ üzümde olsun ēlmānın ğabuğundan, üzüm sirkesi he.
- ⁽⁹⁷⁾çōķ ğeç oluſān bī ſey oluyō, sēneyi buluyō.
- ⁽⁹⁸⁾yōķ yāparsan ğēndin yāpiyōn yānı, ğüç oluſuyō. he begmez ğatarīķ ē ſey hēlvā dērik
- ⁽⁹⁹⁾dōvmeç dērik hanı bazı ğerçekten öyle oluyō ğiſin ğopārip ğopāri yērik. fıstıķın ⁽¹⁰⁰⁾ğüçüğü olur sıyırırılaru yuvārlaķ yuvārlaķ ufācık, ondan dōvme yāparlar, cēvizi, ⁽¹⁰¹⁾üzümü tudun ğurusunu maſ dērler çōķ güzel olur sıkarsın. ğabā ğorsun ⁽¹⁰²⁾mısāfırlarına da ikrām yāparsın. sen ğēndinden de yērsin ihtiyārılar için çōķ güzel ⁽¹⁰³⁾yānı diſi olmadığı içi onu dōvyōn yā o zamān dōvdük yāğı çıkar

sıkma yaparsın. ⁽¹⁰⁴⁾çok güzel olur gendi halimizde her şeyimizi yanı değerlendiriyok, he.

- ⁽¹⁰⁵⁾mısırdan tabi ekme olur, e pasta yaparsın soğashlar yersin, tanesini hashlar yersin hedik ⁽¹⁰⁶⁾gibi hedik yaparsın. evet yaparh, buğday, darı, üstüne cèviz şeker de goyarlar.

- ⁽¹⁰⁷⁾işte inānç

- ⁽¹⁰⁸⁾hetabi harmān üstü oluyó zāten gelen giden yer

- ⁽¹⁰⁹⁾cèvizinēn çōh güzel oluyó.

- ⁽¹¹⁰⁾he gaynattığın zamān, harmān üstü oluyó işte o gün için gaynattığını yèsin. he ben mı ⁽¹¹¹⁾vār he iki tane geçim vārdı. çōhtu da sattım, şimdik bahamıyóm çocuklar *gōlbaş*mda ⁽¹¹²⁾yālnız ben de yapamıyóm sütü gendi gütmesiymiş hēpsini bir arada kaldıramıyóm. ⁽¹¹³⁾biliyón mu?

- ⁽¹¹⁴⁾insānlar yaşlandıķça yaş kırk beş èlli mesele bazı şeyleri galdıramıyósun, çünkü

- ⁽¹¹⁵⁾ammā ezeli çoğudu beş altı tane inegim vardı, çocuklarım da büyüdü şimdi èn ⁽¹¹⁶⁾güççüğü bu da oluyó

- ⁽¹¹⁷⁾beş tane, on tane altı gızım var. dört tane oğlum var. he biri üniversitede bugün ⁽¹¹⁸⁾gèliyó

- ⁽¹¹⁹⁾dört tane çocuk

- ⁽¹²⁰⁾nīdede õretmenlik *türkçe* he eyle mi heonu diyó èn iyisi *türkçe* daha iyi õbürleri ⁽¹²¹⁾bèkliyó çocuklar. *inşāllāh inşāllāh*

- ⁽¹²²⁾şeye dedigi zamān.

- ⁽¹²³⁾kapeseseye girme şeyi işte *hatice* dört yüz otuz almış. *murātım* nè olmuş. *haticenin* ⁽¹²⁴⁾ki belli olmuş. *murāta* şeye dahā bahacāh.

- ⁽¹²⁵⁾*vallā* benim çocuklarım yirmi sene oturduh *mersinde* beş tenēnin hēpside

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Karabahşılı-Meydan

ANLATAN: Zeliha Uzun

Hasan Uzun

YAŞ: 53

61

MESLEK: Ev kadını

Çiftçi

KONU: Karışık

(1)ordan gélép burayá yérleşmişler tâbi. amma o köylerin gelişini gidişini hêrkes bilemez, (2)büyükler vār a şu köy babalarımız biliyó, *aħtorpāh*, *hamızālār* gine sonā geliyó *çatāldepe* (3)*harmānlı meydān* bunlār tarihī köylermiş. vār he gidemediniz mi orda bĩ saħın içinde orda bĩ (4)çêşme varmış üç dört táne doľu geliyó o suyún için burdan orayá taşınmış gélgi mi

- (5)çõh güzel suyú var, yèdi táne mi kaç táne

- (6)dört táne mı beş táne mı

- (7)sıhlıgın içinden geçerlermiş afedersin domuzdan *korhār*larmış şimdi *hamzālāra* gitsen (8)êsgi dām dèrler yó! ikiye bölünüyó yerleşim oraymış. êsgi susuzluħ çekiyóľarmış o (9)Tüzden orayá gécmişler.

- (10)çamiñ arası yerleşim yeri.

- (11)ben o kitāpta õle oħudum. *gõlbaşı* kaymakāmlığının bütün köyleriñ geliş şekli

- (12)maľo bayrāmı bunlārı asa çok yaşlı hêr

- ⁽¹³⁾bütün köyleri anlatırdı yir yirmi beş sene önce çıktı.
- ⁽¹⁴⁾*hüsün amca* bilir mi?
- ⁽¹⁵⁾*hüseyn amca* nêyi?
- ⁽¹⁶⁾böle tarihî.
- ⁽¹⁷⁾he *hüseyn amca* hêç bilmez o kitâp benim elimde gêtî oğudum. *hüseyn amca* nê ⁽¹⁸⁾bilecek
- ⁽¹⁹⁾êle mi sêksen beş yaşında *meydāman* gelirken sağda arazisinin yeri
- ⁽²⁰⁾arazisinin yeri
- ⁽²¹⁾dédiler ki sizi *urfā ceylān pınāra* taşıyalım. ora vérelim kabul étmediler. burayá yirmi ⁽²²⁾kiłomesre vār.
- ⁽²³⁾meydānla hemen hemen burānın arası vār aydı şu *meydān* da *gölgeli* dağın etejinde he ⁽²⁴⁾*hamzālar* köyü a hā bu çamlārın arasından dönüyó
- ⁽²⁵⁾sêksenin yeri de çōh güzel
- ⁽²⁶⁾*sêskenin* gelişini büyüklerimiz anlatırdı. *sivāstan* gelmişler üç kardeş o zamān *bésnī* ⁽²⁷⁾beylerinin elindeymiş bu möhīt araziler *érkenejn* orālār burālār bütün *bésnīnin* ⁽²⁸⁾beylerinin elindeymiş gelmişler, bize bī yer ver demişler o da *çatāldepenin* sınırında ⁽²⁹⁾*małtepenin* bu yüzünü orayı verim size demiş demişler bu dağı ver lâ demiş burā ⁽³⁰⁾dahā eyi demiş yóh bize orayı verin demiş haydi orayá yerleşin demişler. sonra biri ⁽³¹⁾*çataltepeye* gitmiş ikisi burda kalmış, bī kaç tane yer üçōhlar vār *çataltepenin* mezrāsı ⁽³²⁾onlarda şeyden onlar da *pazarcık* şeylerinde onlārın yerini de dedem vermiş. ⁽³³⁾tarlalarımız hêp bizimmiş, onlārın geliş de öle yanı *meydān* tarihî köy *ozan, pohnik*, ⁽³⁴⁾*bağşılı*, çok yakın o da büyük köy *kalemkāş* vār, *harmānlı* vār. *cankarāyá* burdan yól ⁽³⁵⁾yóh *małātyá* devām eder gider, gittiysen direk filān yapıyólār *erkenekten* bī su gelir ⁽³⁶⁾ordan *göksuyá* guyúdur tām~orda *erkenekten* gelen suyun ordan bī köprü soła döner ⁽³⁷⁾ordan direjn dipinden yól gider. o direkman *cankarāyá* gider *vałlā* vardır, *gölbaşına* otuz otuz beş ⁽³⁸⁾vardır. *małātyá* asfaltın beş vardır. o zamān *azāpılı* tarafından mı çıktınız o yüzden bu ⁽³⁹⁾yüzden gelseydiniz *çataltepenin* içinden geçi
- ⁽⁴⁰⁾burdan da gediyo *meydāna* vārdığınız da burdan da gediyo acaba bu tarafından mı o ⁽⁴¹⁾tarafından mı? tarihi köprü vār altınlı köprü vār hī
- ⁽⁴²⁾aynı köprüden tarihî köprü.

- ⁽⁴³⁾aynı onu bĩ gávür yáptırmıř, he nè sel alıyó nè bĩ şı daşları birbirine soymuş birbirine ⁽⁴⁴⁾ğoymuş nèynēn çekiyise o daş bu muhitte yóh
- ⁽⁴⁵⁾tābi altın vār, altın alıķ da dahā büyük altın duruyó diye bĩ söylenti vār.
- ⁽⁴⁶⁾yānı hazinesini aldı mı o köprü yıķılıyómuř o köprü
- ⁽⁴⁷⁾bir lāz vārmıř aynı o haritaynān gēlmıř almışlar. nazoğlu diyólar gēlmıř almış.
- ⁽⁴⁸⁾yānı köyün belgeselini yāpıyómuř.
- ⁽⁴⁹⁾nasıl alıh biliyó musun? şimdi gēlirmıř köylere harita élinde adamın cihāzı da vār. ben de ⁽⁵⁰⁾gördüm adamıda önüne düşer düşer giderlerdi köylünün bĩ tanesine maļ buldurmadı. ⁽⁵¹⁾bizim köylü o iřāretleri biliyómuř yāрім áy, yılłān, kaplımbağı, ayı, kaplın dērlermıř ⁽⁵²⁾dağlıarda bütün iřāretler vār herkes biliyo iřāreti borda ōreniyó yā imhā da ēdermiř, ⁽⁵³⁾şurayı ğazın baķalım, orayı ğazārlārmıř aām benim ahlım yētmedi, almışlar burdan ⁽⁵⁴⁾sağda solda bu maļ alınmış dērmıř geķer gidermiş. ğobān dēnk gēldij zamān aynı ⁽⁵⁵⁾gün gēlir alır gidermiş. şimdi bizim köy
 - ⁽⁵⁶⁾adam aķıllıymıř.
 - ⁽⁵⁷⁾şimdi eēr élime gēcse dērisini yüzer o önüne düşenlerle
 - ⁽⁵⁸⁾adam aķıllıymıř. he kırķ haramiler.
 - ⁽⁵⁹⁾orda aşiret yólu vār, *mevdāmn* öbür tarafından
 - ⁽⁶⁰⁾asmaħ kēsmek diyo yā bĩ dēlī varmış gēlenleri hemen soyallarmış.
 - ⁽⁶¹⁾*urfādan* bōle gēlip de o ğız onun için yāptırmıř altınlı köprüyü bunun daşını nērden ⁽⁶²⁾ğēktiz avlıh dēnen bĩ yēr orda var ammā hām bir, iki, üç yüz hāne köy içine bĩ tarāf ⁽⁶³⁾hēp tahrīp olup da sađlām. hamzine var diye ben de gēttim aradım biri bana dēdi kī ⁽⁶⁴⁾yólđař dēdi. parğacı dēdi ki cümle kapısından bĩ de mutfahta dēdi hazine varmış, ⁽⁶⁵⁾afiyet olsun cümle kapısı belli aħřām oldu mu bōle sürgü sürerlermiş, bōle dōrt köşe ⁽⁶⁶⁾ķapılıarda şey varmış ikuř metre ğazdıh dahā atlıların kiri mayısı *antepe* sıcaħ daşlar vār yā dabana hēp ⁽⁶⁷⁾ondan dōřemiřler dahā hayvānların pislī o daşların arasında duruyó bĩ sarı samla daş ⁽⁶⁸⁾ğıhacāh ula bĩ tāne daş tabāndan sarı saļma daş toprağ eştik dahā küreklan ⁽⁶⁹⁾ğavuřturamayacaħ ķadar eştik. hanın hazinesini de o lazoğlu eşmiş almış *hamzāları* ⁽⁷⁰⁾önüne düşmüş eşmiş almış. tabi yān tarafından eşmiş aşmış. üçüncü gün ķazıyólar ⁽⁷¹⁾baħmıřlar eşmiş aşmış. ben de hēğ gētmemiřtim bu sēne gēttim. biz *celikānda* av ⁽⁷²⁾avlıyódum,

çalıştılār *mustafa* uzun boylu uzun boylu babayūt bī adam kırk doğuz ⁽⁷³⁾sēneliñe o almış çalıştırmayā ben tanımām o adamı da avcı arhadaşlarımı taniyómuş, ⁽⁷⁴⁾dēdi ki misāfirim vār yāv misāfirin de buyūrsun o da gēlsin ben dēdim aām ben şahsen ⁽⁷⁵⁾ēvetliyóm okeyliyóm dēdim, eēr onlar da okeyliyósa sabānān bēkliyóm dēdi. ⁽⁷⁶⁾*adiyāman* da minibüz durağında bēklerim sizi üç gişi arhadaşlār dēdi *adiyāmana* ⁽⁷⁷⁾gēlme *kāhtayā* gēl yāv sizden ēyi olmasın adamlār nasıl izzet ikrām vārđi. ⁽⁷⁸⁾gēzdirdiler, ordan yólçu ēttiler, uzun boylu babayūt biri tām dibinden bī loqanta vār ⁽⁷⁹⁾onlar da gēndilerinin gēttik bizi orada ağırıldılār. çōh benim çocuh şu torun şu benim ⁽⁸⁰⁾o da benim. kız benim bu da

- ⁽⁸¹⁾kimisi dahā üniversitede gēliyó üç tānesi de *adanada* gēliyó, dört tāne gızım ēvli, bir ⁽⁸²⁾oğlūm ēvli dahā beş altı tānesi de bekār.

- ⁽⁸³⁾*mevdāndan* ēyi

- ⁽⁸⁴⁾dört tānesi sırf oħuyó

- ⁽⁸⁵⁾*mevdāmn* yēri kırāç yáğmur su olmadı mı ? bī gēlir ēlde ēdemezsin. su vār hēr tarafta ⁽⁸⁶⁾da vār az, göl yáparlār, göl doğdurursun fasulye, mısır, darı,

- ⁽⁸⁷⁾bī yāndan dēvlet yáptı gölū fałān amā

- ⁽⁸⁸⁾bağın nēyin ēkili mısır darısı, buğday velhāsılı kēndiliginden çihīp çalışān diēri hēp ⁽⁸⁹⁾gölet onun için dēprende göçtüm seksen altı da he tābi yā dēprēm oldu *baħşılı* köyü ⁽⁹⁰⁾fazla tahrip oldu meydana da ēv yáptılar otuz iki tāne mı otuz üç tāne mı? benim ⁽⁹¹⁾ēvim de hasār orta sēviyedeydi yüz ēlli bin mi iki yüz ēlli bin mi parā vērdiler ⁽⁹²⁾tāmirāt yap diye

- ⁽⁹³⁾ēv üstümüze uçacoħtı, çocuhlārı oħutah diye göçtük gēldik, burayā

- ⁽⁹⁴⁾istasyón burā köy gibi yērdi.

- ⁽⁹⁵⁾içmeyin , ētmiyókī

- ⁽⁹⁶⁾ilk ökulda başladım atmış üçten içerim. çōh içerim.

- ⁽⁹⁷⁾dahā da durmuyó bēlki içiyódur. tābi tābi

- ⁽⁹⁸⁾altınlı körpüden gēlseydiniz bütün oñlārı şey yapacaħsan

- ⁽⁹⁹⁾görüydünüz he

- ⁽¹⁰⁰⁾bunlār he tarihī ben o kitāptā oħudum.

- ⁽¹⁰¹⁾acaba gēnişlendiriyo mu hasān o yólu

- (102) *yapılacāh* söz konusuydu, *sıhı sıhı bī* söylenti vār da *barāj* yapılıyó, *yapılacāhdı*, (103) *bıdır* yirmi senedir, başlayacaḥ dēniyó.

- (104) *bī* de insānlarımız yēyici olmuş biz buriye yirmi üc sene olmuş buraya göçeli turist gēliyó (105) *burdan* yól nēre gēdiyó *kapidēreye* gidiyó mu? anladıyó yóh *diyóh* açıyó haritayı (106) *yólu* gösteriyó istasyón bu évın yuhārisı sizi alır götürür *kapidēreye*

- (107) *zamānında* yól gösterilmiş

- (108) *kapidēre, tablār, nūrhāh*

- (109) *burda* yól yóh faḳāt haritaya alınmış

- (110) *ēlmaḥı, ḳadıḥı* işte köylerin

- (111) *kapidēre, tāblar, ḳullār, élbistān*

- (112) *meydāma* ḳadar asfalt ondan sonā asfalt deḡl toprāh ḳāmyón. *élbistan* yólunu da (113) *ziftlediler*.

- (114) *aynı* dēdi *kapidēreden* hā o yól *burdan* gözüküyó,

- (115) *hanı élbistāna* gidiya ayáḡına ḳum ocaḡından dönüyü buraya gēliy *kapidērenin* yólu (116) *bī* ileri çıḥı

- (117) *az* ileri bassaydınız

- (118) *aynı* ordan da gidiyó *éricek* suyu vār, he su aynı beyáz daḡın başından aldı gēldi suyu (119) *meydāma* şu baḡlar çıkışında *hamızālar* köyü diye yāzār kaç kilometre olduḡunu (120) *yāziyó* herālda var tabela

- (121) *vār vār zāten* yól şöle vardı mı dönüyó saḡ *hamzālar* sol *meydān* he çocuḥlār hēdef (122) *yāpmışlār*. *burdan* yól gēdiyó, *garābahşılıya* o loḳantalār var dērenin içinde *göksu* (123) loḳantası biliyóñuz deḡ mi? o yóla hēç gētmedin mi *maḷātyáya*? loḳantalār vār, onun (124) içinden dönüyó *garābahşılıya*

- (125) *burdan* da gēdiyó, *burdan* gēdiyó

- (126) *zāten* toplu köy yóh köy gider eşgi köyün içinden *maḷātyáya* he *bahşılıya* *maḷaya* (127) *asfaltından* iki üc kiḷometre gitti miydi, yóh *cangārānın* yólu *maḷatyá* *asfaltından* (128) *döner*. onun da lavhesı vār orālār bütün loḳanta sorarsınız. gider canım bütün taḥsiler (129) *yóh hamızālār* buraya yirmi vardır.

- (130) *var gölbaşı* ḳadar.

- (131) *he* ben orda böyümedim.

- (132) a hā ğaynanam *ġarābahşılı* ğarı nè uyuyóñ.
- (133) bu da *bahşılıda* anām orda doğmuş orda böyümüş. he ammā gètmemiş.
- (134) düñnü yázzıh demek köylerin geliş şekli, ğuruluşu
- (135) he biz hengil, başka yerlerde bahrāç diyoh. he hengil, satır diyoh çindil başkā yerde (136) bahrāç he yóh akrabalıñımız yóh.
- (137) önceden tányóh ğayınbabam malçılık yáparmış. hayvān o sığır üzerine o sığır (138) üzerine meseļā ġarā davār gece gündüz daġda güder, koyún gibi. ġarā davār, kışın qar (139) yáġada évde durā yóhsa hēr gün daġda dolānacaħsın.
- (140) şimdi dedem oļacāh bunlara nè güzel hikāye anļada o hō köylerin geliş şeklide (141) *meydān* tarihi çōh eşgi
- (142) başından geçenleri
- (143) he évın hazinesi duruyó. tābi *ermeniler*
- (144) he çadır şeklinde daş varmış suyún altında o daşın altı şehermiş o hanı orayá ğurmuş (145) sığır şeklinde bu ajiret üzerinde kervān burayá yemeñni yermiş, eğlenmeye, yemeñni (146) yermiş. a hā şurā tāhmin ediyóh yemekhāne üstüde ardıç gitmiş ormān. yer altı (147) daşları daġın içine ğomış altı da hān a sürgünün yeri belli duvarının enı bu ġadār vār. (148) kapıyı ġabadırmış sürgüyü sürermiş a şöle yeri belli o tavafa tékne boruynān su ġeliyó (149) bı yerden iki yüz üç yüz metre *meydān* hazinesini alıhta anamın dayısı vardı öleli (150) yirmi sene oļdu. seksen beş yáşında öldü. babam ufāh çocuğum diye hazinenin yánına ceviz (151) çekiyó ġüz mevsimi iki táne adam ġeldi. biri *türkçe* biliyi biri hiç *türkçe* bilmiyi çōh (152) bilgili ceviz filān yeyin dedim diyó biri dedi ki yeñ burda büyük bı hazine vār köyün (153) muhtarı ġerekiyo köyün yárdımı oļmazsa bu hazineyi alāmazıh. önlerine düştüm ki (154) hanım-émı nérde dedim diyó *hamızāļār* ġetti, sabānān dönmessem aħşamınan (155) giderim. üçüncü ġünü ancāh dönerim. böyle söyledi, adamlār bekledi aħşama kadar (156) *ofō* ġelmedi ismi ofoymuş. *elbıstān*dan ġelirken vurmuşļar at kapıya ġelmiş kişnemiş. (157) demişler *ofōm* başı boş ġediyo yólda vurmuşļar. neyse ondan sonā burayı bı ġazān (158) oļmadı ġeçti ġettiler. dahā ben burayı ġazān ġörmedim
- (159) turist ġetti ġelmedi.
- (160) he
- (161) *meydān*da aşırı şey vār.

- (162)toplu hazine vārmış. parçalı olaraḥ gēndi mülkiyetini ğorsun. burā ḡranın bankaṣı (163)olurmuş. işte *maḷtepede* vār, gömülü.

- (164)öküzlere baĝlār sabān o sabān altından mı yóksā dahā aāçtan mı hēp işāretler yápiķ (165)gēttikleri yerlere daşlara tüneller ğuyúlar. daĝın surātında nè ararsın tuĝla faPriķası (166)ķurmuşlar. orda kiremit çihıyó bütün kiremit ğırı küpe koyduklar, bütün küp (167)üretirlermiş. yel deērmenı yápmışlar *meydāmn* buz gibi suyu vār demek ki yēli çōh (168)fecı deēlmış şimdi *órenli* hazine arıyan hēp orda

- (169)aķıl vār, rüzĝārnan da nè aķıl vārmış tābi tābi yá su bēkleyecen, yá cereyan bēkleyecen ki (170)un çıkarasın, dáırmende.

- (171)o zamānın insanı öle yaşamış. a hā çamıñ orayá odun etmeye gidiyóm. hū yerleri (172)bı asır adamlar yaşamış

- (173)ēvleri çıkıyó ēvleri

- (174)bölle ayıhlanmış belli böyle baĝ ēvi yaparlarmış. harmān yerleri öle vār. kaç asırlāra (175)dayanıyó

- (176)āvlerinin yerleri belli. hēlbet maḷ koydukları yer belli şimdi ormānın arası olmuş. (177)şimdi ĝeden daĝān ĝençlerimiz gittikçe arhada da dedelerimiz kaldıçça hēr yer iptāl (178)olmuş. tābi yá tābi tābi dönüyú. o bilmez bilmez ben bı şey bilmiyóm. yáz ĝurbān (179)okumadım bilekine bı şey size anlatam, ĝurbān olduğum bı de *bahşılı*da yaşamadığım (180)için. eşgiden o da bunun ĝaynanası eşgiden daşlarnān yunluḥ yaparmış eşgiden banyó (181)nēyin yóhmuş yá ĝurbān onlardan su çihıyó ĝeliyó. kēşke bilem de anlatam. kēşke, o (182)orda yaşadı.

- (183)bizim köün dışında bir iki bēş tāne çamaşırhāne vār. ufāh da çoçugudum. su vār (184)etrāfında bütün bayanlar, kül kil hazırlarlarmış. he odunları kaldırır sırayá (185)girerlermiş, bayanlar çamāşır yihār, ĝazānlarnān bēyleri filān giderler şimdi (186)çamaşırılar fēs oldu.

- (187)hēr şey ĝoıaylaştı. şimdi kadastro ĝeldi burayá .

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Karaburun-Aşağı Azaplı

ANLATAN: İsa Gölbaşı

YAŞ: 76

MESLEK: Çiftçi

KONU: Bayat Aşireti

(1)iki yıl yirmi dört ay yaptım. ben mı ben on başıydım, yâzıcıydım, *amasyâda* o zamân (2)öle bî şî yóğüdu. bölük yâzıcısıdım, se bir se iki yóhtu. bölük yâzıcısıydım. seçtilerde géri (3)yüz başı bırakmadı, bana gerek dedı göndermediler, göndermediler. bizim tertîp gèttiler fakât (4)harpten sonâydı. èlli altı da asgerdim, èlli yèdi de götürdüler, o zamân hârb bitmişti, bitmişti. (5)burâ èsgiden bağıcılık, güzel bağıcılık *bésnî* üzümü burdan Çihârdı, adı *bésnî*inde üzümün çoğu (5)burdan çıkardı. burdan çöñ üzüm çihârdı. faât işte millet *almānyáyá* gidince çalışān olmadı. (6)bî de hastalık da oldu bağılardı, battı. * diye bî hastalık dedı. şimdi bu köñn gèliri dışarıyá (7)bağı dışardan gèlen paráyıla geçin oluyó burâ *pazārcıgā* bağııydı. bin doguz yüz otuz (8)doguzda da kime bin doguz yüz otuz dörtte *pazārcıq antebe* bağılı ikán ben dogmuşum dört (9)áyeş ay *antebe* bağılı ondan sonā *marāşa* bağılanmış. èlliden sonā biz *gölbaşm* bağılanmışız. (10)ğıtlık ğırķ-iki de ğırķ-üçte ğitlik vardı. ğırķ-iki de ğırķ-üçte ğitlik şahsen gurākılığdan oldu. (11)ğışın çöñ kār yáğdı, bahārda da yágmür düşmedi. èkinleri ğār aldı, bahārda da yāmür (12)düşmedi. ğırķ üç, ğırķ dörd, ğırķ beş ğitlik sènesi gèçti. he üç sene ğitlik seni gilgil diye bî (13)şey èkerlerdi, gilgil diye susāma bènzer bî şeyde uzun boylu böyle onu yèrlerdi. çok nèblim (14)işte onu da yèrlerdi, onu da yèdiler. dağda pałamudu , dağdan paładı toplār onu un yapıp (15)bazlama gözleme yāpanlar oldu. he mēşe ağacının yaptılar yèdiler. müthiş bî ğitlikti bî de şu (16)varıdı. *alamān-rūs* harbi başlayānca *türkiye* tēdbir aldı *türkiye*

vîlâyetler arasında buğda ⁽¹⁷⁾satımını yasaqladılar. sen gidip *élbistān*dan buğda alıp gèlemiyódun yasahtı, herkes olduğu ⁽¹⁸⁾yèrdeki buğdaynān idāre ètsin dèdiler. idāre èdecek dèdiler, dèvlette vèrgi oларāh buğdā ⁽¹⁹⁾topladı. *rūs ałmānyáyā* yārdım ètti dènildi o zamān yóktu. o gıtlıklar meydāna geldi. bu köy, ⁽²⁰⁾bu köy gıtlık görmedi. bu köün zahiresi yèter, gèndine yètti. birāz su lu arāzisi vārdı, *mısır* ⁽²¹⁾èktiler, fa lan èktiler, gıtlık körmedi. èn çoh gıtlığı *bésnī* gördü. *bésnīden* burayā çèrçiler ⁽²²⁾gèlirdi. èvının tasını tarağını toplār gètirirdi. meselā bī tas gètirmişti. tasın dolusu buğdayā ⁽²³⁾vèrirdi. meselā bī leēn gètirmişdi. ileēn dolusu buğdayā leēni vèrirdi, bağır ileēni bōle ⁽²⁴⁾satışlar başladı. sanātın hemen hemen *èrmenilerin* èlindeydi, değirmençilik günāhıdı. ⁽²⁵⁾*İslāmiyete* göre birinin hađđını birine vèriyón diye günāh sáyımışlar, bütün *èrmeniler* ⁽²⁶⁾değirmenci şimdi bèyhendi *osmānlılārdan* buvüne gağar *türkiye* azınlıklar cènneti dıřārdan ⁽²⁷⁾gèlen yaşār, dışarıdaki pèriřān *osmānlılārin* zamānından bèri bōle dıřārdan gèlen èn iyi ⁽²⁸⁾yèrlere yerleştirilir, bütün imkānlar vèrilir, içerdeki de harpte darpte gèberir. *bulgaristāmn* ki ⁽²⁹⁾de öyle *atinān*ın ki de öyle, *romānyān*ın ki de öle hèpsi öle. bu da benim oğlum asgerde ⁽³⁰⁾bař çavuş. senin memleket nère? sosyāl sigörtalar bèn esās bağvürdan sosyāl sigörtayā ⁽³¹⁾gèçtim, ticāretle uğraştım. burayā gèlmişler üç yüz sène èvvel götürüyólar, gönderiyólar, ⁽³²⁾*marāřtan* burayā burā nahiyemiş. nahiyè müdürü oларāh tayin èdiliyó, burayā. bundan sonā ⁽³³⁾sülālenin ismi söylenmeye bařlıyó, nahiyemış altı yüz hānelik nahiyemiş. esās o dèdemi o ⁽³⁴⁾*marāř* bèyleri çekememişler. onā zehirlemişler, öldürmüşler. buna padiřāhtan boybeyi ⁽³⁵⁾ünvānı gèlmiş. *ibiş qa* zehirlemişler orda ölmüş. atın üstünden ağzından ciğerleri gèlerek ⁽³⁶⁾ölmüş. burda eřkıyā meřkıyā yākaalatmış, boybeyliū ünvānı bizden de şimdi benim sóy ismim ⁽³⁷⁾*gölbaşı* o la rak tek bī giři ka ldık *gölbaşı* ailesinin èn büyük èn yaşlısı da benim ben gèttim mi ⁽³⁸⁾bizim burda tarihimiz biter. yō yō onlar *izmīre* yerleřiyó ötekiler *marāřa* yerleşti amcālārim ⁽³⁹⁾onların çocukları *marāřta*lar iřte bī tarāfi gağaşım *gölbaş*mda bī tek ben yók. he *gölbaşı* ⁽⁴⁰⁾ailesinin èn yaşlısı da benim bī tarafı *ałmānyáyā* gètti amīn. öle mı, *adiyāmanda* iki nüfus var ⁽⁴¹⁾deđ mı *aboşlar* vār, *kürtler* vār. *aboşlar*da vār. ben biliyóm kime dènildiđini biliyóm. yā ⁽⁴²⁾bunnār bu *aboşlar* bu *toķāt* tarafından gèlmişler. gelir gèlmez çocuklarına *abuzer mabuzer* ⁽⁴³⁾göymüşlar. *aboşum, maboşum* dèrken he he bunların řeyi bunların kökeni *türk kürt* deđl yānı. ⁽⁴⁴⁾yā şimdi

kürtlerin yêrleşti hêr yêr òle beş on gişi dağa çıhtı diyîn è bunu *kürde* ma! (45)édemezsın ki şimdi hocām dünyá da şòle bı durūm vār, dünyá da terör vār. hā *islām* terörü (46)ğabu! étmez ammā terörist *islām*dan türüyó, bat islāmıķ bak *kürtler* terörü ğabu! étmiyó (47)ammā terör kürtlerden türüyó. bunu қаһıp da inkár étmedin bı faydas yók ki yánlış anlama (48)yáni benim ailem *kürt* benim çocuklarım *kürt* yeenim *vallāhi kürt billāhi kürt* ğaynım *türkçe* (49)bilmeden öldü. biz áyırım yapmıyók.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Karaburun-Yukarı Azaplı

ANLATAN: Abdullah Ünsal

Oruç Kurmaz

YAŞ: 77

70

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1)évet mi hayırdan anlār, baḥ ciddi ğonişacān tabānca dayarlārsa hēç sana geçmez. (2)ammā gıdıqlārsan annadīn pātdıdanā düşersin. Sāten ben évetçi olmasam sanā sormām. Şimdi (3)baḥsāna ben ḥābara baḥtım da *ġılıċdaroġlu ésgişehire* gétmiş, baba bāhēy bēlki on bin tāne (4)adam vār başında ben onun ğalabalıġına baḥınca birāz ğorḥiyúm da ara seçimlerde göre (5)*adıyāman*

- (6)hēle sen onu boşivérde

- (7)bı yérde *adıyāmanda* mıydı?

- (8)niye daşlamadınız onları he he bı arḥādaş tütü satıyódu dēdim. yávrüm bı zamān (9)tütün kaġıdı dēdim bı ğün bı dēdem vardı dēdim * nōbetçi ğeldi dēdim altı áy ğün (10)vérđi ğocáyá bir káıda bı déligānlı ben ğullanıyóm dēdi ğetti *antepte* yáttı. déyinci (11)baā *gölbaşmda* yāḥāsından duttum. sen nē diyón nē dīn vār nē imān varlā dēdim. (12)yázzıḥlār olşun sana dēdim cáhannām ol şurdan yānı saḥālıma baḥınca ğocā mı (13)sanıyólār nē bir yumruḥta düşürüm adamı siktir-oldu ğetti. yá işte siz ḥoş ğeldiniz sēFā (14)ġeldiniz. *aḷlāḥ* sizden de razı olşun adam diyó şingi arḥadaşlara bı üsteymen piłot, ḥāber de (15)dinledim ki iki bin yēdi de aḷbáyá dēmiş teymēn casūs uçahlāra bı çāre bulun dēmiş (16)bizimkileri öldürüyō bizim ki işkenze veriyólār,

bizim ki ki terörleri gayıryó daḥā ⁽¹⁷⁾onu endirmemişler daḥā nası! yapacan guvvetleşecen onları yóh edecen az galdı. ⁽¹⁸⁾ésgiren galma çoğúdu, şimdi yóh.

- ⁽¹⁹⁾isterse né olursa olsun abim sabah yáğı beş kiło alamadı. yáğını *éceviin* zamánında ⁽²⁰⁾béyle sırayá geçince kénāra çıktı sıkıştırdılār geliyó polis gèldi, gołunu duttu abīm ⁽²¹⁾otuz bir gün yáttı. beş kiło sabāh yáını almadı. biz ekmeç yıllardan bellı hıç ⁽²²⁾şasırmaz. taze yáğı, şekeri gèttim *marāştan* aldım. bulğür pilāvı yapmış yáğ yóh, sen ⁽²³⁾niye banā yágsız pilāv goydun gadını dövmüş. yók yáğ yók çevre kólere sormuş yáğı ⁽²⁴⁾bulmuş pilāvı yapmış. yáğ şeker adamlarına bēşer bēşer vèriyódu sađ tarafa yóh. ben ⁽²⁵⁾ésgiden yá tābi sonādan yāv biz şimdi parti şey etmiyóh yanı yönetirse memleketi otuz bir gün yáttı, beş kiło sabāh yáını da almadı. o gècmiş.

- ⁽²⁶⁾*allāh* etmez olur mu? gècmişini bilmeyen geleceğini bilemez. herkeş şimdi gèndi hindi

- ⁽²⁷⁾şimdi yapıłān

- ⁽²⁸⁾hanı sen onları dönderebiliyóñ mu?

- ⁽²⁹⁾dönmez, dönmez

- ⁽³⁰⁾bin doğuz yüz girh altıdan bellı daş üstünde daş gomadılar.

- ⁽³¹⁾işte o devirde

- ⁽³²⁾ben de *müslümāmm* öle olur mu *müslümān* bu seçim élli senedir vār, o adam dönüyó ⁽³³⁾mu? sen de dönme

- ⁽³⁴⁾onlar şeyci meseła onlar diyó ku mesełā vār gene vār da bı dönem vār.

adam üç káıda

- ⁽³⁵⁾*mısāfirā* hürmēt

- ⁽³⁶⁾*parā* vèriyó onlār *parā*

- ⁽³⁷⁾içinden misin *adıyāmamn ünsāllar* vardı bı arā *ünsāllar abdurrahmān ünsāl* yók ⁽³⁸⁾*mamūt* ormāncıydı. *abdurāhman* deđel onun adı *maḥmūt* devlet ormān dađresinden ⁽⁴⁰⁾emekli olmuş. ormān dađresinden aslı

- ⁽⁴¹⁾*adıyāmamn köristāni* mı burda da vār, *cangarā* vār *köristān* örda da vārmış.

- ⁽⁴²⁾daḥā évveli gitmiştim *haccā* yóh devlet su işlerinden berāber arkağaşlık yaptık. ⁽⁴³⁾ormāndan emekli *marāšta* tanıştık. ormāncılık yapmış. *azāplı kekikli*, daḥā

ilerde saġā ⁽⁴⁴⁾sāp bī iki köy geçēr. kēnār sırā *baġlārbaşı, azāplı, yeşilovā* ondan öte *bozlar vār, ⁽⁴⁵⁾marāşa baġlı*

- ⁽⁴⁶⁾*düzbaġ* ilerde.

- ⁽⁴⁷⁾*azāplı*dan gidersin ā şu daġdān burdān *düzbaġ yeşilovā* gittin mi kēnār sırā hēç ⁽⁴⁸⁾gitmedin mi bu yāna gēttin mi ? *yeşilovā* göremen

- ⁽⁴⁹⁾aşşāı solā gēt

- ⁽⁵⁰⁾gēri ordan aġ sātandan geçersin yānı *cērīt* yōluna geçersin. ilēri gētmezsen dönmeġ ⁽⁵¹⁾yāp.

- ⁽⁵²⁾şindi burā.

- ⁽⁵³⁾dahā ileri gētmek icāb ētmiyōrsā *yeşilovā* da *bozlar* var, *çerkez* vār. o *marāşa aġt* ⁽⁵⁴⁾orālar *marāşa aġt. adiyāmāna* ait deġl *yeşilovā* son *yeşilovā, azāplı, baġlar başı*

- ⁽⁵⁵⁾baġlar başıynān *hacclara* temām temām he yuhāri gidecen.

- ⁽⁵⁶⁾o yuhārdan da *savrāna* gidiyō ordan da gidiyō *gölbaşma savrāndan* oġlū gēliyō oġlū

- ⁽⁵⁷⁾nē üzerine duruyōnuz burā da he yörenin kitābını.

- ⁽⁵⁸⁾üniversite de

- ⁽⁵⁹⁾yā ilerde bōle bī on beş sēne oġuyō oġlūm da orda şeynēn gētti. yirmi göbek, yirmi ⁽⁶⁰⁾beş göbek birine dēdesinin dēdesinin dēdesinin boyumuz çifçilūmiz. dēdesinin ⁽⁶¹⁾dēdesinin dēdesinin ondān sonā subāymıymış nē ġader güzel çōh hōşuma gētti. yānı ⁽⁶²⁾bōle bī şey hēpımız ōle babamın babasını biliyōm dahā uzāġa gitmiyōn. çōh hōşumā ⁽⁶³⁾gētti, sen ā bōle nēbilem ki yirmi göbeg mi yā biz ikinci üçüncü göbeġg otuz göbeg ⁽⁶⁴⁾adamlārın güzel şey vārdı. nē yāptım ki o sēne görevi nēydi subāy mıydı? nē ōretmen ⁽⁶⁵⁾miymiş. memūr muymuş? nē ġader güzel bunlar bōle teşkil ētseniz memleket ⁽⁶⁶⁾bēreketlenir. hōşumā gētti ġardaşın biri ġēldi. oġlū da on beş sēnedir orda orayı ıslāh ⁽⁶⁷⁾ēdip gēliyōnuz inşāāllāh *allāh* ēsrigesin dünyāyı ıslāh ēdiyōlar ōle diyōm ben. * var ⁽⁶⁸⁾yā dünyāyı ıslāh ēdiyō *allān* izniynēn hēr şey yānı lası bī paylaşım vār. hērkesin ⁽⁶⁹⁾ġulaġımı sen *müslümāmm* diyōn bī sohūm *isrāil* hēpsini inşāāllāh *allān* izniyle bu ⁽⁷⁰⁾diyō *amerikāmn* yüzde sekseni bī ĩne vurunuyō süper ġüç nē süper ġücü yā sıfır onlar ⁽⁷¹⁾sāten bī *müslümān* süperlig oryan gēliyō. hidayet vērsin *allāh* nūr vērsin. onā diġkāt ⁽⁷²⁾ētmek ġāzım.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Ozan

ANLATAN: İrfan Yılmazcan

YAŞ: 48

MESLEK: Esnaf

KONU: Karışık

⁽¹⁾yáv hēpsini biliyórum hēpsi yázılı hēpsini köyün muhtārılığını da yáptım beş sène ⁽²⁾oıdu, işler hīç içaçıcı deĵl emekliyim ona da dēvlet el koydu. yók biri kahve üzerime yáptı, o ⁽³⁾zamān da vérgi filān almıyódu. faāliyette de çalışıyó da *sanķō* aldı aşāğısı da boş. *soyķān* ⁽⁴⁾faĵzcilerine vèrilen kömürlerin sahipleri orda onlar da kömürleri sattı, *sanķo* çıkartıyó gèlin ⁽⁵⁾içeri oturun. māden ben orda on iki yıl çalıştım atmış metreya kadār gidiyór faķat bitmīt gene ⁽⁶⁾gidiyō arķada vār ama önde çıktıĵı için yóh tabāna yóh açık havā hēç bī ū olmuyó kükürt ⁽⁷⁾oıayı vār. hēç bī ū olmuyō, yeni alındı, borçtan doıayı gèndinin borcu da vārdır, *sanķō* ⁽⁸⁾ödedi. *artvīnli* amā doĵma büyüme *malātyalı*ydı, babası *artvīn*den gèlme gèndi de öldü, ⁽⁹⁾hanımı da öldü, oĵlu da öldü, damādına kaıdı, damādınında damādı burda ūimdi zāten bī ĵızı ⁽¹⁰⁾vār bī oĵlu vār.

⁽¹¹⁾ūairlikte vār, yāzārlıķ da vār. ūurda oturun bī de çáy için iş zamānı bī de yóh ⁽¹²⁾hēç bī ū banā aĵt deĵl. *boıuda ispārta* komando *boıuda* kaıdım. üç buçuk ay da *doĵuda* görev ⁽¹³⁾yáptım. seksen üçte *haķāri*, *ūemdinli*, *beytüūūebāb*, *çukurca*, *ūırnāh* o zamān peūmerve ⁽¹⁴⁾ĵurūpları vār tābi ondan sonā peķāķā tābi tābi *ırāhta* peūmereler öle köy mahālinde evler ⁽¹⁵⁾yápmıūlārdı, ağaçten ev yápmıūlār. biz yirmi otuz kilometre *ırāk* sınırından içeri girdik yirmi ⁽¹⁶⁾sèkiz saĵt canlı çatıūma sürdü, vurduķ dèsek yālan söylemiū oluruz. bize emīr vèrildi sadece ⁽¹⁷⁾kèndimizi savūnduķ, boşā silāh siĵtirmadııār ancā görüceksin, ben bī tek bī ūy yáptım, tüfek ⁽¹⁸⁾bombası attım, ateūi mamıudan çıhān ateūi saydın mı? yèdi yüz metrede saymıūtık hèdefin ⁽¹⁹⁾beū

metre yán tarāfina düşmüştü. gêc attım, hêdefi gören ateşi gören ateş édebilir. yáv o ⁽²⁰⁾zamān şeydi işte *barzānī* nin adamları telsizciydim, *mardinli arāp* tercümān vārdı benim ⁽²¹⁾yánımda ben de şeyin bölük kıomıtānın tēlsizcisiydim, muhāberecoisiydim. *arāpça* gélirse o ⁽²²⁾çocuk cēvaplandıırıyodu tābur kıomıtānın *barzānī* nin adamlarıydı, *mesūt barzānī* diyodu işte ⁽²³⁾*türk* asgerine yáķışır mı peşmerge ile savāshmāh savāşıyı gēndi sıhıyı sen de sıhārsan ⁽²⁴⁾yáķışımıyó bu asgerlik anımda dēfterde yazılı. yáv şimdi o zamān öle bī şī yóhtu ben o zamān ⁽²⁵⁾orālār da yaşadıgım için biliyórum, iki yüz üç yüz kışi tahmini kıonuşulan şeyler tāburda élli ⁽²⁶⁾tāne *türk* asgeri vār, kıaraķoıda nērden bahsān buna kıarşı *türk* asgeri hēr şeyi élinde olduğu ⁽²⁷⁾için élli kışıye üç yüz kışi tābi ki yānı çaprāz ateş sağlı solļu *garāba!* tābi biz hēr tarafını ⁽²⁸⁾gēzdik gördük dēsek bilmedimiz şeyler vār. ben omuz kıantarıynān dartıldım yüz yirmi yēdi ⁽²⁹⁾kılo gēliyódum. şimdi seksen iki yēdi kıli gel gel gēlin áyrān da için çáy da için yēmek de ⁽³⁰⁾söyleyim size. gēlin, kōlerde vārdı, kōyün içindekilerde bāzen amā orā bahtıgımda normāl ⁽³¹⁾masūm yāni yētmiş iki buçuk millet var, her tūr vār. şimdi bunārlın hēpsi kötü değil onun ⁽³²⁾şeyinēn o kōyü de yāhāmazsın işte onlār çoluğu çocuğu orda gēndi dağda bizim *dođūm*un ⁽³³⁾*batmın* asgerleri asgeriye yüz de sēkseni *batılıydı* yāni meselā duttu, kıarşıdan bī tānesi gēliyó ⁽³⁴⁾kucağında bī tānesini de élinde tutmuş. *habūr* çáyı vār, toprak bizim tarāfta çáy sınırın ⁽³⁵⁾dışında kıalmış. çáyın bu tarafı *türkiyenin* kōprünün bu tarafında jandarma işte ordaki ⁽³⁶⁾insānlar nēre gidiyósun diyósun hemen kimliğn çıkırırlār, yāni halā da soruyó bunların kimliğ ⁽³⁷⁾nērde diye o zamān yētmiş beş seksen onlār artıķ cēvap vėremiyó anlamadığı için sen diyó ⁽³⁸⁾bunārlı çıkardıırken kimliğn, çıkartmıyón mu? yāni hēpsi şey olmaz işte bizim üstēgmen gitti ⁽³⁹⁾jandarmayı dövdu kıolunu kıırdı, sen niye müdāhale étmedin ben gidiyóm kōprünün yārisı ⁽⁴⁰⁾gēçemem. sınır kōprünün yārisı bu sēfer sen niye terk ettin yerini yāni bizde gücüne öyle ⁽⁴¹⁾şeylerde vārdı. onlār ikinci dünyā savāşından bu yāna candarmadan başķa asger tānımaz. ⁽⁴²⁾bizim gittigimiz zamānlārda öyle bī operāsyón da yáptıķ yáylađları kōyleri gēzdik yāni ⁽⁴³⁾jandarma sıcaķ kanlılık gösterdik asgerlere vatāndaş şeyi örettik. amā biz girdik yátađlarına ⁽⁴⁴⁾girdik, sılahlı kēleşleri yátađları sērdik ki yátađ, yátađın altında kēleş çıktı. amā biz de bī şey ⁽⁴⁵⁾yók yáķađama emri *vallā* tābi ki burayā çadır kıuruyóduđ burdan kııktıķ mı *meýdān, hamzađār* ⁽⁴⁶⁾ondan sonā nēblīm işte yüksek dađlārı git gēz doğaş

gél. gidip gèzip gèliyóduk. çok yüksek ⁽⁴⁷⁾kār vardı, hazirān ayıydı, kārın üstünde yürüyóduk. kuzey tarāvlarında kār vardı, güney ⁽⁴⁸⁾tarāflarında yeşillik bahār gibi mayısın sonlārıydı, yók bizden kayıp oldu amā karşılıklı bī ⁽⁴⁹⁾bomba patladı şey bombası gece görüş dürbünü bağlamışlār mavzēr bombası onlār şahitler ⁽⁵⁰⁾asgeri demiş. sıkārağ deĭilde bize zāten söylenmişti savāş halındasınız. gèzdīniz anda size aĭt ⁽⁵¹⁾yürüdüñüz anda size aĭt kèndinize aĭt bī şey düştüyse alābilirsiniz altınsada düşmāna aĭt ⁽⁵²⁾almayın çünkü bunlār bubī tuzāhlārı olabilir işte néblīm saātli bomba olabilir. normāl bomba ⁽⁵³⁾olabilir, elını attı mı patlayān bomba olabilir, diye ancāk savāş bittikten sonā dönüçte ⁽⁵⁴⁾toplanan şeyler évde olsun, évde olsun, mévzīde olsun dürbün diye éline alır almaz gümlüyó, ⁽⁵⁵⁾öle şeyler yaşadığ amā karşılıklı ateş olmadı o zamān tīm yóhtu zamānımızda sorā peķākā ⁽⁵⁶⁾türedikten sonrā çıktı. bizim. ondan bunlār ondan sonā biz şu anda yaptığımız bordo bèreli ⁽⁵⁷⁾yápamaz yāni tābi o zamānın eyitimi ile yapamaz yāni şimdiki kōmanda nası yètişiyó ⁽⁵⁸⁾bilemēm yirmi altı, yirmi yèdi, yirmi sèkiz sène oldu. kōmando yètiştiriyó diyó ki damā ⁽⁵⁹⁾çihacāhsın. éyitmiş sèni adam çōh basit dagā iniyóduk, dağā çıkıyóduk, suya batıyóduk, ⁽⁶⁰⁾dènize giriyóduk as kalyóduk ekmezsiz aşsız amā onun eyitimini almıştığ dagda nè ⁽⁶¹⁾yeneceğni de biliyóduk. hayatı idāme dènen ders vārdı, ölümle mücādele édiyón ammā bu ⁽⁶²⁾ölümün mücadeleye harciyācağsın yaşayacağsın. nèy mèrmin olabilir, tabşanı şeynèn ⁽⁶³⁾kurşundan vurmağ kolay deĭil yāni kurbāğı yèdik, kamlumbağı yèdik midenin götüreceĭ halāl ⁽⁶⁴⁾harām bütün canlı hayvānlārın yenecek yerlerini yènmeyecek yerlerini biliyóduk. on yèdi ⁽⁶⁵⁾günlük açlık hayatım vār dagda ekmeĭn vār, işte onun tespileri vār, onun tespileri ile ⁽⁶⁶⁾ısıtacağsın bazlama ile bişirireceksin aqācı kèseceksin kèmiĭ ile kabuğu arasında hōş bī yèri ⁽⁶⁷⁾vār onu yiyeceksin néblīm kurbāğı, yılān o şey deĭil zāten onun zèhiri ile alākası yók başıdan ⁽⁶⁸⁾kèsersen. yāni kafa yèri gèmikli bir ġariş ordan kèsersin bir ġariş ordan kèsersin yèrsin ⁽⁶⁹⁾yılānı bişiyó sonuçta çōh şey yāv tābi ki o zamān dèrece yètmiş yèdi şeyleri vār, onlārın tābi ⁽⁷⁰⁾onlārın şimdiki cèp telefonlārı istasyónlārının şimdiki uzāh olduğu gibi çekmedī yèrler ⁽⁷¹⁾vārdı, onun dalğalārının görmedī yèrlerde cep talafonun çekmedī gibi dèrece yètmi yèdi ⁽⁷²⁾telsizlerinin de belli bī mesāfede çekmezdi amā onun mesāfesi dışına çıkısan tābi çıkacağsın ⁽⁷³⁾onun çekip çekmedīni hèsāp ètmiyón yüz mètrede çekmedī gibi bin metrede de çekebilir. ⁽⁷⁴⁾önemli olan

onun dalgâlarını yâqalaması tâbi çekmedîj oluyódu, öbür t lefon t lszlerinin ⁽⁷⁵⁾karıştığı da oluyódu. şey mese a polisin t lsizleri oluyódu tâbi ki.

⁽⁷⁶⁾bizim mitimiz k ndi i imizdeydi asgerdik benim on beş g nl k sivil hayatım oldu. on ⁽⁷⁷⁾beş g n  nce g rd j n   n beş g n son  tanıyamazdın ayarlamaya yapıyoduk sa  ⁽⁷⁸⁾uzatıyoduk, sa al uzatıyoduk, asger kılığından  ıktık neblim yanı zamanın peşmergesi gibi ⁽⁷⁹⁾giyinirdik,  kmek istedik, aç istedik, y rdım fa an yapıyó mu tâbi y rdım da yapmak zorunda ⁽⁸⁰⁾peşmerge de olсан pe ak  da olсан k ndini onlardan kurtarmağ i in ben bun   kmek ⁽⁸¹⁾v rmezsem bu b ni  ld r r.  ocuđuma zarar v rir mi mese a benim  yle b  şeyim olmuştu. ⁽⁸²⁾ben burdan g ttim karı koca başka kimse y k  oluk  ocuk var mı diyom y k diyó n f suna ⁽⁸³⁾ba arsın y k diyó b  şeyler artık  ay g tirdiler  ay i tim t m giderken ins n ahırdan aşşağ ⁽⁸⁴⁾inerken tâbi sen g rev yapıyósun orda b  zaliml n tutsa orda sizden başka kim v r h len ⁽⁸⁵⁾adam y k diyó ba tım halısının altına iki  ocuđunu koymuş tâbi o zaman pe ak adan da ⁽⁸⁶⁾kor muyó am  y bancısın sil hlısın sivilsin dağ adamısın eşkıya mısın sa allı y z n  bile ⁽⁸⁷⁾yı amıyom  unk   le b  kılığta olacağsın  c g n dilencilik hayatım oldu. y h *t rk* tar fında ⁽⁸⁸⁾y ni sınırdaki *t rk* bizim o zaman orda iki t ne subay  ld r ld  ondan doğayı bizi oraya ⁽⁸⁹⁾g nderdiler. y tmış iki otob s sab h kaľtıđımızda atmış t ne otob s narlıdan g ctik ben ⁽⁹⁰⁾orda kaľtım acaba bu tar fı d necek mi y z başı diyó otur ben kaľıyodum. orayı g ctik ⁽⁹¹⁾ondan son  oturmuşum. yanı burayı ge erse burayı seyredeyim. g ctik t m biz v rdik ki ⁽⁹²⁾kar rgağ kurulmuş sil hlar ara  ge e  nceden g tmış, oraya yerleşmiş. biz t m takım oraya ⁽⁹³⁾gittik  le şeylerimiz oldu.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Örenli (Kinirli)

ANLATAN: Mehmet Kara

YAŞ: 35

MESLEK: Esnaf

KONU: Karışık

(1)ne diyim, hizmeti bin doğuz yuz seksen sekizde lise birinci sınıfta tanıdım. talebe (2)dersinde tınıdım. işte bin doğuz sêksen altı seksen yêdide *çelikhân* yátılıdaydım. ondan sonâ (3)*gölbaşı* lisesine gêldim. *gölbaşı* lisesinde lise birinci sınıfta tanıdım hizmeti. orda bizim aynı (4)sınıfta bî arhâdaş vârdı. başka gününden o davet_etti vaqıfâ ben ilk_önce namâz dersi sanıyódum vaqfi. (5)dershâne sonâdan tanıdık çök hoş bayâ memnunuz. sayısını tutmadım. işletme fakültesi (6)pazârlama bölümünü bitirdim, dört yıl. açılı_öretim, anadoļu üniversitesi, açılı_öretim (7)fakültesi, hem oħudum, hem çalıştım. kamu için yaptıқта sonâdan ikinci sınıfta geçiş yaptım. (8)yó *angarâ* biz. biz *örenli* köyünde deprêm bölgesindeymiş. devlet ev yaptırmış, bizim köy şu (9)anda mahalle oldu. kôde üç tane dört tane ev ancâ vār.

(10) şé abî bin doğuz yüz dohsân sêkizde asgere gitmek için başvurdum üniversiteden sona (11)ordâ asgeriyede bî rahâtsizliğın vār mı dedi var ammâ engel olur mu olmaz mı bilmiyim (12)dêdim. ondan şeye gönderdiler *maļātyá* asgeri şübesine o da şey yaptı bî komitân çıktı, * (13)vitâmin hastalığı *çelikhânda* iki üç ay bî şey yemedim orda yâhâlândım. yemeklerden (14)huylandı, yemeklerin içinden böcek çihiyódu, sinek çihiyódu. canlı canlı bacılıarı canlı (15)canlı mağarnanın içinde canlı canlı böcekler vardı. müdür biz yiyek diye gendi de yiyódu, (16)canlı canlı böcekleri he böekli mağarnayı daħâ canlı canlı ondan sonâ abi orda bî (17)rahâtsizlândım. İki üç ay bî şey yemedim. bu da bu hastalıқта romatizmâ gibi *

bazı ⁽¹⁸⁾şeylerden komitān dēdi sen güzel komānda olursun dēdi, giderim komitānım dēdim. vatānī ⁽¹⁹⁾görev sen gitmezsen ben gitmezsem kim gidecek asgere dēdim. ölüm seni komando ⁽²⁰⁾yazdı mı yaz komitānım dēdim. ondan sonā bī baş dönderdi. o da dēdi seni *anḳarāyā* ⁽²¹⁾göndersek gider misin dēdi, giderim. gittim orda bī ilk gittiim de bir dohtōr şey yaptı bazıları ⁽²²⁾asgere gitmemek için hile yapıyómuş, zeytin çeydey yutuyómuş, yapıyómuş, adam bī tahlil ⁽²³⁾yaptı böyle bī şey olmaz dēdi, bunda bī hile var dēdi komitānım burdayım istediin kadar ⁽²⁴⁾yapabilirsin dēdim. *anḳarāyā* gittiimde de çok hoş bī şey oldu. è gittiimde telefōn ettiim vakıf ⁽²⁵⁾adresi almıştım, şey yaptım aradım, tām vakfın yanındaymışım. burā vakıf yā beni abi alır ⁽²⁶⁾mısın dēdim. *cenāb-ı allājn* işi şeyi öndan sonā abi ikinci tälil yaptı, üçüncü tälil yaptı, adam ⁽²⁷⁾yine olmaz, dēdi, inanmıyóm dēdi, komitānım dēdim bī durüm mu vār dēdim bu tälil ⁽²⁸⁾sonucuna göre sen ayakta durmāman lazım dēdi. nümālde kałsiyüm mikdārı normāl bī ⁽²⁹⁾insānda on iki olur dēdi, sen de beş buçuk dēdi. nomālde parator hormon mikdārı vārmış ⁽³⁰⁾ganda normāl bī insānda yétmiş yēdi olur dēdi, o da iki yüz kırk dokuz, birisi çok fazlā birisi ⁽³¹⁾çok az ondan sonā abi şey yaptım komitān bī sürü o zamān yārbaydı. yüz gān örnekleri aldı ⁽³²⁾seni hēr an asgere çağırabilirim, çağır dēdim komitānım, gelirim dēdim. adres aldı, ev, iş, ev ⁽³³⁾telefonu, iş telefonu aldı. komitān ben açığım nē zamān dersiniz o zamān gene gelirim ⁽³⁴⁾dēdim. tābi ben bu arada bī ay sürdü bu progrām. o progrām içinde okuma progrāmları vār, ⁽³⁵⁾dersler vār, aynı tatil yapmış gibi *cenāb-ı allājn* ikrāmı oldu. bī ay tātıl dahā gidiyöz. dohsān ⁽³⁶⁾doğuz attı abi komitān dohsān dohsān bin doğuz yüz dohsān da tekrār çağıracam ondan bin ⁽³⁷⁾dokuz yüz dohsān doğuz da gittim o dohtōr yóhtu bī başka dohtōr vārdı, inceledi inceledi, o ⁽³⁸⁾da böyle bī şey olamaz dēdi. ben bunā inanmam dēdi bunda bī hile vārdır, dēdi iyice inceledi o ⁽³⁹⁾da iki bine attı. iki binde gēttim abi yine bu séfer başka birisi vārdı. tekrār tekrār ondan sonā ⁽⁴⁰⁾abi o da hēyeti girecek ondan sonā abi iki binde incelediler incelediler, birden bire * ⁽⁴¹⁾servisindeydin asgeri, *gühlāne asgeri tıp akedemisine* gönderdiler *anḳarāda* he orayā gēttim ⁽⁴²⁾tekrār tekrār incelediler. onda bi de aldılar ağabeylerin haberi yók, ondan sonā bī baqtım, ⁽⁴³⁾endoçoloji bölümü vārdı. asger ben seni tanıyóm amā nēnden tanıyóm dēdi, binbaşıydı ⁽⁴⁴⁾yārbay olmuş orayā tayin çıkmış o bölüm başkanı ben komitānım dēdim çihārttım sonā ben ⁽⁴⁵⁾bin dokuz yüz dohsān sēkizde muāyene

étmiştin sen hiç qorqma dèdi burānın bølüm ⁽⁴⁶⁾başkanı bènim dèdi, sen ye, iç yát gèz, dèdi. ondan sonā şey yáptım bayáđı kırk bir günde ⁽⁴⁷⁾orda qaldım. yālnız orda daqqālār gün gibi yè iç yátıyóz amā vađt gècmiyó kırk bir gün sonā ⁽⁴⁸⁾* sonā gèldi gène hër sène bđ ay tatil yāpmış oldu. hıç tatil olmuýodu *cenāb-ı allāyn* hikmeti oldu. qođ hōş oldu. dahā devām èdiyó, memnūn deđlim, yó köyde arazimiz dèdemden galma ⁽⁴⁹⁾qođ az vār o da guđlanılmıyó bđ ara bizim bađ vardı abi, abi hēm bađ vardı abi gider, gèlirden ⁽⁵⁰⁾dahā fazlā mesełā abi yüz milyón masrāf yāpiyóz gèlir èlli milyón. * şey yóq bađ vār, ⁽⁵¹⁾buđday vār. mesełā buđdayā yüz èlli iki yüz milyón masrāf yāpiyón gèlir mesełā yüz milyón ⁽⁵²⁾öle ālunca boşā né uđraşacān bđ de vađtin gidiyó bđ sürü öraşıyón yorułuyón gèri ondan sonā ⁽⁵³⁾hemen hemen ađtı sèkiz on sènedir hāzır alıyóz.

⁽⁵⁴⁾işte su yóq olmuýó işte bilmiyim, vèrese olduğu için sèkiz on táne vār. işte bizim ⁽⁵⁵⁾kōūn bèri tarafında işte bizim şahsi olsa olurda vèresiye mesełā hemen èl gōr güzel oldu mu? ⁽⁵⁶⁾üzerine oturur, biz beş oğlan iki ğız, qođ uğraştık amā biráz iki üc tanesı dost. ⁽⁵⁷⁾aqrabalarımızda biliyólār elhāmdülillāh işte ondan sonā son sınıftayken orta sonda şeye ⁽⁵⁸⁾gönderdiler, *çukurovā üniversitesi tıp fakültesine* o zamān *çelikhānda* dođtorā gidiyódum, ⁽⁵⁹⁾doğtor felç hastalığı diyódu ağrı kèseci vuruyódu. orda pıratisyenler vārdı. devāmı ağrı kèsici ⁽⁶⁰⁾vuruyólardı, ondan sonā èn sonunda *çukurovā tıp fakültesine* gönderdiler èn son orda çıktı ⁽⁶¹⁾hipoqasım hastalığı işte qođ nādir. dahā önce ayda bir hastanede yátıp serūm yiyódum. ⁽⁶²⁾hizmete girdim *elhāmdurillāh* serūmumuz risāle-i hūr, o zamān biraz *elhāmdülillāh*. ⁽⁶³⁾gölbaşmda *cemīl* abi gèldi gèleli hizmetlerimiz tavān yáptı, *elhāmdülillāh* hizmetlerimiz qođ ⁽⁶⁴⁾hōş orāsı bđ imāmındı. işte bđ imāmın arsasıydı ağabeyler önce almış, mülkiyet imāmındı, başkā yère yapılacaktı başkā bđ yer buğunamayınca burayā yāpmaq zorunda qaldı. imām ⁽⁶⁵⁾gölbaşlı inşātı *cenāb-ı allāyn* yārdımıynān şey oldu. yānı yohsā yapılacāh bđ şey değil, ⁽⁶⁶⁾qalıştıh. şe de *anqaradan* gèlirken otogāra gèldim abi otobüs qakmış. şey bilet yāpan bağtı, ⁽⁶⁷⁾*káhtalıymış* hèmşerim dèdi sen iyi birine bènziyón dèdi, sen iyi birine bènziyón telefen ètti, ⁽⁶⁸⁾qèvirdi on beş daqqālđk yóđdan yólcuđār bađıyó bu kim yāv üzerimde asger èlbisesi vār, ⁽⁶⁹⁾*cenāb-ı allāyn* yārdımı ilkoğuğa giderken dađlārda békçilik yāpardım. buğday, nohūt bekçiligi ⁽⁷⁰⁾yáptım. abi

lise birinci sınıftaydım vaqıf çö hoşuma gitti. vaqıftān çıhmāh istemiyódum, ⁽⁷¹⁾cemaāt meşveret yápmış istersen vaqıfta qalabilirsin çok hoş cennet hayati bĩ hayāt yáşadık ⁽⁷²⁾biz maālesef bizle gālan biri dahā vārdı. çok hoş günlerimiz oldu. mesele abi hizmet ⁽⁷³⁾yönünden elimizden gēldigi kadar destek çıkmayā çalışıyóduk. sabāh namāzlarını ben ⁽⁷⁴⁾galdırıyódum, sabāh namāzlarında o zamānlār qalorfer yóktu. sobā vārdı, sabāh namāzından ⁽⁷⁵⁾önce sobāyı yakıyódum, hazırlıyódum, ondan namāzları kılacan. *abdurrahman* abi ilk önce ⁽⁷⁶⁾*gölbaşmā* gēldi ondan sonā gēldi. yō yō *ebubekir* abiydi. *abdurrahman* abi o *ebubekir* abiyi ⁽⁷⁷⁾burdan adlılār *adiyāmana* vėrdiler o zamān yeni yıkılmıştı. *adiyāman* dershānesi bu yeni yer ⁽⁷⁸⁾ordan da herāl *mardīne* mi orayā vėrdiler. *çelikhānda mamūt* hocā vardı biz o zamān ⁽⁷⁹⁾yatılıdayken de emekli oldu. *çelikhān* çoh müspet bĩ yer bizim zamānımızda mesele ziraat ⁽⁸⁰⁾bankası girmek istedi, el birlik oldu sohmadılar. demekki isteyince oluyómuş, *çelikhānda* ⁽⁸¹⁾hocām vār emekli olmuş, onlanda görüşüyóruz yēdi senedir. o da hizmettenmiş bize hiç ⁽⁸²⁾başsetmedi. o zamān hizmeti biliyómuş gidip gēliyómuş o zamān bize hiç başsetmediler. ⁽⁸³⁾memūr mu şey mi o zamān *sabri* abinin şeyi o da çok hoş biriydi, heonun babası çoh hoş ⁽⁸⁴⁾birisiydi *sabri* abi gēlip gidiyódu, *ahmed* abi gēlip gidiyódu. *turān* abi gidip gēliyódu, *ahmed* ⁽⁸⁵⁾abi yine bunlār demir başlār. gene bu normālde benim vahtīm yoh boş zamānlārda ⁽⁸⁶⁾ezberliyóm, yol uzāh on bēş yirmi daqqā yolda ezberliyóm. hēmen hēmen bĩ üç saāt ezberim ⁽⁸⁷⁾vār, hĩ ilk önce biz yānı tarihçe-ĩ hayattan başlattı abiler talabe dērsleri abiler mütāqālālı ⁽⁸⁸⁾oluyódu sözlerden ēsgi ordaydı biz qaldığımız zamān tarih öretmeni vārdı biznēn gālan ⁽⁸⁹⁾kimyā öretmeni vārdı. berēber gālıyóduk. sonā ayrıldılar o zamān altı yēdi kişiler. ⁽⁹⁰⁾*elhāmdulillāh* şimdi çok huzurlu mesele bĩ müdebbir olmayınca olmuyó o zamān huzūr yók ⁽⁹¹⁾bizi dinlemiyólār biz de tālebe olunca *çelikhāmn* kışları çok kötü ikinci kattān aşşā ⁽⁹²⁾atlıyólardı. ikinci kattān iki metre üç metre çok sert hēmen dön oluyó bir gün hiç su sorunu ⁽⁹³⁾yáşadığımı bilmiyóm. qaloriferli yā içi dahā su sorunu yáşadığımı hatırlamıyórum. bir gün ⁽⁹⁴⁾çok bĩ şey oldu çevre tēemizlik vārmış dışarıda iki metre kār vār. çevreyi tēemizle ben de ⁽⁹⁵⁾lavabodaydım, çıktım tēemizlik yapılyó bĩ dayak yēdim * elimde qarın üstünde çöp tēemizli ⁽⁹⁶⁾yapılıyó elimde eldiven vār çıkardım mont donmuş. ekseri tütün işte onlar ekiyólār ⁽⁹⁷⁾yaprakları guruduyólar, normālde

 lle yıyolar. ben dah nce vde alydum orta ouu ⁽⁹⁸⁾elikhnda oudum, liseyi burda oudum.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Savran

ANLATAN: Fatma Şenol

Halil İbrahim Şenol

YAŞ: 58

70

MESLEK: Çiftçi

Ev hanımı

KONU: Karışık

(1)ëvet bu köyde doğdum, bu köyde büyüdüm, tarihîni bilen de yóh, he iki yüz üç yüz (2)sêne biliyóm. babam marıdı, dedem mārıdı. dedem yüz yaşını gécmişti, è o bilmiyódu, èsgi bı (3)köydü yáni. yáylayá göçerdik èsgiden bizim yáylamız vardı, şimdi göçmüyóh. bu áyda (4)yáyлада oıurduh bu áyda şey yáparmış kadınlar ekmē ederken hamūr yógururlārmış rüzgārdan un götürür gidermiş (5)un savurur gidermiş ondan kalmış bu isim *savrān* he

- (6)he poyrāz alır götürürmüş. *erzurūmda* iki yıl on başıydım, bir áy izin kuıılandı. èvet (7)ecemiligi *amasyáda* gördüm. usta birliği *erzurūm* kandilliydi. *aşşkale* geçtin miydi ? *kandilli* èn (8)çōh hayvāncılıh davārcılıh *héleteden* dahā yuhāridan *nurhāhın* hududundan çıhār.

- (9)ğurbān ā ben on dört yaşında geldim. bu köün hēç tadı yóhtūr. èlli doğuzu yaşadım, (10)emeklisi yóh bı şeyi yóh belki emeklisi nēyi oláydı, belki èyi olurdu. çōh biz de haydi herkes (11)gidiyó dohtōra gidip gēliyóh bahımsızlıhtan he cānım.

- (12)he gine *özā!* yine *özā!* dedim. başbakān fakire èyi bahıyó gine.

- (13)bahıyó

- (14)tohtōr bēleş, ilācı bēleş nērde

- ⁽¹⁵⁾o da nêden
- ⁽¹⁶⁾liderlerin içinde gine bu adam êyisi êvet he yâv çocuk parası vèriyo, yaşlılara ⁽¹⁷⁾yaşlılık parâsı vèriyo he êvet êli dutmâyân varsa bahım aylığı vèriyo êvet êvet êvet sôr nè ⁽¹⁸⁾diyósun.
- ⁽¹⁹⁾benim anām *azāp/ı* babamıan burayâ kaçmış. burda dogdüm amā merēm hîç ⁽²⁰⁾sévmedim. yâni göndermedi. ĥoranta çoğudu çocuĥlār merēm hêç görmedim. ĥuĥlandı.
- ⁽²¹⁾çōĥ şükür gëndini hêç mōĥtâc êtmedim köyümüzün yeri fakir kōy he he yâ yemâĥ ⁽²²⁾ōlen yêrseniz.
- ⁽²³⁾êyi êyi zarâr yōĥ nè soruyósan şu çáyın üstünde vār. bĩ kaçê táne çocuĥlār dèyince ⁽²⁴⁾çocuĥlār. biri orda biliyón *êrzincāndaydı* biri *uşāĥtaydı* cemiyette o da cemiyetteydi. gèldi *hatáydan* ⁽²⁵⁾nişānladıĥ ondan sonā da *memmēd* ĥalıyo o da işini bulursa nêrden êvlenirse êvlensin ikisi ⁽²⁶⁾de *almānyâ* da. onĥār êvli onĥarın banā ihtiyâcı yōĥ benim onĥara göremiyom da ĥelemiyom ⁽²⁷⁾da he êvet şimden sonā nè békliyo işte feĥ olmışım êlim dutmuyo ayaĥım dutmuyo. ⁽²⁸⁾*muhāmmēd* ümmeti hîç siz êvlenirsiniz durmazsınız.
- ⁽²⁹⁾bu oĥlan hêç êvlenmem diyodu.
- ⁽³⁰⁾senin biranjın nêy êdebiyât mı *türkçe* êvet sonu bėllı olmaz deĥl mı? maĥşını da ⁽³¹⁾istemiýóm cānım.
- ⁽³²⁾ōle de dèdik ki yine *alĥlāna* yâlvār ā bō ĥèldi hānı nè oldu ? a hā bu
- ⁽³³⁾a hā bu sêfer bugün bĩ ĥèlin ĥètirmek yir yirmi beş milyár he bundan sonā bĩ şey ⁽³⁴⁾ĥazanamām ĥèndi de orda çalışıyo. bĩ ĥazānç olmaz. perişānladıĥ birez *cenāb-ı alĥlāh* yârdım êder ⁽³⁵⁾inşāllāh bi su baĥĥānacāĥ su baĥĥānırsa altında bĩ êlmā baççası vār ĥèndilerine êder herâlde ⁽³⁶⁾yüz êlli iki yüz milyár êder. he ona ĥüveniýōĥ Sāta
- ⁽³⁷⁾anā ĥèndiler mi yiyácaĥ. ĥèndiler çalışana
- ⁽³⁸⁾êvet biz önceligi bunĥāra tanıyōĥ ĥārı onĥār êvlenmii êvini bulmuş. deĥ mı? ê olursa ⁽³⁹⁾vêrecák ben nidecīm, yōĥ. vār yirmi yirmi beş dōnüm arāzım ĥalıyo suyún altında heon ⁽⁴⁰⁾dōnüm êlma bahçesi he onu işte bu *aliye* vèrdiydim. ĥène parām olsam yârdım êderim êlim ⁽⁴¹⁾dutmĩ nè yapĩm. baba maĥını êsirger mi canını êsirgemiyo. ĥurban nêrde nêrde oturuyōñuz. ⁽⁴²⁾mêrkesde mi? êyi çōĥ ĥèttim de

adiyáman şu gözüm kıatarāh~ oldu. *salih alperen* vār hegöz ⁽⁴³⁾dohtōru orda aslı bizim memleketli sayılır, hē. ayın kaçında sīnāvī aūstosta. aū *allāh* canınız ⁽⁴⁴⁾saōlsun cānım évvel sağlık hērsin. yōh yōh évvel sağlık soracaın bī şey vārsa sor. bin doğuz ⁽⁴⁵⁾yüz atmış üçte asgerdim. asgerlik diyo bin doğuz yüz atmış üçte asgerdim *amāsyāda* ordan ⁽⁴⁶⁾*erzurūma kıandilliye* gönderdiler. on sēkiz āyda yirmi āyda orda ğaldım. ben mi yirmi altı ⁽⁴⁷⁾yāşında évlendim yōh yōh. amān ninēyim biriynen baş edemiyōk. işi ras gēlsin, ben de ⁽⁴⁸⁾gēndine saygılıydım nē olačāh.

- ⁽⁴⁹⁾çocuĥlārın cānı saōlsun ēllerine kıomāsın.

- ⁽⁵⁰⁾toplām yēdi çocūh vār, iki ğız beş ērkek, bir de üvēy çocūğumuz var onu da biz ⁽⁵¹⁾büyüttük ğızları yābanciyā vērdik. tābi tābi yōh cānım, biri petrolda biri de *azāp*da şurda ⁽⁵²⁾*azāp*lı da asfāltta gēttik banā hāber vēseydin benim ğızım vār. burā mahrumiyet bölge

- ⁽⁵³⁾nē ile gēldiniz arabaylān mı? yol yapılıyō biz öte tarāftan gēldik asfālt devām ēder ⁽⁵⁴⁾gidersiniz. *çataldepe* zāten yolun üstü . başkā köy yōh urġāyıcımız mı dahā bitti mi ordan

- ⁽⁵⁵⁾o yapılı yōldan gētme *çataltepeye* urġāyacaĥ. yōlda bī şey yōh madām arabaĥlar gēliyī ⁽⁵⁶⁾gēçit olmazsa gēlmez, he yirmi altı ğarı on dōrt yāşında aldım. cümle *muhāmmēd* ümmetine

- ⁽⁵⁷⁾amīn.

- ⁽⁵⁸⁾hāngı mahallesinde oturuyōñuz *adiyāmamn* orda bizim bī kaç tāne de ğızımız da vār ⁽⁵⁹⁾ammā o *alevī*lerin mahallesi vāryā ammā biliyōñnu *esġisarāy* mı ben ismini bilmiyōm *ġarāpınār* gēçen ⁽⁶⁰⁾bahār yāttım da yeēnımın ğızıydı. burāsı tüm dāyı *alevī* dēdi. ben dēdim sen de oturuyōduñ ⁽⁶¹⁾dēdi zarārĥarı yōh herālda *ġarāpınār*dır. ismini dēdiydi de unuttum. adımı dēdiydi. o ilk oġulu ⁽⁶²⁾bitirdi

- ⁽⁶³⁾*alamānda* durmadı *uşāġā* gēldi ordan esgere gitti, gēri ordan ora gēldi.

- ⁽⁶⁴⁾sen kaç doğumlusun ġenēi misin? ben ēyi gētmişim. barāj ġuruĥacaĥ he *çatalTepe* barāçı ⁽⁶⁵⁾olarāh gēçiyō. ayın bilmiyōm onuncu āyda ihālesi vērilecek. hōkümetin işi, saōlasın. évveli ⁽⁶⁶⁾ēyidi de niye ġarıştıryōĥar. dahā ġoyim mi? çocūĥlārın hēpsinden de memnūnum aşāġı ⁽⁶⁷⁾yuhārı ēyi işte *memmēd* ilen *aliden* memnūnum esās *memēdlen ali* diērlerinden birāz dahā he ⁽⁶⁸⁾hōrmetliler başkā

çocuḡlārımın hēpsi de ēyi genelde böyüḡ öḡlan genelde oda ēyi köyün ⁽⁶⁹⁾muḡtārı he *dēvlet* bitişīimde muḡtār

- ⁽⁷⁰⁾*gölbaşma* gēt ēyi pērişān olıyó.

- ⁽⁷¹⁾ēyi deḡil bī saāt ēlektirik gēlmiyó muḡtārım ēlektirīim yóḡ muḡtār nē bilsin senin ⁽⁷²⁾ēlektirīini yápamazsa gönderirler. su gırılır, muḡtār suyumuz yóḡ muḡtār nē yápsın gēdin ⁽⁷³⁾yápın.

- ⁽⁷⁴⁾he tābi tābi zōr muḡtārılıḡ bizim kōde.

- ⁽⁷⁵⁾köyümüzün *aḡmāncısı* çōḡ hēp göçtüler *gölbaşma* ēvet. ēkmeḡni bulān gidiyo. *ali* abin ⁽⁷⁶⁾*hatáydan* ēvleniyó zāten namazlı abdestli yóḡsa yáḡlaştırmaz. he hapaḡlı olmalı onlār açığı ⁽⁷⁷⁾aḡır mı?

- ⁽⁷⁸⁾iḡlā çalışan da başı açılı oḡur.

- ⁽⁷⁹⁾*memmēd* diyó ben başı açığı aḡmām.

- ⁽⁸⁰⁾o da bu köy oḡsun.

- ⁽⁸¹⁾*memmēd* bizim aḡrabadan bī táne õretmen çıḡtı. *duyḡu* dedimi o bilir.

- ⁽⁸²⁾hēle acı bī şey oḡsun da.

- ⁽⁸³⁾hēle iç nē oḡacāḡ bundan yóḡ ḡurbān yóḡ.

- ⁽⁸⁴⁾bāḡ sanā da bīrāḡmışız. *aḡlāḡ* baḡışlasın hayırlı oḡsun ēyi. hīm.

- ⁽⁸⁵⁾bī dahā iç hēmi de amān doḡuduyon böyüdün hīç.

- ⁽⁸⁶⁾ēvlādın oḡulu ḡızı oḡmaz hayırlısı oḡsun. dā şimden sonā nē yápabilin?

- ⁽⁸⁷⁾atāna rāmet abīm gēnc̄lik ancā biri ḡafāma dahıyó. namāza ḡaḡamıyó. kēle sen seni ⁽⁸⁸⁾düşünsene saā bahmazlār acıḡlarını vērmesin. ēle ayáḡa düşürmesin çōḡ muḡtāç ētmesin.

- ⁽⁸⁹⁾ismini baḡışla *ali* mi?

- ⁽⁹⁰⁾ḡayın babam yüz yášını yášadı, ḡayın babam arvādı duruyódu. bu deḡen dōrt sēne ⁽⁹¹⁾oḡuyó bunā şimdi ēl aḡsın hangisi õlsa. bōle gēndi gēndine benim ḡızımı oḡlūm iki gece dūr ⁽⁹²⁾diyóm yóḡ iki gece dūr diyóm. gēlmi burda ḡō ondan sonā gēt diyó yóḡ diyó gēlmez.

- ⁽⁹³⁾dorḡu.

- ⁽⁹⁴⁾hēle şurda *azāp!ı* sēne de bir gēlmez. hea hā beni

- ⁽⁹⁵⁾yáyán bī saatte gēlir. he gidemiyó gēleni gideni vār çoluḡu çocuḡu vār.

- ⁽⁹⁶⁾tābi benden güççük bĩ ġādın vār düştü қаһamiyi ġonıřamiyi. he birisi yine çağdāřım ⁽⁹⁷⁾düştü қаһmiyi düştü. he

- ⁽⁹⁸⁾*adıyámanda* bunun gözüne durduġ beş altı ġün. *aļļāh* şükür, vėrdin nimetlere şükür.

- ⁽⁹⁹⁾*adıyámamn* adamından memnūnum çōġ éyiler, şimdi bĩ tarihte ġavāġ satıyóm ayran ⁽¹⁰⁰⁾bazārı dėrler. he *maāb* bizim köyde ġāldı. bizim évde iki üc sėne ġatdı. öldü mü saġ mı? ⁽¹⁰¹⁾*aļļāh* rahmet éylesin ġėçen sėne öldü. ġörürsen dė ki *halil ibrahim* amcānın çōġ selāmi var. ⁽¹⁰²⁾yėri ġeldi. ġėzmeye ġeldi. o ayrāncı bazārında böyük tūt vār. orda ġavāġ satıyó. on on beř ⁽¹⁰³⁾ġün orda ġaldım. bĩ adam ġelir bana satār, ġelir banā çatār yāv bĩ adam bizden farkında ⁽¹⁰⁴⁾oļmuř ġene éline bĩ deynek almuş. sen niye bu ġaribān adam çatıyón dėdi. ben farkındayım ⁽¹⁰⁵⁾bu adama bĩ haftadır çatıyón dėdi. bunu dėdi niye üzüyón bu adamı bōle édiyón bu adama iki ⁽¹⁰⁶⁾tāne vurdu. yānı sahīp çıġıyólār yóġsa adam beni horļuyódu. iki üc sėne burda ormāncılıġ ⁽¹⁰⁷⁾vār. vardı satıyóduġ, kim satıyó. he hėp bėtōn.

- ⁽¹⁰⁸⁾he duvārınān

- ⁽¹⁰⁹⁾sonrā üstü betōn sėrin oļuyó. toprāġ év bařġa yāv

- ⁽¹¹⁰⁾torpāġ év burcu burcu koġār. nėre gideniz ékmek yėmeden saļmām yāv. orda ač ⁽¹¹¹⁾ġalırsınız yėmen tābi. he iřte ōle, yėmek yėmediniz ġarpüz kėssin řuncařz hezātı fazļā.

- ⁽¹¹²⁾*aļļāh* hayırlı éylesin.

- ⁽¹¹³⁾poļıřlıġ zōr,

- ⁽¹¹⁴⁾burayā vėrmezler yāġın yėrlere vėrir. he én zōr poļıřlıġ *istānbulda* zōr. ġėçinemezsin. ⁽¹¹⁵⁾düřmān düřmān *aļāmanda* içen, tābi. éyle éyle éle işte. amīn. *çataltepede* yāġın burda oturun ⁽¹¹⁶⁾namāzımızı ġıļarız.

- ⁽¹¹⁷⁾*aļļāh* zār. yó burdan bĩ saāt çekiyó çōġ gidiyóġ tamā.

- ⁽¹¹⁸⁾oġ şükür yā *rabbīm adıyámamn* merkezi ésgiden mi oturuyónuz kōden mi ġeldiniz. ⁽¹¹⁹⁾kōden çōġ uzun bĩ zamān oļdu ġeleli ōle mi? oġ baban saġ mı? sėksenin üzerinde vārdır. ⁽¹²⁰⁾éyidir o zamān *bahçeliévler* de mi oturuyón? anān da saġ mı éyi? bĩ séfer de *káhta* da sattım ⁽¹²¹⁾ġavāġ. *kāhtan*ın adamı da éyi évet. he *samsāt* nėrde şimdi. *samsāt* aynı ġazāda var ammā.

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Yeşilova (İnekli)

ANLATAN: Zeynep Vazgeçen

YAŞ: 76

MESLEK: Ev kadını

KONU: Karışık

⁽¹⁾né diyecem ki yávrüm saḡl *aḷḷāh* razı oḷsun yétmiş. anām durmazmış évvel diyeg ⁽²⁾durmuş kālmiş bacım *vallā* bilmīm ḡardaşlarım size ömür geçindiler. ikizdi ḡardeşlerim biri şey de ⁽³⁾öldü. ḡardaşlarımın hastaḷı bildik mi bacaḡları ḡarardı ḡarardı, öldüler. yóh orayı bilmēm, ⁽⁴⁾anamızdan doḡalı bu köy duruyó işte bilmiyim ḡayri hanı évveli bilmiyim amān sen mi ⁽⁵⁾sáydın oḡlüm né zamān ēvlendim. ān bir táne çocuḡum vār *aḷḷāh* acılarını göstertmesin. amīn, ⁽⁶⁾saḡ şükür. köyümüz gözeli eme çok évveli perīşān fıḡaraḷıh vārdı aspāp loḡudu şimdi de asbāp ⁽⁷⁾doḷu. élbise boḷ, elimize geçmezdi güzden güze bī tabaḡımız vārdı, alırdıḡ üzümnen harmān ⁽⁸⁾ḡahıncıḡ zahrā verirdik, zahrānān alırdıḡ éyle élbise üzümü satardıḡ élbise alırdıḡ, boḡāzdan ⁽⁹⁾harmānları da yükler ofese götürürdük. éyle ékin ékiyóduḡ işte nohūt, mercimek, nohūt, ⁽¹⁰⁾bugdá nohūt yolardıḡ, mercimek yolardıḡ işTe gēm vururduḡ, gēminēn sürerdik köylüler ⁽¹¹⁾şeynēn alır satardıḡ parāsını néyi alırdıḡ. bugdá çōh oldu mu ofise götürürdük, şeye ḡorduk, ⁽¹²⁾hayvānımız mı? cānım öküz varıdı o zamān inek varıdı, öküz varıdı, ḡoyún varıdı, ḡuzū varıdı ⁽¹³⁾işte hēpsi vārdı. ondan sonā çocuḡlar hēpsi öldükten sonā moturumuz varıdı sattıḷār. geri ⁽¹⁴⁾sonādan da şurāyā bī ahīr yáptıḷar, şu ahır bizim.

⁽¹⁵⁾işte bēyle oldu yávrüm başka bī şey bilmiyōm. hī yóḡ boşluū vardır. iramātḷıḡ çocuḡlar ⁽¹⁶⁾ḡet dēdi gidemedim felc_öldüm. beş áy maysere évveli rahmatḷıḡ topāl émmīm vārdı, ⁽¹⁷⁾émmım topāldı, köşkerdi o beni büyüttü. ḡardaşlarınān büyüttü maḡseresi varıdı émmımın ⁽¹⁸⁾teştēnēn eşerlerdi odunnān

çekerlerdi gāsı gāsı yánardı. ğaynadırılardı,bağ gibi olurdu, çōh ⁽¹⁹⁾gözel olurdu, bugdáy da bulğūr yáni ğaynadırđk punārda ğaynadırđk fazla giderdik, ⁽²⁰⁾ğaynadır ğetirirdik orayá da ot ğetürürdük orda çok ğaynadırđk öküz arabamız varıdı bđ ⁽²¹⁾tánne öküz arabası rahmatlıın onu bilmēm ben çocugūmuşum kıtlık olduğunda yók ben ğitlik ⁽²²⁾görmedim, ben onu bilmiyim oğlum zornān seçiyō amīn artıh. hēş bēnzemesin yávrūm, yóh ⁽²³⁾oğlūm yálan söylüyólār ğadarınān o öldü bu öldü ikisi de öldü, ayáhlārı ğararıh dērlerdi, ⁽²⁴⁾ayáğı ğararıh. ekinleri mi tābi giderdik. ayáğkābı ēle dērlerdi, ğaynām öle étmiş te ben öle ⁽²⁵⁾étmedim. *kütük kürt* dēnen bđ tarlāmız vār, onları ēderdik dēste ēderdik ğollarım şışti, *arpāy* ⁽²⁶⁾deāl buğda ğardaşım sōle ğeldi bana yárdım etti, sonā ğardaşımnan barābar çektik, bu ⁽²⁷⁾ayáhlārim şışti gidip ğele ğele su çekerlerdi. he şimdik yánnış deĵl çamāşır makināsı donluh ⁽²⁸⁾ğazānları ğurardıh, ğazānlārı tahardıh ğelirdik yuhardığ, atāş yáhardıh orda öle daşlār vār. ⁽²⁹⁾böyle ğoca ğoca atāş yáhardıh. daşların üstünde yurduh, bizim ıçık ıçık sabunlārdıh bir ğalıp ⁽³⁰⁾sabunān onu yurduğ ğeri bđ dahā yine döşerdik ğazān~atār ğaynadırđıh ēndirirdik ğac̣ẹ suyú ⁽³¹⁾ğarduh başımızı da yihardıh. yávrım bulaşılārı közün üstüne ğorduh ileēnleri suyú kül ⁽³²⁾alırdıh yurduh şimdi mintak nè ariyi küllen yurduğ çinzık gibi olurdu. ğuzelce tērtēmis olurdu. bayrām ğünleri ⁽³³⁾ēvel kömme ēderdik bayrām kömmesi kömbe ēderdik bayrām kömbesi yuhārda yápardığ ⁽³⁴⁾yemek ēderdik yápardıh, şey~ēderdik, don~alırdıh a hā bu camiye ğetirirlerdi. şimdi o ğahtı dēveyi ⁽³⁵⁾dołanıyó. hazır lōğma bayrām kömbesi ēderdik, yoğurt ğorduh işte şundan şundan ğor ⁽³⁶⁾şaldıh yerlerdi cāmide o ğahtı şimdi he hēlbet yá yápardıh, ēvvel dołāp mı mārıdı ⁽³⁷⁾ğavürurduh ēvvel ğoç bağlardıh hēç ğoç boazlārdığ hıç başkā bđ şey boazlāmadıh uzun ⁽³⁸⁾bazlama tābi tābi he bđ yāndan ğöle giderik he deĵmın ğöle giderdik, ğaynām onu bilmēm ⁽³⁹⁾de öküzleri mayısa vururduh kül atardı kırār döerdi içine acık sabun çaldıh ondan öle öte ⁽⁴⁰⁾yāndan yönde sırtıma atıyóm odun ğötürüyóm ēyle ēderdik işte başkā nè ēdek. tābi diş ⁽⁴¹⁾hē dī he çocuk çağırır yērdik, ğorōz aşını herkeş ğaşığını ğetirirdi, hıç *alāh* rızāsı için.

⁽⁴²⁾ēleydi, ēleydi, niye ğurbān ğızı ğucağında iki altı ay ğucağımdaydı. benim hēç ⁽⁴³⁾bilmiyim on bir de mi on iki de mi yá acık te böyüg ołacan ben dahā ğöüsüm

yóktu hēç, ⁽⁴⁴⁾ğırhtan sona bĩ ğızım oldu onu da böyütTük nèblim. o hō hastañĩ ğözüm ondan ğetti hasta ⁽⁴⁵⁾oldum amān ğızlārim nè arıyō bĩ tek kāhyām vārdı, süükler burāmı duttuħça ellemedim ⁽⁴⁶⁾duttuħça ellemedim, ayāğım yarılırdı, ellemedim ellemedim kanımı soumuş yā boın heste ⁽⁴⁷⁾ramātlık ğadına bahmıyólār dēdi. yā ğözün ağrıyó, yā ğulāğı sonā ēyice hasta oldum. işte ⁽⁴⁸⁾ğögsüm de üç táne reşit altınım vārdı. onlārı ğardaşımñān tābi altınım vārdı az çōk deñldı. hĩ ⁽⁴⁹⁾anlāmadım ben yógudu beş yógudu, iki üç táne ğaziydi, iki üç táne dövmeydi, üç altınıdı ⁽⁵⁰⁾ğardaşım ğötürdü beni *antebe* ordan orayā ordan orāya dēdi ki ğözün ağrıyıyā burāma yāhı ⁽⁵¹⁾vurduñār çōñ pērişan oldum. ğulāğım ğözüm böyle oldu, amelyāt ettiiler ğözüm ğeri durdu. ⁽⁵²⁾āndan ĩne vurduñār iyiydim yóħsa yumuşāñ vār. sizin uşāñ vār, tābi he yóħ öyle öt étmezig ⁽⁵³⁾nası ğiderdik körmēn toplāmayā yēmlik toplāmayā. kıız dışārı çıñ, hamduñsun ğurbān ⁽⁵⁴⁾urğāşıyóñ ğurbān oluyóm vērēne ğēçmiş ossün ğızım. selām söyle anāna ğızım. dışā bana

YER: Adıyaman-Gölbaşı-Yukarı Çöplü

ANLATAN: Habip Doğan

YAŞ: 47

MESLEK: Çiftçi

KONU: Karışık

(1)ararsām gēliyī aramazsam gēlmiyī, ik-üç sene tankerle suşanması lâzım. adam (2)mazot gider diyó dumān hēr tarāf bēyáz bajn fıstıgın bēle bī barmāh toz *cenāb-ı allāh* (3)yağmūr vērirse onları siyirik yoħsa tōbe ağaca zerār vērmez kül vurmaz. * de yağmaz gēri (4)ğalanını da *aļļāh* bilir. he *hatáy*da nē vār yoħ *iskenderuna* gittin mi? *iskenderunda* bī (5)adamımız vār dahā nasip oļmadı banā.

(6)zāten ben nāsı gōnişiyósām, bunlāra nē yāzdın onlardan bilgi aļım ki, bunlar hēp (7)*antep* şivesi gōnişir. *nasırlı masırlı* hēp yirüm dēr bilmēm nēder. o şivelerden gōnişir, o hō (8)ēyi gitmişsin bunu bī biz ğalmışız. nē yāzmışsin meseļā köyün tarihçesi *memet türkmen* (9)sēsimi anladıyó mu dūr aĉma da ondan sonā o oļur işte risāleleri bizim köy imāmında gaste (10)de kitāp mitāp vērđi. önce ufāh kitāplardan ondan oħuduħ. bī kaç risālesini oħuduħ bī kaç (11)kēre burayā sohβete ğeldiK, sonā imāmın oğlunu *istānbul*a gönderdiK bī arhādaşı varmış (12)yarda bizim burā vaķıf kimi ben dedim bizim oğlanı da götür. oğlan *adıyámanda* bölgē yátılı (13)*gur'an* ğursunda bu işleri bilmiyóħ oğlanı saldıħ hānı bu ortalıħ da bozuħ yá kimisi dini (14)ğarāļiyó kimisi bilmēm nēyi ğarāļiyó ben de ğettim bu çocuğun arhāsı sırā ğettiK orayā beş (15)on gün kaļdıħ. *nēsilcilerin* orda *fırcı* abilerin orda ben işte çevreyi koļaçān-ēttik. *sözler* (16)yáyın-ēvine ğettik, *nēsil* yáyınēvine ğettik tābi benim babam önceden tarikatta yá o da biráz (17)ğafayı üşüttü. ben de tarikātsıyıg bu risāle elhāmdülillāh *aļļāh* nasīb ēdince tanıyıcı yapıştıħ.

(18) asgerlîj de acemi birliñi *manisâda batı kıışla* da ustâ birliñi de *istânbul* (19) *sarâyburnunda* müze yóh mu müzenin içinde yáptım. müze ile aramız nöbetleri bizikileri yápardıh yüz (20) metreydi aramız güney tarafı inzibattıh hêmen görevli çıhmadı ên az dört bölügüdü ikisi (21) tırâfik inzibâtıdı ikisi de çarşıda gèzen inzibâtı. ben tırâfik inzibâtiydım. ğassabıdım dışarı (22) çıhmadım yâni hiç gassâplıh oıarâh asgerlîjim bitti *elhâmdulillâh* rahât bî asgerlik geçirdiK *vallâ* êkin (23) buğday êkiyôh apra êkiyôh hêr şeyi êkiyôh *elhâmdulillâh* fistıh vâ r tırâhtör var, *cemil* biliyî (24) *cemilen* gèl seni götüreg buğdâyı hêp bu sene hêpsini êktik, êktik. êktik hayvân (25) bêsleyenler hayvâncılığnân geçiniyôlâr êkseriyetle ben fistıh ağası babanın maıı sêkize (26) bölünürse iki tâne ğaldı elimizde anun için biráz goyún vâ, üç tâne inâk vâ. bunnâr (27) uğraşıp duruyó. oğlân bî tâne bugün davâra gètti, bugün gètirirdim. az biráz düün vârdı, (28) bëlki kaçâr gèlir abisi. *vallâ* köyümüzün toprağı verimli de köyün suyú ğısıklığı vâ. (29) guyumuz vâ, ahâr suyumuz vâ insân yóh insân yóh. insânlâr birbirini istemiyó bî de Sâtan (30) bî sêçim ayáğı girdi. kimse kimsele ğonışmıyó bî cemaât yók. camimiz vâ hocayla arâm (31) yóh. adam yirmi üç seneden belli gèliyó nè bî irâatı vâ, o da gèliyó vahfâ gèliyi. kèndi beni (32) burayá alıştırdı sonâ hayladı, ben de gèndinden gıcıhtım. nè pèşinden gidiyóm, nè arhâsında (33) namâz kılıyóm, cumâdan cumâyâ iyicene gıcıhtım gèndinden * öle gidiyôh. bu sene de (34) sıhıştırdım gèt deş diyîn, burda cemaâta dèdim. gecede ğonı açıldı hocâlardan cemaât bana (35) müftülüje müftülüje gètsin deştirin diye onu diyâcedım cemaât bize yâğışmaz sen yapma diye (36) ocağâ ğadâr durâcâh ocahtan sonâ gidecâh. êmekli oıacâh, sêbeb oldu da ben ondan önce de (37) namâzımı ğılıyódum. bizim kô hêp namâz ğılıyó hêpsine gèndi mı sêbeb oldu. êyi de sêbeb (38) oldu da gèri hayladı benı sen benı hizmete götürüpte gèri de benı haylârsan nası oıı ben (39) cemâtlere gèdiyóm. sohbetlere gèdiyóm birini kaçırımıyóm bunlâr biliyó, kèndi gèlmiyi (40) gıcıhtım ben öyle oııncı insâna biri yól gösteripte gèri de gèndi gèriye çekilince gıcıhlır mı (41) hâliyle gıcıhliyen. dèdim sanâ maşşarda sêvâp verm dèdim çıkıştım gèndine. verirsin dèdi, (42) vermêm dèdim, verirsin dèdi, *allâh* bâna o fırsâtı verirse ben sağ vermêm sen benı haylâdım. (43) haylâmiyâcâdın tesbihât mesbihât çekiyôh câmi de yâv ben dèdim kimse yóh, tesbihâtımızı (44) çèkek dèdim, bî ben bî gèndi bî

de beni oğlan gelirse bĩ de gèndinin oğlu vār. bĩ de köyde bĩ ⁽⁴⁵⁾saķāllı vār o da risāleden misāleden bēle birisi gèlir diye qorhıusundan tesbihāt çekirtmiyĩ.

⁽⁴⁶⁾artıh ēyicene tiskindim gıcıhtım dahā dorğusu gètmiyim arhāsında cumāları gidiyóm ⁽⁴⁷⁾başķa gètmiyóm. bağ da vār, fistıh da vār, yiyecáh ğadār vār. yápiyóh üzüm de yápiyóh ⁽⁴⁸⁾gurūluh da var da bu sène kine toz gèldi bu yólun kènārında bitişik dünyānın tozu bĩ damlā ⁽⁴⁹⁾yáğarda düşürsün yágmür yágsın tèmiz yóhsa élini atamıyón * otlār da tezevlerde reşberlikle ⁽⁵⁰⁾ugraşıp gidiyóh yanı. yágmür ékinler bu sène zayıf yágmür ékinlere ilāc gèc attıh, yanı iki ⁽⁵¹⁾táne attım bĩ yiyecek ancā çıhār. satān samānın içinden uçāhtan ilāçlamadılar da ziraāt ilāç ⁽⁵²⁾dağıtımtı o da malı yidikten sonā dağıtı ben dahā gidip almadım dahā köylü de almadı. ⁽⁵³⁾çoğı da almadı sonā da gèdi * hēp uçān kıımıl zararlı beş~altı sène önce uçāhnān ilāçladılar. ⁽⁵⁴⁾bēle benim évim dēreye bahçeye yáhnın yáv şöle buğda vardı yanına gètti qarınça bōle ⁽⁵⁵⁾hayvānların hēpsi ğırılımış. havādan ilāçlıyı hēpsi olduğı yerde ğalmış. öle ğözümün önünde ⁽⁵⁶⁾yanı yuhārdan ilāçladı mı dèmek ki ğımıldan ğayrı bütün maħluķat ölüyór. çōh zararlı vār ⁽⁵⁷⁾onun gurt guş da ölüyódur, serçe de ölüyódur onda. zāten ğuş yóh dağda hıç bĩ kaç nésilden ⁽⁵⁸⁾başķa başķa ğuş nésli yóh dahā ğün artıh nédense a ha öle. meyve yóh aĝām meyve yóh. nè ⁽⁵⁹⁾ben bĩ kaç táne kirāz mirāz var da randıman alamıyóh yēmē bile olmadı bu sène *maşallāh* ⁽⁶⁰⁾vaķıfın önüne nası gittikse *celikhān*dan sohbetten döndük birāz yèdik. *maşallāh* ēyi dutmuştı bizimkiler dutmadı yá bènım ēyi de bĩ táne aĝāç vār, o da yanında iki táne olmazsa ⁽⁶¹⁾olmuyómuş. iki táne diktim de dahā ğüççüĝ orda da bĩ érkek aldım ğèldim *hanifi* mi nēy o ⁽⁶²⁾bèkçinin adı *halil* onu da vurduh abime dèdim vur érkeymış bĩ randımān göremedik. *allāh* ⁽⁶³⁾hayırlısını vèrsin. sen nèrde oħudun tām *ergeneh-oncułarın* içinde oħumuşsun. bĩ şey yóh deĝl ⁽⁶⁴⁾mı hēç ğèzmedim. hoş ğèldin ğoniştırdı ğoniştırdı ben de *ılıcā* gèttim çalıřmayā bĩ tarihte yól ⁽⁶⁵⁾yápiıyódu o zamān hoş ğèldin, o yólun yápımı var, burdan almışlardı, bĩ *rafizān*ın yanında ⁽⁶⁶⁾çalıştım berbāt etti, yárim kaçtım. burdān, tirāhtörle tā burdān orayā gittim. he *arahgir* üzeri ⁽⁶⁷⁾*adiyāman* dağından aşşāı èndim. yáhnın barāj var. tā *ılıcā* èndik *ılıcā* èndik yól yápımına hēle ⁽⁶⁸⁾èsgide biz daş çekiyóduķ istināt duvārı yápiyóduh şimdi bizim orda çekiyłār. tarlałarda daş ⁽⁶⁹⁾goymadılar. bizim ğardaşımın tarlasında bĩ daş vārdı on

milyára t mizlemedik on mily r Őur  (70)ĝ y t mizledemezsin adaml r b  dene ĝom dı. ben diy m d ny n sonu y h n *vaġġ hi* t be (71)t be b  t ne ĝomadı. bizimkinden h psi bizim tarġ n daşı daş biz diy h biz, var diy h (72)baġıy lar hemen ĝeliy lar. b  de y hınlıh uz hlıh da v r y l  y h n b  kilometre y h . o y rısı (73)doldurup dinleyebily n deġ mı b  t ne aġac m, diy .

V. BİBLİYOGRAFYA

- Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları, *Türkiye İstatistik Kurumu*, 2012.(www.tuik.gov.tr)
- AKSOY, Ömer Asım; *Gaziantep Ağzı*, C I, TDK Yay., İst., 1945.
- ARATAN, Ekrem Ural; *Kaşgar Ağzından Derlemeler*, TKAE Yay., Ankara 1965.
- AYDIN, Mehmet; *Aybastı Ağzı* (İnceleme-Metin-Sözlük), TDK Yay., Ankara 2002.
- BANGUOĞLU, Tahsin; *Türk Grameri, Ses Bilgisi*, TDK Yay., Ankara 1959.
- Biçici, Şerafettin; *“Gölbaşı (Adıyaman) İlçesi Coğrafyası”*, Lisans Bitirme Ödevi, Lisans Bitirme Ödevi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümü, Niğde, 1999, s.2.
- BOESCHOTEN, Hendrik; “Avrupa Türkçesinde Anadolu Ağızlarının Yansımaları”, *Türkçenin Ağızları Çalıştay Bildirileri*, hzl. A. Sumru ÖZSOY-Eser E. TAYLAN, Boğaziçi Yay., İst. 2000, s.93-97.
- BOEV, Emil; "Bulgaristan-Türk Ağızlarında İçses Konson Benzeşmesi", *Bilimsel Bildiriler 1972*, TDK Yay., Ank. 1972, s. 215-228.
- BOZKURT, M. Fuat; “Kabil Avşar Ağzı”, *TDAY-Belleten 1977*, TDK Yay., Ankara 1978, s. 205-261.
- BOZKURT, Mehmet Fuat; “Afganistan’da Bir Türkmen Ağzı”, *TDAY-Belleten 1978-1979*, TDK Yay., Ank. 1981, s. 39-79.
- BRENDEMOEN, Bernt; “Osmanlı ve Çağatay Şiirinde İmâle ve Aslî Uzun Ünlüler”, *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, TDK Yay., Ank. 1996.
- BRENDEMOEN, Bernt; “Pronominal syntax in den türkischen Schwarzmeerdialekten: Syntaktische Innovation oder Archaismus?”, *Sprach und Kulturkontakte der türkischen Völker Materialien der zweiten Deutschen Turkologen Konferenzk*, Raischholzhausen, 13.-16. Juli 1990, Wiesbaden 1993.

- BULUÇ, Sadettin; “Mendeli (Irak) Ağzının Özellikleri”, *Bilimsel Bildiriler 1972*, TDK Yay., Ank. 1972, s. 181-183.
- BURAN, Ahmet; “Türkçede Kelimelerin Ekleşmesi ve Eklerin Kökeni”, *3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, TDK Yay., Ankara 1999, s. 207-214.
- BURAN, Ahmet; *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağzları*, TDK Yay., Ankara 1997.
- CAFEROĞLU, Ahmet; *Anadolu Diyalektolojisi Üzerine Malzeme I*, TDK Yay., Ankara 1994.
- CAFEROĞLU, Ahmet; “Anadolu Ağzlarındaki Metathese Gelişmesi”, *TDAY-Bellekten 1955*, TDK Yay., Ankara 1988, s. 1-7.
- CAFEROĞLU, Ahmet; “Anadolu Ağzlarında Konson Değişmeleri”, *TDAY-Bellekten 1963*, Ank. 1964, s. 1-32.
- CAFEROĞLU, Ahmet; “Konya İlinin Ermenek Ağzı” *TDAY-Bellekten 1972*, TDK Yay., Ankara 1989, s. 1-16.
- CAFEROĞLU, Ahmet; “Anadolu ve Rumeli Ağzları Ünlü Değişmeleri”, *TDAY-Bellekten*, TDK Yay., Ank. 1964, s. 1-33.
- ÇAĞATAY, Sadet; “Türkçede ñ~ğ Değişmesine Dair”, *TDAY-Bellekten 1954*, TDK Yay., Ank. 1988, s. 15-30.
- DALLI, Hüseyin; *Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağzları Üzerine Araştırmalar*, TDK Yay., Ankara 1991.
- DEMİR, Nurettin ve YILMAZ Emine; *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara 2006.
- DEMİRCAN, Ömer; “Birleşik Sözcük ve Birleşik Sözcüklerde Vurgu”, *TDAY-Bellekten 1977*, TDK Yay., Ankara 1978, s. 275. C I, s. 263-275.
- DEVELİ, Hayati; *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, TDK Yay., Ankara 1995.
- DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı Verileri, s. 93.

- DOERFER, Gerhard; “İran’daki Türk Dilleri”, *TDAY-Bellekten 1969*, TDK Yay., Ank.1989, s. 1-11.
- EDİSKUN, Haydar; *Türk Dilbisi (Ses Bilgisi, Biçim Bilgisi, Cümle Bilgisi)*, Remzi Kitabevi, İst. 2010, s. 107.
- EKER, Süer; *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yay., Ankara 2006.
- EMET, Erkin; *Doğu Türkistan Uygur Ağızları*, Ankara2008.
- ERCİLASUN 1999; ERCİLASUN, Ahmet B.; “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Trankripsiyon İşaretleri”, *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni* (9 Mayıs 1997), TDK Yay., Ank., 1999, s. 43-48.
- ERCİLASUN, Ahmet B.; *Kars İli Ağızları*, GÜ Yay., Ank. 1983.
- ERDEM, Mehmet Dursun, “Birincil Ünlü Uzunlukları ve İmâle”, *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 3/6 Fall 2008 s. 251-276.
- ERDEM, Mehmet Dursun ve GÜL Müntheha; “Kapalı e (è) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi”, *Karadeniz Araştırmaları, Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, S 11, Güz, Karam Yayınları, Çorum 2006, s. 111-148.
- ERDEM, Mehmet Dursun - KİRİK, Esra - ÜST, Sibel - DAĞDELEN, Güner; “Türkoğlu Ağızı (Kahramanmaraş Ağızları-1)”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*-Volume 4/8 Fall, 2009, s. 2522-2565.
- ERDEM, Mehmet Dursun ve BÖLÜK Ramazan; “Kaş (Antalya) Ağızı Ses Özellikleri Üzerine” *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*-Volume 6/1 Winter 2011, p. 406-447.
- ERDEM, Mehmet Dursun; “Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları”, *Journal of Turkish Studies*, Volume 27/II, (ed. Sinasi TEKİN-

- Gönül Alpay TEKİN), Published at the Department of Near Eastern Languages and Literatures –Harvard University 2003, p. 79-110.
- ERDEM, Mehmet Dursun; *Asarcık Ağzı*, (Danışman:Doç. Dr. Mehmet Aydın), OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2001.
- EREN, Hasan; “Türk Dillerinde Metathése”, *TDAY-Bellekten 1953*, Ankara 1953, s. 161-180.
- ERGİN, Muharrem; *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım-Yayım-Tanıtım, İstanbul 2003.
- ERGİN, Muharrem; *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi Yay., İstanbul 1981.
- ERSOYLU, Halil; “Türkçenin Bazı Yabancı Kökenli Kelimelerindeki Damaksı Genizsileşme”, *İlmi Araştırmalar*, İlim Yayma Cemiyeti Yay., İst., 2000, s.97-104.
- GEMALMAZ, Efrasiyap; “Türkçenin Morfo-Sentaktik Yapısının Fonolojisine Etkileri”, *TDAY-Bellekten 1992*, TDK Yay., Ankara 1995, s. 169-173.
- GEMALMAZ, Efrasiyap; *Erzurum İli Ağzları*, C I, Atatürk Ü Yay., Erzurum 1978.
- GÖKSU Cebrail 2008. *Adıyaman İli Gölbaşı İlçesi'nin Tarihi, Sosyo-ekonomik, Kültürel Yapısı*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2008.
- GÖLBAŞI Belediyesi, Yayınlanmamış kitap, Numan HATİPOĞLU, Memet KÖSELER, Mehmet ULUÇAY, Mustafa ERKENEKLİ, Ali Şeyh ÖZDEMİR, Kadir ÇAKIR, Cemil SEZER, İdris ZENGİN.
- GÖLBAŞI Kaymakamlığı 2012 Yılı İlçe Brifingi, s.1.
- Grönbech, *Türkçenin Yapısı*, TDK Yay., Ank. 2011, s. 28.
- GÜL, Kemal Vehbi; *Anadolu'nun Türkleştirilmesi ve İslâmlaştırılması*, İstanbul 1971, s. 42-72.

- GÜLENSOY, Tuncer ve BURAN, Ahmet; *Tunceli Yöresi Ağızlarından Derlemeler*, Boğaziçi Yay., İst. 1992.
- GÜLENSOY, Tuncer ve ALKAYA Ercan; *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*, Akçağ Yay., Ankara 2003.
- GÜLENSOY, Tuncer; “Anadolu Ağızlarındaki Şimdiki Zaman Eki”, *Türk Kültürü Araştırmaları-İbrahim Kafesoğlu'nun Hatırasına Armağan*, Ankara 1985, s. 281-295.
- GÜLENSOY, Tuncer; *Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası*, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1981.
- GÜLENSOY, Tuncer; *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, Ank. 1988.
- GÜLSEREN, Cemil; *Malatya İli Ağızları*, TDK Yay, Ank. 2000.
- GÜNAY, Turgut; *Rize İli Ağızları*, Kültür Bakanlığı Yay, Ank. 1978.
- GÜNAY, Esra Gülin; *Adıyaman-Merkez, Kâhta, Gerger, Samsat Yöresi Ağzı*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2008 s.1.
- GÜNDÜZ Orhan; “*Adıyaman İli İklim Verilerinin Değerlendirilmesi*“, Lisans Bitirme Ödevi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Niğde, 2000, s.3.
- GÜNŞEN, Ahmet; *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yay, Ank. 2000.
- İNCE, Halide Gamze; “Asli Uzun Ünlülerin Kelime Sonundaki Ünsüzlerin Tonlulaşmasına Etkisi”, *Büyük Türk Kurultayı Bildirileri*, Bilkent Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006, s. 608-619.
- KALAY, Emin; *Edirne İli Ağızları*, TDK Yay., Ank. 1998.
- KARAAĞAÇ, Günay; *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yay., İst, 2011, s. 80.
- KARAHAN 1996; KARAHAN Leyla, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yay., Ankara 1996.

- KARAHAN, Leyla; *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yay., Ank. 2008.
- KORKMAZ, Zeynep (1994a); *Nevşehir ve Yöresi Ağzları*, TDK Yay., Ankara, s.73.
- KORKMAZ, Zeynep; *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ank. 1992.
- KORKMAZ, Zeynep; “Anadolu Ağzları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, *TDAY-Belleten 1975-1976*, Ankara 1976, s. 143-172.
- KORKMAZ, Zeynep; “Anatolian Dialect”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C II, TDK Yay., Ank. 1995.
- KORKMAZ, Zeynep; “Batı Anadolu Ağzlarında Aslî Vokal Uzunlukları Hakkında”, *TDAY-Belleten 1953*, s. 197-203.
- KORKMAZ, Zeynep; “Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vokal) Uzunlukları”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C I, TDK Yay., Ank. 1995, s. 443-458.
- KORKMAZ, Zeynep; *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yay., Ank. 2009, s. 42.
- KORKMAZ, Zeynep; *Güney - Batı Anadolu Ses Bilgisi (Fonetik)*, TDK Yay.,Ank. 1994b.
- LİGETİ, Lajos; “Türkçede Uzun Vokaller”, *Türkiyat Mecmuası*, C 7-8, Ankara 1942, s. 608-619.
- MANSUROĞLU, Mecdut; “Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu”, *TDAY-Belleten 1959*, TDK Yay., Ank., 1988, s. 81-93.
- NAKİBOĞLU Sadi H.; *Adıyaman ve Yöresi Ağzları (İnceleme-Metinler-Sözlük-İndeks)*, Niğde 2001, s.9.
- OLCAY, Selâhattin; *Erzurum Ağzı*, TDK Yay., Ank. 1995.
- ÖZKAN, Fatma; *Osmaniye Tatar Ağzı*, TDK Yay., Ank. 1997.

- ÖZTOKMAK, Dilek; “*Adıyaman İlinin Nüfus Coğrafyası*”, Lisans Bitirme Ödevi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Niğde, 2000, s.2.
- ÖZTUNA, Yılmaz; *Büyük Türkiye Tarihi*, I. Cilt, İstanbul 1977, s.425-428.
- SAĞIR, Mukim; “Anadolu Ağızlarında Ünlüler”, *TDAY-Belleten 1995*, TDK Yay., Ank. 1997a s. 377-390.
- SAĞIR, Mukim; “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, *TDAY-Belleten 1995*, TDK Yay., Ank., 1997b, s. 391-409.
- SAĞIR, Mukim; “Anadolu Ağızlarında Ünlüler Ünsüzler”, *3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, TDK Yay., Ankara 1999.
- SAĞIR, Mukim; *Erzincan ve Yöresi Ağızları*, TDK Yay., Ank. 1995.
- SELEN, Nevin; *Entonasyon Analizleri*, Ankara 1973.
- SEVORTYAN, Yervand V.; “Türk Dillerinde Sözcük Başındaki Ünsüzlerin Düşmesi”, *Bilimsel Bildiriler 1972*, Ankara 1972, s. 543-550.
- SİLAHŞÖR, Ebru; “Amasya Merkez Ağzının Ses Bilgisi Özellikleri” *Diyalektolog-Ağız Araştırmaları Dergisi*, Kış, 2010, S 1, s. 47-84.
- ŞAHİN, Cemalettin; *Türkiye Fizikî Coğrafyası*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2006.
- ŞANLI, Cevdet; “*Kırklareli Ağızlarında Ses Olayları*”, *TDAY-Belleten 1994*, TDK Yay, Ank 1996, s. 117-122.
- ŞÇERBAK, A. M.; “Tarihî Bakımdan Türkçe Kelimelerin Şekil Yapısı”, *TDAY-Belleten 1994*, TDK Yay., Ank. 1996, s. 123-130.
- SUCU, Mustafa; *Adıyaman İli ve İlçeleri*, Adıyaman 1985, s.18.
- SÜMER, Faruk; *Oğuzlar (Türkmenler)*, Ankara 1972, s.135-137.

- TABAKLAR, Özcan; “Türkmen Türkçesi’nde Ünlülerin Uzun Okunmasını Gerektiren Durumlar ve Eklerdeki Uzun Ünlüler”, *TDAY-Belleten 1994*, TDK Yay., Ank. 1996, s. 145-155.
- TANSU, Muzaffer; *Durgun Genel Ses Bilgisi ve Türkçe*, TDK Yay., Ank. 1963.
- TDK; *Yazım Kılavuzu*, TDK Yay., Ankara 2005.
- TEKİN, Talat; *Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*, Ankara 1975.
- TEKİN, Talat; *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Simurg Yay., Ank. 1995.
- TİMURTAŞ, Faruk K.; “Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları I Ses Bilgisi”, *TDAY-Belleten 1960*, Ankara 1960, s. 95-144.
- TİMURTAŞ, Faruk K.; *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul Üniv. Yay., İstanbul 1977.
- TUNA, Osman Nedim; “Göktürk Yazılı Belgelerde ve Uygurcada Uzun Vokaller”, *TDAY-Belleten 1960*, TDK Yay. Ankara 1988, s. 213-282.
- TURAN, Osman; *Selçuklular Devrinde Türkiye*, İstanbul 1971.
- TURAN, Osman; *Türkiye Selçuklularına Ait Resmî Vesikalar*, TTK Yay., Ankara 1988.
- TURAN, Zikri; *Teshil’in İmlâ Tezahürleri Işığında Eski Anadolu Türkçesi’nde Ünlü Uzunlukları*, Açısöz Yayınları, Malatya 1993.
- YAĞINLI, Ahmet Akil; *Adıyaman Ağzı ve Kültürü*, Adıyaman 2004, s.2.
- ZÜLFİKAR, Hamza; “Yabancı Kökenli Kelimelerde Uzun Ünlü Aşınması”, *Prof. Dr. Zeynep Korkmaz’a Armağan (Türk Kültürünü Araştırmaları Dergisi, XXXII/1-2)*, Ank. 1996, s. 393-402.